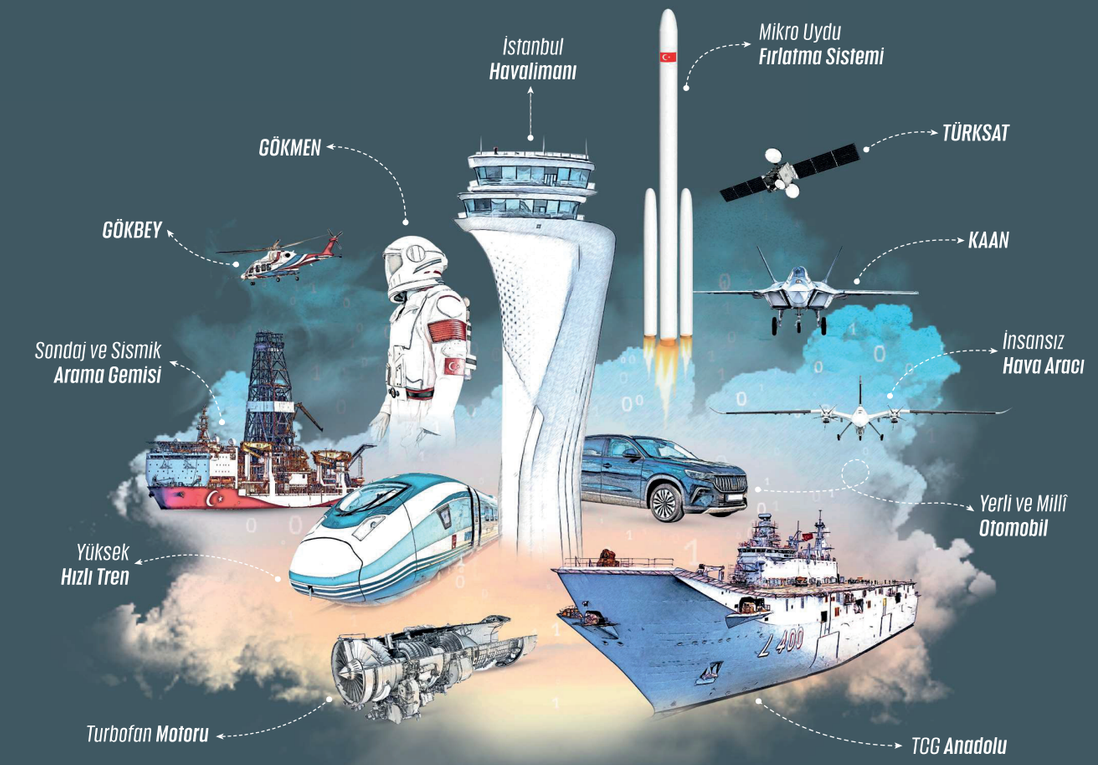
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ORTAÖĞRETİM
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
10. Sınıf
Ders Kitabı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | DERS KİTABI

Türk Dili ve Edebiyatı

10. Sınıf

ORTAÖĞRETİM

Türk Dili ve Edebiyatı

10. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. Kubilay ÜNSAL
Ahmet YALÇİN
Elif YILMAZ
Erol YABANERİ
Gonca KARAKUŞ
Hamit KALKAN
Serkan GÜZEL
Yeliz TEMEL
Yunus SEYLAN
Yusuf Ziya ÖZEN

DEVLET KİTAPLARI
Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2025

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 10147
DERS KİTAPLARI DİZİSİ ..... : 2180

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör	Prof. Dr. Salim PİLAV Dr. Sezaver ÇAPCI SİPAHİ Dr. Arife Ece EVİRGEN Hatice TÜRKOĞLU
Görsel Tasarımcı	Didem DİYİCİ OKUR Fatma TAŞLI İbrahim KARLIK İnci YILMAZ ŞİMŞEK Yusuf DEMİR
Çoklu Ortam Tasarımcısı	Çağlayan ÇAĞLAYAN
Program Geliştirme Uzmanı	Doç. Dr. Alper YETKİNER Fatma KELEŞ
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı	Dr. Ahmet YILDIRIM Samet EKER
Rehberlik Uzmanı	Füsun AKMANOĞLU ONAT

Baskı

Baskı Matbaanın Adı ve
Ticaret Ünvanı
tel.: (0000) 000 00 00

ISBN 978-975-11-8944-8

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.06.2025 tarih ve 135156433 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

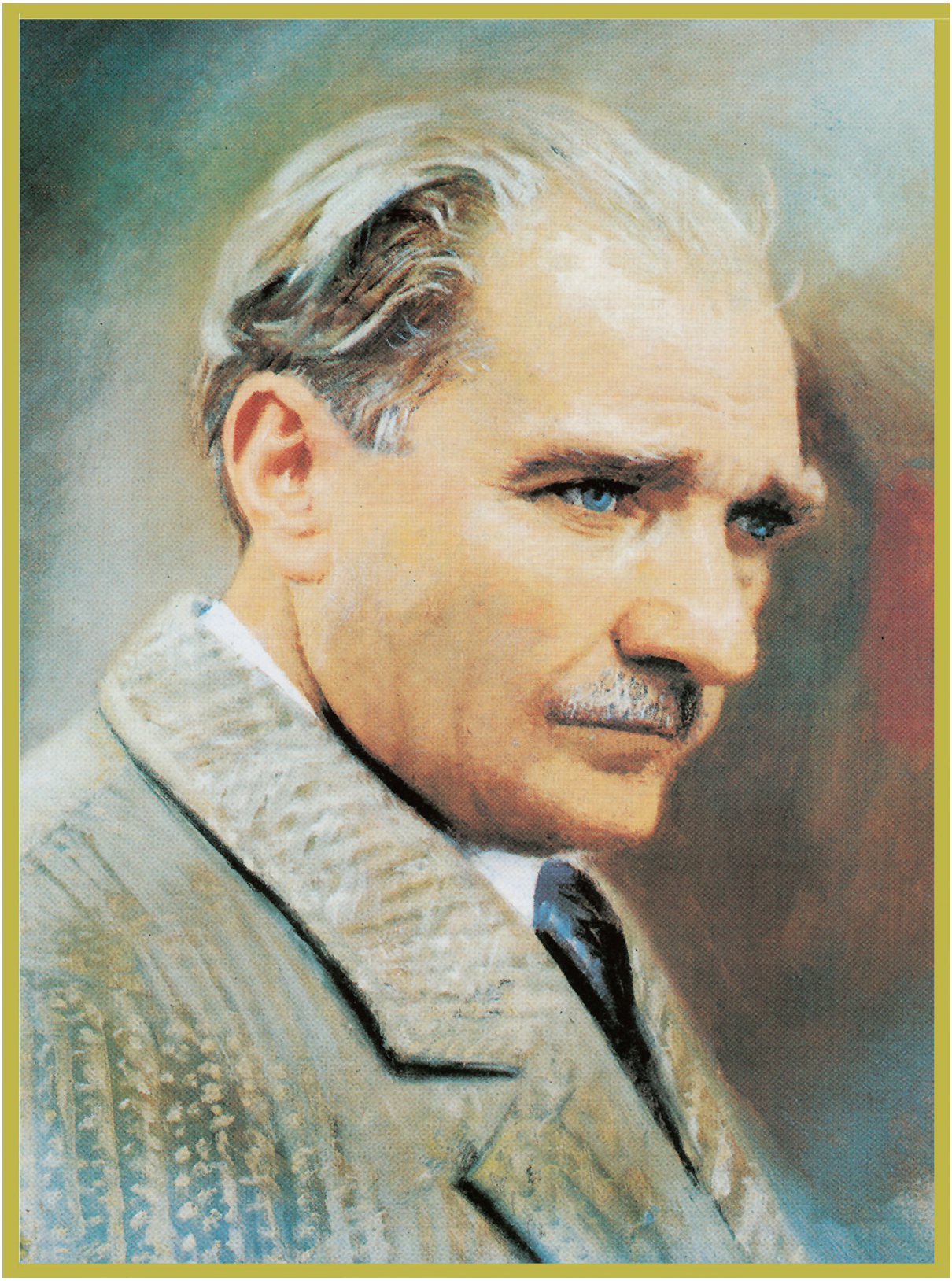
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 8

1. Tema SÖZÜN EZGİSİ 10

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 13
Koşuk 17
Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 39
Türkü (Turnalar) 42
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma 54
Şiir Dinletisi Hazırlama 55
Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme/İzleme 58
Masal (Mercan Kız) 63
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma 75
Masalı Film Şeridi Hâline Getirme 77
1. Tema Ölçme ve Değerlendirme 80

2. Tema KELİMELERİN RİTMİ 84

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 87
Gazel 92
Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 112
Saf Şiir (Kaldırımlar) 114
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma 124
Öğretici Metni Edebî Metne Dönüştürme 126
Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme/İzleme 129
Söyleşi (Edebî) 131
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma 146
Podcast (Sesli Blog) Hazırlama 148
2. Tema Ölçme ve Değerlendirme 150

3. Tema DÜNDEN BUGÜNE 154

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 157
Destan (Oğuz Kağan Destanı) 160
Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 184
Mesnevi (Harnâme) 187
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma 204
Türk Destanlarıyla İlgili Bir Sunum Yapma 206
Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme/İzleme 209
Fabl (Aslan ve Av Hayvanları) 210
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma 224
Bir Fabl Yazma 225
3. Tema Ölçme ve Değerlendirme 230

4. Tema NESİLLERİN MİRASI 234

Metin Tahlili-1 (Anlama): Okuma 237
Dede Korkut Hikâyeleri (Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy) 242
Metin Tahlili-2 (Anlama): Okuma 264
Tanzimat Şiiri (Hürriyet Kasîdesi) 266
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma 280
Dede Korkut Hikâyelerinden Birini Canlandırma 281
Metin Tahlili-3 (Anlama): Dinleme/İzleme 283
Millî Edebiyat Dönemi'nde Hikâye (Kaç Yerinden) 286
Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma 302
Kaç Yerinden Adlı Hikâyeyi Şiir Hâline Getirme 303
4. Tema Ölçme ve Değerlendirme 307

Kaynakça 311
Cevap Anahtarları Karekodu 315
Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası Karekodu 315
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 316
Türk Dünyası Haritası 317

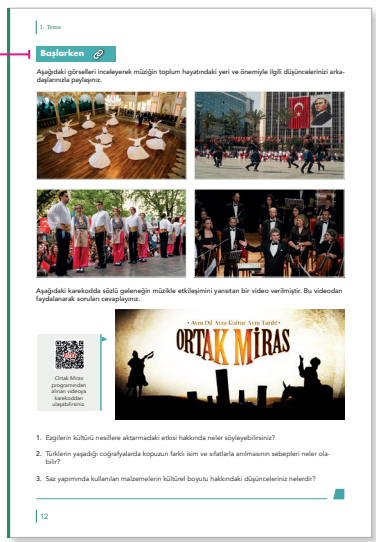
Kitabın dijital kopyalarındaki "İçindekiler" sayfasında başlıkların üzerine tıklayarak ilgili sayfalara ulaşabilirsiniz.

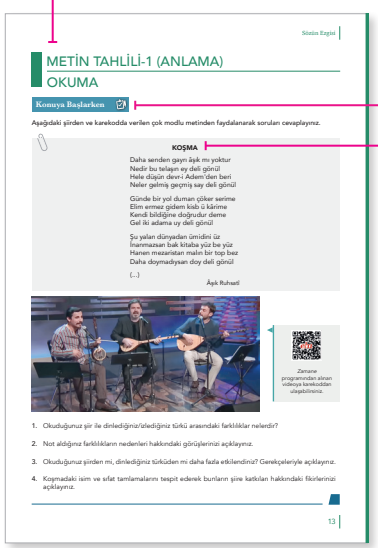

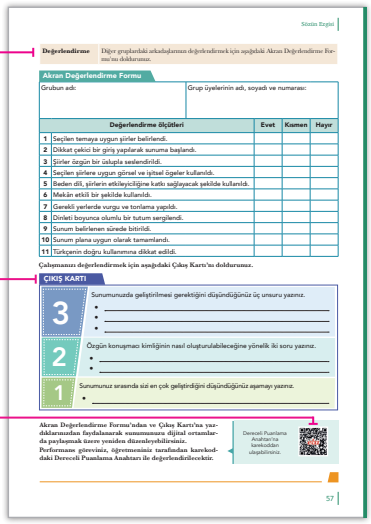
Kitabın Tanıtımı

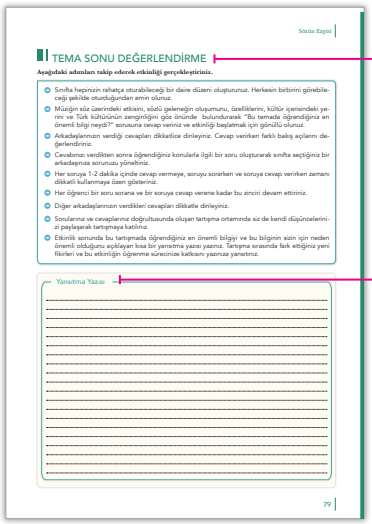
Kitaptaki metinler aslına sadık kalınarak alınmıştır. Metinlerin yazıldığı dönemin dil özelliklerinden yahut metni hazırlayanların üslup ve inceleme yönteminden kaynaklı, metinlerde yazım ve noktalama farklılıkları görülebilmektedir. Ara metinler aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır ve kısaltmalar (...) şeklinde gösterilmiştir.

Temada yer alan okuma, dinleme/izleme, yazma ve konuşma bölümlerini gösteren başlık

Öğrencilerin temaya ilişkin temel kabullerini (ön bilgilerini) belirlemek amacıyla hazırlanan bölüm

Öğrencilerin önceki öğrenmeleri ile bu temada öğrenecekleri arasında köprü kurdukları bölüm

Ana metin tahlil edilirken sürece katkıda bulunması için kullanılan ara metinler

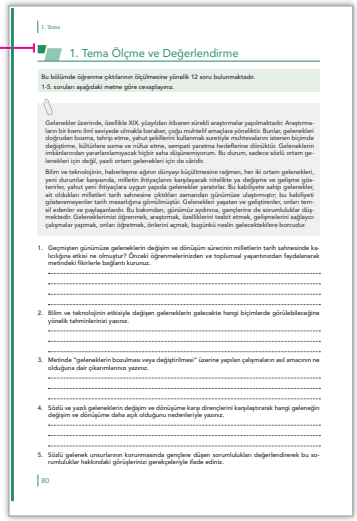
Bazı etkinliklerin sonunda öğrencinin etkinliği ve kendini değerlendirdiği bölüm

Süreci değerlendirmek için kullanılan bölüm

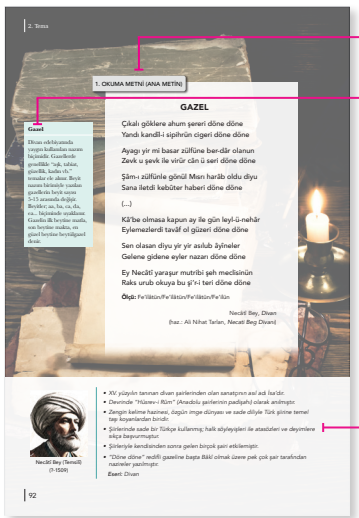
Temadaki dijital ve etkileşimli içeriklere yer verilen bölüm

Tema sonunda öğrencinin temayı değerlendirdiği bölüm

Öğrencilerin bir konu veya deneyimle ilgili fikir ve duygularını yazdıkları bölüm

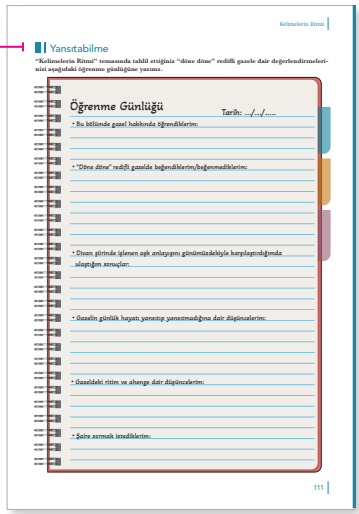
Tema sonunda ölçme ve değerlendirme sorularının bulunduğu bölüm

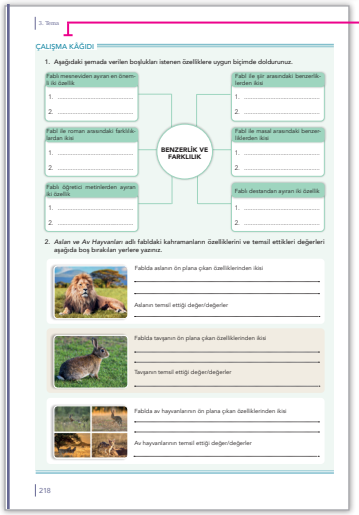
Tahlil edilecek ana metin

Tema ile ilgili bazı kavram ve terimlerin açıklandığı bölüm

Sanatçıların yaşamı ile sanat anlayışlarının yer aldığı bölüm

Ders sürecine ilişkin deneyim ve öğrenmelerin yazılması için ayrılan bölüm

Temaya ait bazı bilgilerin kontrol edildiği bölüm

Sıra Sizde — Temaya yönelik etkinliklerin yer aldığı bölüm

Karşılaştıralım — Temadaki farklılık ve benzerliklere yönelik etkinliklerin yer aldığı bölüm

Söz Varlığımız — Söz varlığını geliştirmeye yönelik etkinliklerin yer aldığı bölüm

Ders Dışı Etkinlik — Sınıf dışında yapılması gereken etkinliklerin yer aldığı bölüm

Birlikte Öğrenelim — Grup olarak yapılan etkinliklerin yer aldığı bölüm

Dilimizin İncelikleri — Dil bilgisi etkinliklerinin yer aldığı bölüm

Performans Görevi — Edebiyat atölyesi kapsamında yapılan çalışmaların yer aldığı bölüm

SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI

- Temaya "Başlarken" bölümü
- "Konuya Başlarken" bölümü
- Etkinliğin başladığı yer
- Etkinliğin bittiği yer
- Etkinliğin devamı
- Bireysel etkinlik
- Grup etkinliği
- Rehberli etkinlik
- Ders öncesi hazırlık gerektiren çalışma

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar akıllı cihazlara okutularak ya da kitabın dijital kopyalarındaki karekod üzerine tıklanarak kitaba ait e-içeriklere ulaşılabilmektedir.

1. TEMA SÖZÜN EZGİSİ

Metin Tahlili (Anlama): Okuma

- Koşuk
- Türkü

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma

- Şiir Dinletisi Hazırlama

Metin Tahlili (Anlama): Dinleme/İzleme

- Masal

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma

- Masalı Film Şeridi Hâline Getirme

Anahtar Kavramlar

- **sözlü kültür**
- **anonim**
- **olağanüstülük**
- **kurmaca**
- **varyant**
- **gelenek**
- **ahenk**
- **ezgi**
- **ritim**
- **yapı unsurları (olay, kişiler, zaman, mekân)**
- **masal anlatıcısı**
- **masalın bölümleri**

Bu temanın

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- sözlü kültür ürünlerinden hareketle dilin zenginliği ve ahenginin farkına varmanız,
- sözle müzik arasındaki ilişkiyi açıklayan örneklerle sözlü geleneği keşfetmeniz,
- Türk kültürünün zenginliğini anlamanız ve değerlendirmeniz,
- metinleri karşılaştırarak süreç içerisinde edebî eserlerdeki değişim ve dönüşüme yönelik çıkarımlar yapmanız

beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- konuşma becerisi kapsamında bir şiir dinletisi hazırlamanız,
- yazma becerisi kapsamında dinlediğiniz/izlediğiniz bir masalı film şeridi hâline getirmeniz

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Temsilî

İşidin ey yârenler aşk bir güneşe benzer
Aşkı olmayan gönül misâl-i taşa benzer

Taş gönülde ne biter dilinde ağu tüter
Niçe yumşak söylese sözü savaşa benzer

Yunus Emre

Başlarken

Aşağıdaki görselleri inceleyerek müziğin toplum hayatındaki yeri ve önemiyle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Aşağıdaki karekodda sözlü geleneğin müzikle etkileşimini yansıtan bir video verilmiştir. Bu videodan faydalanarak soruları cevaplayınız.

Ortak Miras programından alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Ezgilerin kültürü nesillere aktarmadaki etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Türklerin yaşadığı coğrafyalarda kopuzun farklı isim ve sıfatlarla anılmasının sebepleri neler olabilir?

3. Saz yapımında kullanılan malzemelerin kültürel boyutu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)
OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıdaki şiirden ve karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

KOŞMA

Daha senden gayrı âşık mı yoktur
Nedir bu telaşın ey deli gönül
Hele düşün devr-i Adem'den beri
Neler gelmiş geçmiş say deli gönül

Günde bir yol duman çöker serime
Elim ermez gidem kisb ü kârime
Kendi bildiğine doğrudur deme
Gel iki adama uy deli gönül

Şu yalan dünyadan ümidini üz
İnanmazsan bak kitaba yüz be yüz
Hanen mezaristan malın bir top bez
Daha doymadıysan doy deli gönül

(...)

Âşık Ruhsatî

Zamane programından alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Okuduğunuz şiir ile dinlediğiniz/izlediğiniz türkü arasındaki farklılıklar nelerdir?

2. Not aldığınız farklılıkların nedenleri hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.

3. Okuduğunuz şiirden mi, dinlediğiniz türküden mi daha fazla etkilendiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

4. Koşmadaki isim ve sıfat tamlamalarını tespit ederek bunların şiire katkıları hakkındaki fikirlerinizi açıklayınız.

14 ve 15. sayfalarda şiir türü ile ilgili bilgiler içeren infografiği inceleyiniz. 15. sayfadaki şiirde eksik bırakılan bilgileri ilgili boşluklara yazarak infografiği tamamlayınız.

- Zengin semboller, çağrışımlar, ritimli sözler ve seslerin ahenkli kullanımıyla ortaya çıkan edebî türe **şiir** denir.
- Şiirde dize, kelime, hece ve seslerin belirli bir düzen içinde kullanılmasıyla ortaya çıkan uyuma **ahenk** denir. Şiirin ahenk unsurları; şiirde verilmek istenen duygu, anlam ve şiirin içeriğiyle doğrudan ilişkilidir.
- Şairler; sanatlı söyleyişler, semboller ve mecazlar aracılığıyla kelimelere yeni anlamlar yükleyerek özgün bir **şiir dili** oluşturur.
- Şiir dili, günlük dilden farklıdır. Şiirde zengin anlamlar, çağrışımlar ve imgeler içeren bir dil kullanılır. Şiirde kullanılan kelimeler; ahenk, anlam ilişkisi, çağrışım ve ses değerine göre özel bir şekilde bir araya getirilir.
- Şiirde okuyucuya iletilmek istenen ana duyguya **tema** denir. Şairler; sevgi, özlem, kahramanlık, dostluk, yalnızlık, mutluluk, korku, hüzün, ölüm vb. kavramları şiirlerinde tema olarak işler.

Karacaoğlan: Âşık tarzı Türk halk edebiyatının önde gelen şairlerindendir. Gerçek adı ve hayatı hakkında kesin bilgiler yoktur. Şiirleri ve halk arasında söylenegelen anlatılar, onun XVII. yüzyılda Çukurova ve Toroslardaki Türkmen aşiretleri arasında yaşadığını ortaya koymaktadır. Şiirlerinde sıla özlemi, aşk, tabiat, ayrılık, ölüm ve gurbet temalarını işlemiştir. Koşma nazım şeklinde usta olan sanatçı koşmalarını genellikle güzelleme türünde söylemiştir. Koşmalarında duygu ve düşüncelerini içten ve özgün bir anlatımla dile getirmiştir.

Koşma: Halk şairlerinin kendilerine özgü bir ezgiyle söyledikleri şiirlerdir. Duyguların etkili ve coşkun bir anlatımla dile getirildiği koşmalarda genellikle aşk, tabiat, ölüm gibi temalar işlenir.

Bu koşmanın teması

.....

KOŞMA

Vara vara vardım ol kara taşa
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebep ne gözden akan kanlı yaşa
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicelerin gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Karac'oğlan der ki kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Karacaoğlan

Kafiye (Uyak): Şiirde dize sonlarında tekrarlanan, ahenk oluşturan, aynı görevde olmayan ancak benzeşen ses ve hecelere kafiye denir. Benzeşen seslerin sayısına ve kelimelerin anlamına göre türlere ayrılır. Tek ses benzerliğine yarım kafiye, iki ses benzerliğine tam kafiye, üç veya daha fazla ses benzerliğine zengin kafiye adı verilir. Cinaslı kafiye ise yazılışları ve söylenişleri aynı, anlamları farklı sözcüklerin benzerliğine dayanır.

Redif: Şiirde dize sonlarında tekrarlanan, aralarında ses benzerliği olan, görevleri ve anlamları aynı sözcük veya eklere redif denir.

Bu koşmanın kafiye ve redifleri

-aş: .....
-a: .....

-r: .....
-di: .....

-ç: .....
-ilmez: .....

Nazım Birimi: Şiirde anlam bütünlüğünü sağlayan ve şiiri oluşturan en küçük dize topluluğuna nazım birimi adı verilir.

Bu koşmanın nazım birimi

.....

Nakarat: Şiiri oluşturan bölümlerin sonunda tekrarlanan dizelere nakarat denir. Halk şiirinde ise tekrarlanan bu dizelere kavuştak adı verilir.

Mahlas: Şiirde şairin kullandığı takma ada mahlas denir. Halk şiiri geleneğinde tapşırma olarak da ifade edilir. Türk halk şiiri ve divan şiirinde şairler, genellikle şiirin son bölümünde mahlas/tapşırma kullanır.

Ölçü: Şiirdeki dizelerin hece sayısına veya hecelerin ses değeri bakımından denkliğine dayanan ahenk unsuruna ölçü denir. Hece ölçüsü, şiiri oluşturan dizelerin hece sayısı bakımından eşitliğine dayanır. Aruz ölçüsünde dizelerdeki hecelerin ses değeri açısından denkliği esas alınır. Serbest ölçüde ise herhangi bir ölçüye bağlı kalınmaz.

Bu koşmanın ölçüsü .....

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

Okuyacağınız koşuğun içeriğine yönelik tahminlerde bulunmak için aşağıdaki görselleri inceleyiniz.

- Sayfa 17-18'deki koşuğu göz gezdirerek okuyunuz ve metinde dikkatinizi çeken kelimelerin altını çiziniz.
- İncelediğiniz görsellerden ve altını çizdiğiniz kelimelerden faydalanarak okuyacağınız koşuğun içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.
- Koşuğa uygun bir okuma yöntemi belirleyiniz.
- Koşuğu okurken tahminlerinizin doğruluğunu değerlendiriniz.
- Vurgu, tonlama ve telaffuzunuza dikkat ederek şiiri ezgili bir şekilde okumaya özen gösteriniz.

1. OKUMA METNİ (ANA METİN)

Keldi esin esneyü,
Kadka tükel ösneyü,
Kirdi bodun kasnayu,
Kara bulıt kökreşür.

Ördi bulıt ınraşu,
Aktı akın münreşü,
Kaldı bodun tanlaşu,
Kökrer takı manraşur.

(...)

Kuydı bulut yagmurın,
Kerip tutar ak torın,
Kırka kodtı ol karın,
Akın akar enreşür.

Kar büz kamug erüşdi,
Taglar suvı akışdı,
Kökşin bulıt örüşdi,
Kayguk bolup ügrişür.

Alın töpü yaşardı,
Orut otın yaşurdı,
Kölnin suvın köşerdi,
Sıgır buka münreşür.

Yılkı yazın itlinür,
Otlap anın etlenür,
Begler semüz atlanur,
Sevnüp ügür ısrışur.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Eserek geldi rüzgâr,
Tıpkı tipiye benzer,
Titreşip kapanır halklar,
Kara bulut kükreşir.

Çıktı bulut gürleyerek,
Aktı seller şarlayarak,
Kalakaldı halk şaşırarak,
Şimşek çakar, gök gürleşir.

(...)

Döktü bulut yağmurunu,
Gerip tutuyor ak torunu,
Kırlara bıraktı karını,
Seller akar, şarıldaşır.

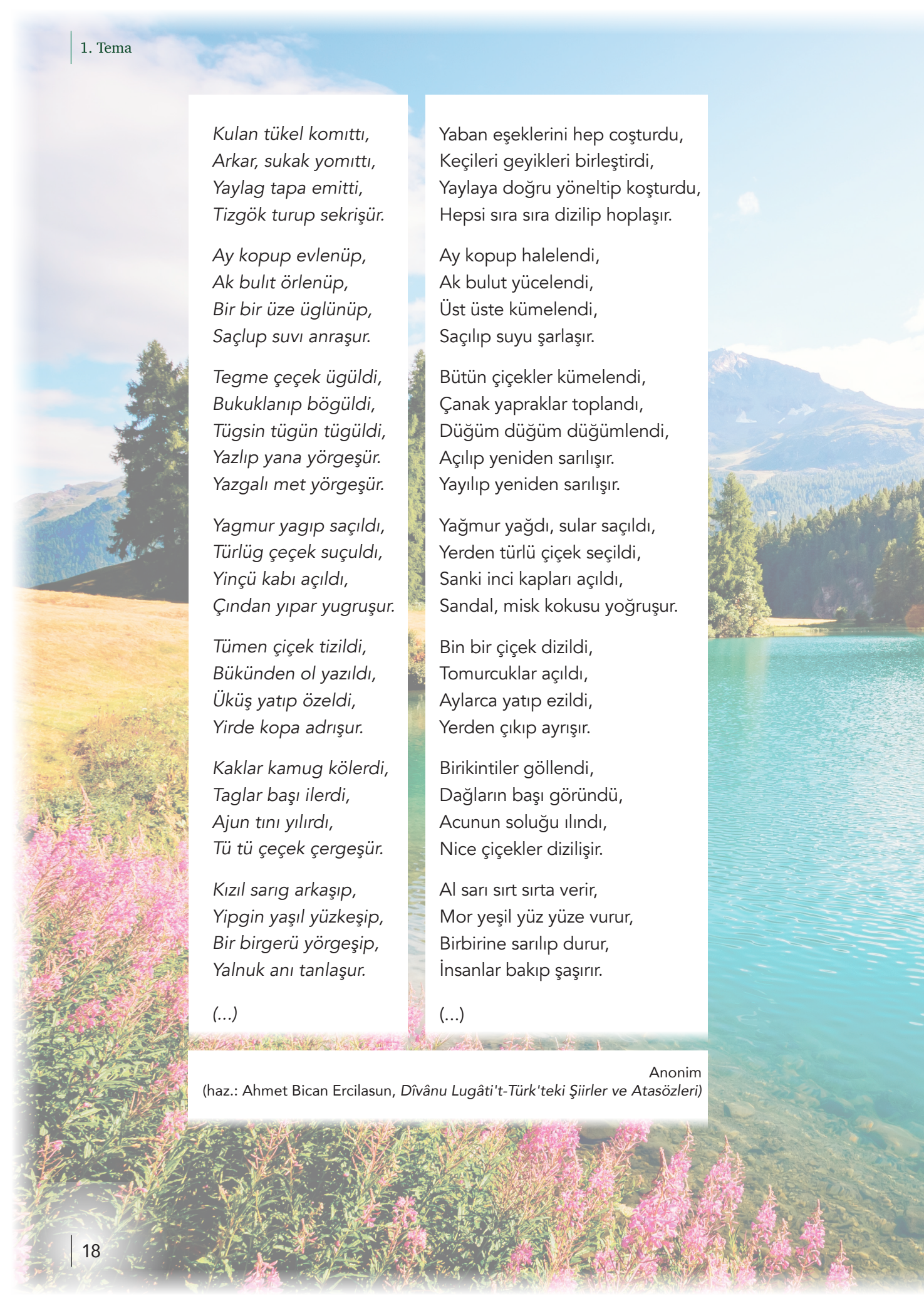
Karlar buzlar hep eridi,
Dağların suyu yürüdü,
Mavi bulutlar belirdi,
Kayıklar gibi kımıldaşır.

Yamaç tepe yeşerdi,
Kuru otları aşırdı,
Göl sularını taşırdı,
Sığır boğa böğrüşür.

Yılkı baharda düzelir,
Otları yiyip semiz olur,
Beyler semiz atlar bulur,
Sevinip sürü, ısırışır.

Koşuk

İslamiyet Öncesi Dönem'de toylarda (şenlik, ziyafet) veya kazanılan savaş sonrasında yapılan eğlencelerde ozan, kam, baksı adı verilen halk şairlerince kopuz eşliğinde söylenen; genellikle aşk, doğa ve yiğitlik konularını işleyen şiirlerdir.

Kulan tükel komıttı,
Arkar, sukak yomıttı,
Yaylag tapa emitti,
Tizgök turup sekrişür.

Ay kopup evlenüp,
Ak bulıt örlenüp,
Bir bir üze üglünüp,
Saçlup suvı anraşur.

Tegme çeçek ügüldi,
Bukuklanıp bögüldi,
Tügsin tügün tügüldi,
Yazlıp yana yörgeşür.
Yazgalı met yörgeşür.

Yagmur yagıp saçıldı,
Türlüg çeçek suçuldı,
Yinçü kabı açıldı,
Çından yıpar yugruşur.

Tümen çiçek tizildi,
Bükünden ol yazıldı,
Üküş yatıp özeldi,
Yirde kopa adrışur.

Kaklar kamug kölerdi,
Taglar başı ilerdi,
Ajun tını yılırdı,
Tü tü çeçek çergeşür.

Kızıl sarıg arkaşıp,
Yipgin yaşıl yüzkeşip,
Bir birgerü yörgeşip,
Yalnuk anı tanlaşur.

(...)

Yaban eşeklerini hep coşturdu,
Keçileri geyikleri birleştirdi,
Yaylaya doğru yöneltip koşturdu,
Hepsi sıra sıra dizilip hoplaşır.

Ay kopup halelendi,
Ak bulut yücelendi,
Üst üste kümelendi,
Saçılıp suyu şarlaşır.

Bütün çiçekler kümelendi,
Çanak yapraklar toplandı,
Düğüm düğüm düğümlendi,
Açılıp yeniden sarılışır.
Yayılıp yeniden sarılışır.

Yağmur yağdı, sular saçıldı,
Yerden türlü çiçek seçildi,
Sanki inci kapları açıldı,
Sandal, misk kokusu yoğruşur.

Bin bir çiçek dizildi,
Tomurcuklar açıldı,
Aylarca yatıp ezildi,
Yerden çıkıp ayrışır.

Birikintiler göllendi,
Dağların başı göründü,
Acunun soluğu ılındı,
Nice çiçekler dizilişir.

Al sarı sırt sırta verir,
Mor yeşil yüz yüze vurur,
Birbirine sarılıp durur,
İnsanlar bakıp şaşırır.

(...)

Anonim
(haz.: Ahmet Bican Ercilasun, *Dîvânu Lugâti't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri)*

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

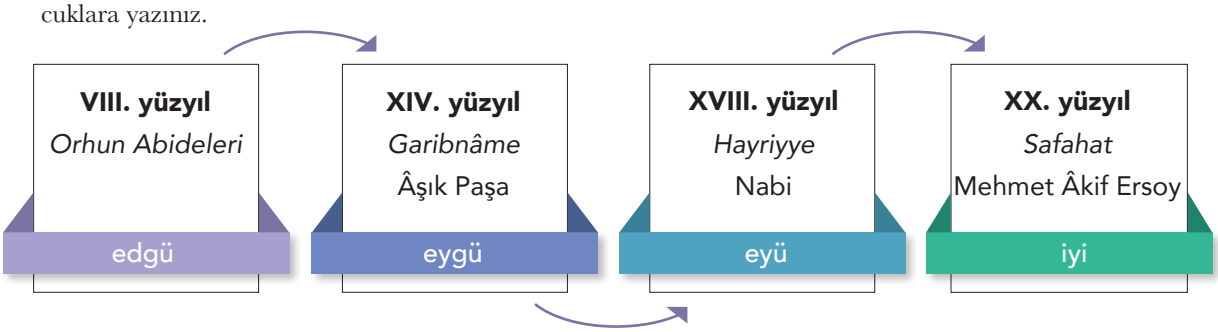
1. Aşağıdaki tabloya okuduğunuz koşuğun orijinal metninde anlamını bilmediğiniz kelime veya kelime gruplarını, bunların anlamlarına dair tahminlerinizi yazınız.

Kelime veya kelime grubu	Bunların anlamına yönelik tahminim

2. Okuduğunuz koşukta geçen kelimelerin zaman içinde şekil ve anlam yönünden nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiğini ortaya koymak için aşağıdaki tabloyu inceleyerek boş bırakılan yerleri örnekteki gibi tamamlayınız.

Kelime	Yazılışı	Anlamı		Değişim-dönüşüm	
	Günümüzde (Türkiye Türkçesinde)	Metnin söylendiği dönemde	Günümüzde (Türkiye Türkçesinde)	Şekil olarak	Anlam olarak
yaşıl	yeşil	yeşil	yeşil	"a" sesi "e" sesine, "ı" sesi "i" sesine dönüşmüştür.	Günümüzde de aynı anlamda kullanılmaktadır.
yugruşur					
tag					
buka					
töpü					
kayguk					
yinçü					
adrışur					
sevnüp					

3. Aşağıdaki infografikte "iyi" sözcüğünün Türkçenin yazılı metinlerle takip edilebilen dönemlerindeki değişimi gösterilmiştir. İnfografikten hareketle "iyi" sözcüğünün günümüze kadar geçirdiği ses değişimlerini ilgili kutucuklara yazınız.

.....
.....

.....
.....

.....
.....

Birlikte Öğrenelim

Sayfa 19'da kelimelerin değişim ve dönüşümüyle ilgili doldurduğunuz tablodan faydalanarak aşağıdaki çalışmayı yapınız.

- Okuduğunuz koşuktaki kelimelerin şekil ve anlam yönünden değişikliğe uğramasının sebeplerini tartışmak üzere öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- İnceleyip uygun şekilde doldurduğunuz tablodan hareketle kelimelerin şekil ve anlam yönünden değişimini-dönüşümünü tespit etmek üzere okuduğunuz koşuktan bir dörtlük seçiniz.
- Seçtiğiniz dörtlükte günümüze göre biçim ve anlam yönünden farklılaşan kelimeleri grup olarak belirleyiniz.
- Belirlediğiniz kelimelerin anlam ve şekil yönüyle nasıl bir değişim-dönüşüm geçirdiğini açıklayınız.
- Bu kelimelerin farklılaşma sebeplerine dair fikirler üretiniz.
- Ortaya koyduğunuz fikirler arasında ilişki kurmaya çalışınız.
- Tartıştığınız fikirler arasından grup tarafından kabul görenleri listeleyiniz.
- Tartışma sonucunda oluşturduğunuz listeden hareketle kelimelerin biçim ve anlam yönünden farklılaşmasının nedenlerine dair çıkarımlarınızı aşağıdaki alana yazınız.

- Çıkarımlarınızı grup sözcüleri aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sıra Sizde

Okuduğunuz koşuktan ve aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

SÖZLÜ KÜLTÜR GELENEĞİ AÇISINDAN TÜRK SAZ ŞİİRİ

Bir toplumun, bir milletin birçok özelliği, dünya görüşü, sanatsal kabiliyeti, yaşam gerekçesi konuştuğu dile yansır. Yıllar sonra bile toplumun veya milletin dille meydana getirdikleri ürünler incelendiğinde tarihi bir vesika olmasa bile o toplumun, milletin yapısı ortaya çıkarılabilir.

(…)

Atlı-göçebe bir hayat yaşayan, avcılık ve akıncılık yaparak hayatlarını sürdüren ve sürekli hareket halinde olan bir milletin edebiyatı da elbette yaşam tarzına uygun olacaktır. (…) bu dönem edebiyatının genel karakteristiği dış güçlerle mücadelelere fazlaca yer vermesi, kahramanlık konularını işlemesi, sürdürülen yaşama uygun olarak gelişmesidir. (…)

"Ozanların yaratıcılığında, tek veya iki telli kopuzun eşliğinde vücut bulan, yayılan, gelişen, zenginleşen Türk sözlü gelenek şiir sanatı, yüzyıllar boyu temâlarını, formlarını, türlerini tekrarlayarak, yeni unsurlar bünyesine katarak, yeni teknikler ve melodik yapılar oluşturarak, kendi içinde mektepler kurarak, temsilciler yetiştirerek, varyantlar ve versiyonlar yaratarak günümüze kadar ulaşmış ve hâlâ da hayatiyetini sürdürmektedir."

(…)

Birol Azar

1. Koşuk metninin ait olduğu dönemde Türklerin yaşam tarzına dair hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz? Gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Sözlü Kültür

Halkın ortak kabullerinin ürünü olan ve kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan kültür ögeleridir.

2. Türklerin yaşam tarzının koşuk metninde ele alınan konulara etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Türklerin yaşam tarzını göz önünde bulundurduğunuzda koşuk metninin ait olduğu dönemdeki sözlü ürünlerin dili hakkında neler söyleyebilirsiniz?

4. Koşuk metninin ait olduğu dönemdeki şiirlerle ilgili hangi özelliklere ulaşabilirsiniz? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki Venn şemasında yer alan ahenk, ezgi ve ritim kavramlarının tanımlarını okuyunuz. Bu tanımlardaki ortak ve farklı yönleri tespit ederek bunları şema üzerinde ilgili yerlere yazınız.

2. Okuduğunuz koşukta birbiriyle ahenkli kelimeler hangileridir? Bu kelimeler hangi yönleriyle şiirin ahengine katkı sağlamıştır? Yazınız.

.....

.....

.....

3. Okuduğunuz koşuğun teması nedir? Aynı temada bir şiir yazacak olsanız şiirinizin ezgili bir şekilde okunması için hangi ahenk unsurlarını kullanırdınız? Yazınız.

.....

.....

.....

4. Okuduğunuz koşukta ahengi sağlayan kelimelerin temayı yansıtmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

.....

.....

Birlikte Öğrenelim

Yönergeleri takip ederek aşağıdaki çalışmayı yapınız.

Düşün/Eşleş/Paylaş

Aşağıdaki soruları yazılı olarak cevaplayınız.		
DÜŞÜN	Koşuğun ahenk unsurları nelerdir?	
	Koşuğun söylenme amacı ne olabilir?	
	Koşuğun iletileri nelerdir?	
EŞLEŞ	Sorulara verdiğiniz cevapları sıra arkadaşınızla tartışınız. Ulaştığınız sonuçları yazarak arkadaşınızla verdiğiniz ortak cevapları işaretleyiniz.	
PAYLAŞ	İşaretlediğiniz cevapları sınıfınızla paylaşınız.	
	Tüm sınıfın sorulara verdiği cevapları dinledikten sonra sınıfça fikir birliğine vardığınız cevapları yazınız.	

Sıra Sizde

Okuduğunuz koşuktan ve aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

REŞİDE HATİCE HANIM VAKFI

HAYVANLARA SU İÇİREN VAKIF

Vakfın gelirinden bin kuruş ile İstanbul'da ihtiyaç bulunan bir mahalde bir su kuyusu kazılacak, buraya bir mermer taban, bilezik ve tulumba ve tulumbanın yanına gelip geçen Müslümanların abdest almaları için üç musluklu bir mermer taş tekne konulacak, taş teknenin yanına hayvanların su içmesi için yine bir taş tekne yapılarak hayvanların su içmesi sağlanacaktır.

OSMANLILARIN HAYVAN SEVGİSİ

Devrin hayvanseverlerinden Reşide Hatice Hanım sokak hayvanlarının özellikle yaz günleri susuz kalmaması için kısıtlı imkanlara sahip vakfiye bütçesinden pay ayrılmasını şart koşmuştu. İstanbul'da bir su kuyusu açılmasını vakfiye şartnamesine koyan Reşide Hatice Hanım bu kuyudan çıkan suyun müslümanların abdest alması için kullanılmasını, ayrıca hemen yanına bir yalak yapılarak sokak hayvanlarının da bu sudan istifade etmesini istemişti.

Osmanlı'dan Günümüze İlginç Vakıflar
(haz.: M. Çam, E. Yavuz, H. Tunçay)

1. Reşide Hatice Hanım'ın karakteriyle ilgili çıkarımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. **a**) Toplumda hangi sorunlara çözüm üretmek veya hangi alanlarda farkındalık yaratmak amacıyla bir vakıf kurmayı düşünürdünüz?

   b) Kuracağınız vakıf bünyesinde ne tür projeler üretmek isterdiniz?

Karşılaştıralım

1. Sayfa 17-18'de okuduğunuz koşukla aşağıdaki şiiri, tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırarak bu şiirlerin benzer ve farklı yönlerini tespit ediniz. Bu tespitleri yaparken nasıl bir yol izlediğinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

LİSAN

(...)
Açık sözle kalmalı
Fikre ışık salmalı;
Müteradif sözlerden
Türkçesini almalı.

Yeni sözler gerekse
Bunda da uy herkese;
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse.
(...)

Ziya Gökalp
Yeni Hayat Doğru Yol
(haz.: Müjgân Cunbur)

Koşuk	Ölçütler	*Lisan*
	İçerik	
	Dönem	
	Üslup	
	Açık ve örtük iletiler	

2. Şimdiye kadar edindiğiniz bilgilerden ve yukarıdaki tabloda yaptığınız tespitlerden hareketle sözlü gelenekle ilgili genellemeleri yazınız. Yazdığınız genellemeleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Koşuğun ve *Lisan* adlı şiirin içeriğini nasıl bir görselle yansıtmak isterdiniz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Sıra Sizde

Aşağıda verilen şiirleri içerik, şekil, ahenk, dil ve üslup özellikleri bakımından inceleyerek Türk şiirinin değişim ve dönüşümüyle ilgili çıkarımlarda bulununuz. Yaptığınız çıkarımları değerlendirme bölümüne yazınız.

Kiçe turup yorır erdim,
Kara kızıl böri kördüm,
Katıg yanı kura kördüm,
Kaya körüp baku agdı

(...)

Anonim
(haz.: Ahmet Bican Ercilasun)

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Gece kalkmış, yürüyordum,
Kara kızıl kurtlar gördüm,
Katı yayı hemen kurdum,
Dönüp baktı, tepeye ağdı.

(...)

Bereket var toprağında, taşında
Seyfi kuşlar yuva yapar başında
Kamalağ'ın, Karardıc'ın kaşında
İmil imil eser yelin Binboğa

(...)

Dadaloğlu
(haz.: Cahit Öztelli)

Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar
Seher coşar bülbül coşar gül coşar

(...)

Âşık Veysel Şatıroğlu
Dostlar Beni Hatırlasın

Ales sâbâh ki âheng-i nâğme etdi hezâr
Açıldı feyz-i mâhâbbetle hâtır-ı gülzâr

Çemen çemen gül ü nergisle zeyn olup âlem
Açıldı gönlü gözü gülşenin erişdi bahâr

(...)

Şeyh Gâlib
(haz.: Naci Okçu)

BAHAR GELİYOR

Damlardaki kar, saçaklardaki buz,
Kanı kaynıyan suya dar geliyor.
Haberin var mı? Oluklardan sonsuz
Akan su sesinde bahar geliyor.

Duy güneyden estiğini rüzgârın
Göreceksin neler olacak yarın.
Yuvada çırpınan yavru kuşların
Uçmak hevesinde bahar geliyor.

(...)

Cahit Sıtkı Tarancı, *Otuz Beş Yaş*

Türk şiirindeki değişim ve dönüşümle ilgili değerlendirmem: .....

Çözümleyebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Okuduğunuz koşuğun içerik, şekil, dil ve üslup, ahenk unsurlarını incelemek amacıyla öğretmeninizin rehberliğinde dört istasyon oluşturmak üzere gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- İstasyonlardaki soruları grupça yazılı olarak cevaplayınız.
- Bir istasyonda çalışmanız bittiğinde diğer istasyonları sırayla dolaşarak yapılan çalışmalardaki eksiklikleri tamamlayınız ve yanlış olduğunu düşündüğünüz yerleri düzeltiniz.
- Başladığınız istasyona döndüğünüzde elde ettiğiniz sonuçları gerekli düzenlemeleri yaparak grup sözcüsü aracılığıyla paylaşınız.

1. İstasyon: İçerik

- Koşukta insan ve doğa sevgisi nasıl ele alınmıştır?
- Koşuğun konusu duygu dünyanızda nasıl bir etki bıraktı?
- Koşuğun içeriğini yansıttığını düşündüğünüz kelimeler nelerdir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

2. İstasyon: Şekil

- Koşuğun şekil özellikleri nelerdir?
- Koşuğun sözlü edebiyat geleneğine ait olduğunu hangi gerekçelere dayandırabilirsiniz?
- Koşukta kullanılan şekil unsurlarının şiire katkıları neler olabilir?

3. İstasyon: Dil ve üslup

- Söyleyicinin dil ve üslup seçiminde hangi unsurlar etkili olmuş olabilir?
- Bu koşuğu siz söyleseydiniz dil ve üslupta ne gibi değişiklikler yapardınız?
- Koşukta kullanılan dil ve üslubun söyleyiciyle okuyucu arasında kurduğu bağ hakkında neler söyleyebilirsiniz?

4. İstasyon: Ahenk

- Okuduğunuz koşuğun akılda kalıcılığı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Koşuktaki hangi ahenk unsurlarının koşuğun ritmine daha fazla katkı sağladığını düşünüyorsunuz?
- Ahenk unsurlarını kullanarak şiirin bir bölümünü yeniden yazınız.

- Grup olarak aşağıdaki sorulara cevaplar arayınız.
  - Koşuğun yapı özellikleriyle söylendiği dönem arasında nasıl bir ilişki vardır?
  - Şiirden koşuğun söylendiği dönemin toplum özellikleriyle ilgili ne gibi çıkarımlara ulaşabilirsiniz?
  - Yapı unsurlarının, dil ve anlatım özelliklerinin dönem ve toplumla ilişkisine yönelik görüşleriniz nelerdir?
- Ortak görüşlerinizi yazılı hâle getirerek öğrenme duvarında sergileyiniz.

Karşılaştıralım

Okuduğunuz koşuğu, aşağıda verilen koşma ile içerik ve yapı özellikleri açısından karşılaştırarak balık kılçığı diyagramında gösteriniz.

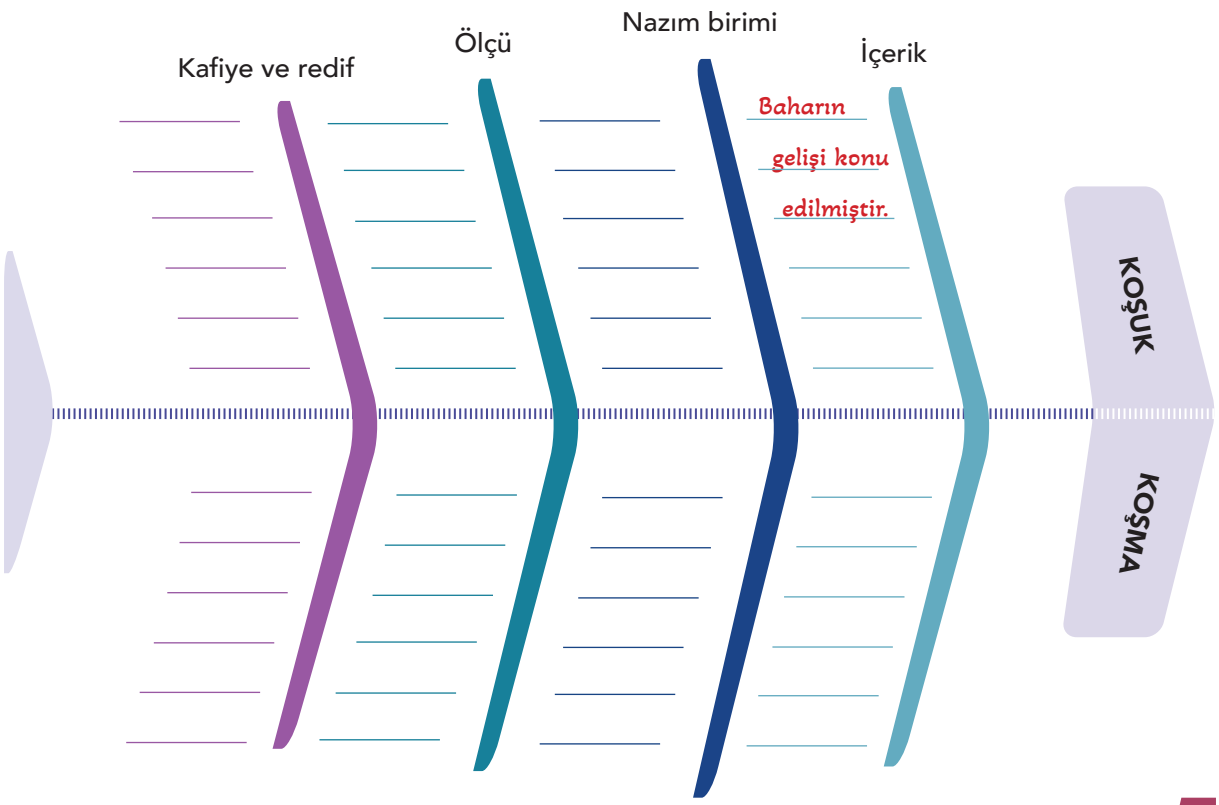
Çıktım şu âlemi seyran eyledim
Açılmış baharı, gülü dağların
Sökülmüş bendleri, cûşu yenilmez
Çağlayuban akar seli dağların

Yiğit atına binmese yakınır
Yüreğinde olan elbet çekinir
Kar yağar da dört köşesi yekinir
Yol vermez aşmağa yeli dağların
(…)
KÖROĞLU eydür, sende tasa olmaz
Yüreğinde aşkı olan yenilmez
Çok döğüşler olur, kimseler bilmez
Söylemeye yoktur dili dağların

Köroğlu
(haz.: Cahit Öztelli)

Koşma

Genellikle lirik konularda saz eşliğinde söylenen şiirlerdir. Koşuklardan zaman içinde evrilerek ortaya çıkmıştır. Koşmalarda sevda, ayrılık, üzüntü, mutluluk, tabiat gibi temalar ele alınır. Koşmalar; konularına göre güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt olmak üzere farklı türlere ayrılır.

Sıra Sizde

1. a) Aşağıdaki tabloda, tahlil ettiğiniz koşuğun dil ve anlatım özellikleriyle ilgili cümleler verilmiştir. Doğru olduğunu düşündüğünüz özelliği onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz. Yanlış olduğunu düşündüğünüz özelliğin doğrusunu yazınız.

Özellikler	✓	Açıklama
Niteleyici kelimelere yer verilmiştir.		
Mecazlı bir anlatım söz konusudur.		
Kelimeler, genellikle gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır.		
Türkçe olmayan kelimelere çokça yer verilmiştir.		
Deyim ve atasözleriyle zenginleştirilmiştir.		
Ezgili, ahenkli bir dil kullanılmıştır.		
Sembol ve çağrışımlarla zenginleştirilmiştir.		
Zıtlıklar üzerine kurulu bir anlatım vardır.		
Az sözle çok anlam ifade etmek amaçlanmıştır.		
Benzetmeye dayalı edebî sanatlar yoğun şekilde kullanılmıştır.		
Sade bir dil kullanılmıştır.		

b) Koşuğun ezgi ve ahenginin şiirde tespit ettiğiniz dil ve anlatım özelliklerine olan etkisi ve katkısıyla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. a) Koşuğun dil ve anlatım özelliklerinden hareketle söyleyicinin üslup seçimi hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

b) Söyleyicinin böyle bir üslup seçmesinin sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dilimizin İncelikleri

1. Tahlil ettiğiniz koşuktan ve *Lisan* adlı şiirden alınan aşağıdaki parçalardan tabloda istenen kelime ve kelime grubu çeşitlerini bularak ilgili alana yazınız.

(...)
Kuydı bulut yagmurın,
Kerip tutar ak torın,
Kırka kodtı ol karın,
Akın akar enreşür.

Kar büz kamug erüşdi,
Taglar suvı akışdı,
Kökşin bulıt örüşdi,
Kayguk bolup ügrişür.
(...)

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

(...)
Döktü bulut yağmurunu,
Gerip tutuyor ak torunu,
Kırlara bıraktı karını,
Seller akar, şarıldaşır.

Karlar buzlar hep eridi,
Dağların suyu yürüdü,
Mavi bulutlar belirdi,
Kayıklar gibi kımıldaşır.
(...)

LİSAN

(...)
Açık sözle kalmalı
Fikre ışık salmalı;
Müteradif sözlerden
Türkçesini almalı.

Yeni sözler gerekse
Bunda da uy herkese;
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse.
(...)

İsim	
Sıfat	
İsim tamlaması	
Sıfat tamlaması	

2. İsim ve sıfatların, bunlarla kurulan tamlamaların metnin içeriğine, dil ve anlatımına katkısıyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılarak grupları numaralandırınız.
- Grup olarak tek dörtlükten oluşan bir şiir yazınız.
- Şiirinizde hece ölçüsünü kullanınız.
- Şiirinizi grup numarasıyla belirtilen aşağıdaki yönergelere göre yazınız.

1. Grup: Şiirinizde özel ve soyut isimlere yer vererek "merhamet" temasını işleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Grup: Şiirinizde niteleme ve belirtme sıfatlarına yer vererek "sevgi" temasını işleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Grup: Şiirinizde isim ve sıfat tamlamalarına yer vererek "vatanseverlik" temasını işleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Grup: Şiirinizde topluluk ismi ve zincirleme isim tamlamalarına yer vererek "özgürlük" temasını işleyiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Yazdığınız şiirleri sınıfınızla paylaşınız.
- Yazdığınız şiirlerde değerleri nasıl işlediğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Birlikte Öğrenelim

Aşağıda verilen cümle ve metinlerdeki değerleri tespit ederek 32. sayfadaki grup çalışmasını yapınız.

SAVLAR	GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE
Esende ivek yok.	Esenlikte acelecilik yok.
Kuş torka men üçün ılınur.	Kuş tuzağa yem için takılır.
Üme kelse kut kelir.	Konuk gelse uğur gelir.
Erdem başı tıl.	Erdem başı dil.
Etli tırnaklı adırmas.	Et ile tırnak ayrılmaz.
Kurug yıgaç egilmes, kurmış kiriş tügülmes.	Kuru ağaç eğilmez, kurulmuş kiriş düğümlenmez.
Tay atatsa at tınur, ogul eredse ata tınur.	Tay, at olunca at dinlenir; oğul, er olunca baba dinlenir.
Keneşlig bilig üdreşür, keneşsiz bilig opraşur.	Danışan akıl gelişir, danışmayan akıl yıpranır.

Anonim
(haz.: Ahmet Bican Ercilasun)

SAGU	GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE
(...)	(...)
Erdi aşın taturgan, Yavlak yagıg katargan, Boynın tutup kadırgan... Bastı ölüm agtaru.	Yemeğini tattıran idi, Pis düşmanı döndüren idi, Boynun tutup kanırtan idi... Ölüm bastı, devirdi.
Yagı ötın öçürgen, Toydun anı köçürgen, Işlar üzüp keçürgen... Tegdi okı öldürü.	Savaş ateşini söndüren, Yerinden düşmanı süren, İşleri evirip çeviren... Felek oku öldürdü.
Turgan ulug ışlaka, Tirgi urup aşlaka, Tumlug kadır kışlaka... Kodtı erig umduru.	Ağır işlere giren, Aş dolu sofra kuran, Sert kışlarda doyuran... Erleri hasrette kodu.

Anonim
(haz.: Ahmet Bican Ercilasun)

OĞUZ KAĞAN DESTANI

(...)
Söz dışında kalmasın, bilsin herkes bu işi,
Oğuz Han'ın yanında, vardı bir koca kişi.
Sakalı ak, saçı boz, çok uzun tecrübeli,
Âsil bir insan idi, akıllı düşünceli.
Ünvanı Tüşimel'di, yani Kağan veziri,
Uluğ Türük'dü adı, Oğuz'un seçme eri.
Altından bir yay gördü, uyur iken uykuda,
Bulunuyordu yayın, üç gümüşten oku da.
Ta doğudan batıya, altın yay uzanmıştı.
Üç gümüş ok kuzeye, sanki kanatlanmıştı.
Anlattı Oğuz-Han'a, uyanınca uykudan,
Rüyayı tâbir etti, içindeki duygudan.
Dedi: "Bu düşüm sana, dirlik düzenlik versin!
"Hakanıma inşallah, birlik güvenlik versin!
"Rüyada ne gördüysem, Gök Tanrının sözüyle,
"Seni de öyle yapsın, Tanrı kutsal özüyle!
"Yeryüzünün ki hepsi, dolup taşar boyuna,
"Tanrım, bagışlayıver! Oğuz Kağan soyuna!"
(...)

Anonim
(haz.: Bahaeddin Ögel)

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grubunuzla bir araya gelerek metinlerden tespit ettiğiniz değerler üzerine düşünceler üretiniz.
- Fikirlerinizin mantıklı olup olmadığını sorgulamadan yaratıcı düşünmeye odaklanınız.
- Çalışmanın sonunda grubunuzla ortak düşünceleri belirleyip bu düşünceleri sınıfa sunmak üzere düzenleyiniz.
- Bu değerlerin günümüzde nasıl yaşatıldığını, toplum yaşamını nasıl etkilediğini, değerlerin toplum yaşamında daha etkin (görünür, fark edilir, benimsenir, yaygın) olması için neler yapılabileceğini düşününüz ve tartışınız.
- Tartışma sonuçlarını not ediniz ve grup sözcüleri aracılığıyla paylaşınız.
- Diğer grupların fikirlerini dinledikten sonra bunlara eklemeler yapabilir veya farklı bakış açıları geliştirebilirsiniz.
- Öğretmeninizin bu değerlerin geçmişten günümüze nasıl yansıdığıyla ilgili değerlendirmesini dinleyiniz ve bu değerlendirmelere dair çıkarımlarınızı not alınız.
- Tartışma sırasında edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak bu değerlerin birey ve toplum için ne anlama geldiğini ifade ediniz.

Sıra Sizde

Tahlil ettiğiniz koşuktan ve aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

KUYUCAKLI YUSUF

(…)

Edremit, üç tarafını saran Çamtepe, İbramcaköy ve Tavşanbayırı isimli üç yamaca yaslanan büyükçe, şirince bir kasabaydı.

İki küçük dere, kasabanın içinden ve kaldırımlı sokakların ortasından gelerek Aşağıçarşı dedikleri yerde birleşiyor, sonra biraz ilerde kasabayı yalayıp geçen Büyükçay'a kavuşuyordu.

Tepelerden birine çıkıp bakıldığı zaman, görülen manzara ender bir şeydi:

Damların yosun tutan ve kararan kiremitlerini nihayetsiz dut, erik ve iri yapraklı incir ağaçları örtmeye çalışıyor, derelerin kenarını beyazımtırak yapraklarıyla uzun kavaklar, bazı yerlerde kopan bir şerit halinde ve yalnız kenar mahallelerde takip ediyor; bunların arasında belki yirmiden fazla minare, bembeyaz yükseliyor ve uzaktan bakan bir göze, tıpkı kavak ağaçları gibi hafif hafif sallanıyor hissini veriyordu.

(…)

Sabahattin Ali

1. a) Tahlil ettiğiniz koşuk ile *Kuyucaklı Yusuf* adlı metinden alınan parçanın ilişkili olduğu bilim dalı/dalları nelerdir?

.....

.....

b) Bu bilim dalı/dalları metinlerde nasıl ele alınmıştır?

.....

.....

KELTEPE ORMANLARINDA BİR GÜN

(…)

Çerçiler köyünün üst sınırını geçiyoruz. Daha açmalar içindeyiz. Yol kenarında, sürülemeyen taşlıklarda kadın tuzlukları, karaçalılar ve bodur ardıçlar var. Bunlar steple ormanın birbirine kavuştukları kuşakta çok olur. Halbuki bu kuşak ne kadar uzaktadır. Buradan yüzümüzü Ankara'ya doğru çevirelim ve ilerleyelim. Bu dikenli çalıların hüküm sürdüğü kuşağa, ta Kızılcahamam'ın öte yanında, Kargasekmez'de, hatta daha daha gerilerde Ankara'nın burnunun dibinde, Kurtboğazı'nda rastlarız. Ama bunlar orman içinde, orman altında da bulunur ve orman yok olduktan sonra arsız oldukları ve dikenli dallarına keçiler iltifat etmedikleri için böyle de kalabilirler.

Gözümüzü az sağa kaydırınca Tekir Dağı'nı görüyoruz. Ne güzel ad takmışlar bu dağa! Doruğu som, kaplan gibi tekir ve sarp kayalardan. Az solundaki yeşerti de Büyükdüz imiş. Büyükdüz de hiç unutamayacağım ve bir daha gideceğim yerlerden biridir. Yeşilin çeşitlerini ben orada keşfetmiştim. (…)

Hikmet Birand
Anadolu Manzaraları

1. a) Tahlil ettiğiniz koşuk ile *Keltepe Ormanlarında Bir Gün* adlı metinden alınan parçanın ilişkili olduğu bilim dalı/dalları nelerdir?

.....

.....

b) Bu bilim dalı/dalları metinlerde nasıl ele alınmıştır?

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıda sözlü kültür ürünü örneklerinin yer aldığı infografik verilmiştir. İnfografikten faydalanarak soruları cevaplayınız.

Âşıklık Geleneği

Kültürel belleğin taşıyıcılarından biri olan halk ozanı, saz eşliğinde şiirini söyler; hikâyesini anlatır.

Masal

Sözlü kültür ürünleri arasında yer alan, öğreticilik yönü ağır basan, dinleyenlerin hayal dünyasını zenginleştiren ve nesilden nesile masal anlatıcıları aracılığıyla aktarılan kurmaca metin türüdür.

Nasreddin Hoca

XIII. yüzyılda yaşadığı bilinen, adına fıkralar anlatılan mizah kahramanıdır.

Karagöz

Geleneksel Türk tiyatrosunda doğaçlamaya dayalı ve güldürü unsurunun ağır bastığı bir gölge oyunudur. Karagöz ve Hacivat oyunun başkişileridir (başkahramanlarıdır).

Meddah

Geleneksel Türk tiyatrosuna özgü türlerden biri olan meddah gösterisinde sanatçı taklitler yaparak, hikâyeler anlatarak insanları eğlendirir.

Dede Korkut Hikâyeleri

Türk edebiyatında destan geleneğinden halk hikâyesine geçişte köprü vazifesi gören sözlü edebiyat ürünüdür.

1. Sözlü kültür ürünlerinin toplum ve birey üzerindeki etkileri hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Bir toplumun hafızasını oluşturan sözlü kültür ürünlerinin korunmasının millî kimliğin sürekliliğine katkısı nelerdir? Yazınız.

Ders Dışı Etkinlik

Etkinliğin Adı	Dijital Kültür
Etkinliğin Amacı	Sözlü kültür ürünlerini günümüze yansıtabilme
Etkinliğin Süresi	4 ders saati

Aşağıdaki metni okuyunuz ve yönergeleri takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.

EZGİ VE ŞİİR ODAĞINDA SÖZLÜ GELENEĞİN YENİDEN İNŞASI VE ÇAĞDAŞ EDEBİYATTAKİ GÖRÜNÜRLÜĞÜ

Dünyanın pek çok coğrafyasında günümüz -21. yüzyıl- koşullarında bilim-teknik alanındaki gelişmeler, sosyal-siyasal ve kültürel yaşamda görülen yenileşme ve değişim hareketleri çerçevesinde pek çok geleneksel değer gibi sözlü gelenek ve onun önemli bir ögesi olan ezgili / şiirsel sözlü anlatım da artık eskisi gibi güçlü, özgün ve etkin değildir. Değişen koşullarla beraber bulunduğu coğrafya ve kültürel atmosfere göre ezgili ve şiirsel sözlü gelenek de bazı özel, nitelikli temsilciler veya amatör kişiler aracılığıyla değişip dönüşerek de olsa varlığını sürdürmektedir.

Sözlü kültürlerde toplumsal birikimin yansıması olarak duygu, düşünce ve aktarımlar bir ölçüde kalıplaşarak bellekte kolayca yer edinirler. Özellikle özünde ezgi ve şiirsellik barındıran bu sözlü kültür ürünleri/kalıpları, tarihî ve kültürel birikimi beraberinde getirdiğinden sözlü olanın nihayetinde unutulup yok olması riskine karşı doğal olarak yazılı ortam ve modern dünyada önemli bir yeri olan elektronik kültür ortamına gereksinim duyar. Böylece söz konusu sözlü ürünler, yazılı ve sözlü kültür ortamında yok olmayıp farklı formatlarda varlığını sürdürür.

(...)

Okan Alay, *Ezgi ve Şiir Odağında Sözlü Geleneğin Yeniden İnşası ve Çağdaş Edebiyattaki Görünürlüğü*

- Okuduğunuz metinden faydalanarak sözlü kültürün aktarılmasıyla ilgili bir fikir oluşturunuz.
- Fikrinizi aile büyüklerinize danışarak ve güvenilir genel ağ kaynaklarından (gov, edu uzantılı) faydalanarak derinleştiriniz.
- Araştırmalarınızı aşağıdaki sorulara cevap oluşturacak şekilde genişletiniz.
  - Sözlü ve yazılı kültür ürünlerinin toplumun hafızasını yansıtma ve millî kimliği oluşturmadaki etkisi nelerdir?
  - Sözlü ve yazılı kültür ürünlerini gelecek kuşaklara aktarmak için neler yapılabilir?
  - Dijitalleşmenin yazılı ve sözlü kültür ürünlerini nasıl etkileyebileceğini düşünüyorsunuz?
  - Sözlü kültür ürünlerini derlemek, tanıtmak veya gelecek nesillere aktarmak için dijital teknoloji imkânlarından nasıl yararlanabilirsiniz? Bu imkânlardan yararlanırken nelere dikkat etmelisiniz?
- Sözlü ve yazılı kültür ürünlerinin derlenmesi, tanıtılması ve aktarılmasıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.
- Araştırmanızda sözlü ve yazılı kültür ürünlerinin tanıtılmasında ve aktarılmasında eksik gördüğünüz yönleri belirleyiniz.
- Belirlediğiniz eksikliklerle ilgili ne tür çalışmalar yapılabileceği hakkında bir yazı yazınız.
- Yazınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme	Bu çalışmayı yaparken öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki şiirlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

GÜN OLUR

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.

Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.

Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayrı telâş!..

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

Orhan Veli Kanık
Seçme Şiirler

ŞARKIMIZ

Kırılır da bir gün bütün dişliler,
Döner şanlı şanlı çarkımız bizim.
Gökten bir el yaşlı gözleri siler,
Şenlenir evimiz, barkımız bizim.

(...)

Kurtulur dil, tarih, ahlâk ve iman;
Görürler, nasılmış, neymiş kahraman!
Yer ve gök su vermem dediği zaman,
Her tarlayı sular arkımız bizim.

Gideriz nur yolu izde gideriz,
Taş bağırda, sular dizde, gideriz,
Bir gün akşam olur, biz de gideriz,
Kalır dudaklarda şarkımız bizim...

Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*

DALLAR

Bir yaprak uçtu gene;
Solgun kuru bir yaprak…
Bir daha… Bir, bir daha…
Dallar, dertleşir gibi, eğildi birbirine;
Kül renkli ufuklarda uludu bir kahkaha…

Rüzgâra yalvararak
İnip kalkıyor her dal;

Dallar kopan çığlıkla damla damla eriyor;
Bir parça güneş diye gönlümüz can veriyor;
Vahşi bir ses diyor ki:
— Bahar artık bir masal…

Şükûfe Nihal
(haz.: Yaprak Zihnioğlu)

GÜNEŞ SALINCAĞI

Güneş salıncağı sallanır
Penceremde bulut dizerken.
Her şey aynı yerde, hiçliğin taşı,
Denizin zamansız doruğu, gömülmüş
Toprak ve bir yere gitmeyen yel.

Varlamak içinmiş gibi zamanı
Sallanır durur güneş salıncağı.

Melih Cevdet Anday
Rahatı Kaçan Ağaç

1. Farklı dönemlerde söylenen/yazılan şiirlerin aynı temayı işlemesiyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Tahlil ettiğiniz koşukla yukarıdaki şiirleri içerik ve tema açısından ilişkilendirerek bu şiirlerden hangisinin koşukla benzer özellikler taşıdığını tespit ediniz. Bu tespitleri yaparken nasıl bir yol izlediğinizi açıklayınız.
3. **a)** Belirlediğiniz şiirde söyleyicinin hitap ettiği varlık ya da kavrama yönelik duyguları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
   b) Şairin okuyucuya aktarmak istediği duygu ve düşünceler nelerdir?
   c) Belirlediğiniz şiirde açık ve örtük iletili dizeler hangileridir? Açık ve örtük iletili dizelere birer örnek veriniz.
4. Belirlediğiniz şiirin temasıyla şairin ruhsal durumu arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Şiirden örnekler vererek açıklayınız.
5. Yukarıdaki şiirlerden faydalanarak şiir-şair ilişkisi hakkında çıkarımlarda bulununuz.

Yansıtabilme

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve metinlerle ilgili izlenimleriniz doğrultusunda beğenilerinizi gerekçelendirerek ilgili boşluklara yazınız.

BOZKURTLARIN ÖLÜMÜ

(…)

Şimdi güreşler başlıyordu. Gür sesli ulak bağırdı:

— Güreşecek sayılı erler kimlerse gelsinler!

Sekiz yerden sekiz er birden çıkarak otağa doğru yürüdüler. Kağanı selâmlayıp kendilerini tanıttılar:

— Ben, Ötüken'in buğrası, katı demir bilekli, kara arslan yürekli, sırtına yer değmiyen, kimseye baş eğmiyen İnal Tarkan'ım!

— Ben barış olsa erdemli, yoksul görse yardımlı, vursa buğa deviren, göğe ağaç savuran Tinesi Oğlu'yum!

— Ben taşı sıksa tuz eden, az iş edip öz eden, güçlü erler arısı, Kara Kağan çerisi, yüce Karluk beğiyim. Adıma Ay Doğmuş derler!

(…)

Hüseyin Nihal Atsız

Bozkurtların Ölümü adlı metinden etkilendim/etkilenmedim çünkü ……

……

FESÜPHANALLAH!

(...)

İbni Haldun'un (1332-1406) "*coğrafya kaderdir*" saptamasını hiç yabana atmamak lazım. Atlantik Okyanusu'nu gözlerinizin önüne getirin. Kuzeydoğu istikametindeki uzantısını, Kuzey Denizi'ni görün. Kıta Avrupa'sının, Danimarka'nın, Hollanda'nın, Almanya'nın, Norveç ve Belçika'nın bu denize açıldığını tahayyül edin. Görün ki, Kuzey Denizi, karanlık olduğu kadar da bereketlidir, buralarda yaşayan halkların ekmek teknesi. Londra, Holl (Hal), Newsantle-On-Tyne (Nivsentıl on tayn), Leith (Lif), Rotterdam (Rotırdam), Antwerb (Entvörb), Almany (Almani), Avrupa'nın bu en önemli limanları devasa balıkçı filoları barındırır. Denizci milletlerin asabiyetleri de farklı oluyor, yavrum. (…) Denizcinin halinden denizci anlar derler, en ağır rekabet koşullarında bile dayanışıyor olmaları da özel hukukları da belki bundan. (...)

Alev Alatlı

Fesüphanallah! adlı metinden etkilendim/etkilenmedim çünkü ……

……

.

DİLE GELEN TAŞ

Deniz kenârında gözü yaşlı, bağrı ateşli bir garip kişi vardı. Dalgalar, onun kirpiklerinden süzülen damlaları kapmak için karaları göğüslediler.

Kıyıdakiler, fırtına yok, yel yok, deniz neden kabarır, diyorlardı.

Deryâ ise dilsiz dili ile o garîbe sesleniyordu: Ey sevdâsı güzel adam! Aşkın hürmetine dinle beni... Sözüme kulak ver. Bilesin ki seni kıskanmaktayım. Zîrâ sevgilini gördüğün için ağladığını biliyorum. Bu gözyaşları o yüzden...

Ben ise onu göremediğim için çırpınıp durmaktayım. İşte, aramızdaki bu farkı kıskanıyorum. Sen, görsen de ağlıyorsun, görmesen de. Ben ise yalnız hasretten gözyaşı döküp duruyorum.

Sâmiha Ayverdi

Dile Gelen Taş adlı metinden etkilendim/etkilenmedim çünkü ……

……

TÜRK KÖYLÜSÜ

Topraktan öğrenip
kitapsız bilendir,
Hoca Nasreddin gibi ağlayan
Bayburtlu Zihni gibi gülendir.
Ferhad'dır,
Kerem'dir,
ve Keloğlandır.
(...)
Çarşambayı sel alır,
bir yâr sever
el alır,
kanadı kırılır
çöllerde kalır,
ölmeden mezara koyarlar onu.
O, "Yunusu biçâredir,"
baştan ayağa yâredir,"
ağu içer su yerine.
Fakat bir kerre bir derd anlayan düşmesin önlerine
ve bir kerre vakterişip:
"— Gayrık yeter!..."
demesinler.
— Ve bir kerre dediler mi:
"İsrafil surunu urur
mahlukat yerinden durur",
toprağın nabzı başlar
onun nabızlarında atmağa.
Ne kendi nefsini korur
ne düşmanı kayırır,
"Dağları yırtıp ayırır,
kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa..."

Nâzım Hikmet, *Bütün Şiirleri*

Türk Köylüsü adlı metinden etkilendim/etkilenmedim çünkü .....

.....

Tahlil ettiğiniz koşuğu değerlendirmek için aşağıdaki Çıkış Kartı'nı doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

3 Koşukla ilgili beğenilerinizi ifade eden üç cümle yazınız.

- .....
- .....
- .....

2 Koşuğa değer kattığını düşündüğünüz iki özelliği yazınız.

- .....
- .....

1 Koşuğu siz söyleseydiniz koşuğun hangi yapı özelliğini değiştirirdiniz?

- .....

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıdaki şiirden faydalanarak soruları cevaplayınız.

TÜRKÜLER DOLUSU

(…)

Şairim.
Şiirin gerçeğini köy türkülerimizde bulmuşum
Türkülerle yunmuş yıkanmış dilim
Onlarla ağlamış onlarla gülmüşüm

Hey hey yine de hey hey
Salınsın türküler bir uçtan uca
Evelallah hepsinde varım
Onlar kadar sahici
Onlar kadar gerçek,
İnsancasına, erkekçesine
Bana bir bardak su dercesine
Bir türkü söylemeden gidersem yanarım.

Ah bu türküler
Türkülerimiz
Ana südü gibi candan
Ana südü gibi temiz
Türkülerde tüter dağ dağ yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz.
Ah bu türküler köy türküleri
Dilimizin tuzu biberi

(…)

Ah bu türküler köy türküleri
Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi
Kiminin reyhasından geçilmez
Kimi zehir kimi zemberek gibi

Ah bu türküler köy türküleri
Olgun bir karpuz gibi yarılır içim
Kan damlar ucundan mürekkep değil
İşte söz, işte ses, işte biçim:
Uzun kavak gıcım gıcım gıcılar.
İliklerine kadar işlemiş sızı
Artık iflâh olmaz kavak ağacı
Bu türkünün yüreğinde sancı var.

Ah bu türküler köy türküleri
Ne düzeni belli ne yazanı
Altlarında imza yok ama
İçlerinde yürek var

(…)

Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Karadut*

1. Toplumların, geleneklerini şiirsel bir dille yansıtmalarının gerekçeleri neler olabilir?
2. a) Okuduğunuz şiirde türküye ait hangi unsurlara yer verilmiştir?

   b) Siz olsaydınız türkülerin hangi yönlerini şiirinize yansıtırdınız?
3. Şair, şiirini oluştururken toplumun hangi özelliklerini ön plana çıkarmıştır? Bu özellikler hangi millî ve manevi değerlerle ilişkilendirilebilir? Gerekçelendirerek açıklayınız.
4. Okuduğunuz şiire göre türkü, söyleyiciyle toplum arasında nasıl bir bağ kurmuştur?

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki sözlü kültür ürünlerinin söyleyiş özellikleriyle ilgili tahminlerinizi tabloda ilgili başlıkların altına yazınız.

Türkü | Ninni | Mâni | Koşuk | Masal | Deyim | Tekerleme | Fıkra | Varsağı | Destan | Bilmece | Semai | Halk hikâyesi | Efsane

Sözlü kültür ürünleri	
Ezgili söylenen	Ezgisiz söylenen

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

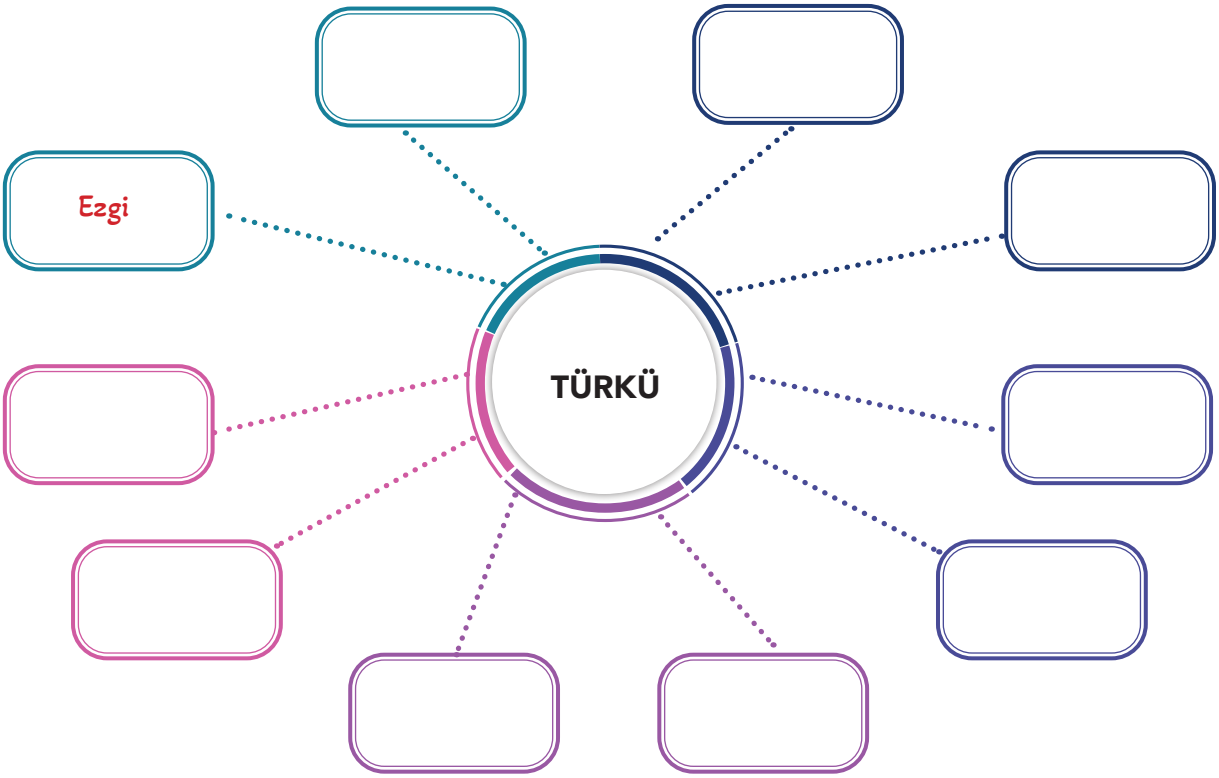
2. "Türkü tutturmak, türkü çağırmak, türkü yakmak, köy türküsü" ifadelerinin anlamlarını tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.
3. "Birlikte türkü söyleyebildiklerim benim milliyetimdendir."

   Nevzat Kösoğlu

   Yukarıdaki alıntıda türkülerin hangi yönüne vurgu yapılmaktadır? Açıklayınız.

4. Dizi ve filmlerde sıklıkla türkülerden yararlanılmaktadır. Yapımcılar, dizi ve filmlerde türkülerin hangi toplumsal etkisinden yararlanmayı amaçlıyor olabilir? Görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

5. **a**) Türkü kelimesinin size çağrıştırdıklarını aşağıdaki kutucuklara yazınız.

b) Kutucuklara yazdığınız ifadelerden faydalanarak aklınıza gelen türkü isimlerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

- Metni okumaya başlamadan önce yandaki karekodu etkileşimli cihazınıza okutarak içeriği dinleyiniz.
- Müziğin sizde uyandırdığı duygudan hareketle okuyacağınız türkünün içeriğiyle ilgili tahminlerde bulununuz.
- Tahminlerinizi yaparken metnin başlığını ve görselini göz önünde bulundurmayı unutmayınız.
- Türküyü yüksek sesle okuyunuz.
- Türküyü ezgili bir şekilde okumaya özen gösteriniz.
- Türküyü okurken tahminlerinizin doğruluğunu değerlendiriniz.

Turnalar türküsünün ezgisine karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. OKUMA METNİ (ANA METİN)

TURNALAR

İki turnam gelir aklı karalı
Birin şahin vurmuş, biri yaralı
O yavruya sorun aslı nereli

Katar katar olmuş gelir, turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir, turnalar

İnme turnam inme sen bu pınara
Avcu tuzak kurmuş, var yolun ara
Hepimizin işi Mevlâm onara

Katar katar olmuş gelir, turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir, turnalar
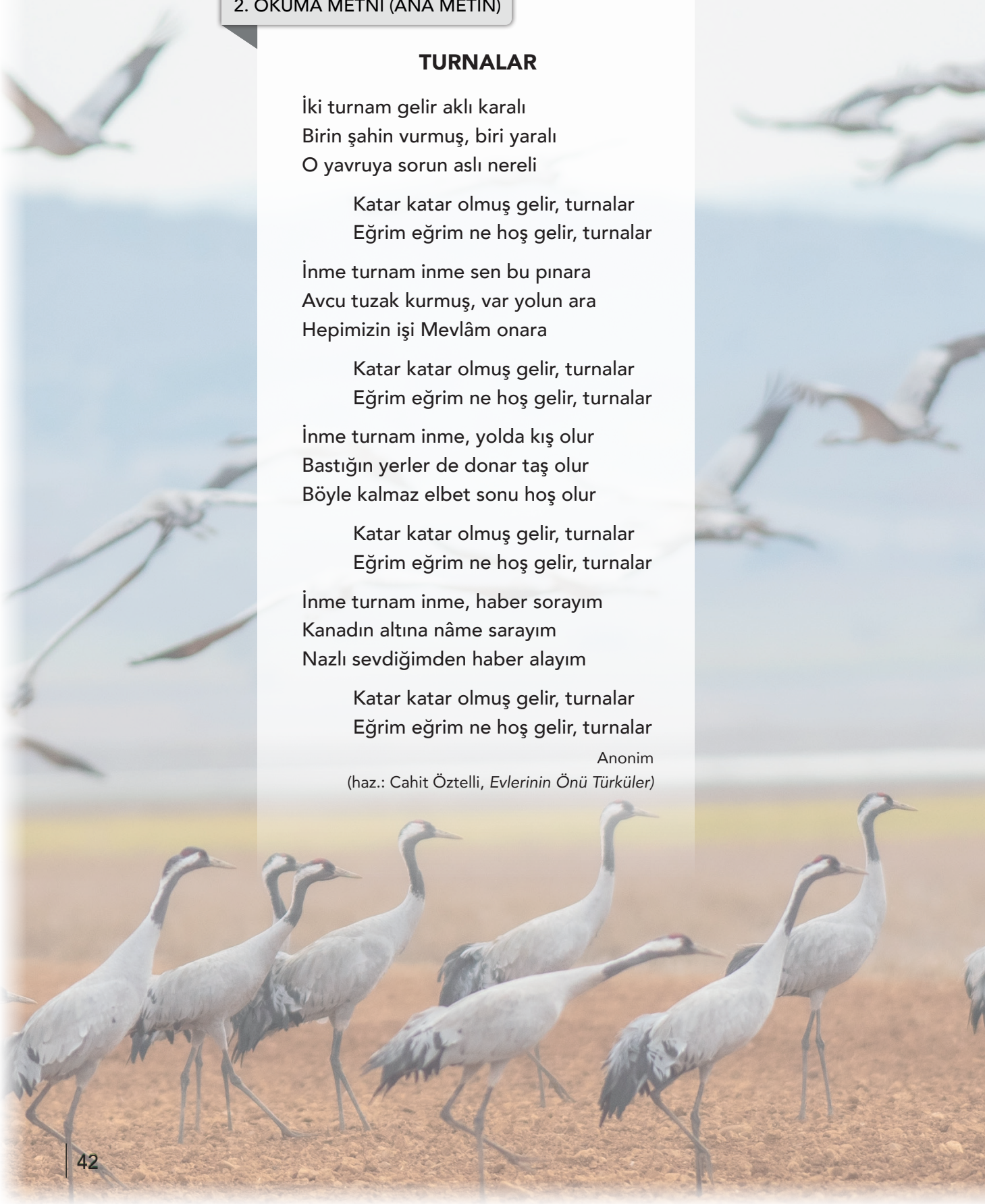
İnme turnam inme, yolda kış olur
Bastığın yerler de donar taş olur
Böyle kalmaz elbet sonu hoş olur

Katar katar olmuş gelir, turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir, turnalar

İnme turnam inme, haber sorayım
Kanadın altına nâme sarayım
Nazlı sevdiğimden haber alayım

Katar katar olmuş gelir, turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir, turnalar

Anonim
(haz.: Cahit Öztelli, *Evlerinin Önü Türküler)*

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. Okuduğunuz metnin bağlamını göz önünde bulundurarak aşağıdaki kelimelerin/kelime gruplarının anlamlarına yönelik tahminlerde bulununuz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ederek verilen kelimelerin metindeki anlamlarını yazınız. Türküde geçen bu kelimelerin/kelime gruplarının yerine metnin bağlamını bozmayacak şekilde başka hangi kelimelerin/kelime gruplarının kullanılabileceğine yönelik önerilerinizi yazınız.

Metindeki anlamı		Kelime/Kelime grubu önerisi
.....	**katar katar**	.....
.....	**eğrim eğrim**	.....
.....	**nâme**	.....
.....	**Mevlâ**	.....
.....	**sarmak**	.....
.....	**onarmak**	.....
.....	**asıl**	.....

2. Aşağıdaki dizelerde altı çizili kelimeleri farklı anlamlara gelecek şekilde cümle içinde kullanınız.

- Böyle <u>kalmaz</u> elbet sonu hoş olur

.....

- <u>İnme</u> turnam inme sen bu pınara

.....

- Katar katar olmuş <u>gelir</u>, turnalar

.....

- Kanadın altına nâme <u>sarayım</u>

.....

- Avcu tuzak kurmuş, var yolun <u>ara</u>

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Türkü

Hece ölçüsünün genellikle 7, 8 ve 11'li kalıplarıyla bir ezgi eşliğinde söylenen, farklı nazım birimlerinden oluşan anonim halk edebiyatı nazım biçimidir. Günümüzde söyleyeni ve besteleyeni bilinen türküler de bulunmaktadır.

Türkünün Bölümleri

Türküler, bent ve kavuştak (bağlama) adı verilen iki bölümden oluşur. Asıl konunun işlendiği bölüme bent, bentlerin sonunda tekrar edilen dize veya dizelere **kavuştak** denir. Bentlerin ve kavuştakların kendilerine mahsus dize sayısı ve kafiye düzeni bulunur.

TÜRKÜLERİN OLUŞMASI VE YAYILMASI

Türküler halkın ortak malıdır. Sevilen, beğenilen, ağızdan ağıza dolaşan kültür ürünleri oldukları için de yayılmaları çok doğaldır. Eskiden şimdiki gibi yayma araçları olmadığından türkülerin yayılması çok ağır fakat sürekli olmuştur. Ticaret kervanları, gezgin âşıklar, askerler, savaşlar, göçler türkülerin taşınmasını sağlar. Son yıllarda radyo, televizyon, teyp gibi teknik araçlar yayılmayı hızlandırmıştır. Türkülerin hızlı bir biçimde yayılmasının olumsuz bir yönü de vardır. Türküler halkın malı olup olgunlaşmadan donmuş, kalıplaşmış olarak taşınırlar.

Yayılma sırasında türkülerin sözlerinde ve ezgilerinde bazı değişiklikler olur. Türkülerin bu derece çeşitlenmesinin asıl nedeni kişilerin yetenekleridir. Kaynak kişiler, ezgilerde önemli ölçüde değişiklik yapabildiği gibi, bu değişikliği türkülerin sözlerinde de yapabilirler.

(…)

Türkülerin ortaya çıkışları incelendiğinde toplumu ilgilendiren konuların işlenmesi, ezginin dokunaklı oluşu, sanat yapısının yüksek oluşu gibi etkenlerin türkülerin ömürlerini uzattığı ortaya çıkmıştır. Türküler, hiçbir zaman ilk çıkışlarındaki gibi varlıklarını koruyamazlar. Bu durum sadece sözlerde değil, ezgilerde de görülür. Türküler zaman aşımı nedeniyle ve kişiden kişiye geçiş esnasında yeni duygulanmalarla beslenerek kendini yeniler.

Toplum ruhunda derin izler bırakan kahramanlar, efsaneleşmiş büyük aşklar, büyük felâketler türkülere konu olur. Bunların sözleri ve ezgileri çok güçlüdür. Kimileri de oyun havaları durumuna geçerek süreklilik kazanır. Köy ve kasabalardaki olaylar üzerine yakılan türkülerin yayılma gücü azdır. Geniş toplulukların ilgisini çekmez, dar çevrede kalır. Ömürleri de kısa olur.

(...)

Erman Artun, *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı*

1. Türküler sözlü geleneğin hangi özelliklerini taşır? Yazınız.

.....

.....

2. Türkülerin kuşaktan kuşağa aktarılmasının sebepleri hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

3. Türkülerin yayılma şekillerinde zamanla ne tür değişiklikler olduğunu örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Turnalar **türküsünün tabloda verilen ahenk özelliklerini belirleyerek ilgili kavramların karşısına yazınız.**

Nazım birimi	
Ölçü	
Asonans	
Aliterasyon	
Kafiye	
Redif	
Kelime ve dize tekrarları	

Dilimizin İncelikleri

Turnalar **türküsünün konusundan yola çıkarak türkünün içeriğine uygun kısa bir hikâye yazınız. Hikâyenin başkahramanını ve turnaları betimleyiniz. Betimleme yaparken hangi sözcük türünü sıklıkla kullandığınızı gerekçesiyle açıklayınız.**

Karşılaştıralım

1. *Turnalar* türküsüyle *Atem Tutam Men Seni* adlı ninniyi tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız. Bu şiirlerin benzer ve farklı yönlerini tespit ediniz. Bu tespitleri yaparken nasıl bir yol izlediğinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

ATEM TUTAM MEN SENİ

Atem tutam men seni
Şekere gatem men seni
Akşem baben gelende (oy)
Öğüne atem men seni

Hop hopun olsun oğlum
Gül topun olsun oğlum
Sıralı gavak dibinde (oy)
Toyluğun olsun oğlum (oy)

Atem tutam men seni
Şekere gatem men seni
Akşem baben gelende (oy)
Öğüne atem men seni

Ev süpürür toz eder
Hamama gider naz eder
El ayağı kir içinde
Yıkamam diye naz eder

Atem tutam men seni
Şekere gatem men seni
Akşem baben gelende (oy)
Öğüne atem men seni

Anonim
(drl.: Hüsamettin Subaşı)

Turnalar	Ölçütler	*Atem Tutam Men Seni*
	Konusu ve teması	
	Açık ve örtük iletisi	
	Söylenme amacı	
	Ait olduğu gelenek	
	Ahenk unsurları	

2. Türkü ve ninni metinlerinin yapı unsurlarına yönelik çıkarımlarınızdan hareketle bu unsurların içeriğe katkısıyla ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

3. *Turnalar* türküsünün ve *Atem Tutam Men Seni* adlı ninninin içeriğini nasıl bir görselle yansıtmak isterdiniz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Aşağıdaki ifade ve yönergelerden faydalanarak grup çalışmasını yapınız.

Sembol	Mecaz anlam	Estetik	Deyim
İçtenlik	İkilemeler	Seslenme ifadeleri	Mizah
Eş seslilik	Çok anlamlılık	Yalın anlatım	Benzetme
Edebî anlatım	Çağrışım	Yerel söyleyiş	Tezat
İmge	Atasözü	Tekrarlı ifadeler	Özlülük

- *Turnalar* adlı türkünün dil ve anlatım özellikleriyle ilgili unsurları grupça belirleyiniz.
- Belirlemelerinizi yaparken gerekçelerinizi tartışınız.
- Grup olarak aşağıdaki sorulara cevaplar arayınız.
  - Türkünün ait olduğu edebî geleneğin metnin dil ve anlatım özellikleriyle ilişkisi nedir?
  - Dil ve anlatım özelliklerinin söyleyicinin üslubunu oluşturmadaki rolü nedir?
  - Söyleyicinin böyle bir üslup tercih etmesinin sebepleri neler olabilir?
  - Söyleyicinin üslubunun içerikle uyumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- Sorulara verdiğiniz cevapları not ediniz.
- Grup sözcüleri aracılığıyla cevaplarınızı paylaşınız.

  Diğer grupların sorulara verdiği cevaplarla kendi grubunuzun cevaplarını karşılaştırarak cevaplarınızda değişiklikler yapabilirsiniz.

Çözümleyebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

Koşuk ve türküde ahengi sağlayan unsurlarla ilgili çalışmaya karekoddan ulaşabilirsiniz.

- *Turnalar* adlı türkünün içerik, şekil, dil ve üslup, ahenk unsurlarını incelemek üzere öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak aşağıdaki görevleri yapınız.
  - **I. Grup:** İçerik bölümündeki soruları cevaplayınız.
  - **II. Grup:** Şekil bölümündeki soruları cevaplayınız.
  - **III. Grup:** Dil ve üslup bölümündeki soruları cevaplayınız.
  - **IV. Grup:** Ahenk bölümündeki soruları cevaplayınız.
- Elde ettiğiniz sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla paylaşınız.

I. Grup: İçerik

- Türkünün söylenme amacı ne olabilir?
- Türküdeki en belirgin duygu nedir?
- Söyleyicinin türküdeki duyguyu hangi kelimelerle aktardığını düşünüyorsunuz?

II. Grup: Şekil

- Türkünün şekil özelliklerini belirleyiniz.
- Okuduğunuz türkünün halk şiiri geleneğine ait olduğunu hangi gerekçelerle açıklayabilirsiniz?
- Türküde kullanılan şekil unsurlarının türküye katkıları neler olabilir?

III. Grup: Dil ve üslup

- Söyleyicinin dil ve üslup seçiminde hangi unsurlar etkili olmuş olabilir?
- Bu türküyü siz yazsaydınız dil ve üslupta ne gibi değişiklikler yapardınız?
- Türküde kullanılan dil ve üslubun, söyleyiciyle okuyucu arasında kurduğu bağ hakkında neler söyleyebilirsiniz?

IV. Grup: Ahenk

- Türkünün akılda kalıcılığı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Türküde başka hangi ahenk unsurlarını kullanmak isterdiniz?
- Ahenk unsurlarını kullanarak türkünün bir bölümünü yeniden yazınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

MİSAFİR TAŞLARI

Toptaş Camii hakkında bir başka anlatı ise bu taşların on bir kardeş tarafından yapıldığına dairdir:

"Battalgazi'de bir zaman yaşayan on bir kardeş varmış. Her biri kendi adına yardım amacıyla meydana bir taş dikmiş. Bu taşlar misafirleri ağırlamak ve yardım etmek için kullanılacakmış. Nitekim bu bölgeye gelen misafir hangi taşa otururşa o taşın sahibine misafir olurmuş. Bundan dolayı buraya Toptaş Mahallesi denilmiştir. Halen burada on bir adet top taş bulunmaktadır."

Hasan Kavruk, Fatih Solmaz,
Malatya Çevresinde Taşlarla İlgili İnanışlar ve Misafir Taşı Geleneği

Malatya'nın Battalgazi ilçesinde bulunan Toptaş Camii'nin önündeki misafir taşları

1. Misafir taşlarını yaptıran kişiler hakkındaki çıkarımlarınız nelerdir?
2. Siz bu taşlara oturup bir ailenin evinde misafir olsaydınız o aileye karşı hangi duyguları beslerdiniz? Niçin?

Sıra Sizde

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Aşıkların Avazı programından alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Sunucunun programa başlama şekli hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.
2. "Âşık okunmayan bir hece gibi
   Sabahı bekleyen bir gece gibi
   Analiz yaptılar sonuç çıkmadı
   Âşık bilinmeyen bilmece gibi" dizelerinin sunucu tarafından dile getirilmesinin sebepleri neler olabilir?
3. Program sunucusu, atışmayı tanımlarken neleri önceliyor? Bunun sebepleri neler olabilir?
4. Âşık atışması sırasında âşıkların hangi özellikleri ön plana çıkmaktadır?
5. **a**) Âşık atışmasında hangi değerlerin vurgulandığını örneklerle açıklayınız.
   b) Âşık atışmasında seçilen konulara değerlerin yansıtılmasının sebepleri hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

Karşılaştıralım

1. *Turnalar* adlı türküyle aşağıdaki şiiri verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

NERDESİN

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: — Nerdesin?
Arıyorum yıllar var ki ben onu,
Âşıkıyım beni çağran bu sesin.

Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana: — Nerdesin?

Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben,
Elverir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana "Gel" desin.

Ahmet Kutsi Tecer, *Bütün Şiirleri*

Turnalar	Ölçütler	*Nerdesin*
	Gelenek	
	Söylenme/ yazılma amacı	
	İleti	
	Söyleyici	
	Ahenk unsurları	

Sıra Sizde

1. *Turnalar* adlı türkünün hangi disiplinlerle ilişkilendirilebileceğini türküden örnekler vererek açıklayınız.

2. *Turnalar* türküsünde işlenen konu hangi sanat dallarıyla ele alınabilir? Yazınız.

.....

.....

Sıra Sizde

1. Aşağıda *Çayır Çimen Geze Geze* türküsünün iki varyantı yer almaktadır. Türkünün sözleri arasındaki farklılıkları tespit ederek hangi varyantını daha çok beğendiğinizi gerekçesiyle açıklayınız.

ÇAYIR ÇİMEN GEZE GEZE

Çayır çimen geze geze (oy)
Oldum ben bir geveze (oy)
Oğluna meyil verdim
(Oğluna gönül verdim)
Darılma hanım teyze (oy ninem oy)

Simidimin tablası (oy)
Geldi düğün haftası (oy)
Gelin olacam diye
Nedir kızın tasası (oy ninem oy)

Pencereden kuş uştu (oy)
Yandı yürek tutuştu (oy)
Yanma yüreyim yanma
Ayrılık başa düştü (oy ninem oy)

Eteyimin pilesi (oy)
Yandandır eklemesi (oy)
Sen git yarim askere
(Sen git yarim gurbete)
Bendendir beklemesi (oy ninem oy)

Yenice'ye girerken (oy)
Sol tarafta hastane (oy)
Yarimin mektubunu
Eylendirme postane (oy ninem oy)

Anonim
(haz.: Mutlu Güleryüzlü)

ÇAYIR ÇİMEN GEZE GEZE

Çayır çimen geze geze (of of)
Oldum ben bir geveze
Kızına meyil verdim
Darılma hanım teyze (of ninem of)

Pencereden kuş uçtu (of of)
Yandı yürek tutuştu
Yanma yüreğim yanma
Ayrılık bize düştü (of ninem of)

Simitimin tablası (of of)
Geldi düğün haftası
Gelin olacam diye
Nedir bunun tafrası (of ninem of)

Anonim
(haz.: Mutlu Güleryüzlü)

Varyant

Yazılı ve sözlü edebiyatta aslına göre farklılık gösteren benzerlerine denir. Masal, destan, mâni, türkü ve yazılı edebiyatın herhangi bir dalında ilk çıkışından sonra anlatanlar veya yazanlar değiştikçe araya katılan sözlerle ilk metinlerden farklı metinler ortaya çıkar. Bu metinler bir eserin varyantlarıdır.

Neşet Ertaş'la ilgili video ve etkinliklere karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Türkülerin varyantlarının ortaya çıkış sebepleri hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Varyantlaşmanın sözlü gelenekle bağlantısı nedir? Gerekçesiyle yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....

Yansıtabilme

Ders Dışı Etkinlik

Etkinliğin Adı	Türküden Teknolojiye
Etkinliğin Amacı	Türkünün hikâyesini konu alan bir içerik oluşturabilme
Etkinliğin Süresi	4 ders saati

Aşağıda verilen türküden faydalanarak çalışmayı yapınız.

ÇANAKKALE İÇİNDE AYNALI ÇARŞI

Çanakkale içinde aynalı çarşı
Ana ben gidiyom düşmana karşı... Ah gençliğim eyvah

Çanakkale üstünü duman bürüdü
On üçüncü fırka harbe yürüdü... Ah gençliğim eyvah

Çanakkale içinde bir uzun selvi
Kimimiz nişanlı, kimimiz evli... Ah gençliğim eyvah

Çanakkale içinde bir dolu testi
Analar babalar mektubu kesti... Ah gençliğim eyvah

Anonim
(haz.: Merdan Güven)

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.
- Grup içinde görev paylaşımı yapınız.
  - *Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı* adlı türkünün hikâyesini yazacak kişiyi belirleyiniz.
  - Canlandırmayı yönetecek kişiyi belirleyiniz.
  - Canlandırma yapacak kişileri belirleyiniz.
  - Dekor, kostüm, müzik, ışık vb. unsurlarla ilgilenecek kişileri belirleyiniz.
  - Çalışmada eş güdümü sağlayacak ve ihtiyaç duyulması hâlinde diğer işleri yapacak kişileri belirleyiniz.
- Çalışmanızın belli bir düzen ve disiplinde ilerlemesi için bir program oluşturunuz.

- Hedef kitlenizi ve vermek istediğiniz iletileri göz önünde bulundurarak okuduğunuz türkünün hikâyesini oluşturunuz.
- Oluşturduğunuz hikâyeden canlandırma yapmak üzere diyaloglar belirleyiniz.
- Bu diyalogları anlatının akışına uygun şekilde düzenleyiniz.
- Hikâyedeki karakterleri canlandıracak kişilerin özelliklerini göz önünde bulundurarak rol dağılımı yapınız.
- Canlandırmada kullanacağınız dekor, kostüm, müzik, ışık vb. unsurları belirleyerek bunları nerede ve nasıl kullanacağınıza karar veriniz.
- Canlandırmanın hazırlık ve sahnelenme aşamalarında ihtiyaç duyulabilecek başka malzemeleri öngörerek bunlarla ilgili hazırlığınızı yapınız.
- Rolleri nasıl canlandıracağınız konusunda çalışmalar yapınız.
- İhtiyaç hâlinde görev dağılımında değişiklikler yapabilirsiniz.
- Canlandırmanızı gerçekleştirmeden önce hazırlıkların tamamlandığından emin olmak için aşağıdaki Kontrol Listesi'ni doldurunuz.

Kontrol Listesi

	Değerlendirme ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Görev dağılımı yapıldı.			
2	Çalışmanın hedef kitlesi, amacı ve iletileri belirlendi.			
3	Türkünün hikâyesi oluşturuldu.			
4	Diyaloglar, akışa uygun şekilde düzenlendi.			
5	Dekor, kostüm, müzik, ışık vb. unsurlar canlandırmaya uygun şekilde hazırlandı.			
6	Oluşturulan plana göre provalar yapıldı.			
7	Provalarda kostüm kullanıldı.			
8	Gerekli durumlarda görev değişikliği yapıldı.			

- Kontrol Listesi'nden elde ettiğiniz sonuçlardan faydalanarak eksiğiniz varsa tamamlayınız.
- Hazırladığınız çalışmayı imkânlarınız dâhilinde belirlediğiniz bir yerde canlandırınız.
- Öğretmenlerinizden ve arkadaşlarınızdan gelen geri bildirimlere göre çalışmanızda değişiklikler yaparak hikâyenizi güvenilir platformlarda paylaşabilirsiniz.

Değerlendirme	Çalışmanızı hazırlarken öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

Aşağıdaki karekodlarda verilen çok modlu metinleri dinleyiniz/izleyiniz ve bunlardan faydalanarak soruları cevaplayınız.

Ahmet Haşim'in *Merdiven* adlı şiirine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Orhan Veli Kanık'ın *İstanbul'u Dinliyorum* adlı şiirine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Şiir dinletisi hazırlarken yapılması gerekenlerle ilgili sunuya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Bu şiirlerden hangisinin okunuşunu daha çok beğendiniz? Gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Siz olsaydınız bu şiirleri okurken etkileyiciliği artırmak için neler yapardınız? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

Adı	Şiir Dinletisi
Amacı	Belirli bir tema çerçevesinde seçilen şiirlerden oluşan bir şiir dinletisi hazırlayıp sunabilme
Süresi	8 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden belirli bir tema çerçevesinde seçtiğiniz şiirlerden oluşan bir şiir dinletisi hazırlayıp sınıfta sunmanız beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız. Yönergeleri takip ederek temanızı belirleyiniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Her grup farklı bir temada şiir dinletisi hazırlayacaktır.

Sevgi | Kahramanlık | Hüzün | Özlem | Umut | Dostluk | Mutluluk | Yalnızlık | Cesaret | Ayrılık

- Kutucuklardaki temaların isimlerini kâğıtlara yazarak kâğıtları bir torbaya koyunuz.
- Grup sözcüleri aracılığıyla torbadan sırayla bir kâğıt alınız.
- Seçtiğiniz temayı grupça tartışınız (İsterseniz başka bir grupla temanızı değiştirebilirsiniz.).
- Yaptığınız tartışmalar ve değişiklikler sonucunda temanıza karar veriniz.
- Grup sözcüleri aracılığıyla temanızı paylaşarak seçim sürecini tamamlayınız.
- Temalardan birini belirlemek için rastgele seçim yapan bir dijital araç kullanabilirsiniz.

Aşağıdaki aşamaları takip ederek performans görevini yapınız.

PLANLAMA AŞAMASI

- Türk edebiyatının farklı dönemlerinden belirlediğiniz temaya uygun şiirler seçiniz.
- Dinletinin tarihini, süresini ve sunulacağı mekânı belirleyiniz.
- Grup üyeleri arasında iş bölümü yapınız.
- Sözün ezgili söylenişine katkıda bulunmak için şiirlerin içeriğine uygun fon müzikleri tespit ediniz.
- Şiirlerin okunma sırasını, dinletinin sunucularını ve dinletide kullanılacak kostümleri belirleyiniz.
- Taslak planınızı öğretmeninize sununuz, geri bildirimler doğrultusunda planınızda düzenlemeler yapınız.

DERLEME AŞAMASI

- Antolojilerden ve güvenilir kaynaklardan temaya uygun şiirler belirleyiniz.
- Şiirlerin, türünün seçkin örneklerinden olmasına ve beğenilerinizi yansıtmasına özen gösteriniz.
- Şiirlerin uygunluğu hakkında öğretmeninizden görüş alarak çok uzun veya kısa olmamasına dikkat ediniz.
- Öğretmeninizin onayladığı şiirleri hazırlayacağınız dinletide okumak üzere paylaşınız.

SUNUM METNİ YAZMA AŞAMASI

- Şiir türünün özelliklerini göz önünde bulundurarak dinletide nasıl bir dil kullanacağınızı belirleyiniz.
- Grup üyeleriyle temaya ve şiirlerin okunma sırasına uygun bir sunum metni hazırlayınız.
- Sunum metninde Türkçenin etkili ve güzel kullanımına dikkat ediniz.
- Sunum metninde şiirlerin temasına uygun kısa hikâyelere veya etkileyici sözlere yer verebilirsiniz.

PROVA AŞAMASI

- Şiir dinletisinde okuyacağınız şiirleri ezberleyiniz.
- Vurguya, tonlamaya, duraklara, kelimelerin doğru telaffuzuna, yazım ve noktalamaya dikkat ediniz.
- Ezberlediğiniz şiiri bireysel provalar yaparak seslendiriniz.
- Plana uygun biçimde ders saati dışında toplu provalar yapınız.
- Mekânın uygunluğunu, dinleti için gerekli olan araç gereçleri ve teknolojik altyapıyı kontrol ediniz.
- Tüm grup üyelerinin katılımıyla son provanızı yapınız.
- Belirlediğiniz tarihte, sunumdan bir saat önce sunum yapılacak yerde hazır bulununuz.
- Dinleti için engel oluşturabilecek durumları öngörerek bunlara karşı tedbir alınız.

SUNMA AŞAMASI

- Tasarladığınız plana uygun olacak şekilde dikkat çekici bir giriş yapınız. Bunun için işitsel ve görsel araçlardan, şiirlerinizdeki temayı yansıtacak bir objeden, şiirinizin şairini anımsatacak kılık kıyafetten ve temayı yansıtacak özlü sözlerden yararlanabilirsiniz.
- Sunumunuzun akışında dinletiyle ilgili olarak "başlatma, sürdürme ve bitirme" ifadelerine yer vererek belli bir planınız olduğunu dinleyicilere hissettiriniz.
- Belirlenen tarih ve saatte plana uygun olarak şiir dinletinizi gerçekleştiriniz.
- Dinleti esnasında dinleyicilerle göz teması kurmaya, zamanı ve mekânı etkili kullanmaya dikkat ediniz.
- Ses tonunuzu ve beden dilinizi şiirin içeriğine uygun biçimde kullanmaya özen gösteriniz.

Değerlendirme	Diğer gruplardaki arkadaşlarınızı değerlendirmek için aşağıdaki Akran Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Akran Değerlendirme Formu

Grubun adı:	Grup üyelerinin adı, soyadı ve okul numarası:

	Değerlendirme ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Seçilen temaya uygun şiirler belirlendi.			
2	Dikkat çekici bir giriş yapılarak sunuma başlandı.			
3	Şiirler özgün bir üslupla seslendirildi.			
4	Seçilen şiirlere uygun görsel ve işitsel ögeler kullanıldı.			
5	Beden dili, şiirlerin etkileyiciliğine katkı sağlayacak şekilde kullanıldı.			
6	Mekân etkili bir şekilde kullanıldı.			
7	Gerekli yerlerde vurgu ve tonlama yapıldı.			
8	Dinleti boyunca olumlu bir tutum sergilendi.			
9	Sunum belirlenen sürede bitirildi.			
10	Sunum plana uygun olarak tamamlandı.			
11	Türkçenin doğru kullanımına dikkat edildi.			

Çalışmanızı değerlendirmek için aşağıdaki Çıkış Kartı'nı doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

3 Sunumunuzda geliştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz üç unsuru yazınız.

- .....
- .....
- .....

2 Özgün konuşmacı kimliğinin nasıl oluşturulabileceğine yönelik iki soru yazınız.

- .....
- .....

1 Sunumunuz sırasında sizi en çok geliştirdiğini düşündüğünüz aşamayı yazınız.

- .....

Akran Değerlendirme Formu'ndan ve Çıkış Kartı'na yazdıklarınızdan faydalanarak sunumunuzu dijital ortamlarda paylaşmak üzere yeniden düzenleyebilirsiniz.

Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)
DİNLEME/İZLEME

Konuya Başlarken

Aşağıdaki görsellerden ve masalla ilgili tanımlardan faydalanarak çalışmayı yapınız.

Naki Tezel

"Masalın öz Türkçe karşılığı ödkünç/ötkünç'tür. Uygurca'da öd, öğüt; ödkünç ise, öğüt verici ad, öğüt verici hikâye, ahlak dersi veren allegorik eser anlamına gelmektedir."

Ignácz Kúnos (İgnas Kunoş)

"Masal dediğimiz şey, her milletin dönen aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak, hem eskilerin ibadetlerini hem eski zamanlarımızın ahlakını da görmüş oluruz."

Düşün/Eşleş/Paylaş

DÜŞÜN	"Masal" kelimesinin sizde uyandırdığı çağrışımlar nelerdir?
	Masalı diğer edebî türlerden ayıran özelliklerin neler olduğunu düşünüyorsunuz?
	Masalların insan ve toplum hayatındaki yeri hakkında düşünceleriniz nelerdir?
EŞLEŞ	Öğretmeninizin rehberliğinde ikişerli gruplar oluşturunuz.
	Masal türüyle ilgili yukarıda verdiğiniz cevapları grup arkadaşınızla tartışınız.
PAYLAŞ	Grup arkadaşınızla fikir birliğine vardığınız cevapları sınıfınızla paylaşınız.
	Masal türüyle ilgili paylaşılan cevaplardan faydalanarak gerekirse kendi cevaplarınızda düzeltmeler yapabilirsiniz.

Dinlemeyi/İzlemeyi Yönetebilme

Sıra Sizde

Aşağıdaki masalların başlıklarından ve görsellerinden faydalanarak masallardan hangisini dinleyeceğinize/izleyeceğinize sınıfça karar veriniz.

HIZIR BULAN KELOĞLAN

Hızır Bulan Keloğlan masalına karekoddan ulaşabilirsiniz.

TUZ

Tuz masalına karekoddan ulaşabilirsiniz.

GÜLEN NAR İLE AĞLAYAN AYVA

Gülen Nar ile Ağlayan Ayva masalına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Dinlemeye/izlemeye başlamadan önce

- Seçtiğiniz masal için dinleme/izleme stratejinizi ve amacınızı belirleyiniz.
- Dinleme/izleme amacınızı belirlerken hangi unsurları göz önünde bulundurduğunuzu yazınız.

.....

.....

.....

.....

Seçtiğiniz masalı dinleyiniz/izleyiniz. Dinlediğiniz/izlediğiniz masaldan faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz masalda dikkatinizi çeken unsurlar nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz masalı diğer edebî türlerden ayıran hangi özellikleri tespit ettiniz?

.....

.....

.....

3. Masalda işlenen temanın farklı kültürlere ait masallarda da ele alınabileceğini düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Anlam Oluşturabilme

Sıra Sizde

Kurmaca

Olmadığı hâlde varmış gibi tasarlanmış, kurgulanmış olay veya durum.

1. Anlatmaya bağlı edebî metinlerin yazılış amaçları nelerdir?

.....

.....

2. Anlatmaya bağlı edebî metinlerde kullanılan dil ve anlatım özelliklerinin metne katkısı nedir?

.....

.....

.....

3. Kurmaca ve gerçeklik, anlatmaya bağlı edebî metinleri oluşturan unsurlara nasıl yansıtılmıştır?

.....

.....

.....

4. Anlatmaya bağlı edebî metinlerde birden fazla bakış açısının kullanılmasının sebepleri neler olabilir?

.....

.....

.....

Sorulara verdiğiniz cevaplardan faydalanarak aşağıdaki Kontrol Listesi'nde anlatmaya bağlı edebî metinlerle ilgili öğrenmelerinize (olay örgüsü, kişiler, zaman, mekân, dil ve anlatım vb.) yönelik ölçütlerinizi belirleyip değerlendirmenizi yapınız.

Kontrol Listesi

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Anlatmaya bağlı edebî metinler, yazıldıkları dönemin özelliklerini yansıtabilir.	✓		
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			

Sıra Sizde

Aşağıda *Mercan Kız* masalıyla ilgili bir görsel verilmiştir. Görselden faydalanarak 1. soruyu cevaplayınız.

1. İncelediğiniz görsel; masalın konusu, kahramanları, olayları ve mekânı hakkında sizde ne gibi fikirler uyandırmaktadır? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Dinleyeceğiniz/izleyeceğiniz masalda "testi, selvi ağacı, padişah, güvercin, saray, kırk gün kırk gece" gibi ifadelerin bulunması metinle ilgili size neler düşündürmektedir? Yazınız.

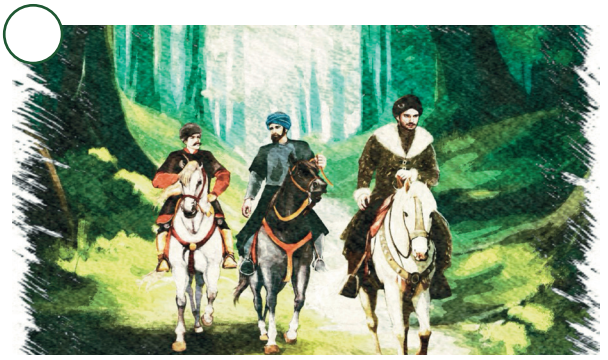
.....

.....

.....

.....

3. a) Aşağıdaki görsellerden hangilerinin *Mercan Kız* masalının içeriğini yansıtabileceğini düşünüyorsunuz? İşaretleyiniz.

b) İşaretlediğiniz görselleri seçme nedenlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metni dinleyiniz/izleyiniz. Dinleme/izleme sırasında ölçütlerin karşısındaki boşluklara kısa notlar alınız.

DİNLEME/İZLEME METNİ (ANA METİN)

MERCAN KIZ

Mercan Kız masalına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Ölçütler	Notlarım
Masalın anlatılma amacı	.....
Masalın konusu ve teması	.....
Masal karakterleri	.....
Masaldaki zaman ve mekân	.....
Masaldaki çatışmalar	.....
Masalın bölümleri	.....
Masalın ahenk unsurları	.....
Masaldaki açık ve örtük iletiler	.....
Masal içeriğinin tutarlılığı	.....

Dinleme/izleme sürecinde dijital ortamdan elde ettiğiniz bilgilerin güvenirliğini sorgulayınız.

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde ikişerli gruplar oluşturunuz.
- Aldığınız notlardan faydalanarak grup arkadaşlarınızla birlikte çıkarımlarınızın yer aldığı bir form oluşturunuz.
- Formunuzu oluştururken masalın içeriğini ve sunuluş biçimini göz önünde bulundurunuz.
- Oluşturduğunuz formları sınıfta sununuz.
- Formlardaki çıkarımları değerlendiriniz.
- Yaptığınız değerlendirmelerden yola çıkarak formlarınızı yeniden düzenleyiniz.

Masal

Kahramanları insanlar bazen de hayvanlar ve olağanüstü varlıklar olan, olayların hayalî olarak tasarlandığı, zaman ve mekân unsurlarının belirgin olmadığı, dinleyenleri eğlendirerek eğitmeyi amaçlayan edebî türdür.

Masalın Bölümleri

Masalın başında dinleyicileri masala hazırlamak için bir tekerleme söylenir. Tekerlemenin bulunduğu bu bölüme **döşeme** denir. Daha sonra olay, kişi, zaman ve mekânın tanıtıldığı **serim** bölümüne yer verilir. Ardından olayların ve çatışmaların yer aldığı **düğüm** bölümü başlar. Olayların sonuca ulaştığı bölüm **çözüm** bölümüdür. Masalın sonunda **dilek** bölümü bulunur. Burada bir tekerleme söylenir ve hem masal söyleyicisi hem de dinleyenler için iyi dilekler yer alır.

Söz Varlığımız

Aşağıda *Mercan Kız* masalında deyimlerin kullanıldığı bazı cümleler ve bu deyimlerin anlamları verilmiştir. Cümlelerde geçen deyimlerin altını çizerek anlamlarıyla eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını tablonun altındaki karekoddan kontrol ediniz.

	Cümleler	Eşleştirme sütunları		Deyimlerin anlamları
a	Oğlunu çok sever, bir dediğini iki etmezmiş.		I	İstenilen biçime getirmek, düzene koymak.
b	Oğlan büyüyüp de kılıç kuşanıp at binmeye başladığı vakit ona kocaman bir saray yaptırmış.		II	Birini ikna etmek için birçok sebep ileri sürmek, dil dökmek.
c	Sormuşlar, herkese haber salmışlar ama Mercan Kız'ı ne duyan ne de bilen...		III	Aradaki uzaklık artmak.
ç	'Hem de gece oldu, sabah ola, hayrola.' demiş.		IV	Yola çıkmak, yol almaya başlamak.
d	Sabaha kadar gözüne uyku girmemiş.		V	Herhangi bir gün, önceden belli olmayan bir gün, vaktiyle.
e	Sonunda anlamış, düşmüş peşlerine.		VI	İş, içinden çıkılması zor bir duruma girmek.
f	Dev anası sağa seğirtmiş, sola seğirtmiş kurtulmak için, yetişmek için ama anlamış, arayı açmışlar.		VII	Yöneticisi, başkanı bulunmamak.
g	Şehzade, öyle olmaz böyle olur deyip bin dereden su getirse de bir türlü Mercan Kız'ı ikna edememiş.		VIII	Kendisi için iyi dilekte bulunmak.
ğ	Meğer onun yokluğunda babası sizlere ömür olmuş.		IX	Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak, harekete geçmek.
h	Taht boş kalmış, ülke de başsız; işler sarpa sarmış.		X	Kılıcı olmak ve onu taşıyacak güce ve yetkiye hak kazanmak.
ı	Başlamış işlerle uğraşmaya, devlet işlerini yoluna koymaya.		XI	Arkasından gitmek, izlemek.
i	Günlerden bir gün bahçıvanbaşı gülleri sularken bir gülün üzerine bir ak kuş gelmiş.		XII	Her istediğini hemen yapmak.
j	Yağız atlardan birine atlamış, birlikte yola çıkmışlar.		XIII	"Sabah olsun, o vakte kadar iş belki düzelir." anlamında kullanılan bir söz.
k	Onda huzur bulmuş, dibine oturmuş, günlerini orda geçirir olmuş.		XIV	Haber göndermek.
			XV	Bir kimsenin öldüğünü bildirmek için kullanılan bir söz.
			XVI	Ruhsal yönden rahatlamak.
			XVII	Uyuyamamak, uykusuz kalmak.

Yaptığınız eşleştirmenin doğruluğunu karekoddan kontrol edebilirsiniz.

1. Deyimleri oluşturan kelimelerin yerine eş anlamlılarının kullanılıp kullanılamayacağı hakkındaki fikirleriniz nelerdir?
2. Dilimizin önemli söz varlıklarından olan deyimlerin günlük yaşamda ve sözlü kültür ürünlerinde sıklıkla yer almasının sebepleri neler olabilir?

Sıra Sizde

Ön bilgilerinizden ve aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

HER MASALIN BAŞI

Bizim de bir masal dünyamız var, uçsuz bucaksız bir dünya bu! Keloğlan'ı da içine alır, Köroğlu'nu da; peri kızını da içine alır, dev anasını da; seni de içine alır beni de gene de bir fındık kabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz. Hani, şu masal dünyasını bir dönüp dolanayım diye demir çarık, demir asa yola düşseniz; dere, tepe düz, altı ayla bir güz gitseniz, bir arpa boyu yol gidersiniz ancak! İyisi mi, gelin derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçerek; lale, sümbül derleyip soğuk sular içerek; daha da yorulursanız Hızır'ın atına binerek bir tandır başına götüreyim sizi. Vay ne masallar, ne masallar var orada; makas kesmedik, iğne batmadık masallar! Oturup bunları dinlemekle kalkıp şu dünyayı dolaşmak bir bence... Öyle ya masal deyip geçmeyin, kökleri vardır geçmişte dayanır durur dağ gibi... Dalları var üstümüzde, yeşerir gider bağ gibi... Ama anlatılacağı gibi anlatılırsa... Zira asıl tadı anlatılışındadır bunların, hele masal ağzıyla iki tekerleyip bir yuvarlamasını bilen masal ustalarından dinlenirse tadına doyum olmaz doğrusu. Ha, işte bu niyetle sizi bir tandır başına götüreyim dedim ama bir yer bulabilirsek ne mutlu! Çünkü Allah'ın kışı, tandırın başı olur da kim gelmez? Çağrılan da gelir çağrılmayan da, haylanan da gelir huylanan da, ahlanan da gelir ohlanan da, Kambur Ese de gelir Sarı Köse de; hasılı, seyrek basandan sık dokuyana, bir taşla iki kuş vurandan her yumurtaya bir kulp takana kadar kim var, kim yok, sırtı bütün, karnı tok... Cümlesi gelir toplanır ama masalcıbaşıyı masala başlatmak kolay mı? Mübarek, kendini naza çektikçe çeker, onu söyletmek için her biri bir dereden su getirmeye başlar. Kimi yukarıdan atıp aşağıdan tutar, kimi ağzını yumup dilini yutar; kimi ince eğirip sık dokur, kimi süt dökmüş kedi gibi oturur; kimi akıntıya kürek çeker, kiminin kırdığı ceviz kırkı geçer; daha daha bir yığın maval martaval derken masalcımızın çenesi açılır, gayri öyle bir dizip koşar ki ağzından bal akar, dili de kaymak çalar balın üstüne!

İmdi, kalem benim, söz onun; nokta benim, harf onun, okuyun okuyabildiğiniz kadar. Okudukça gönlünüz gül olup açılacak, diliniz de bülbül olup şakıyacak.

Eflâtun Cem Güney, *Masallar*

TOKATLI BİR MASAL ANASI: ŞAHÂDET GÖL

Halk edebiyatımızın anlatmaya dayanan türleri arasında masalların hususî bir yeri vardır. Yüzlerce yıldan beri Türk insanının en önde gelen eğlence vasıtalarından biri olan masal anlatma geleneği günümüzde büyük ölçüde zayıflamış, pek çok yerde unutulmaya ve terkedilmeye yüz tutmuştur. Bilhassa kış geceleri ile kadınların topluca iş yaptıkları zamanlarda, tatlı dilli, sözü dinlenir bir hanımın anlattığı masallara kendisini kaptıran genç kızlar bir şehzadenin sarayında misafir, çocuklar yedi başlı devi bir vuruşta parçalayan küçük şehzade oluverirlerdi. Günümüzde ise bu imajı galiba çizgi filimler yaratmaktadır.

Masallarımızın başlıca anlatıcıları kadınlardır; erkekler arasında da anlatıcılar var ise de bu işin önde gelen yaşatıcıları kadınlardır. Nitekim dilimizde, "masal anası" diye bir terim vardır ve bu daima kadın anlatıcılar için kullanılmıştır. (...)

Saim Sakaoğlu, *Masal Araştırmaları*

Eflâtun Cem Güney, "Öyle ya masal deyip geçmeyin, kökleri vardır geçmişte dayanır durur dağ gibi... Dalları var üstümüzde, yeşerir gider bağ gibi..." sözüyle ne anlatmak istemiştir?

Masal anlatıcılığının bir gelenek hâline dönüşmesinde hangi unsurlar etkili olmuştur?

Kültürümüzde masal anlatıcılığının yer edinmesinde anlatıcının hangi özelliklerinin ön plana çıktığını düşünüyorsunuz?

Masal anlatma geleneğinin zamanla eski önemini kaybetmesinin sebepleri neler olabilir? Anadolu'da hâlâ devam eden bu geleneğin canlandırılması için neler yapılabileceği hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

Kitle iletişim araçlarının henüz icat edilmediği dönemlerde masallar önemli bir etkinlik iken günümüzde masalların daha çok aile içerisinde yer bulmasının sebepleri neler olabilir?

Masalların genellikle uzun kış geceleri ve topluca iş yapılan zamanlarda anlatılması toplumda hangi duyguların oluşmasında etkili bir rol oynar?

Karşılaştıralım

1. *Mercan Kız* adlı masalla aşağıdaki gezi yazısını verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

ESKİ SARAYI YAPTIĞINI BİLDİRİR

Eski Saray'ın hayat suyunun anlatılması: Fatih Sultan Mehmed zevk sahibi şanlı bir padişah olduğundan, "Aya İstanbul'un kangı suyu lâtifdir" diye bütün hekimlerini toplayıp sordular.

Onlar da Eski Saray içinde olan Şemun suyunu hepsinden hafif ve mutedil hazmı kolay bir hayat suyu buldular.

Bundan başka pınarların saf sularını beşer miskal olmak üzere pamuklar ile beraber tartıp ölçülü pamuklara tartılmış hafif su koyup anılan pamuklar beşer miskal suları çeker.

Daha sonra pamukları ateş saçan güneşte kurutup bütün pamuğu tartıp bu Şemun pınarında ıslanan pamuk bütün pamuklardan hafif geldiğinden hekimlerin sözüyle gayet hafif su olduğundan Fatih Sultan Mehmed daima o güzel sudan içerdi.

Hâlen bütün padişahlar ondan içerler ki kilârcıbaşı tarafından ve dış sakabaşı tarafından üçer adam her gün 6 kişi üçer seyishane yükü yirmişer okka (1 okka 1283 gr) gelir gümüş güğümlere o tatlı sudan ağzına kadar doldurup su nâzırı huzurunda kilârcıbaşının güvenilir adamlarının mührüyle kırmızı balmumları ile güğümlerin ağızlarını mühürleyip padişaha her an götürürler.

Hâlâ o hayat çeşmesi Eski Saray'ın doğuya bakan kapısı önündedir ki Fatih Sultan Mehmed Han, Eski Saray'dan dışarı akıttırıp bu hayat pınarını yapmıştır.

(…)

Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul
(haz.: Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı)

Mercan Kız	Ölçütler	*Eski Sarayı Yaptığını Bildirir*
	Yazılış amacı	
	Gerçeklikle ilişkisi	
	Dil ve anlatım	
	Anlatıcı	

2. Yaptığınız karşılaştırmadan faydalanarak edebî ve öğretici metinlerin genel özellikleriyle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

Biyografi | Roman | Fıkra | Eleştiri

Şiir | Destan | Fabl

Gezi yazısı | Masal | Deneme | Mülakat

Tiyatro | Hikâye | Makale

- Yukarıda verilen metin türlerinden birini seçiniz.
- Seçtiğiniz metin türüyle ilgili bir soru hazırlayınız.
- Hazırladığınız soruları arkadaşlarınıza sorunuz.
- Sorulara verilen cevapların doğru olup olmadığıyla ilgili geri bildirimler veriniz.
- Oluşan tartışma ortamında sorular ve cevaplarla ilgili fikirlerinizi saygı çerçevesinde söyleyiniz.
- Sorular ve cevaplara yönelik çıkarımlarınızdan hareketle metin türlerini aşağıdaki tabloda sınıflandırınız.

Edebî metinler	Öğretici metinler

- *Mercan Kız* masalının konusunu ve yazılış amacını göz önünde bulundurarak bu masalı hangi gruba dâhil ettiğinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Sıra Sizde

Masalların döşeme bölümünden alınan aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Çıktım tavan arasına, ne ayarına baktım ne darasına. Avuç avuç altın aldım sarıdır diye, doldurdum cebime darıdır diye... "Hu!" deyip düştüm yola, vardım indim İstanbul'a, bir kâse yoğurt aldım durudur diye, doksan desti su kattım koyudur diye... İçtim içtim bitmedi, param pulum yetmedi. Atımı sattım almadılar dorudur diye, üç beşlik verdiler vermedim iridir diye...

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski harman içinde... Yuvarlandım, yumak oldum; toparlandım, toprak oldum; toprak evde buldum kazı... Kazı hancıya verdim, hancı bana mazı verdi... Mazıyı avcıya verdim, avcı bana tazı verdi... Tazıyı çobana verdim, çoban bana kuzu verdi... Kuzuyu kâtibe verdim, kâtip bana yazı verdi... Yazıyı dervişe verdim, derviş bana sazı verdi... Kimseye vermem bu sazı, ben çalarım bazı bazı, dinle benden, ince telden, söyleşelim tatlı dilden...

Ne tarlamız vardı ne darımız, ne kovanımız vardı ne arımız. (...) Bir gün bir arı gelip kondu başıma, görünce girdim yeni bir yaşıma! Bir gözünden bal akıyordu, bir gözünden kaymak, dünyalar değer bir kere tatmak. Gayrı ne kirman eğirdim ne davar çevirdim, her işi bir yana serip bu arıyı güttüm. Bağ bağ gezdirip bahçe bahçe büyüttüm. Her çiçekten bal aldı. Yaprak aldı, dal aldı velakin yumurcağın biri bir taş attı, ayakları kırıldı. Bağladım olmadı, yağladım olmadı, bir türlü bir şifa bulmadı. Nihayet dolandım bayırı dağı, getirdim bir ceviz yaprağı. Sardım sarmaladım inceden ince, ne ağrı kaldı ne sızı bence.

1. Okuduğunuz tekerlemelerden hangisini daha çok beğendiğinizi gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

2. Genellikle masalların başında söylenen kalıplaşmış ifadelerin ezgisel bir özellik göstermesinin masalı dinleyenler/okuyanlar üzerinde bıraktığı etkiler neler olabilir?

.....

.....

.....

3. *Mercan Kız* masalının döşeme bölümüne uygun bir tekerleme yazınız.

.....

.....

.....

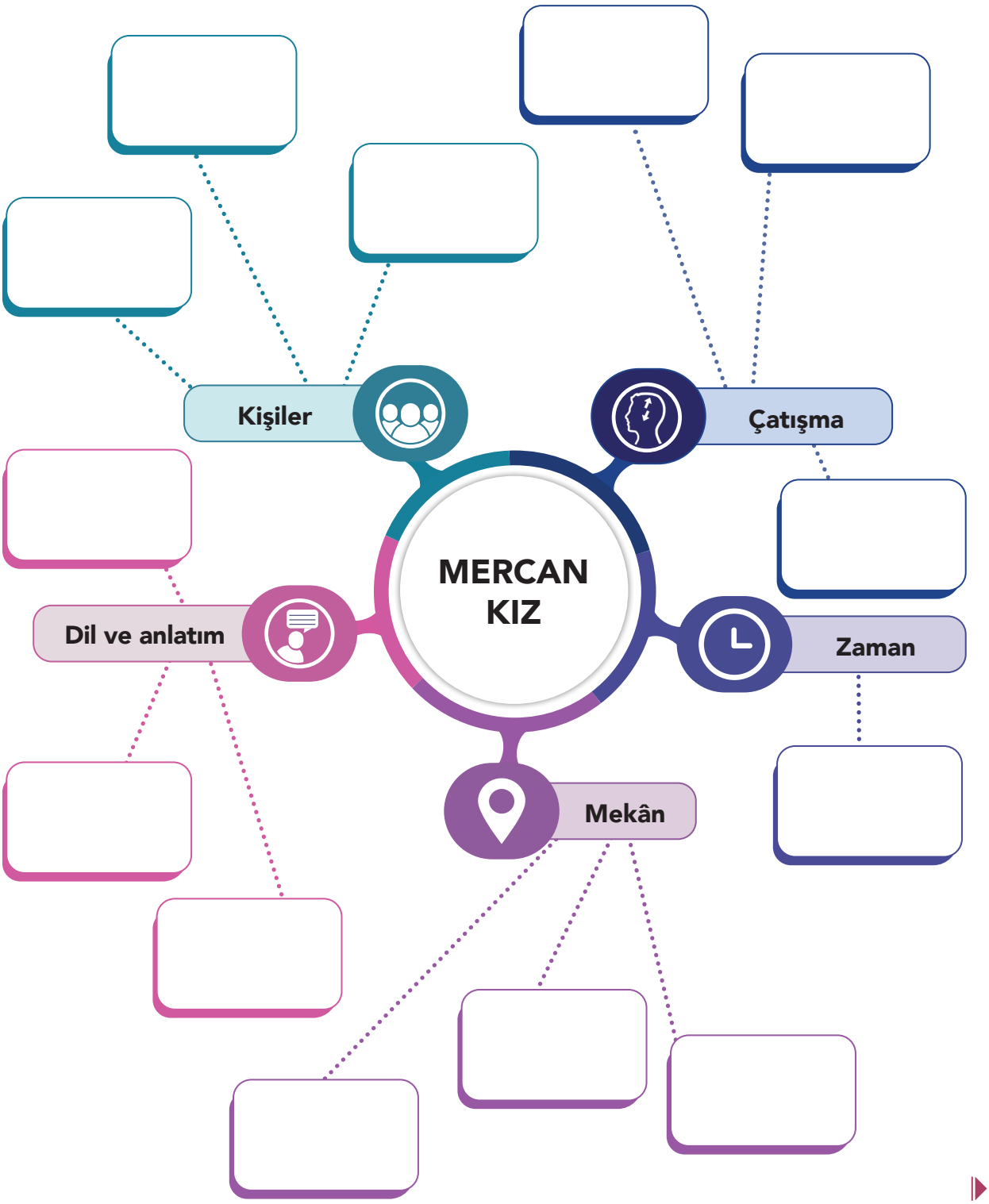
.....

.....

Çözümleyebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki zihin haritasında boş bırakılan kutucuklara uygun kelimeleri yazınız.

Hazırladığınız zihin haritasından faydalanarak aşağıdaki çalışmayı yapınız.

- Zihin haritasında yer alan yapı unsurları arasındaki ilişkileri ifade eden cümleler belirleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak aşağıdaki görevleri yapınız.

  I. Grup: Metnin içeriğinin toplumsal yaşamla ilişkisini

  II. Grup: Yapı unsurlarının toplumsal yaşamla ilişkisini

  III. Grup: Dil ve anlatım özelliklerinin toplumsal yaşamla ilişkisini

  değerlendiriniz.
- Ulaştığınız sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla paylaşınız.
- Masalın özelliklerinin toplumsal yaşama yansımasıyla ilgili genellemelere ulaşınız.
- Masaldaki tutarsızlıkların ve çatışmaların metne olan etkisini değerlendiriniz.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. a) Mercan Kız'ın özelliklerini isim ve sıfatları kullanacağınız kısa bir betimleme yazısıyla ifade ediniz.

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   b) Mercan Kız, size göre hangi değeri/değerleri temsil etmektedir?

   .....

   .....

   c) Bu değerin/değerlerin sizin hayatınızdaki önemine örnekler veriniz.

   .....

   .....

   .....

2. a) Şehzadenin özelliklerini isim ve sıfatları kullanacağınız kısa bir betimleme yazısıyla ifade ediniz.

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

Başka bir masalla ilgili etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

b) Şehzade, size göre hangi değeri/değerleri temsil etmektedir?

.....

.....

c) Bu değerin/değerlerin sizin hayatınızdaki önemine örnekler veriniz.

.....

.....

.....

3. Mercan Kız'ın ve şehzadenin temsil ettiği değerlerin toplumsal yaşamdaki önemine dair görüşlerinizi örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Yansıtabilme

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:	Numarası: .....

Bu form, kendi beğeni ölçütlerinizi belirleyerek *Mercan Kız* masalını değerlendirebilmeniz için oluşturulmuştur. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesini yazarak karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Hiçbir zaman" ve "Bazen" seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksiklerinizi gözden geçiriniz.

Ölçütler	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Masaldaki olayların tutarlı olduğunu düşünüyorum.		X	
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			

Sıra Sizde

***Mercan Kız* masalıyla ilgili aşağıda verilen çalışmalardan birini seçerek çalışmada sizden istenenleri yapınız. Çalışmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Seç

- Mercan Kız'ın yerine başka bir kahraman seçiniz.
- "Seçtiğim kahraman, masalın yapı unsurlarına etki ederek masalı nasıl değiştirir?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Birleştir

- *Mercan Kız* masalını başka bir masalla birleştiriniz.
- "İki masal birleştiğinde kahramanlar hangi zorluklarla karşılaşır ve bunlarla nasıl mücadele eder?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Uyarla

- *Mercan Kız* masalını günümüz koşullarına uyarlayınız.
- "Mercan Kız, günümüzde bir iş kadını olsaydı hangi sorunlarla karşılaşır ve bu sorunları nasıl çözerdi?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Değiştir

- *Mercan Kız* masalındaki bir olayın sonucunu değiştiriniz.
- "Mercan Kız, güvercine dönüştükten sonra sabırla padişaha kavuşmayı beklemeseydi masalda ne gibi değişiklikler olurdu?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Farklı kullan

- Şehzadenin sorumluluk sahibi olmasını hayatın bir alanına uyarlayınız.
- "Şehzadenin sorumluluk sahibi olması bir iş ortamında nasıl fayda sağlar?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Çıkar

- Masaldan bir kahramanı veya olayı çıkarınız.
- "Masaldan dev anası çıkarılırsa masalda ne gibi değişiklikler olur?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Tersine çevir

- Masaldaki olayların sırasını tersine çeviriniz.
- "Mercan Kız tılsımlı iğneyi yanına almasaydı masal nasıl değişirdi?" sorusundan yola çıkarak *Mercan Kız* masalından seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Sıra Sizde

Aşağıda *Mercan Kız* masalından bir parça verilmiştir. Bu parçayı okuyunuz ve yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

Dev anası gelmiş. Seslenmiş, seslenmiş, yok. Bir gün, iki gün, tam üç gün beklemiş de eve girememiş. Sonunda anlamış, düşmüş peşlerine. Düşmesiyle birlikte iki üç adımda yetişmiş onlara.

Mercan Kız dönmüş ki anası arkalarında. Heybesinden hemen bir testi suyu çıkarmış, yere vurmuş. Vurmasıyla aralarında gürül gürül akan bir ırmak oluşmuş. Dev anası sağa seğirtmiş, sola seğirtmiş kurtulmak için, yetişmek için; ama anlamış, arayı açmışlar. Yetişemeyeceğini anlayınca arkalarından bağırmış:

— İlahi çocuklar! Benden kurtuldunuz ama alınyazınızdan kurtulamazsınız. Yedi yıl hasretlik çekip de kavuşamayasınız, diye beddua etmiş ve dönmüş arkasını gitmiş.

Bizimkiler derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi konarak göçerek bir derenin kenarına gelmişler. Kavak ağacının altında Mercan Kız:

— Dinlenelim biraz, demiş.

İnmişler atlarından. Mercan Kız:

— Şehzadem, anam çok kötü beddua etti. İlerde zor bir zamanda tutacağına gel biz bugün burda ayrılalım. Ben bu kavak ağacının tepesinde seni bekleyeyim. Bak saray göründü zaten. Sen de git sarayına. Altı ay sonra gelir, beni burdan alırsın.

Şehzade:

— Öyle olmaz böyle olur, deyip bin dereden su getirse de bir türlü Mercan Kız'ı ikna edememiş.

Mercan Kız çıkmış kavak ağacının tepesine. Şehzade de varmış gitmiş saraya.

- Mercan Kız'ın "İlerde zor bir zamanda tutacağına gel biz bugün burda ayrılalım. Ben bu kavak ağacının tepesinde seni bekleyeyim." önerisine kendinizi şehzadenin yerine koyarak cevap veriniz.
- Verdiğiniz cevaba göre Mercan Kız ve şehzadenin karşılıklı konuşmalarından oluşan bir metin yazınız.

- Yazdığınız metni arkadaşlarınızla paylaşınız.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

1. Aşağıda bir masal metni bölümlere ayrılarak karışık biçimde verilmiştir. Bu parçaları anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde harflendirerek sıralayınız.

Bir gece karı koca evin verandasında otururken birden bir yıldız kaymış. Parlak yıldız kaymış kaymış ve büyük bir gürültüyle gölün tam ortasına düşmüş.
Balıkçı çok heyecanlanmış:
"İşte evimizde ne eksik diye düşünüyorduk. Bir tek altınlı yaldızlı, parıltılı yıldızımız yoktu, o da bizim gölümüze düştü. Ne kadar şanslıyız!"

Balık yumurtaları göle konulmuş ve kısa bir süre sonra gölde pırıl pırıl gümüş pullu sazan balıkları oynaşmaya başlamış. Balıkçımızın da yapacak işi kalmamış. Gölde artık adamları çalışıyor, balıkları tutuyor, ağları tamir ediyor, pazarda satıyorlarmış. Karısı da artık çalışmıyormuş. Evinde ne eksik var, nereye ne alabilir onu düşünüyormuş.

Bir zamanlar çalışmayı çok seven becerikli bir balıkçı varmış. Sabahın ilk ışıklarıyla balığa çıkarmış. Önce pınarın temiz sularında somon balığı yakalar, onları söğüt dalına dizip köye getirirmiş.

Evet, göktaşını da bulmuşlar. Ama gölün ortasında değirmen taşı büyüklüğünde kapkara bir taşmış bu. Gökte parıldayanların yerde sadece kara bir taş olduğunu, yerdeki parıltının ancak bizim elimizin eseri olabileceğini öğrenmiş balıkçı. Ama artık iş işten geçmiş.

Bu çalışkanlık kısa sürede meyvelerini vermiş elbette. Bir süre sonra balıkçı zenginleşmeye başlamış. Önce, bir iki sandal daha satın alıp yanına aldığı adamlarla daha fazla balık tutmaya başlamış. Ama asıl hedefi evinin arkasındaki büyük arazide bir balık çiftliği kurmakmış.

Sonra göle gider ağını serip sazan balıkları avlarmış. Balıkçı köyüne döndükten sonra karısı pazarda balıkları satarken bile dinlenmez, ağlarını, oltalarını tamir eder, ertesi gün için hazırlık yaparmış.

Sonunda rüyasındaki işi gerçekleştirebilmek için gerekli olan parayı bir araya getirmeyi başarmış. Büyük arazi kazılmış, yollar, hendekler, küçük barajlar inşa edilmiş ve ormandaki nehirden bir kolla temiz su, balık çiftliğine getirilmiş.

Sonunda balıkçı altın gümüş ışıklar saçan yıldızı bulmak için gölü boşaltmaya karar vermiş. Barajlar açılmış, bütün gölün suları balıklarıyla, küçük yavrularıyla akıp gitmiş. Bir hayat boyu süren çalışmanın ürünü böylece buhar olup uçmuş.

Hemen adamlarına emir verip taşı gölden çıkarmalarını istemiş. Balıkçının adamları gece yarısı gölde taşı aramışlar, ama bulamamışlar. Bütün göl boydan boya taranmış, göktaşından eser yokmuş.

2. Masalın her parçası için bir görsel kullanmanız istenseydi aşağıdaki görselleri hangi parçalar için kullanırdınız? Görsellerin altlarındaki boşluklara parçaların başındaki harfleri yazınız (Bir parça için birden fazla görsel seçebilirsiniz.).

1

.....

2

.....

3

.....

4

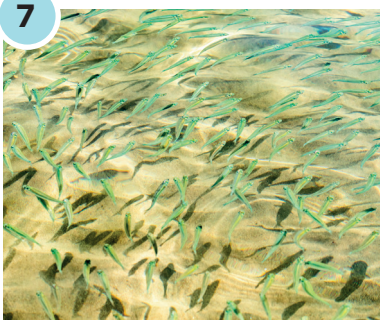
.....

5

.....

6

.....

7

.....

8

.....

9

.....

10

.....

11

.....

12

.....

Performans Görevi

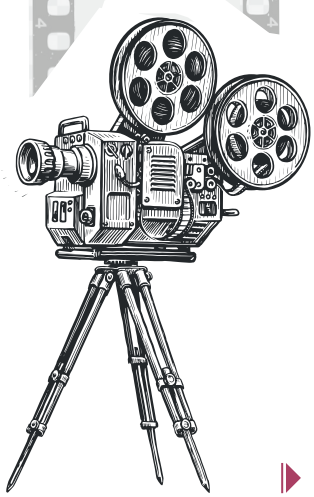
Adı	Film Şeridi
Amacı	*Mercan Kız* masalını film şeridi hâline getirebilme
Süresi	8 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden *Mercan Kız* masalını film şeridi hâline getirmeniz beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız.

Aşağıdaki adımları takip ederek yazma çalışmanızı gerçekleştiriniz.

- Film şeridini hazırlama amacınızı ve stratejinizi belirleyiniz.
- Film şeridini hangi hedef kitle için hazırlayacağınıza karar veriniz.
- Film şeridini oluştururken amacınıza uygun olarak kullanacağınız malzemeleri (kâğıt, kalem, bilgisayar programı, görsel vb.) hazırlayınız.
- Film şeridinde kullanacağınız kare sayısına ve bunların şekline (yatay/dikey) karar veriniz.
- Hazırlayacağınız film şeridinin planını amacına uygun olarak yapınız.
- Film şeridinde kullanacağınız iletilere karar verip bunları belli bir tema çerçevesinde sıralayınız.
- Film şeridi hâline getireceğiniz bilgi, duygu ve düşünceleri belirleyiniz.
- *Mercan Kız* masalından film şeridinizde kullanacağınız özet ifadeleri seçiniz (Bu ifadeleri seçerken bunların kullanacağınız üslubu yansıtmasına, vermek istediğiniz iletiyi ortaya koymasına, Türkçenin yapı özelliklerine uygun olmasına dikkat ediniz.).
- Film şeridinizde kullanmak üzere uygun görsel ve işitsel ögeleri seçiniz.
- Yaptığınız taslak çalışmayı sınıf arkadaşlarınıza sunarak onlardan aldığınız geri bildirimler doğrultusunda planınızı düzenleyiniz.
- Planınıza uygun bir başlangıç yapınız (Tekerlemeyle sözlü bir giriş yapma, tekerlemeyi film şeridi şeklinde sunma, dikkat çekici bir görsel kullanma vb.).
- İletilerinizi açık veya örtük olarak ifade ediniz.
- Film karelerinde kullanacağınız anlamlı ve tutarlı ifadelerinizde farklı anlatım biçim ve tekniklerine yer vererek çalışmanızı zenginleştiriniz.
- Kullandığınız ifadeler arasındaki bağlantıların tutarlı ve anlamlı olmasına özen gösteriniz.
- Film şeridinizde olumlu tutum ve değerleri vurgulayacak ifadelere yer veriniz.
- Hazırladığınız içeriğe uygun deyim, atasözü, mecaz vb. unsurlardan faydalanınız.
- Tasarladığınız plana göre hazırladığınız karelere çizimler yapınız (Karelere yaptığınız çizimlerin masal karakterlerini ve olay akışını yansıtmasına dikkat ediniz.).
- Çalışmanızda yazım kurallarına dikkat ediniz ve noktalama işaretlerini uygun şekilde kullanınız.

Film Şeridi Yöntemi
Kare şeklinde hazırlanmış kâğıtlara edebî metnin önemli görülen yerlerinin yazıldığı ve resmedildiği bir çalışmadır. Bu çalışmayla metindeki karakterlerin duyguları, metnin yapı unsurları arasındaki ilişkiler ve ayrıntılar gösterilebilir.

Değerlendirme	Aşağıdaki Kontrol Listesi'nde verilen ölçütlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

Kontrol Listesi

	Değerlendirme ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Film şeridini hazırlamaya başlamadan önce çalışmamın amacını belirledim.			
2	Amacıma ve seçtiğim hedef kitleye uygun olarak akış planımı oluşturdum.			
3	Film şeridini oluştururken kullanacağım malzemeleri hazırladım.			
4	Görsel ve işitsel ögeleri çalışmama uygun olacak şekilde kullandım.			
5	Yaptığım taslak çalışmayla ilgili arkadaşlarımdan geri bildirimler aldım.			
6	Aldığım geri bildirimler doğrultusunda çalışmamı düzenledim.			
7	Çalışmamda kullandığım ifadelerin açık ve anlaşılır olmasına dikkat ettim.			
8	Çalışmamı hazırlarken estetik unsuru göz önünde bulundurdum.			
9	Film karelerine yaptığım çizimlerde masal karakterlerini yansıttım.			

Değerlendirme sonunda "Hayır" ya da "Kısmen" ile işaretlediğiniz ölçütleri bir kez daha gözden geçiriniz ve eksiklerinizi tamamlayınız.

Aşağıdaki form, arkadaşınızın çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmıştır. Bu formdaki sorulara vereceğiniz cevaplarla arkadaşınızın çalışmasına katkı sağlamanız beklenmektedir.

Akran Değerlendirme Formu

Çalışmayı yapan öğrenci:
Çalışmanın adı:
Çalışmanın beğendiğim üç yönü
.....
.....
.....
Çalışmanın geliştirilmesi gereken iki yönü
.....
.....
Çalışmanın eksik bulduğum bir yönü
.....

- Bu değerlendirmelerden elde ettiğiniz sonuçlar doğrultusunda çalışmanıza son şeklini veriniz.
- Çalışmanızı sınıf/okul panosu veya okulun resmî çevrim içi ortamlarında paylaşınız.
- Dijital ortamlarda eserinize yönelik karşılaşabileceğiniz olumsuz eleştirileri anlayışla karşılayarak bunlara nezaket kuralları çerçevesinde cevap veriniz.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

TEMA SONU DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.

- Sınıfta hepinizin rahatça oturabileceği bir daire düzeni oluşturunuz. Herkesin birbirini görebileceği şekilde oturduğundan emin olunuz.
- Müziğin söz üzerindeki etkisini, sözlü geleneğin oluşumunu, özelliklerini, kültür içerisindeki yerini ve Türk kültürünün zenginliğini göz önünde bulundurarak "Bu temada öğrendiğiniz en önemli bilgi neydi?" sorusuna cevap veriniz ve etkinliği başlatmak için gönüllü olunuz.
- Arkadaşlarınızın verdiği cevapları dikkatlice dinleyiniz. Cevap verirken farklı bakış açılarını değerlendiriniz.
- Cevabınızı verdikten sonra öğrendiğiniz konularla ilgili bir soru oluşturarak sınıfta seçtiğiniz bir arkadaşınıza sorunuzu yöneltiniz.
- Her soruya 1-2 dakika içinde cevap vermeye, soruyu sorarken ve soruya cevap verirken zamanı dikkatli kullanmaya özen gösteriniz.
- Her öğrenci bir soru sorana ve bir soruya cevap verene kadar bu zinciri devam ettiriniz.
- Diğer arkadaşlarınızın verdikleri cevapları dikkatle dinleyiniz.
- Sorularınız ve cevaplarınız doğrultusunda oluşan tartışma ortamında siz de kendi düşüncelerinizi paylaşarak tartışmaya katılınız.
- Etkinlik sonunda bu tartışmada öğrendiğiniz en önemli bilgiyi ve bu bilginin sizin için neden önemli olduğunu açıklayan kısa bir yansıtma yazısı yazınız. Tartışma sırasında fark ettiğiniz yeni fikirleri ve bu etkinliğin öğrenme sürecinize katkısını yazınıza yansıtınız.

Yansıtma Yazısı

1. Tema Ölçme ve Değerlendirme

Bu bölümde öğrenme çıktılarının ölçülmesine yönelik 12 soru bulunmaktadır.
1-5. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Gelenekler üzerinde, özellikle XIX. yüzyıldan itibaren sürekli araştırmalar yapılmaktadır. Araştırmaların bir kısmı ilmî seviyede olmakla beraber, çoğu muhtelif amaçlara yöneliktir. Bunlar, gelenekleri doğrudan bozma, tahrip etme, yahut şekillerini kullanmak suretiyle muhtevalarını istenen biçimde değiştirme, kültürlere sızma ve nüfuz etme, sempati yaratma hedeflerine dönüktür. Geleneklerin imkânlarından yararlanılamıyacak hiçbir saha düşünemiyorum. Bu durum, sadece sözlü ortam gelenekleri için değil, yazılı ortam gelenekleri için de câridir.

Bilim ve teknolojinin, haberleşme ağının dünyayı küçültmesine rağmen, her iki ortam gelenekleri, yeni durumlar karşısında, milletin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ya değişme ve gelişme gösterirler, yahut yeni ihtiyaçlara uygun yapıda gelenekler yaratırlar. Bu kabiliyete sahip gelenekler, ait oldukları milletleri tarih sahnesine çıktıkları zamandan günümüze ulaştırmıştır; bu kabiliyeti gösteremeyenler tarih mezarlığına gömülmüştür. Gelenekleri yaşatan ve geliştirenler, onları temsil edenler ve paylaşanlardır. Bu bakımdan, günümüz aydınına, gençlerine de sorumluluklar düşmektedir. Geleneklerimizi öğrenmek, araştırmak, özelliklerini tesbit etmek, gelişmelerini sağlayıcı çalışmalar yapmak, onları öğretmek, önlerini açmak, bugünkü neslin gelecektekilere borcudur.

1. Geçmişten günümüze geleneklerin değişim ve dönüşüm sürecinin milletlerin tarih sahnesinde kalıcılığına etkisi ne olmuştur? Önceki öğrenmelerinizden ve toplumsal yaşantınızdan faydalanarak metindeki fikirlerle bağlantı kurunuz.

.....

.....

.....

.....

2. Bilim ve teknolojinin etkisiyle değişen geleneklerin gelecekte hangi biçimlerde görülebileceğine yönelik tahminlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

3. Metinde "geleneklerin bozulması veya değiştirilmesi" üzerine yapılan çalışmaların asıl amacının ne olduğuna dair çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

4. Sözlü ve yazılı geleneklerin değişim ve dönüşüme karşı dirençlerini karşılaştırarak hangi geleneğin değişim ve dönüşüme daha açık olduğunu nedenleriyle yazınız.

.....

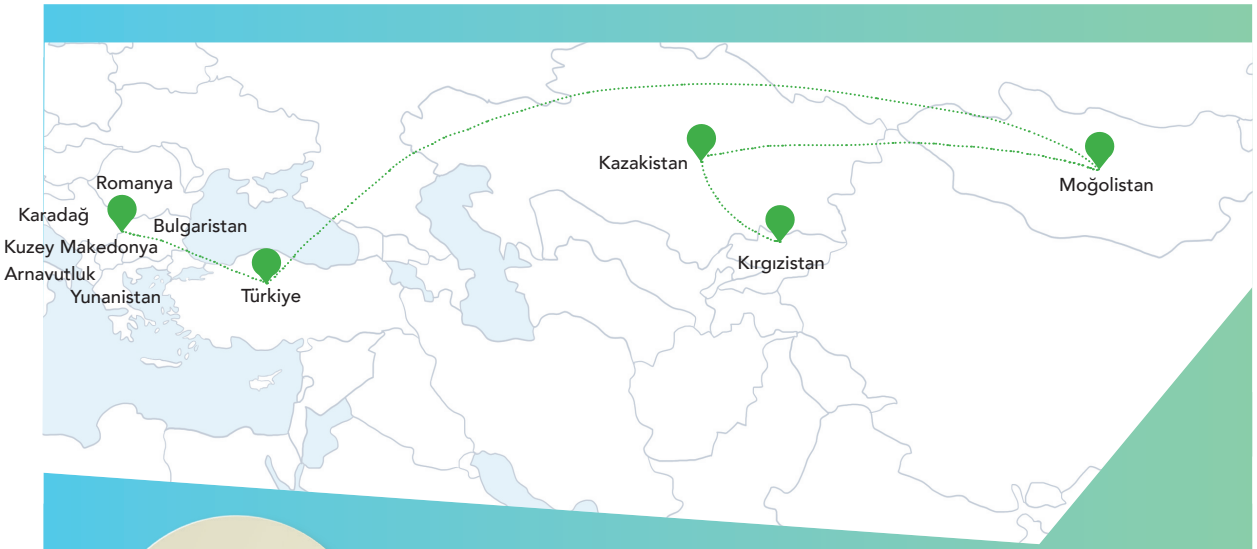
.....

.....

5. Sözlü gelenek unsurlarının korunmasında gençlere düşen sorumlulukları değerlendirerek bu sorumluluklar hakkındaki görüşlerinizi gerekçeleriyle ifade ediniz.

6-9. soruları aşağıdaki metin ve gezi planına göre cevaplayınız.

Ali bir geziye çıkmak istemektedir. Çıkacağı geziyle ilgili araştırma yaparken bir öğrenci topluluğunun düzenlediği aşağıdaki gezi planı ile karşılaşır.

Gezi Planı

1. Durak: Türkistan

Türk kültürünün doğduğu topraklar olan Türkistan; destan, koşuk ve ağıt gibi sözlü edebiyat ürünlerinin kökeninin araştırılacağı ilk durak olacak. Burada Türk boylarının edebî ve kültürel ürünlerinin izleri sürülecek, *Manas Destanı* gibi ünlü Türk destanlarının doğduğu coğrafyalar ziyaret edilecek.

2. Durak: Anadolu

Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle değişen ve dönüşen sözlü edebiyat ürünleri, özellikle destanlar ve halk ozanlarının şiirleri bu durakta araştırılacak. Anadolu'da sözlü gelenekte yaşayan edebî ürünler incelenecek.

3. Durak: Balkanlar

Balkanlarda yaşayan Türk topluluklarının kültürel izleri ve burada gelişen sözlü edebiyat ürünlerinin bu coğrafyadaki yansımaları araştırılacak.

6. Türkistan'dan Balkanlara uzanan bu gezi planında sözlü edebiyat ürünlerinin hangi temel özelliklerine odaklanılacağı gezi planında nasıl ifade edilmiştir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Bu gezi planı hangi amaçla yapılmış olabilir? Seçeneği/seçenekleri işaretleme gerekçenizi yazınız (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.).

A) Türk destanlarının yazılı edebiyata dönüşüm süreçlerini anlamak

B) Sözlü edebiyat ürünlerinin doğuş ve değişim süreçlerini incelemek

C) Farklı bölgelerdeki sözlü edebiyat ürünlerinin ortak yönlerini belirlemek

D) Türk boylarının tarih boyunca farklı coğrafyalarda bıraktığı izleri araştırmak

E) Türk kültürüne ait edebî unsurların diğer milletler üzerindeki etkilerini değerlendirmek

.....

.....

.....

.....

8. Ali'nin ziyaret edeceği yerlerde Türk kültürüne ait sözlü edebiyat ürünleri hangi kriterlere göre sınıflandırılabilir? Cevabınızı coğrafi ve sosyo-kültürel özellikleri dikkate alarak gerekçelendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

9. Türk kültürüne ait sözlü edebiyat ürünlerinin hangi bölgede daha uzun süre korunacağını öngörüyorsunuz? Gerekçesiyle yazınız.

.....

.....

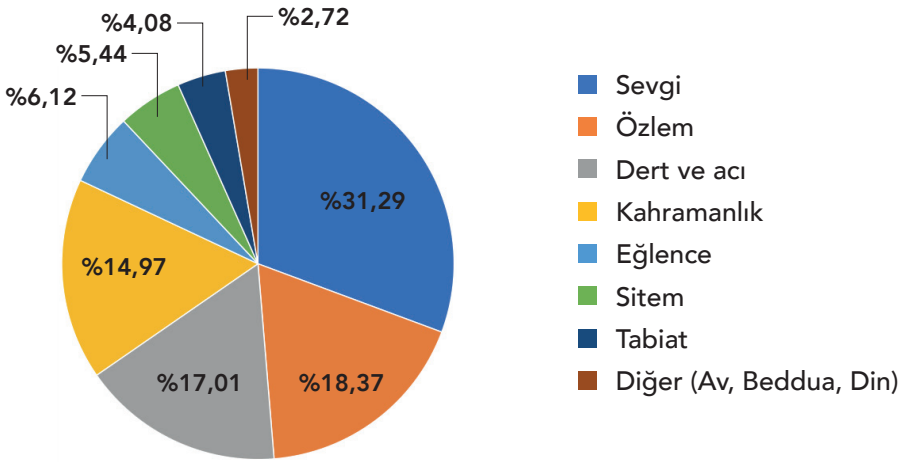
.....

.....

.....

10. Bir türküde bazen iki farklı tema işlenebilmektedir. Aynı anda hem sevgi hem de aşk acısı işlenebildiği için genel olarak ağır basan tema, tüm türkünün teması olarak kabul edilmiştir.

Aşağıdaki grafikte bir yöreye ait türkülerde ele alınan temaların dağılımı gösterilmektedir.

Bu açıklama ve grafikten aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Sevgi ve özlem en yoğun işlenen temalardır.

B) Tabiat, av, beddua ve din temalı türkülerin sayısı oldukça azdır.

C) Bir türkünün farklı birimlerinde farklı temaların ele alındığı görülebilir.

D) Gurbet türkülerinin bulunmaması yörenin göç almadığının göstergesidir.

E) Çalışma yapılan yörenin türkülerinde ağırlıklı olarak evrensel temalar işlenmiştir.

11-12. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

1. Metin

Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşamayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu -ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, ama herhâlde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşılayan masaldır.

2. Metin

Masallar bir duygusal gelişim ögesidir, çocukların hayata hazırlanmasında, ruhsal anlamda olgunlaşmalarında bu yapıtların önemi büyüktür. Masallar duyguların beslenmesine, çocuğun geleceğini kurgularken bir takım vasıflar kazanmasına ve gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürmesine hizmet eder. Masal kahramanı kurgulanan olaylar neticesinde karşısına çıkan tüm sorunları bir şekilde çözer ve hep amacına ulaşarak mutlu sona kavuşur. Masalı okuyan ya da dinleyen çocuk, kendisini masal kahramanı ile özdeşleştirecek, onu kendisine örnek alacaktır, kahramanın problemleri çözme şeklini, olaylar karşısında vermiş olduğu tepkileri taklit ederek gündelik hayatta karşılaştığı sorunlar ile başa çıkmayı öğrenecektir.

11. Masalların kişiliğimiz üzerinde nasıl bir etkisi vardır?

.....

.....

.....

12. Masallar aracılığıyla çocukların kazanabileceği olumlu özellikler neler olabilir? Metinden örnekler vererek ifade ediniz.

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. TEMA KELİMELERİN RİTMİ

Metin Tahlili (Anlama): Okuma

- Gazel
- Saf Şiir

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma

- Öğretici (Bilgilendirici) Metni Edebî Metne Dönüştürme

Metin Tahlili (Anlama): Dinleme/İzleme

- Söyleşi

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma

- Podcast (Sesli Blog) Hazırlama

Anahtar Kavramlar

- **ritim**
- **açık ve örtük ileti**
- **gerçeklik**
- **imge**
- **sembol (simge)**
- **beyit**
- **ahenk unsurları**
- **ölçü**
- **aruz**
- **kafiye**

Bu temanın

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- şiir türünün Türk dili ve edebiyatındaki gelişiminde, şiir anlayışlarındaki estetik değişimin ritim bağlamındaki yansımalarında kelimelerin uyumu, ahenk ögeleri, söz varlığı vb. unsurların etkisinin belirlenmesine yönelik çıkarımlar yapabilmeniz,
- tahlil edilen edebî metinlerin estetik yönünü ahenk özelinde değerlendirebilmeniz,
- içerik ile söz varlığı arasındaki uyumu göz önünde bulundurarak Türk dili ve edebiyatındaki değişim ve dönüşümün farkına varmanız

beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- konuşma becerisi kapsamında edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönünü tanıtan bir podcast hazırlamanız,
- yazma becerisi kapsamında öğretici bir metni edebî metne dönüştürmeniz

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Temsilî

Yoldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül
Hâldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül

Yunus Emre

Başlarken

1. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerde düzenli aralıklarla tekrarlanan dönüşümlerin günlük hayatımıza etkileri nelerdir? Açıklayınız.

2. Aşağıdaki görsellerde bir ritimden söz edilebilir mi? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Aşağıdaki şiir alıntılarında ritmi sağlayan unsurlar nelerdir? Açıklayınız.

İSTER BENDEN

(...)

Ne bir çiçeğim var, ne de bir bağım,
Ne bir sedirim var, ne de konağım.
Ne bir yuvam vardır, ne de otağım,
Al kuşam içinden şal ister benden.

(...)

Çobanoğluyum ben iz bulabilmem,
Kışın çok ararım yaz bulabilmem.
İnsanlarda doğru söz bulabilmem,
Yalan söylemeyen dil ister benden.

Murat Çobanoğlu
(haz. Fevzi Halıcı)

GURBETTEN GURBETE

(…)

Ey belde, hayâlimde ne kaldıysa helâl et,
Senden ne han ister yolum artık ne hancı!
Bir iğreti kimlikle sürükler beni gurbet;
Her gölge uzak rûhuma, her çehre yabancı!

Yok çâre, çözülmüş bu gönül her hevesinden,
Mahşer mi toparlar bizi bilmem yarın artık?
Ömrüm saçılıp gitti vagon penceresinden;
Yıllar yılı tık tık… tıkı tık tık… tıkı tık tık…

Bekir Sıtkı Erdoğan
Bir Yağmur Başladı

4. Aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

1. Metin

DİL VE KÜLTÜR

Ziya Gökalp, dili kültürün temel unsuru sayar. O, bu görüşünde haklıdır. Zira dil, duygu ve düşüncenin âdeta kabıdır. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesle aktarılır. Yazı, dilin sesini kaydeden bir vasıta olarak dilin bir parçasıdır. Fakat kültür, söz ile de bir millet arasına yayılır.

Dil kültürün temeli olduğuna göre, bir milletin dil ile ifade ettiği sözlü, yazılı her şey kültür kavramına girer. (…)

Her millet dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medeni milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin âdeta özetidir. (…)

(…)

Mehmet Kaplan

2. Metin

Yalan Dünyada adlı türküye karekoddan ulaşabilirsiniz.

a) İki metin arasındaki farklılıklar nelerdir? Görüşlerinizi karşılaştırma ifade eden kelimeler kullanarak yazınız.

b) İki metin arasındaki farklılıkların gerekçeleri neler olabilir? Açıklayınız.

5. Hangi metinden daha fazla etkilendiğinizi gerekçesiyle açıklayınız.

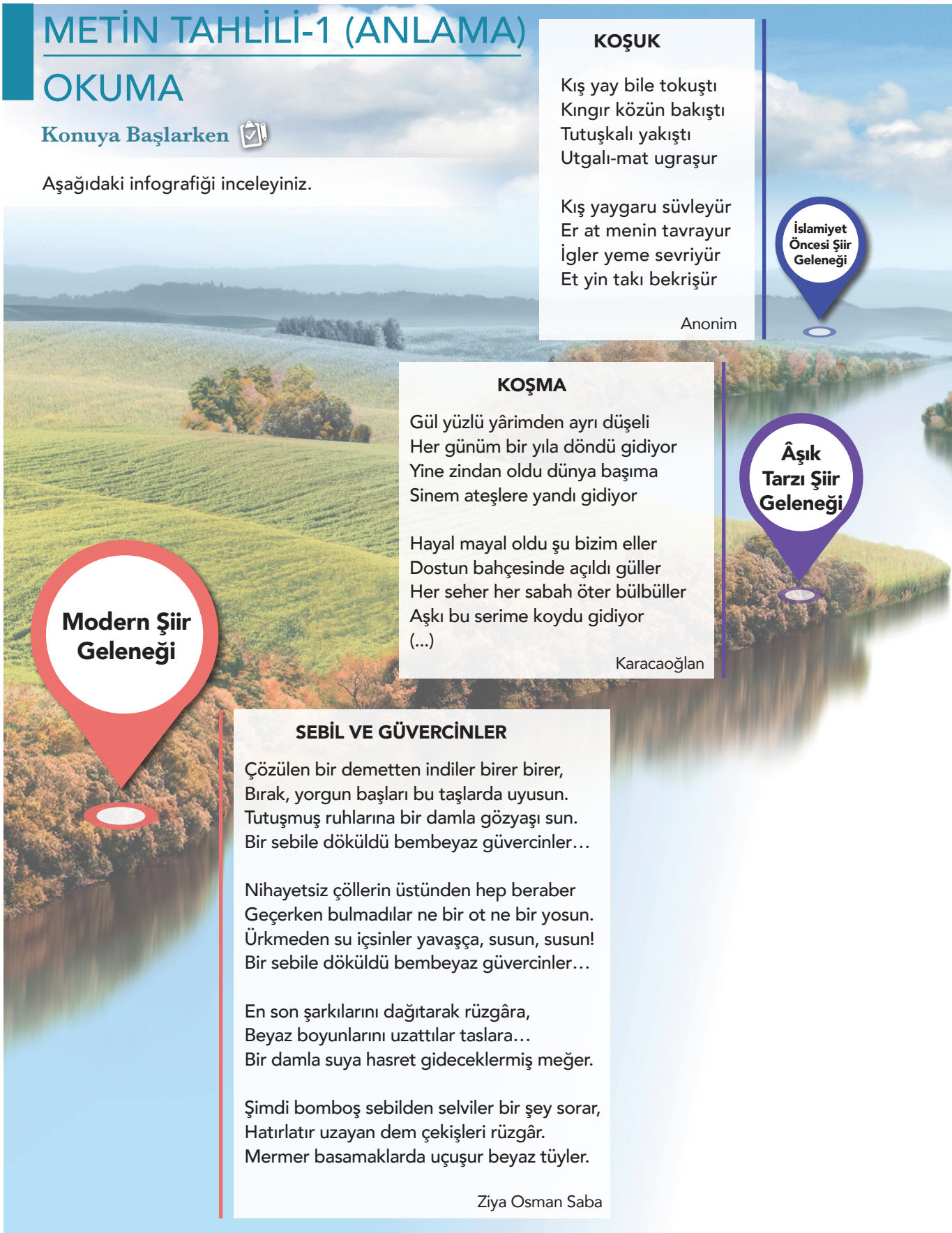
6. Metinlerdeki zamir, edat, bağlaç ve ünlemleri tespit ederek bunların metne katkıları hakkındaki fikirlerinizi açıklayınız.

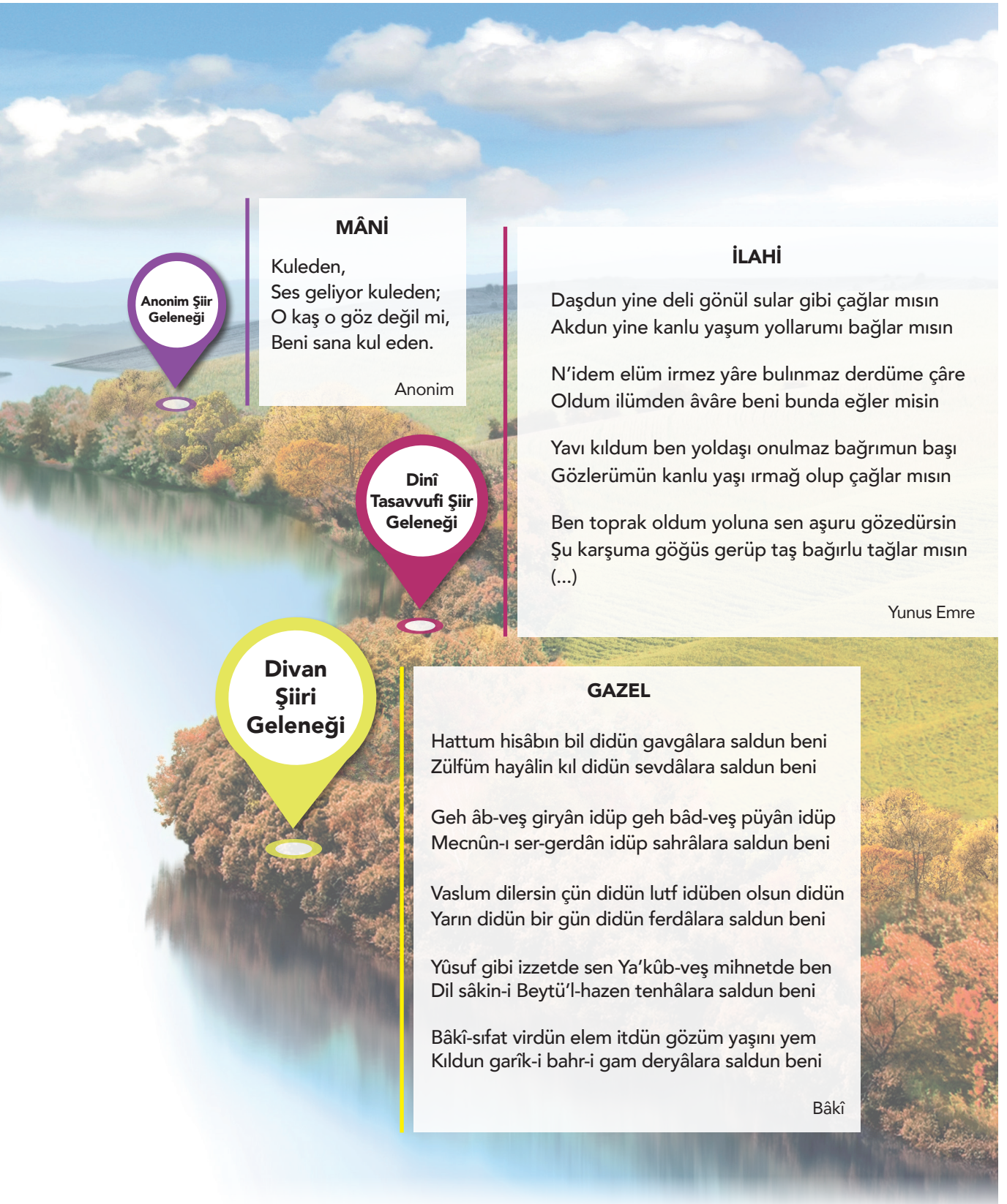
METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıdaki infografiği inceleyiniz.

Anonim Şiir Geleneği

MÂNİ

Kuleden,
Ses geliyor kuleden;
O kaş o göz değil mi,
Beni sana kul eden.

Anonim

Dinî Tasavvufi Şiir Geleneği

İLAHİ

Daşdun yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
Akdun yine kanlu yaşum yollarumı bağlar mısın

N'idem elüm irmez yâre bulınmaz derdüme çâre
Oldum ilümden âvâre beni bunda eğler misin

Yavı kıldum ben yoldaşı onulmaz bağrımun başı
Gözlerümün kanlu yaşı ırmağ olup çağlar mısın

Ben toprak oldum yoluna sen aşuru gözedürsin
Şu karşuma göğüs gerüp taş bağırlu tağlar mısın
(...)

Yunus Emre

Divan Şiiri Geleneği

GAZEL

Hattum hisâbın bil didün gavgâlara saldun beni
Zülfüm hayâlin kıl didün sevdâlara saldun beni

Geh âb-veş giryân idüp geh bâd-veş püyân idüp
Mecnûn-ı ser-gerdân idüp sahrâlara saldun beni

Vaslum dilersin çün didün lutf idüben olsun didün
Yarın didün bir gün didün ferdâlara saldun beni

Yûsuf gibi izzetde sen Ya'kûb-veş mihnetde ben
Dil sâkin-i Beytü'l-hazen tenhâlara saldun beni

Bâkî-sıfat virdün elem itdün gözüm yaşını yem
Kıldun garîk-i bahr-i gam deryâlara saldun beni

Bâkî

"Toplumların tarihindeki önemli olaylar edebiyatta da bir değişim ve dönüşüm meydana getirir." Bu cümleden ve incelediğiniz infografikten faydalanarak Türk edebiyatında farklı şiir geleneklerinin ortaya çıkmasının sebepleriyle ilgili sınıf içi tartışma gerçekleştiriniz.

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

Aşağıdaki şiirleri okuyunuz ve şiirlerle ilgili çalışmaları yapınız.

SEN VARSIN

Gönül tezgâhımda şiir dokudum,
İplik iplik nakışında sen varsın.
Aşk yolunun kanununu okudum,
Madde madde yokuşunda sen varsın.

Fikir vadisinden bir ırmak geçer,
Eğilir serviler suyundan içer...
Bağrında ay doğar, zambaklar açar;
Sessiz sessiz akışında sen varsın.

Öz-suyusun hayat denen şişenin;
Nedenisin keder ile neşenin
Sevda cephesinde şehit düşenin
Donuk donuk bakışında sen varsın.

Hep senin renginde görünür bahar;
Yaprakta yeşilin, gülde kokun var,
Yama yama kalbimdeki yaralar;
Sıra sıra dikişinde sen varsın.

Gidip de yorulma çok uzaklara,
Sen-seni gel benim içimde ara...
Umut güneşimin mor bulutlara
Girip girip çıkışında sen varsın.

Abdurrahim Karakoç
Bütün Şiirleri-4 Dosta Doğru

BAHRİ HAZER

(…)
Ve Türkmen kayıkçı
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.
(…)
Bakmıyor
kayığa
sarılan
sulara!
Bakmıyor
çatlayıp
yarılan
sulara!
(…)
– Yaman esiyor be karayel yaman!
Sakın özünü Hazerin hilesinden aman!
Aman oyun oynamasın sana rüzgar!
– Aldırma anam ne çıkar?
Ne çıkar
kudurtsun
karayel
suları,
Hazerde doğanın
Hazerdir mezarı!
Çıkıyor kayık
iniyor kayık
çıkıyor ka…
iniyor ka…
Çık…
in…
çık…

Nâzım Hikmet, *Bütün Şiirleri*

1. *Sen Varsın* ve *Bahri Hazer* şiirlerinde hangi ritim unsurlarına yer verilmiştir? Metinlerden örneklerle açıklayınız.

.....

.....

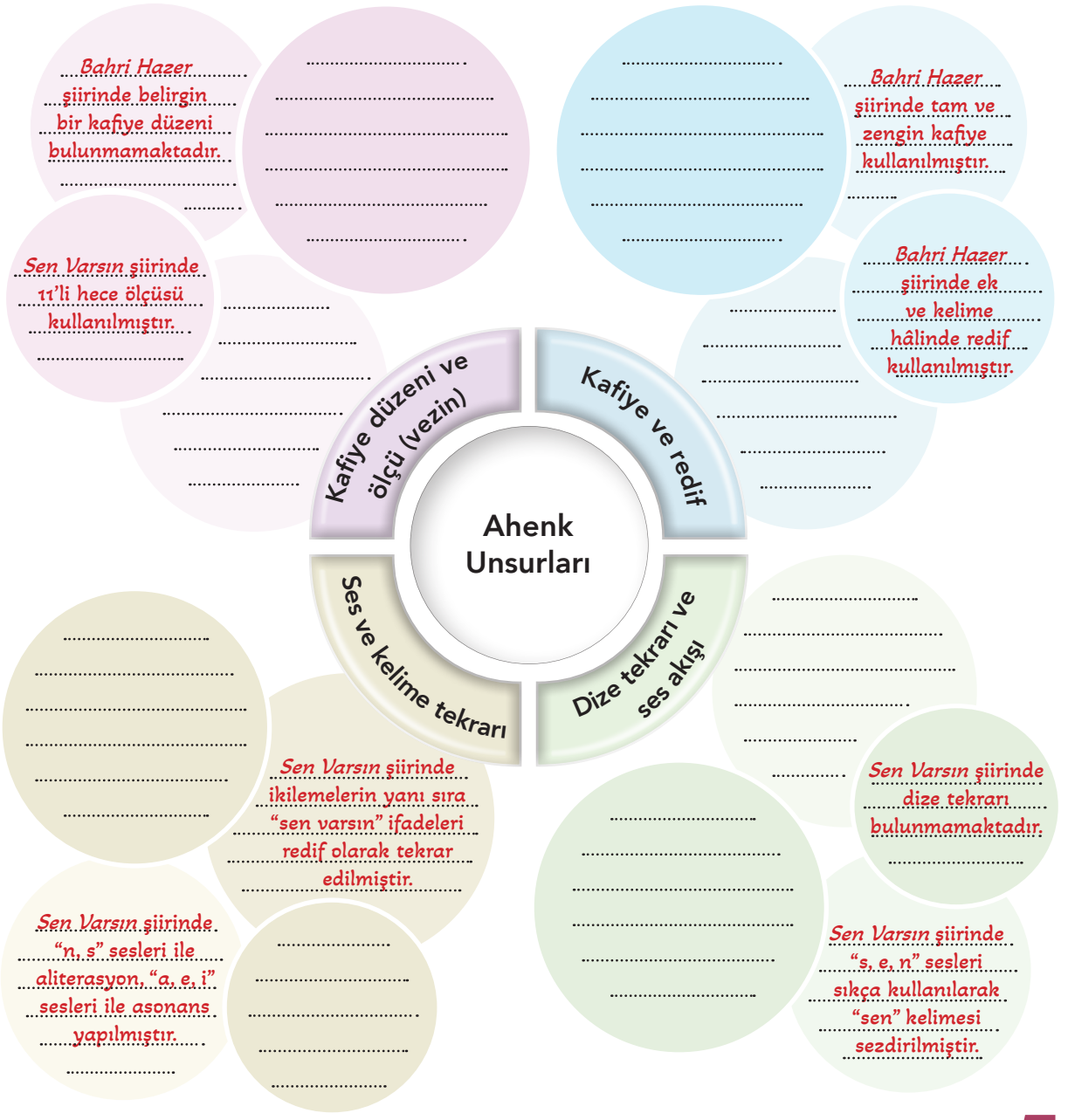
.....

.....

.....

.....

2. Sayfa 91'de verilen kavram haritasında *Sen Varsın* ve *Bahri Hazer* şiirlerindeki ahenk unsurlarıyla ilgili boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

Sıra Sizde

- Sayfa 92'deki gazeli göz gezdirerek okuma yöntemiyle okuyunuz. Başlık ve görselden hareketle şiirin içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.
- Sayfa 92'de okuyacağınız gazeli anlamak ve anlamlandırmak için gazelin günümüz Türkçesiyle yazılmış şeklini güvenilir kaynaklardan bularak arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Şiir, öğretmen tarafından ritmine dikkat edilerek bir kez okunur. Sonrasında ise birkaç gönüllü öğrenciye sesli olarak okutulur.

1. OKUMA METNİ (ANA METİN)

GAZEL

Çıkalı göklere ahum şereri döne döne
Yandı kandîl-i sipihrün cigeri döne döne

Ayagı yir mi basar zülfüne ber-dâr olanun
Zevk u şevk ile virür cân ü seri döne döne

Şâm-ı zülfünle gönül Mısrı harâb oldu diyu
Sana iletdi kebûter haberi döne döne

(...)

Kâ'be olmasa kapun ay ile gün leyl-ü-nehâr
Eylemezlerdi tavâf ol güzeri döne döne

Sen olasan diyu yir yir asılub âyîneler
Gelene gidene eyler nazarı döne döne

Ey Necâtî yaraşur mutribi şeh meclisinün
Raks urub okuya bu şi'r-i teri döne döne

Ölçü: Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

Necâtî Bey, *Divan*
(haz.: Ali Nihat Tarlan, *Necati Beg Divanı*)

Gazel

Divan edebiyatında yaygın kullanılan nazım biçimidir. Gazellerde genellikle "aşk, tabiat, güzellik, kadın vb." temalar ele alınır. Beyit nazım birimiyle yazılan gazellerin beyit sayısı 5-15 arasında değişir. Beyitler; aa, ba, ca, da, ea... biçiminde uyaklanır. Gazelin ilk beytine **matla**, son beytine **makta**, en güzel beytine **beytülgazel** denir.

Necâtî Bey (Temsilî)
(?-1509)

- *XV. yüzyılın tanınan divan şairlerinden olan sanatçının asıl adı İsa'dır.*
- *Devrinde "Hüsrev-i Rûm" (Anadolu şairlerinin padişahı) olarak anılmıştır.*
- *Zengin kelime hazinesi, özgün imge dünyası ve sade diliyle Türk şiirine temel taşı koyanlardan biridir.*
- *Şiirlerinde sade bir Türkçe kullanmış; halk söyleyişleri ile atasözleri ve deyimlere sıkça başvurmuştur.*
- *Şiirleriyle kendisinden sonra gelen birçok şairi etkilemiştir.*
- *"Döne döne" redifli gazeline başta Bâkî olmak üzere pek çok şair tarafından nazireler yazılmıştır.*

Eseri: *Divan*

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. Gazelde geçen bazı kelime ve kelime grupları ile bunların anlamları aşağıda verilmiştir. Dizelerdeki bağlamlarından hareketle bu kelime ve kelime gruplarını anlamlarıyla eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını tablonun yanındaki karekoddan kontrol ediniz.

a şerer

b kandîl-i sipihr

c zülf

ç ber-dâr olmak

d zevk u şevk

e şâm

f harâb olmak

g cân ü ser

ğ kebûter

h raks itmek

ı meclis

i sîm-ber

j leyl-ü-nehâr

k güzer

l nazar eylemek

m mutrib

n şeh

o şi'r-i ter

Eşleştirme sütunu	Kelime ve kelime gruplarının anlamları
	Geçiş yeri, geçilen yer, yol.
	Bakmak.
	Gece ve gündüz.
	Kıvılcımlar.
	Göğün kandili.
	Güvercin.
	Dostlar toplantısı.
	Padişah.
	Yeni şiir.
	Can ve baş.
	Gümüş tenli.
	Çalgıcı, şarkıcı.
	Akşam.
	Asılmak.
	Saç.
	Zevk ve neşe.
	Perişan olmak.

Yaptığınız eşleştirmenin doğruluğunu karekoddan kontrol edebilirsiniz.

Başka bir Söz Varlığımız çalışmasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sıra Sizde

Aşağıda farklı yüzyıllarda yazılmış metinler ve bu dönemlere ait haritalar verilmiştir. Metinler ve haritalardan faydalanarak çalışmaları yapınız.

Metinler

XI. yy.

(...)
kitâb atı urdum kutadğu bilig
kutadsu okığlıka tutsu elig
sözüm sözledim men bitidim bitig
sunup iki ajunnı tutğu elig
kişi iki ajunnı tutsa kutun
kutadmış bolur bu sözüm çın bütün
bu kün toğdı ilig tedim söz başı
yörügin ayayın ey edgü kişi
basa aydım emdi bu ay toldını
anındın yaruyur ıduk kut küni
(...)

Yûsuf Has Hâcib , Kutadgu Bilig
(haz.: Mustafa S. Kaçalin)

XIII. yy.

Gönül hayrân olupdur aşk elinden
Ciğer biryân olupdur aşk elinden
Niçeler tâc u tahtı mâl u mülkü
Koyup uryân olupdur aşk elinden
Özümün kalmadı sabr u karârı
Gözüm giryân olupdur aşk elinden
Eridi karlı dağlar zerre zerre
Deniz ummân olupdur aşk elinden
Koyup İbrâhîm Edhem tâc u tahtı
Yeri külhân olupdur aşk elinden
(...)

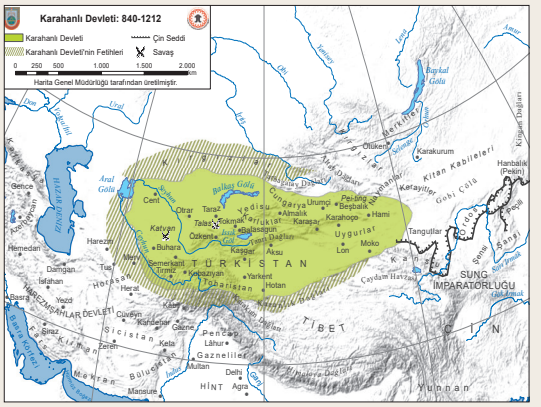
Yunus Emre
(haz.: Mustafa Tatçı, Dîvân)

XVI. yy.

Nâm u nişâne kalmadı fasl-ı bahârdan
Düşdi çemende berg-i dıraht itibârdan
Eşcâr-ı bâg hırka-i tecrîde girdiler
Bâd-ı hazân çemende el aldı çenârdan
Her yanadan ayagına altun akup gelür
Eşcâr-ı bâg himmet umar cüy-bârdan
Sahn-ı çemende turma salınsun sabâ ile
Âzâdedür nihâl bu gün berg ü bârdan
Bâkî çemende hayli perişan imiş varak
Benzer ki bir şikâyeti var rüzgârdan

Bâkî
(haz.: Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı)

Haritalar

XI. yüzyılda Karahanlılar Devleti

XIII. yüzyılda Osmanoğulları Beyliği

XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti

1. Yüzyıllar içinde dilde meydana gelen değişimin sebepleriyle ilgili görüşlerinizi açıklayınız.
2. Çalışmadan faydalanarak Necâtî'nin yaşadığı dönemin dil anlayışıyla ilgili çıkarımlarınızı açıklayınız.

Karşılaştıralım

Aşağıda günümüz Türkçesiyle de verilen *Su Kasîdesi*'ni okuyunuz. Gazel ile *Su Kasîdesi*'ni tablodaki ölçütlere göre karşılaştırınız.

SU KASÎDESİ	GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE
1. Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çâre su	1. Ey göz, gönlümdeki ateşlere gözyaşından su saçma çünkü bu kadar tutuşmuş/yanmış ateşe su çare olmaz.
2. Âb-gûndur günbed-i devvâr rengi bilmezem Yâ muhît olmış gözümden günbed-i devvâra su	2. Gökyüzünün rengi [gerçekten] su renginde midir? Yoksa gözümden akan yaşlar gökyüzünü kapladı [da bu yüzden mi öyle görüyorum?]
3. Zevk-ı tîğundan aceb yoh olsa gönlüm çâk çâk Kim mürûr ilen bırağur rahneler dîvâra su	3. Gönlüm, kılıcının [darbelerinin verdiği] zevkten parça parça olsa şaşılacak ne var! Zira su, duvara [çarpa çarpa] zamanla yarıklar açar, izler bırakır.
4. Vehm ilen söyler dil-i mecrûh peykânun sözin İhtiyât ilen içer her kimde olsa yara su	4. Yaralı gönül/kırgın kalp, sevgilinin kirpiğinin [bakışının] sözünü/anlattıklarını korku ve endişe ile söyler. Tıpkı yarası olan kimsenin suyu dikkatli ve tedbirli içmesi gibi.
5. Suya virsün bâğ-bân gül-zârı zahmet çekmesün Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gül-zâra su	5. Bahçıvan, gül bahçesini suya versin [boşuna] zahmete girmesin. Bin gül bahçesini sulasa, senin yüzün gibi bir tane bile gül açılmaz.
6. Ohşadabilmez gubârını muharrir hattuna Hâme tek bahmahdan inse gözlerine kara su	6. Yazar/hattat, [kâğıda bakmaktan] gözlerine kalem gibi kara su inse de ince toz [gibi olan yazılarını] senin hattına [yüz hattına/ayva tüylerine] benzetemez.
7. Ârızun yâdıyla nem-nâk olsa müjgânum n'ola Zayi olmaz gül temennâsıyla virmek hâra su	7. Kirpiklerim, senin yanaklarını hatırlamakla/anmakla ıslansa şaşacak ne var? Gülü murad ederek dikene su vermek boşa gitmez.
(...)	(...)
12. Su yolın ol kûydan toprağ olup dutsam gerek Çün rakîbümdür dahı ol kûya koyman vara su	12. Toprak olup suyun yolunu kesmek ve o semte varmasını engellemek isterim. Çünkü [o] rakibimdir, suyun onun semtine gitmesine izin vermeyin.
13. Dest-bûsı ârzûsıyla ger ölsem dostlar Kûze eylen toprağum sunun anunla yâra su	13. Dostlar, eğer onun elini öpmek arzusuyla ölürsem; [kabrimin/bedenimin] toprağımdan bir testi yapın ve onunla sevgiliye su ikram edin.
(...)	(...)
21. Dostı ger zehr-i mâr içse olur âb-ı hayât Hasmı su içse döner elbette zehr-i mâra su	21. [Hz. Peygamber'in] dostu olanlar yılan zehri içse, o zehir ölümsüzlük suyuna döner. Düşmanı olanlar da su içse, o su yılan zehrine döner.
22. Eylemiş her katreden min bahr-ı rahmet mevc-hîz El sunup urgaç vuzû içün gül-i ruhsâra su	22. [Hz. Peygamber] abdest almak için elini uzatıp gül yüzüne su vurduğunda, [dökülen] her bir damladan bin rahmet denizi dalgalanmıştır.
23. Hâk-i pâyine yetem dir ömrlerdür muttasıl Başını daşdan daşa urup gezer âvâre su	23. Su, [Hz. Peygamber'in] ayağının toprağına varmak için ömrü boyunca başını taştan taşa vurarak avare gezer [durur].

24. Zerre zerre hâk-i dergâhına ister sala nûr
Dönmez ol dergâhdan ger olsa pâre pâre su

(...)

30. Yümn-i na'tünden güher olmış Fuzûlî sözleri
Ebr-i nîsândan dönen tek lü'lü-i şeh-vâra su

31. Hâb-ı gafletden olan bîdâr olanda rûz-ı haşr
Eşk-i hasretden tökende dîde-i bîdâra su

32. Umduğum oldur ki rûz-ı haşr mahrûm olmayam
Çeşme-i vaslun vire men teşne-i dîdâra su

Ölçü: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

Fuzûlî

24. Su, zerre zerre [Hz. Peygamber'in] dergâhının toprağına nur salmak/götürmek ister. Eğer parça parça olsa bile o dergâhtan dönmez.

(...)

30. Suyun nisan yağmurunda şahlara layık iri inciye dönüşmesi gibi Fuzûlî'nin sözleri de [Hz. Peygamber'in] bereketli/uğurlu methiyle inciye dönüştü.

31. Mahşer günü olduğunda, gaflet uykusundan uyanan; hasret gözyaşından, uyanık gözlere su döktüğünde [/ağladığında]…

32. Umduğum odur ki [senin] kavuşma çeşmen, ben [senin] güzel yüzüne susamış olana su vere, mahşer günü mahrum kalmayam.

Erdem Can Öztürk
Su Kasîdesi Şerhi

Su Kasîdesi'nin tam metnine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Gazel	Ölçütler	*Su Kasîdesi*
	Nazım birimi	
	Birim sayısı	
	Ölçü	
	Tema	
	Konu	
	Dil ve anlatım	
	İmge	
	Simge (sembol)	

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinlerden faydalanarak infografikte boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

1. Metin

NECATİ BEY'İN KENDİSİ

Necati Bey gerçek yaşam öyküsüne, kişisel özelliklerine ve psikolojisine dair şu bilgileri bizimle paylaşır.

Hayatı Roman

Sevgiliye hitaben yazıldığı hissini uyandıran şu beyitte Necati'nin gerçek hayatından izler taşıdığını görürüz. Yaşadığı çok şey vardır. Derdini ancak gözyaşıyla anlatabilir. Şairin hayatı mektuplara sığmaz, yazılsa roman olur:

Nâmeye sıgmaz Necâtînün oransuz kıssası
Göz yaşıyla kapuna 'arz ola bâkî mâ-cerâ

(…)

O kadar yalnız, kimsesiz ve unutulmuştur ki evinin kapısını rüzgârdan başka açan bulunmaz:

Bir veche unuduldı Necâtî ki kimsene
Mihnet-serâsı kapusın açmaz meger ki bâd

(…)

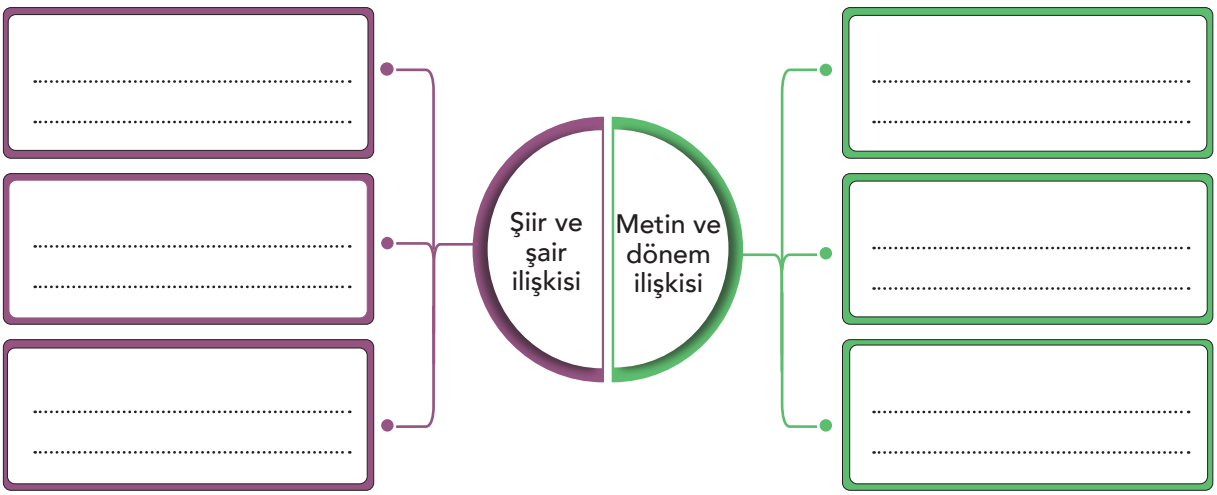
Kaplan Üstüner, *Necati Bey Necati Beyi Anlatıyor*

2. Metin

FUZÛLÎ'NİN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ŞAİRLİĞİ

Fuzûlî, yaşadığı XVI. yüzyıldan bugüne kadar yetişen, Türk edebiyatının tanınmış şairleri içerisinde en büyük lirik şair olarak şiir tahtında oturmaktadır. Doğuştan şair yaratılmış olan bu müstesna kabiliyet Türk, Arap ve İran kültürlerinin tabakalaştığı Irak-ı Arab'da Arapçayı, Farsçayı ve devrinin bütün ilimlerini hakkıyla öğrenmiştir. Eserlerinden tefsir, hadis, kelâm, fıkıh, mantık, hendese, astronomi ve tıp ilimlerini bildiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple kaynaklar ondan "Mevlânâ Fuzûlî" diye bahsetmişlerdir. Fuzûlî'yi gördüğü anlaşılan hemşehrisi Ahdî, onun âlim, fâzıl, iyi yaratılışlı, sohbeti tatlı bir insan olduğunu, üç dille şiir yazdığını, aruz ve kafiye ilminde ve muamma söylemekte usta olduğunu, nesrinin sanatlı, secili, fakat akıcı olup herkes tarafından beğenildiğini yazmıştır. (…)

Hasibe Mazıoğlu, *Fuzûlî Üzerine Makaleler*

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek şiirlerle ilgili grup çalışmasını gerçekleştiriniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplar oluşturunuz.
- Gruplara birer sözcü seçiniz.
- Aşağıda verilen şiirleri okuyunuz.
- Karşılaştırma yapmak için konu, tema, metnin yazılma amacı, şiir ve şair ilişkisini yazacağınız bir tablo hazırlayınız.
- Metinleri konu, tema, metnin yazılma amacı, şiir ve şair ilişkisi yönüyle karşılaştırınız.
- Metinleri millî ve evrensel konuları ele alması bakımından tasnif ediniz.
- Beğendiğiniz metinler hakkında grup üyelerinizle ortak bir görüş oluşturunuz.
- Ortak görüşlerinizi gerekçelendiriniz.
- Ortak görüşünüzü grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta sununuz.
- Karşılaştırdığınız şiirlerden hangisini beğendiğinize ortak bir görüşle karar veriniz. Görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Çalışma sürecinde her türlü görüşe saygılı olmayı, fikirlerinizi nezaket kuralları çerçevesinde açıklamayı unutmayınız.

SEVGİLERDE

Sevgileri yarınlara bıraktınız
Çekingen, tutuk, saygılı.
Bütün yakınlarınız
Sizi yanlış tanıdı.

Bitmeyen işler yüzünden
(Siz böyle olsun istemezdiniz)
Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi
Kalbinizi dolduran duygular
Kalbinizde kaldı.

Siz geniş zamanlar umuyordunuz
Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.
Yılların telâşlarda bu kadar çabuk
Geçeceği aklınıza gelmezdi.

Gizli bahçenizde
Açan çiçekler vardı,
Gecelerde ve yalnız.
Vermeye az buldunuz
Yahut vakit olmadı.

Behçet Necatigil, *Bütün Yapıtları Şiirler*

MARAŞ'IN VE ÖKKEŞ'İN DESTANI

(…)

Uzunoluk hamamından çıkan kadınlar
Al yanaklarını peçelerine saklamıştılar
Ürkek, hızlı adımlarla geçerken meydanı
Korktuklarına uğradılar
Ansızın bir (...) sürüsü
— Burası Fransız kenti
Açın, açmalısınız yüzlerinizi
Diyerek
Peçelerine el attı.

(…)

Sütçü İmam ufacık dükkânında
Duydu kadınların haykırışını
Said'in vurulduğunu gördü
Yumuşak adamdır Sütçü İmam
Karıncaya basmaz düşünde
Ama koymaz hayın düşman

(…)

Gülten Akın, *Toplu Şiirler I*

KOŞMA

Ezel kâtipleri tahrîr edince
Benim ikbâlimi kara yazmışlar
Âşığı ma'şûğa tasvîr edince
Beni bir vefâsız yâre yazmışlar

Âşık olup râh-ı aşkı gezenler
Defter-i uşşâka derdi yazanlar
Kıssa-i aşk içre nâmım kazanlar
Hûb nâmımız cevher-bâre yazmışlar

Kuranlar bezm-i aşkın dolabın
Çekmişler dilberin cevrin itâbın
Yazanlar Ferhât Mecnûn kitabın
Emrâhı da bir kenâra yazmışlar

Erzurumlu Emrah
(haz.: Abdulkadir Erkal, *Erzurumlu Emrah Divanı)*

ANNE

İyiliğe, güzelliğe çağırır sesin
Dünyayı tanıdığım ilk günden beri anne!
Her derdime devaydı senin tatlı nefesin
Unuttururdun bana gamı, kederi, anne!

En aziz hâtırası en sevimli çağımın
Yüzünde gölgesi var gül yüzlü bayrağımın,
"ANA VATAN" demişler adına toprağımın,
Sen vatanlaştırırsın bastığın yeri anne!

Gözlerinde taptaze bir bahadır dört mevsim,
Senin sıcak bağrında kışlarımı yaz ettim.
Ayağının altına Cennet'i sermiş Rabbim.
Anne! Büyük Allah'ın büyük eseri Anne!

Halide Nusret Zorlutuna
Bütün Şiirleri

VATAN SEVGİSİNİ İÇTEN DUYANLAR

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtkı ile çalışır benimseyerek
Milletine ulusuna uyanlar
Demez neme lâzım neyime gerek

Her ferdin hakkı var bizimdir vatan
Babamız dedemiz döktüler al kan
Hudut boylarında can verip yatan
Saygile anarız şehit diyerek

Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek

Olmak istiyorsan dünyada mesut
Hakka halka yarayacak bir iş tut
Çalıştır oğlunu kızını okut
İnsan olmak için okumak gerek

Vatan bizim ülke bizim el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ayyıldızlı bayrak bizim mal bizim
Söyle Veysel öğünerek överek

Âşık Veysel Şatıroğlu
Dostlar Beni Hatırlasın

KAR

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala, dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? Kar içindesin!

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram…

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır -tek, tenha- bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın.

Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*

Dilimizin İncelikleri

1.

Bitmeyen işler yüzünden
(Siz böyle olsun istemezdiniz)
Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi
Kalbinizi dolduran duygular
Kalbinizde kaldı.

Behçet Necatigil, *Bütün Yapıtları Şiirler*

Bu dizelerde yer alan ek ve sözcük durumundaki zamirleri tespit ediniz. Bu tespitlerinizi yaparken nelere dikkat ettiğinizi gerekçesiyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.

(...)

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgar gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? Kar içindesin!

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram…

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır -tek, tenha- bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın.

Ahmet Muhip Dıranas, *Şiirler*

Bu dizelerden aşağıdaki sözcük türlerine örnekler bularak tablodaki ilgili bölümlere yazınız.

Zamir	
Edat	
Bağlaç	
Ünlem	

Çözümleyebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek "döne döne" redifli gazele yönelik grup çalışmasını gerçekleştiriniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplar oluşturunuz.
- Gruplara birer sözcü seçiniz.
- Grup üyeleri arasında tartışarak soru kartlarındaki açık uçlu soruları cevaplayınız.
- Soruların cevaplarıyla ilgili ortak görüşünüzü grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta sununuz.
- Sunumlar sonunda grupların ortak cevaplarından faydalanarak gazelin temasına, içeriğine, türüne, dil ve anlatım özelliklerine yönelik çıkarımlarda bulununuz.

"Döne döne" redifli gazel, yazıldığı dönemin hangi dil ve anlatım özelliklerini taşımaktadır?

Gazelin dönemine göre sade bir dille yazılmasının ve gazelde "döne döne" redifinin kullanılmasının sebepleri neler olabilir?

Gazelde sözü edilen âşık (seven) hangi özelliklere sahiptir?

Gazelde konu bütünlüğü olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

Okuduğunuz gazel hangi şiir türüne ait özellikler taşımaktadır? Gerekçesiyle yazınız.

Gazelde söz edilen maşuk (sevilen) hangi özelliklere sahiptir?

Sıra Sizde

Aşağıdaki birinci ve ikinci metinleri okuyunuz, üçüncü metni dinleyiniz. Metinlerden faydalanarak aşk temasının farklı dönemlerde ele alınışında nasıl bir değişim ve dönüşüm yaşandığına dair çıkarımlarınızı yazınız.

1. Metin

Klasik Türk edebiyatı, aşk ekseninde şekillenmiş ve gelişimini sürdürmüş bir edebiyat geleneğidir. Şairler, asırlar boyunca çeşitli teşbihler, mecazlar, tasvirler aracılığıyla aşkı anlatmaya çalışmışlardır. Ancak keskin çizgilerle aşkın bir tanımını yapmak mümkün değildir. Her şair aşkı kendine göre yorumlamıştır. Kimi, aşkı belâ olarak görürken bir diğeri de sefa olarak nitelendirmiştir. Bu hususta aşk birbiri ile zıt olan iki kavramı bünyesinde barındırabilecek ulvî bir duygudur. Kimi şairler de aşka yalnızca beşeri anlam yüklerken kimileri de onu ilahi boyutta düşünmüş ve mutlak aşkın Tanrı olduğunu söylemişlerdir. Bazen de İlâhî ve beşerî aşk tek bir beyitte sentezlenmiştir.

Fatma Kola, *Aşka Dair Bazı Tasavvurlar*

2. Metin

Güllü dîbâ giydin ammâ korkarım âzâr eder
Nâzenînim sâye-i hâr-ı gûl-i dîbâ seni

Nedîm

(haz. Muhsin Macit, *Nedîm Divanı*)

(Ey benim narin ve nazlı sevgilim, sen gül desenli bir ipek elbise giydin ama ben, o elbisenin üstündeki gülün dikeninin gölgesi seni incitecek, senin tenine zarar verecek diye korkuyorum.)

3. Metin

Erdem Bayazıt'ın *Bulmak* adlı şiirine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sıra Sizde

Okuduğunuz gazelde dönemin sosyal hayatına ait aşağıdaki ifadelerin günümüzde değişime uğrayıp uğramadığına dair tespitlerinizi boş bırakılan bölümlere yazınız.

Aydınlatma aracı olarak kandil kullanılması	Haberleşmenin güvercinlerle yapılması
.....	.....
Ay ve Güneş'in Dünya'nın etrafında döndüğü düşüncesi	Alışverişlerin pazar yerlerinde yapılması ve aynaların pazar yerleri veya dükkânlarda iplere asılarak satılması
.....	.....
Sanata ve sanatkâra değer verilmesi	Eğlence meclislerinde dans edilmesi ve şiirlerin okunması
.....	.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

1. Metin

Bilmek istersen seni cân içre ara cânı
Geç cânından bul anı sen seni bil sen seni

Kim bildi ef'âlini ol bildi sıfâtını
Anda gördi zâtını sen seni bil sen seni

Görinen sıfâtundur anı gören zâtundur
Gayri ne hâcetündür sen seni bil sen seni

Kim ki hayrete vardı nûra müstagrak oldı
Tevhîd-i Zâtı buldı sen seni bil sen seni

Bayrâm özini bildi bileni anda buldı
Bulan ol kendü oldı sen seni bil sen seni

Fatma Ahsen Turan, *Hacı Bayram-ı Velî*

2. Metin

HACI BAYRAM-I VELÎ'NİN NASİHATLERİ

Sultan Murad Han'a Nasihatı

Hacı Bayram-ı Velî Edirne'den ayrılırken kendisinden nasihat isteyen Sultan Murad Han'a şunları söylemiştir:

Teban içinde herkesin yerini tanı, ileri gelenlere ikramda bulun. İlim sahiplerine hürmet et. Yaşlılara saygı, gençlere sevgi göster. Halka yaklaş (…) iyilerle dostluk kur. Hiç kimseyi küçümseme ve hafife alma. (…) Kötü olduğunu bildiğin hiçbir şeye ülfet etme. İnsanlarla aranızda bazı meseleler görüşülürse yahut onlar bu meselelerde senin bildiğinin hilafını iddia ederlerse, onlara hemen muhâlefet etme. Sana bir şey sorulursa ona herkesin bildiği şekilde cevap ver. Sonra bu meselede şu veya bu şekilde görüş ve delillerin de bulunduğunu söyle. (…)

Fatma Ahsen Turan, *Hacı Bayram-ı Velî*

1. Kişinin kendini bilmesi neden önemlidir?
2. Hacı Bayram Veli'nin Sultan Murat'a verdiği öğütler ile "sen seni bil sen seni" sözleri arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

KLASİK ŞİİR

TÜRKLERİN İslâm kültürü bünyesinde vücuda getirdikleri "divan şiiri" yahut "klasik şiir" gibi genel isimlendirmelerle anılan manzum eserlerin tamamına yakın bir çoğunluğu, esas itibarıyla güzelliği ve güzellik kavramının kaynağı kabul edilen "Hüsn-i Mutlak"ı (Mutlak Güzellik) terennüm eder. Güzele duyulan ilgi ve bunun artması sonucu gelişen görme, elde etme ve kavuşma arzusunun insan ruhunda oluşturduğu "aşk", dolaylı olarak bu şiirin temel konusunu oluşturur. Genel kabul gören bir inanışa göre insanın tanıdığı ilk güzellik Allah'ın "Cemal"i olup, güzellikle bu ilk tanışma hâli ruhların yaratılıp onunla ahitleştikleri "Elest Bezmi"nde gerçekleşmiştir. Ruhlar, gördükleri bu olağanüstü "güzellik" karşısında kendilerinden geçip mest olmuşlar ve dünyaya gönderildikten sonra da insanlar bilinçaltlarında o güzelliği hiç unutamamışlardır. Yine bu inanışa göre, insanların dünyaya beden olarak gönderilişlerinden sonra ilgi ve sevgi duydukları yahut daha da ileri giderek âşık oldukları her güzellik, aslında o ilk yaşadıkları zevk hâline duyulan özlemin bir uzantısıdır.

(...)

Şiire konu edilen aşkın mahiyeti

Klâsik Doğu şiirinin ve bunun bir şubesi olan klasik Türk edebiyatının temel konusunu büyük ölçüde "aşk" oluşturur. Aşk eskilerin nazarında bir insanın maddi ve manevi bakımdan kemale erip yücelmesi için vazgeçilmez bir mektep olarak kabul ediliyordu. Özellikle Osmanlı toplumunda aşk sadece bir cinsin karşı cinse duyduğu ilgi ile sınırlı kalmayıp, bir hayat felsefesi olarak neredeyse toplumu oluşturan bütün fertleri saracak bir anlayış çerçevesinde hayatın her safhasını kuşatacak bir boyutta değerlendiriliyordu. (…)

Ahmet Atillâ Şentürk
(haz.: Talat Sait Halman vd., *Türk Edebiyatı Tarihi 1*)

1. Klasik Türk şiirindeki güzelliğin kaynağı nedir?

.....

.....

.....

.....

2. Divan edebiyatının Türk kültür ve medeniyetine katkıları nelerdir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek grup çalışmasını gerçekleştiriniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört grup oluşturunuz.
- Gruplara numara vererek birer sözcü seçiniz.
- Aşağıda verilen şarkı, murabba, rubai ve tuyuğu okuyunuz; tespit ettiğiniz yapı özelliklerini diğer sayfadaki tabloya yazınız.
- 106. sayfada grup numaranızın yer aldığı karşılaştırma tablosunda verilen görevi tamamlayınız.
- Cevaplarınızı grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta sununuz.

ŞARKI

Senden bilirim yok bana bir fâ'ide ey gül
Gül yağını eller sürünür çatlasa bülbül
Etsem de 'abesdir sitem-i hâra tahammül
Gül yağını eller sürünür çatlasa bülbül

Ellerle o zevk etdi ben âteşlere yandım
Çekdim o kadar cevr ü cefâsın ki usandım
Derlerdi kabûl etmez idim şimdi inandım
Gül yağını eller sürünür çatlasa bülbül

(...)

Ölçü: Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

Osman Nevres
(haz.: Bayram Ali Kaya, *Dîvân*)

MURABBA

Gül yüzünde göreli zülf-i semen-sây gönül
Kuru sevdâda yeler bî-ser ü bî-pây gönül
Demedim mi sana dolaşma ana hay gönül
Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

(...)

Bizi hâk etti hevâ yoluna sevdâ nidelim
Pây-mâl eyledi bu zülf-i semen-sâ nidelim
Kul edinmezdi güzeller bizi illâ nidelim
Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

(...)

Ölçü: Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

Ahmed Paşa
(haz.: Ali Nihat Tarlan, *Ahmet Paşa Divanı*)

RUBAİ

Âlem dedigin senin ne manâ bilsem
Bitmez mi tükenmez mi bu gavga bilsem
Bir şâm u seherdir ki mükerrer dâim
Olduk ne için mahv-ı temâşâ bilsem

Ölçü: Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlün/Fa'

Şeyh Gâlib
(haz.: Naci Okçu, *Şeyh Gâlib Dîvânı*)

TUYUĞ

Hakka şükür koçlarun devrânıdur
Cümle âlem bu demün hayrânıdur
Gün batandan gün toğan yire değin
Aşk erinün bir nefes seyrânıdur

Ölçü: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

Kadı Burhaneddin
(Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*)

Ölçütler	Gazel	Şarkı	Murabba	Rubai	Tuyuğ
Nazım birimi					
Birim sayısı					
Ölçü					
Kafiye düzeni					

I. Grup: "Döne döne" redifli gazel ile şarkının içerik-yapı yönünden benzer ve farklı yönlerini yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

II. Grup: "Döne döne" redifli gazel ile murabbanın içerik-yapı yönünden benzer ve farklı yönlerini yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

III. Grup: "Döne döne" redifli gazel ile rubainin içerik-yapı yönünden benzer ve farklı yönlerini yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

IV. Grup: "Döne döne" redifli gazel ile tuyuğun içerik-yapı yönünden benzer ve farklı yönlerini yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

1. Metin

ŞARKININ DÜŞÜNSEL BOYUTU

Âşığın gönlü inlemektedir. Bunun sebebi İstanbul'a cennet köşklerine benzeyen bir kasır inşa edilmiş ve sevgililer akın akın bu kasrın olduğu yere giderken âşık, bu nezih mekândan geri kalmıştır. Çünkü sevgilinin ikna edilmesi gerekir. Hâlbuki âşık, sevgiliyle Sadabat'a gidebilmek için gereken tüm koşulları düşünüp hazırlamış ve geriye sadece sevgilinin bu daveti kabul etmesi kalmıştır.

Sadabat, Nedim'in şiirlerindeki vazgeçilmez mekânlardandır. Nedim, zevk ve eğlence adamıdır. Dünyadan alabildiği kadar tat alma gayretinde olan bir âşıktır. Sadabat da 18. yüzyıl Lale Devri'nin en gözde mekânlarından biridir. Binlerce renk lalenin süslediği İstanbul'da zevk, sefa, eğlence ve muhabbet meclislerinin kurulduğu, (...), günler ve gecelerce eğlencelere devam edilen bir mekân hâline gelen Sadabat, Nedim'de aynı anda birçok şeyi çağrıştıran zengin bir imgeye dönüşür.

(...)

Nilay Kınay, *Sanat Eserlerinde Bir Değer Olarak Güzeliğin Açılımı: Nedim'in "Bir Safâ Bahş Edelim Gel Şu Dil-i Nâşâda" Şarkısı*

2. Metin

LÂLE DEVRİ

(…) İbrahim Paşa, Kumbarahâne tarafında da eski dere yatağından daha geniş ve düzenli bir yatak açtırdı. Kumbarahâne'den sekiz yüz arşın mesafeye kadar iki tarafı mermer rıhtımlarla düzeltti. Nehrin kenarına otuz sütun dikildi, bu sütunların üzerine bir Kasr-ı Hümâyûn inşa edildi. Kasrın önüne oldukça büyük bir havuz yapıldı. Nehrin havuza dökületeceği yerde büyük setler, mermer teknelerle çağlayanlar meydana getirildi. Bu devirde Karaağaç Bahçesi imar edilmişti. Üçüncü Ahmed, özellikle bu bahçede vakit geçirirdi. İbrahim Paşa, Karaağaç Bahçesine gelen suyu borularla mermer setten Kasr-ı Hümâyûn'un öteki tarafına geçirtti. Büyük havuzun ortasına yapılan ejder ağızlı fıskiyenin suyunu, bu şekilde temin etti. (…)

DEVLET İDARESİ

İbrahim Paşa, memleketin düşünce olarak gelişmesine hizmet edecek çalışmalardan da geri kalmadı. Sadrâzam'ın bu çabasını Üçüncü Ahmed de teşvik etti. Padişah ile veziri sayesinde, Başkent'in her köşesinde imar eserleri baş gösterdi. Bir taraftan yalılar, köşkler ve bahçeler yapılıyor, diğer taraftan, kütüphaneler ve mektepler inşa ediliyordu. Saray-ı Hümayun dâhilindeki kütüphane de bu sırada yapıldı. Kütüphaneye dört binden fazla kitap yerleştirildi, iç süslemelerine son derece itina gösterildi. Kütüphanenin tavanına, sanatlı bir kandil ile bir fanus asıldı. Kitapların bütün ciltleri, Osmanlı sanatına örnek olacak bir zariflikte oluşturuldu. Lâle Devri'nin sanat inceliği ve temizliği, yaldızlı ciltlerin nakışlarında ve çiçeklerinde de kendini gösterdi.

(…)

Ahmet Refik Altınay, *Lâle Devri*

3. Metin

ŞARKI

Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda

Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan
Mâ-i tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan
Görelim âb-ı hayât aktığın ejderhâdan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda

Geh varup havz kenârında hırâmân olalım
Geh gelüp Kasr-ı Cinân seyrine hayrân olalım
Gâh okuyup gâh gazel-hân olalım
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda

(...)

Bir sen ü bir ben ü bir mutrıb-ı pâkîze-edâ
İznin olursa eğer bir de Nedîm-i şeydâ
Gayri yârânı bu günlük edüp ey şûh fedâ
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda

Ölçü: Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Nedîm

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Gel, şu inleyen gönle bir sefa bağışlayalım; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim; işte üç çift kayık iskelede hazır durumda; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.

Gülelim, oynayalım, bütün isteklerimizi alalım dünyadan; yeni yapılan çeşmeden cennet suyunu içelim; o havuzun içindeki ejderhadan hayat suyunun aktığını görelim; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.

Gâh havuzun kenarına varıp salınalım; gâh Kasrıcinan'ı seyretmeye gelip hayran olalım; gâh okuyup gâh gazelhan olalım; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.

(...)

Bir sen, bir ben, bir de hoş edalı çalgıcı; eğer iznin olursa bir de çılgın Nedim; ey neşe veren sevgili, bugün için dostları feda edip; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.

Nilay Kınay, *Sanat Eserlerinde Bir Değer Olarak Güzeliğin Açılımı: Nedim'in "Bir Safâ Bahş Edelim Gel Şu Dil-i Nâşâda" Şarkısı*

1. Birinci metin Nilay Kınay'ın bir makalesinden, ikinci metin ise Ahmet Refik Altınay'ın araştırma-inceleme türündeki bir eserinden alınmıştır. Buna göre söz konusu metinlerdeki bilgilerin güvenilirliği hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Metinlerde geçen "Kasr-ı Hümâyûn, havuz, ejder ağızlı fıskiye, kütüphane, mektep vb." ifadelerden hareketle devrin sosyal ve kültürel hayatına dair neler söylenebilir?

3. Yukarıdaki metinlerden hangisinin ya da hangilerinin sosyal yaşamı daha fazla yansıttığını düşünüyorsunuz? Görüşlerinizi gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

4. Şairin sosyal hayatı ile şiirlerinde kullandığı temalar ve üslubu arasında bir ilişkiden söz edilebilir mi? Niçin?

.....

.....

.....

5. Sosyal ve kültürel hayatta yaşanan değişimlerin dile ve edebiyata yansımasından hareketle edebiyat-toplum ilişkisi hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Mersiyeler; din, devlet büyüklerinin ya da sevilen birinin ölümünün ardından yazılan divan şiirleridir. Aşağıdaki mersiyeden faydalanarak soruları cevaplayınız.

MERSİYE

Çıktın elden nidelim ansızın eyvâh pisi
Yandın ölüm oduna derd ile nâgâh pisi
Hasretâ şîr-i ecel buldu sana râh pisi
Nidelim âh pisi neyleyelim vâh pisi

(…)

Derisi kakum u semmûr u vaşaktan yeğ idi
Râst idi hüsnü gibi hulku dahi gökçeğ idi
Kedi sanman onu ol bir ala gözlü beğ idi
Nidelim âh pisi neyleyelim vâh pisi

(…)

Rûhu şâd ola ki incitmez idi kimseneyi
Ne gönündeki biti ne kulağında keneyi
Paça ile başı hoş idi severdi teneyi
Nidelim âh pisi neyleyelim vâh pisi

Sever idim ben onu cân ile mahbûb gibi
Her gece koyar idim koynuma bir hûb gibi
Pâk ederdi ev için kuyruğu cârûb gibi
Nidelim âh pisi neyleyelim vâh pisi

(…)

Meâli
Cemal Kurnaz, *Divan Dünyası*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Ansızın elden çıktın eyvah pisi
Zamansız dert ile ölüm ateşiyle yandın pisi
Yazık ki ecel aslanı sana gelen yolu buldu pisi
Ne edelim ne eyleyelim ah pisi vah pisi

Derisi kakım, samur ve vaşaktan üstün idi
Doğru idi güzelliği gibi ahlakı da iyi ve güzel idi
Onu kedi sanmayın o ela gözlü bir bey idi
Ne edelim ne eyleyelim ah pisi vah pisi

Ruhu şad olsun ki kimseyi incitmez idi
Derisindeki bitleri kulağındaki keneleri bile incitmez idi
Yemek olarak paça ile taneyi sever idi
Ne edelim ne eyleyelim ah pisi vah pisi

Ben onu can gibi, sevgili gibi sever idim
Bir mahbub gibi her gece koynuma alır idim
Kuyruğu süpürge gibi evin içini tertemiz eder idi
Ne edelim ne eyleyelim ah pisi vah pisi

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Bu dizeleri yazan şairin hayvanlara ilişkin duyarlılığı hakkında hangi çıkarımlar yapılabilir?

Bir hayvanın ardından mersiye yazmak bir şairin ve o dönemin toplumunun hangi özelliklerini gösterir?

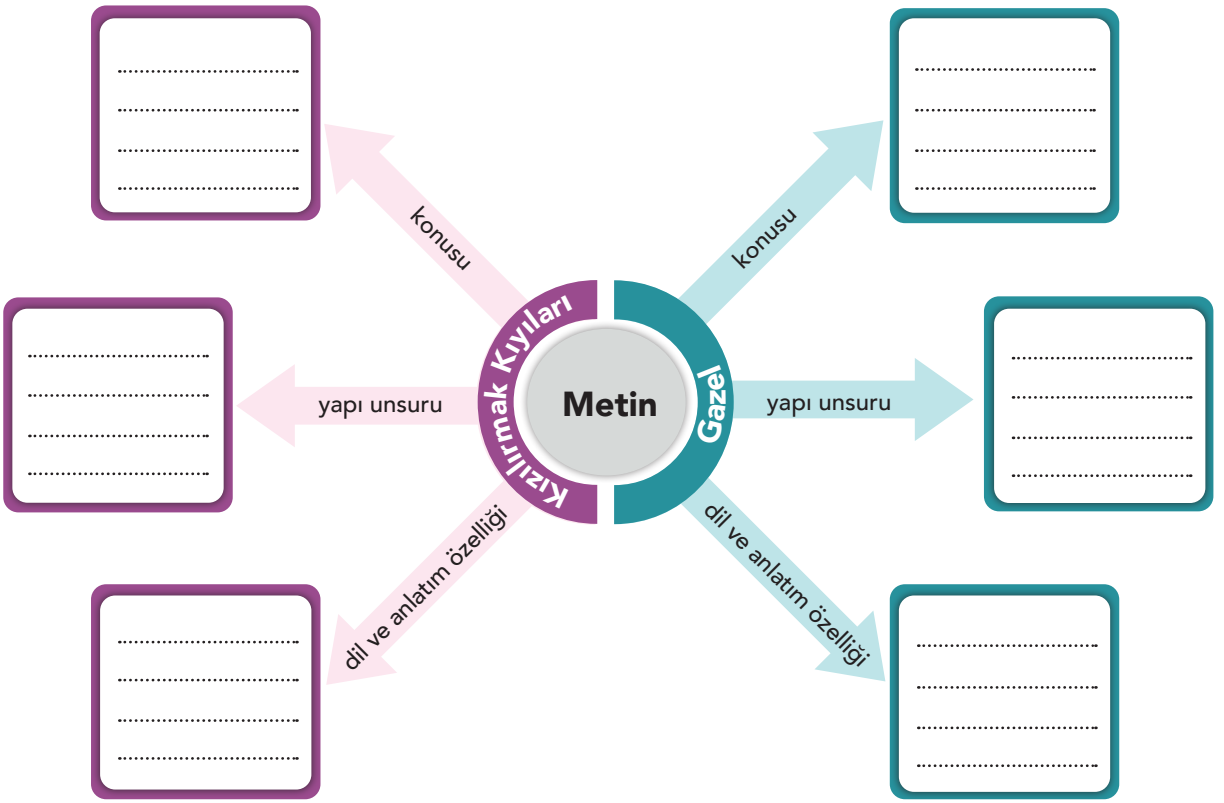
Sıra Sizde

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak metinle ilgili çalışmaları yapınız.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *Kızılırmak Kıyıları* adlı şiirine karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Tahlil ettiğiniz gazelle dinlediğiniz/izlediğiniz *Kızılırmak Kıyıları* adlı şiiri; karşılaştırarak bunların içerik, yapı, dil ve anlatım özelliklerini kavram haritasına yazınız.

Yansıtabilme

"Kelimelerin Ritmi" temasında tahlil ettiğiniz "döne döne" redifli gazele dair değerlendirmelerinizi aşağıdaki öğrenme günlüğüne yazınız.

Öğrenme Günlüğü

Tarih: .../.../.....

- Bu bölümde gazel hakkında öğrendiklerim:

- "Döne döne" redifli gazelde beğendiklerim/beğenmediklerim:

- Divan şiirinde işlenen aşk anlayışını günümüzdekiyle karşılaştırdığımda ulaştığım sonuçlar:

- Gazelin günlük hayatı yansıtıp yansıtmadığına dair düşüncelerim:

- Gazeldeki ritim ve ahenge dair düşüncelerim:

- Şaire sormak istediklerim:

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıda edebiyatımızdan bazı sanatçıların şiir hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Bu düşüncelerden faydalanarak tartışmayı gerçekleştiriniz.

Şiir kalbden geçen bir hadisenin lisan hâlinde tecelli edişidir; hissin birdenbire lisan oluşu ve lisan hâlinde kalışıdır. Düşündüklerimizi vezinle ve lisanla ifade edişimiz şiir değildir. Bir mısraın şiir olup olmadığı gayet aşikârdır.

Yahya Kemal Beyatlı

Şairin lisanı 'nesir' gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak için vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisandır.

Ahmet Haşim

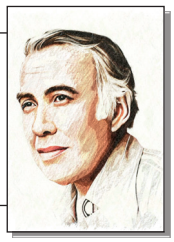

Şiirden anladığımız mana, kelimelerin terkibinden doğan ritm, ahenk vs. vasıtalarla alelade lisanla ifadesi kabil olmayan derunî haletlerimizi, heyecanlarımızı, istiğraklarımızı, neş'e ve kederimizi ifade eden ve bu suretle bizde bedii alaka dediğimiz büyüyü tesis eden bir sanat olmasıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Şiir bir yaşantıdır. Bize el koymuş, içimize taş gibi oturmuş olayları, olguları biçimlere, kalıplara dökme işidir... Şiir kesin bir açıklama, bir bildiri değildir; şaşmaz doğru doğrultu değildir, tek yön değildir.

Behçet Necatigil

Düşün/Eşleş/Paylaş

"Düşün" bölümündeki soruyu yazılı olarak cevaplayınız.

DÜŞÜN	Yukarıdaki açıklamalara göre şiir hangi özellikleri taşımalıdır?	....
EŞLEŞ	Öğretmeninizin rehberliğinde ikişerli gruplar oluşturunuz.	
	Sorulara verdiğiniz cevaplar üzerinde grup arkadaşınızla tartışınız.	
PAYLAŞ	Grup olarak hazırladığınız cevapları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.	

Tartışmanızın sonucuna dayanarak aşağıdaki şiirlerden hangisinin tespit ettiğiniz özellikleri yansıttığını yazınız.

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpâre, geniş bir ânın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüya rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş;

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim,
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim.

Ahmet Hamdi Tanpınar
Bütün Eserleri

KALK YİĞİTİM!

Kalk yiğitim, yine dağbaşını duman aldı...
Parçalandı bir kıtanın toprakları,
Aslan payını aslan olmayan aldı...
Kalk yiğitim, yine dağbaşını duman aldı.

Tulgalı, tulgasız başlar alayı...
Kanadlı, kanadsız kuşlar...
Aşılmamış dağlar, çıkılmamış yokuşlar...

Dağları, taşları akar sularıyla
Şu tanıdık toprakta
Bir büyük dünya parçası
Fâtihini aramakta.

Dünyayı ahretten ayıran
Duvarları yık da gel,
Ay doğar gibi, gün doğar gibi
Şu kıpkızıl ufuktan çık da gel!

Kalk yiğitim, yine dağ başını duman aldı.
Parçalandı bir kıtanın toprakları;
Aslan payını aslan olmayan aldı...
Kalk yiğitim, yine dağbaşını duman aldı.

Arif Nihat Asya, *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

- Okuyacağınız *Kaldırımlar* adlı şiirin başlığından ve görselinden hareketle şiirin içeriği hakkındaki tahminlerinizi yazınız.
- *Kaldırımlar* şiirini okuma tiyatrosu yöntemine uygun olarak okuyabilirsiniz.
- Şiirin birimlerini aranızda paylaşarak sırayla ve sesli biçimde okuyunuz.
- Şiiri okurken tahminlerinizin doğruluğunu değerlendiriniz.

Okuma tiyatrosu

Bir eserin sesli okuma kurallarına uyularak ve tiyatro tekniklerinden faydalanılarak okunmasıdır.

2. OKUMA METNİ (ANA METİN)

KALDIRIMLAR

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayâl görüyorum.

Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikiyor;
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;
Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.

Bana düşmez can vermek, yumuşak bir kucakta;
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!
Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!

Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin;
İki yanımdan aksın bir sel gibi fenerler.
Tak, tak, ayak sesimi aç köpekler işitsin;
Yolumun zafer tâkı, gölgeden taş kemerler.

Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim;
Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
Islak bir yorgan gibi, sımsıkı bürüneyim;
Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları.

Uzanıverse gövdem, taşlara boydan boya;
Alsa buz gibi taşlar alnımdan bu ateşi.
Dalıp, sokaklar kadar esrarlı bir uykuya,
Ölse, kaldırımların kara sevdalı eşi...

Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*

Necip Fazıl Kısakürek
(1904-1983)

- *Devrin önde gelen dergilerinde yazmıştır.*
- *Kendine özgü bir şiir dili oluşturmuştur, şiirleriyle ve tiyatrolarıyla tanınmıştır.*
- *Şiirlerinde metafizik ve mistik ögelere yer vermiştir.*
- *Saf şiiri tercih etmesi bakımından çağdaşlarından ayrılır.*
- *"Çile"nin şairi olarak anılmak isteyen şair, "Kaldırımlar Şairi" olarak da bilinir.*
- *Devrindeki birçok şair için ufuk açıcı olan Necip Fazıl Kısakürek, bugün de çok okunan şairler arasındadır.*

Eserlerinden bazıları: *Çile, Tohum, Bir Adam Yaratmak, Reis Bey, Künye, Çöle İnen Nur*

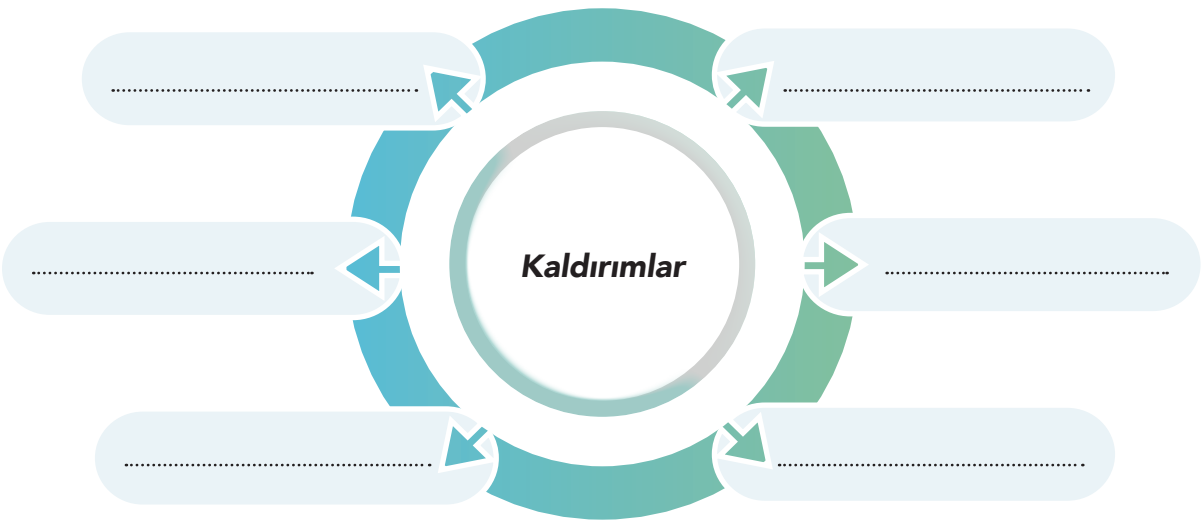
Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. *Kaldırımlar* şiirinde geçen aşağıdaki kelimelerin anlamlarını bağlamlarından faydalanarak tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ederek bu kelimeleri farklı anlamlara gelecek şekilde birer cümle içinde kullanınız.

Kelimeler	Şiirdeki anlamı	Cümle
mil		
kara		
can		
tâk		
kollamak		
sel		
kemer		

2. **a**) *Kaldırımlar* şiirinde geçen imgeleri belirleyerek bunları aşağıdaki infografiğe yazınız.

b) Belirlediğiniz imgelerin kullanılma amaçları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

c) Şairin bu imgeleri seçerken içinde bulunduğu duygu durumu hakkındaki çıkarımlarınız nelerdir?

3. Aşağıda verilen kelimelerden seçtiklerinizi *Kaldırımlar* şiirinin bir dörtlüğünde imge olacak şekilde kullanarak dörtlüğü yeniden yazınız.

Saat | Musiki | Fırtına | Sis

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki infografikte istenenleri *Kaldırımlar* şiirinin ilk birimine göre yazınız.

Aşağıdaki soruları şiirin şekil özelliklerini gösteren infografikten faydalanarak cevaplayınız.

Saf Şiir

Saf şiirde okura/dinleyiciye estetik zevk vermek amaçlanır. Saf şiirde ahenge önem verilerek müzikal unsurlar ön plana çıkarılır. İmgelerin yeniliği, seçilen kelimelerin ses ve uyum zenginliği göz önünde bulundurulur. Biçim güzelliğine önem verilir. Şiir anlaşılmak için değil duyulmak ve hissedilmek amacıyla yazılır.

1. Şiirin şekil özelliklerini göz önünde bulundurduğunuzda Necip Fazıl Kısakürek'in hangi şiir geleneklerinden etkilendiği söylenebilir?

2. *Kaldırımlar* şiirinin şekil özellikleriyle içeriği arasında nasıl bir bağlantı kurulabilir?

3. Şiirde kullanılan nazım biriminin şairin okuyucuya iletmek istediği mesajla ilgisi var mıdır? Görüşlerinizi yazınız.

4. Ölçü, kafiye ve nazım birimine bağlı kalınmadan yazılan şiirler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloda *Kaldırımlar* şiirinin dil ve üslup özelliklerine dair bilgi ve örnekler verilmiştir. Bilgilerin karşısındaki boşluklara şiirden örnekler, örneklerin karşısındaki boşluklara ise şiirin hangi dil ve üslup özelliğine sahip olduğunu yazınız.

Dil ve üslup özelliği	Şiirden örnekler
Sade bir dille yazılmakla beraber şiirde imge ve çağrışımlarla örülü bir dil kullanılmıştır.	.....
.....	Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim; Gündüzler size kalsın verin karanlıkları!
İçten, yalın ve doğal bir söyleyişe sahiptir.	.....
.....	Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi; Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır. Kaldırımlar, duyulur ses kesilince sesi; Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.
Bazı dörtlüklerde "ben" ve "biz" bir arada kullanılmıştır.	.....
.....	Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.
Şair, çevresini ve ruhsal durumunu anlatan kelime gruplarını kullanmıştır.	.....
.....	Aman sabah olmasın bu karanlık sokakta; Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!

Doldurduğunuz tablodaki bilgi ve örneklerden faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. *Kaldırımlar* şiirinde kullanılan dil ve üslubun içerikle uyumu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Şiir, hangi özelliklerinden dolayı saf şiir geleneğini temsil ediyor olabilir?
3. Şiirin bir ritmi olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Çözümleyebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak aşağıdaki görevleri yapınız.

I. Grup: Aşağıdaki soruları cevaplayarak *Kaldırımlar* şiirinin konu ve temasına yönelik çalışma yapınız.

- Şiirin yalnızlık hissi vermesinin sebepleri neler olabilir?
- Şiirdeki çatışma unsurları nelerdir?
- Şiirin temasını yansıtan kelime ve kelime grupları nelerdir?

II. Grup: Aşağıdaki soruları cevaplayarak şair ve şiir arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya yönelik çalışma yapınız.

- *Kaldırımlar* şiirinin geniş kitleler tarafından bilinmesinin sebepleri neler olabilir?
- Şair kendisiyle kaldırımlar arasında nasıl bir ilişki kurmuştur?
- Şiirdeki hangi çağrışım ve imgelerin şairin ruh hâlini yansıttığını düşünüyorsunuz?

III. Grup: Aşağıdaki soruları cevaplayarak konunun ele alınış şekline yönelik çalışma yapınız.

- Ses ve kelime tekrarlarının sıklıkla kullanılmasının şiire katkısı ne olabilir?
- Şairin şiirde benzetmelere, tasvirlere fazlaca yer vermesinin sebepleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Siz olsaydınız temayı öne çıkaran yalnızlık, karamsarlık, korku, tedirginlik gibi duyguları hangi kelimelerle ifade ederdiniz?

- Grup olarak sorulara verdiğiniz cevaplardan oluşan bir infografik hazırlayınız.
- Çalışmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

İnfografik hazırlama aşamalarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

Karşılaştıralım

1. "Döne döne" redifli gazelle *Kaldırımlar* şiirini aşağıda verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.

Gazel	Ölçütler	*Kaldırımlar*
	Nazım birimi	
	Kullanılan imgeler	
	Tema	
	Edebî dönem	

2. Yaptığınız karşılaştırmadan faydalanarak aşağıdaki formu doldurunuz.

Değişim ve Süreklilik

"Döne döne" redifli gazelde imgelerin kullanılma biçimiyle *Kaldırımlar* şiirinde imgelerin kullanılma biçimi hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

.....

.....

Şiirlerde kullanılan söz varlığının günümüzde kullanılıp kullanılmadığı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

.....

.....

Divan şiiri geleneğinden modern şiir geleneğine kadar devam eden süreçte şiirde değişmeyen unsurlar nelerdir?

.....

.....

Divan şiiri geleneğinden modern şiir geleneğine kadar devam eden süreçte şiirde değişen unsurlar nelerdir?

.....

.....

Şiirdeki bu değişikliklerin sebepleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki çok modlu metnin sonuna açık uçlu sorular yerleştirilmiştir. Metinden faydalanarak bu soruları cevaplayınız.

Necip Fazıl Kısakürek ile ilgili dinleme/izleme metnine karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Aşağıdaki şiirlerden hangisi Necip Fazıl Kısakürek'e ait olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Gel yârim yeter bekledim
Yılı koklaya koklaya
Gözlerime yaş ekledim
Seli koklaya koklaya

Bir derdime bin ekledim
Aşkın boynuma yükledim
Seherde haber bekledim
Yeli koklaya koklaya

Gurbet gezdim adım adım
Asla olmadı muradım
Sırma saçın hatırladım
Teli koklaya koklaya
(...)

O YALNIZ

O kadar ki, o yalnız
Ona ilk rastladığım bir şeydir aklım
Bir el sürer mavisini uzağa
Uzaktan daha uzağa. Ardından
Yetişir sayısızlığım.
(...)

ÖRÜMCEK AĞI

Duvara, bir titiz örümcek gibi,
İnce dertlerimle işledim bir ağ.
Ruhum gün doğunca sönecek gibi,
Şimdiden ediyor hayata veda.

Kalbim, yırtılıyor her nefesinde,
Kulağım, ruhumun kanat sesinde;
Eserim duvarın bir köşesinde;
Çıkamaz göğsümden başka bir seda...

PENCERE

Sarı bir zambak açtı
Karanlığın bahçesinde pencerem
Geceyi odamda geçirmek için
Bir ağaç cama vuruyor

Üşüdün mü dışarda narin ağaç
Yoksa hırsızlardan mı korkuyorsun
Nafile çoktan bağladılar ellerimi
Kırk haramiler

(...)

Karşılaştıralım

1. *Kaldırımlar* şiiriyle aşağıdaki şiiri tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

mehmed sıradağları

boş bir taş varsa bu ülkede üstünde ben varım
bir fabrika gibi soluklu yerinde duramayan
kaç kulaç boş varsa bu denizde üstünde ben varım
bir şubat vapuru gibi puslu duman duman
eylül ocaklarından simsiyah ben çıkarım
iktisat fakültesi'ndeki akşam aydınlığıyım
yağmurlu camlardan saygıyla kitaplara vuran
ne kadar mehmed varsa kuşkusuz benim adım
yunus emre'den bu yana mehmed sıradağlarıyım

çünkü toprak dinledim demir anladım kömür duydum
davullar dağıttı göklere savaşlardan dönmezliğimi
(...)
bilirse düşman bilir öyle kolay ölmezliğimi
bir mehmed kalktımsa ayağa bin mehmed oturdum
asya'dan aldım türkü avrupa'ya getirdim
yanardağlar kıskanır böyle ateş sönmezliğimi
emperyalizme karşı her süngü benim adım
mustafa kemal'den bu yana mehmed sıradağlarıyım

(...)

Attilâ İlhan

Gazel ve saf şiirle ilgili etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kaldırımlar	Ölçütler	*mehmed sıradağları*
	Nazım birimi	
	Ölçü	
	Tema	
	Dil ve üslup	

2. Cumhuriyet Dönemi'nde yazılan bu şiirlerin farklı özelliklere sahip olmasının sebepleri neler olabilir?

Sıra Sizde

1. *Kaldırımlar* şiirinin okuyucuda/dinleyicide uyandırabileceği duyguları aşağıdaki infografiğe yazınız.

2. Şiirde baskın olan duygunun hangisi olduğunu düşünüyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. *Kaldırımlar* şiirinin hangi bilim ve sanat dallarıyla ilişkili olduğunu şiirden örnekler vererek açıklayınız.

Yansıtabilme

Sıra Sizde

1. Temada okuduğunuz şiirler arasından daha çok beğendiğiniz şiiri ezberleyerek sınıfta okuyunuz (Şiirinizi sınıfta okumadan önce prova yapınız, şiirinizi temayı yansıtacak şekilde vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okuyunuz.).

2. Daha çok beğendiğiniz şiire tema, yapı, dil ve anlatım özellikleri açısından benzeyen ve beğenilerinizi yansıtan bir şiir yazınız.

Birlikte Öğrenelim

1. *Kaldırımlar* şiirinde söyleyici kendini güvende hissediyor mu? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

2. Yönergeleri takip ederek aşağıdaki çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.

I. Grup

- Öz güven ve empati temalı kısa bir hikâye yazınız.
- Hikâyenizi aşağıdaki sorulara cevap verecek şekilde oluşturunuz.
  - Öz güven eksikliği olan bir karakter, kendini nasıl hisseder?
  - Empati kuran başka bir karakter, ona nasıl yardımcı olabilir?
  - Hikâye, karaktere öz güvenini yeniden kazandırmaya yönelik nasıl bir ders verebilir?
- Hikâyenizi yazdıktan sonra grup olarak sınıfta hikâyeyi yaratıcı drama ile canlandırınız.

II. Grup

- Öz güven ve empati kavramlarını anlatan bir afiş tasarlayınız.
- Afişte bulunabilecek bazı başlıklar aşağıda verilmiştir.
  - İnsan ilişkilerinde öz güvenin önemi nedir?
  - Empati kurmanın öz güven oluşturmada rolü nedir?
  - Öz güven ve empatiyi hayatımıza nasıl dâhil edebiliriz?
- Afişinizi görsel ve yazılı iletiler içerecek şekilde tasarlayınız.

III. Grup

- Empati ve öz güvenle ilgili özgün sloganlar hazırlayınız.
- Sloganlarınızın yer aldığı bir zihin haritası oluşturunuz.
  - Zihin haritanızda, öz güven eksikliği olan bireylerin hissettiği duygular ile empati kurarak güven inşa eden bireylerin hissettiği duygulara yer veriniz.

Değerlendirme

Aşağıdaki sorularla ilgili, grubunuzun ortak fikirlerini grup sözcüleri aracılığıyla paylaşınız.

1. İnsan ilişkilerinde öz güvenin önemi nedir? Günlük yaşamınızdan örnekler vererek açıklayınız.

2. Öz güven duygusunun gelişmesinde empati kurmanın etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

1. Aşağıda verilen metin türlerini edebî (sanatsal) ve öğretici (bilimsel) olmak üzere sınıflandırarak ilgili alanlara yazınız.

Roman	Küçürek hikâye	Mesnevi	Şiir
Mektup	Günlük	Otobiyografi	Haber yazısı
Halk hikâyesi	Anı	Sohbet	Masal
Manzum hikâye	Efsane	Röportaj	Köşe yazısı

EDEBÎ METİNLER

ÖĞRETİCİ METİNLER

2. Edebî metinler bölümüne yazdığınız türlerin ortak özelliklerini kısaca açıklayınız.

3. a) Öğretici bir metni edebî metin olarak yeniden yazsaydınız bu metnin öncelikle hangi unsurlarını değiştirirdiniz? Cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

   b) Soruya verilen cevaplardan faydalanarak edebî ve öğretici metinlerle ilgili bilgilerinizi gözden geçiriniz. Gerekirse bilgilerinizi yeniden yapılandırınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki paragrafları istenen anlatım biçimlerine uygun olarak yeniden yazınız. Yazacağınız metinde düşünceyi geliştirme yollarını kullanınız. Kullandığınız düşünceyi geliştirme yollarını ve kullanma nedenlerinizi oluşturacağınız metnin altındaki tabloya yazınız.

1. Tartışmacı anlatımla oluşturulmuş aşağıdaki paragrafı öyküleyici anlatım kullanarak yeniden yazınız.

Nesir güçtür şiirden, diye çok kimselerden işitmiş, çok kitaplarda okumuştum. Gene de inanamazdım. "Nasıl olur?" derdim içimden, "nasıl olur? Nesir yazan, düşündüklerini, duygularını, başından geçenleri, yahut hayal ettiklerini söyleyiverecek. Deyişine bir çekidüzen vermeğe özenecek elbette, dilinin pürüzsüz olmasına bakacak, kelimelerini seçip her birini cümlede tam yerine oturtmağa çalışacak. Onun da kendine göre kaygıları var, var ya, şairinkiler gibi mi? (…)

Nurullah Ataç, *Karalama Defteri Ararken*

Kullandığım düşünceyi geliştirme yolları	Bu düşünceyi geliştirme yolunu/yollarını kullanma nedenim

2. Betimleyici anlatımla oluşturulmuş aşağıdaki paragrafı açıklayıcı anlatımla yeniden yazınız.

Gelibolu'nun ayazı serttir. Ege'den hiç beklenmeyecek kadar hırçındır, insafsızdır. Uğultulu seslerle ürkütücü bir hikâye anlatarak dolaşan rüzgâr insanı döver, hırpalar. Sessiz ve incecik yağan erken bahar yağmuru, (...) ürkütücü hikâyeyi anlamış kadar içini titretir insanın. Rüzgârın anlattığı hikâye, bunu daha önce hiç duymamış, hiç bilmemiş olanları bile etkiler, hüzünlü bir iz bırakır ziyaretçilerde. Gelibolu'nun rüzgârı yorar, yalnızlaştırır. Gelibolu'nun ayazı yaman ve ürperticidir.

(…)

Buket Uzuner, *Uzun Beyaz Bulut Gelibolu*

Kullandığım düşünceyi geliştirme yolları	Bu düşünceyi geliştirme yolunu/yollarını kullanma nedenim

Performans Görevi

Adı	Öğretici Metinden Edebî Metne
Amacı	Öğretici bir metni edebî metne dönüştürebilme
Süresi	4 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden öğretici bir metni edebî metne dönüştürmeniz beklenmektedir. Aşağıdaki adımları takip ederek çalışmanızı gerçekleştiriniz.

- Öğretici metin türlerinden hangisini edebî metne dönüştüreceğinizi belirleyiniz.
- Belirlediğiniz bu metni seçme nedenlerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.
- Seçiminizi yaparken türlerin özelliklerini, yazma amacınızı ve hedef kitlenizi göz önünde bulundurunuz.
- Yazma amacınızı ve yazacağınız edebî metnin hedef kitleniz üzerindeki etkisini düşünerek yazma stratejinize karar veriniz ve bir yazma planı tasarlayınız.
- Dönüştüreceğiniz metnin iletisini belirleyiniz.
- Yazacağınız metnin özelliklerini göz önünde bulundurarak edebî metnin türünü belirleyiniz.
- Belirlediğiniz edebî metnin türü hakkındaki ön bilgilerinizden faydalanarak ve gerekirse ek bilgiler toplayarak metninizi düzenleyiniz.
- İçeriğe ve üslubunuza göre metninizin dil ve anlatım özelliklerine karar veriniz.
- Dönüştüreceğiniz metnin anlaşılırlığını ve etkileyiciliğini artırmak için görsel ve işitsel ögelerden faydalanabilirsiniz (Bu ögeleri dijital ortamlardan bulabilir ya da kendiniz oluşturabilirsiniz.).
- Oluşturduğunuz taslak planı arkadaşlarınıza sunarak onların geri bildirimlerine göre planınızı gözden geçiriniz.
- Metninizde vermek istediğiniz iletilere uygun anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanınız.
- Yazınıza dikkat çekici bir girişle başlayınız.
- Metninizi Türkçenin dil yapılarına uygun olarak kendinize özgü bir üslupla yazmaya özen gösteriniz.
- İçeriğinizi zenginleştirmek ve yazınızı estetik açıdan güçlendirmek için uygun söz sanatlarını kullanınız.
- Edebî metinlerin yapısına uygun olarak iletilerinizi örtük bir şekilde vermeye dikkat ediniz.
- Metninizi dil bilgisi kurallarına uygun yazmaya özen gösteriniz.
- Hedef kitlenizi daha aktif kılmak ve metnin iletilerini okuyucuya göre yapılandırmak için yazınızda eksiltili cümlelere yer veriniz.
- Kelimeler ve cümleler arasında anlam bütünlüğüne dikkat ediniz.
- Yazınıza son şeklini vererek yazınızı sınıfta paylaşınız.

Değerlendirme Aşağıdaki Kontrol Listesi'nde verilen ölçütlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

Kontrol Listesi

	Değerlendirme ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Öğretici metin türlerinden hangisini edebî metne dönüştüreceğimi belirledim.			
2	Yazma amacıma uygun olarak yazma stratejime karar verdim.			
3	Amacıma ve seçtiğim hedef kitleye uygun olarak taslak planımı hazırladım.			
4	Vermek istediğim iletileri yansıtabilecek bir edebî tür belirledim.			
5	Metnimi zenginleştirmek için görsel ve işitsel ögelerden faydalandım.			
6	Yaptığım taslak çalışmayı sınıf arkadaşlarıma sunarak onlardan geri bildirimler aldım.			
7	Aldığım geri bildirimler doğrultusunda çalışmamı düzenledim.			
8	Metnimde anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarını kullandım.			
9	Metnime uygun olacak şekilde söz sanatlarına yer verdim.			
10	Kendime özgü bir üslupla yazmaya gayret gösterdim.			
11	Metnimi Türkçenin yapısına, yazım ve noktalama kurallarına göre yazdım.			
12	Kelime ve cümleleri metnin bağlamına uygun olacak şekilde kullandım.			
13	Eksiltili cümlelere yer vererek iletiyi okuyucunun tamamlamasını sağladım.			
14	Seçtiğim öğretici metni edebî metne dönüştürdüm.			
15	Metnime son şeklini vererek metnimi sınıfta paylaştım.			
16	Öğretmenim ve arkadaşlarımdan aldığım geri bildirimler doğrultusunda çalışmamı gözden geçirdim.			
17	Çalışmamı sınıf/okul panosu veya okulun resmî çevrim içi ortamlarında paylaştım.			
18	Dijital ortamlardan yapılan eleştirilere nezaket kuralları çerçevesinde cevap verdim.			

Değerlendirme sonunda "Hayır" ya da "Kısmen" ile işaretlenen ölçütleri bir kez daha gözden geçiriniz ve eksiklerinizi tamamlayınız.

Aşağıdaki form, arkadaşınızın çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmıştır. Bu formdaki sorulara vereceğiniz cevaplarla arkadaşınızın çalışmasına katkıda bulunmanız beklenmektedir.

Akran Değerlendirme Formu

Çalışmayı yapan öğrenci:
Çalışmanın adı:
Çalışmanın en iyi yönü
....
Bu çalışmanın beğendiğim diğer üç yönü
....
....
....
Bu çalışmanın geliştirilmesi gerektiğini düşündüğüm üç yönü
....
....
....

- Bu değerlendirmelerden elde ettiğiniz sonuçlar doğrultusunda metninize son şeklini veriniz.
- Çalışmanızı sınıf/okul panosu veya okulun resmî çevrim içi ortamlarında paylaşınız.
- Dijital ortamlarda karşılaşabileceğiniz olumsuz eleştirileri anlayışla karşılayarak bunlara nezaket kuralları çerçevesinde cevap veriniz.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)

DİNLEME/İZLEME

Konuya Başlarken

1. Size göre aşağıdaki görsellerde yer alanlardan hangileri sohbetlerin vazgeçilmezlerindendir? İlgili kutucukları işaretleyerek gerekçesini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.

EDİRNE'DE HELVA SOHBETLERİ

Kışın en soğuk geçen 90 günlük süresinde padişah ve vezir saraylarında, büyük konaklarda helva eşliğinde yapılan toplantılara helva sohbetleri denirdi. İlk dönemlerde toplumun ileri gelenleri ve onların yakınları ile yapılan bu toplantılar daha sonra orta halli halk arasında da yayıldı ve zamanla gelenek halini aldı. Büyük konaklarda toplumun ileri gelen kesimi tarafından tertiplenen helva sohbetlerinin samimiyetten uzak bir tören havasında geçmesine karşılık, orta halli halk arasında düzenlenen helva sohbetleri samimi ve neşeli bir ortamda geçerdi.

(...)

Alev Özbil, *Edirne'nin Gaziler Helvası ve Helva Sohbetleri*

Bu parçada sözü edilen sohbetlerin hangisinde bulunmak istersiniz? Niçin?

3. Bu parçadan faydalanarak söyleşi türüyle ilgili tablodaki bölümleri doldurunuz.

18. MEKTUP

(…)

Geçen gün Köprü üzerinde renkleri incelemiş, gözlemlerimin özünü size yazmış idim. Mektubun üslûbu kalem sahibi hanımlardan birinin hoşuna gitmiş ve beni ziyaret ederek yüzyüze görüşmek üzere bizim eve kadar gelmiş ise de bulamamış. Bunu haber alınca elbette "iade-i ziyaret" ettik. O beni bulamamış, ama ben onu bulabildim. Derhal konu renkler üzerine açıldı. Dolayısıyla lisan konusuna geçildi. Dedi ki:

– Eğer lisanımız için de bir renk yazman icap etseydi, ne diyecektin?

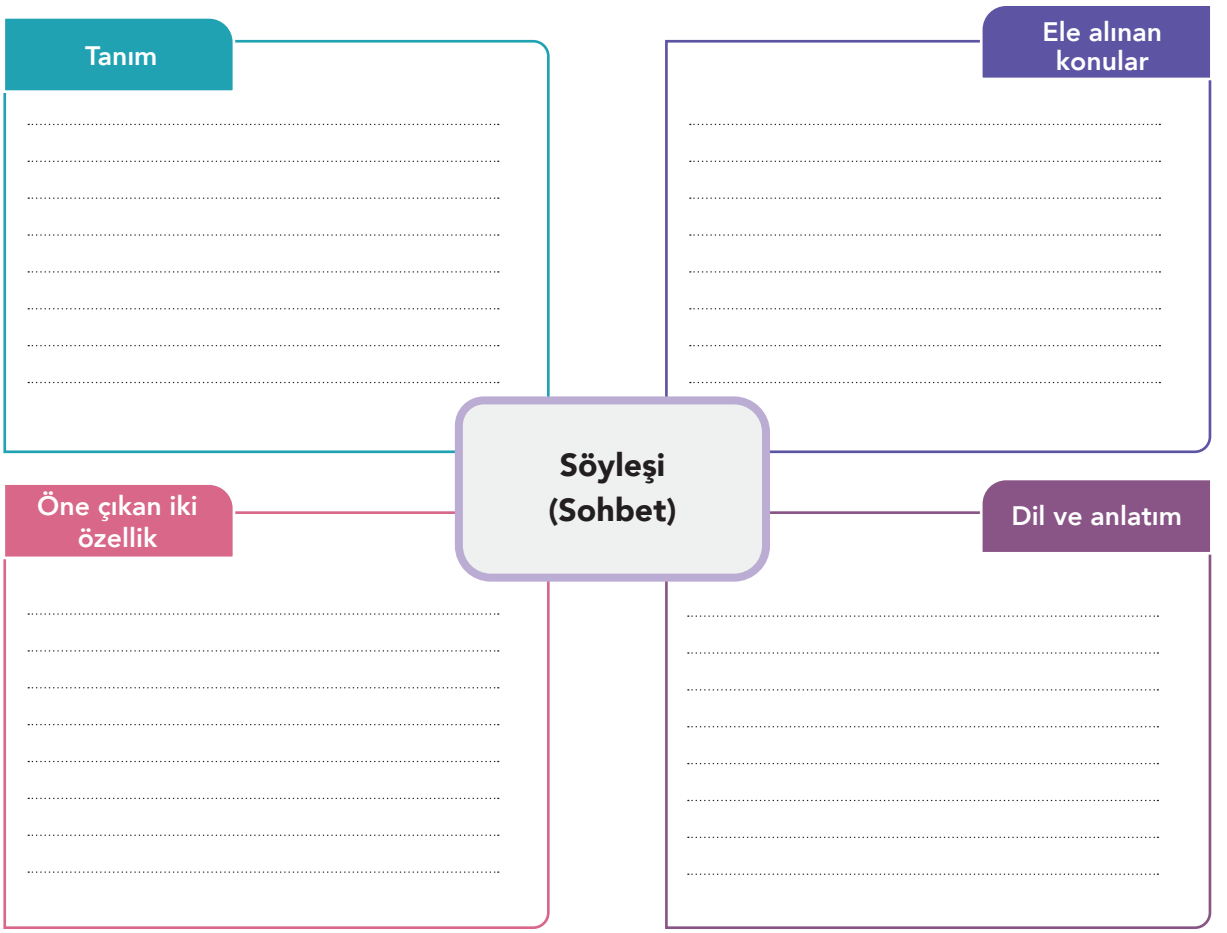
Durdum. Soru garip ama önemliydi. Şaşaladım. Lisana renk yakıştırılabilir mi? Mavi desem olmaz, kırmızı, turuncu yakışmaz. Kırmızı, penbe, siyah hiç uygun olmaz. En sonunda:

– Ben yakışacak şeyi bulamadım. Sizin hatırınıza geliyor mu? diye sordum. Gülerek, dedi ki:

– Ben buldum! Fakat bir renk değil… Renk topluluğu. Renk de değil, birkaç rengin birleşmesinden ortaya çıkan bir "mozaik".

– "Mozaik!" sahiden pek uygun. (…)

Ahmet Rasim, *Şehir Mektupları*

Dinleme/İzlemeyi Yönetebilme

Aşağıdaki soru ve cevaplardan faydalanarak karekodda yer alan çok modlu metne uygun dinleme/izleme stratejinizi (not alarak, estetik, eleştirel dinleme vb.) belirleyiniz.

Sorular	Cevaplar
Dinleme/izleme metninin türü nedir?	Dinleme/izleme metninin türü söyleşidir.
Dinleme/izleme metninde hangi konu ele alınmıştır?	Dinleme/izleme metninde divan şiiri konusu ele alınmıştır.
Dinleme/izleme metninin amacı nedir?	Dinleme/izleme metninin amacı divan şiiriyle ilgili ön yargıları gidermek, kanıları değiştirmektir.
Dinleme/izleme metninde iletişim tek yönlü mü yoksa etkileşimli midir?	Dinleme/izleme metninde iletişim etkileşimlidir.
Dinleme/izleme metninde sunucu, söyleşiye yönelik ne gibi hazırlıklar yapmıştır?	Dinleme/izleme metninde sunucu, divan şiiri ve şairleriyle ilgili araştırmalar yapmış, sorularını ve örnek metinleri önceden hazırlamıştır.

Aşağıdaki karekodda yer alan çok modlu metni belirlediğiniz stratejiye göre dinleyiniz/izleyiniz.

DİNLEME/İZLEME METNİ (ANA METİN)

EDEBÎ

Söyleşi

Üslup kaygısı taşımadan okuyucu ile konuşuyormuş gibi samimi bir dille yazılan gazete veya dergi yazılarına **söyleşi** (**sohbet**) denir. Bu yazıların yanı sıra bir sunucunun yönetiminde ya da sunucusuz olarak belirli bir konu üzerindeki sohbet havasında geçen hazırlıksız konuşmalar da söyleşi türü içinde değerlendirilir.

Edebî adlı programdan alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Anlam Oluşturabilme

Birlikte Öğrenelim

1. Aşağıdaki yönergeleri takip ederek beyin fırtınası çalışmasını yapınız.

- Tartışmayı yönlendirmek üzere bir sözcü belirleyiniz.
- "Ritim edebî ürünlere nasıl yansıtılır?" sorusuna dair aklınıza gelen fikirleri paylaşınız.
- Konu hakkındaki düşüncelerinizi özgürce ifade ediniz.
- Sınıf sözcüsü aracılığıyla fikirleri tahtaya yazınız.
- Bu fikirleri tartışarak değerlendiriniz.
- Aşağıda boş bırakılan bölüme tartışma sorusuyla ilgili değerlendirmelerinizi yansıttığınız kısa bir yazı yazınız.

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz metindeki ritim unsurlarıyla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

"Aruz Doğu âleminin notasıdır." cümlesinde konuşmacının vurgulamak istediği nedir?

"Aruz gizli orkestradır." sözüyle ne anlatılmak istenmektedir?

"Aruz, sözün musikiye dönüştüğü noktadır." cümlesini edebiyat-müzik ilişkisi bağlamında yorumlayınız.

Söyleşide ritim ile ilgili başka hangi unsurlara yer verilmiştir?

3. Dinleme/izleme metniyle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşide soruları soran ve cevaplayan kişilerin özellikleri nelerdir?

b) Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşi kime hitap etmektedir?

c) Programın ismi (Edebî) ile içeriği uyumlu mudur? Gerekçesiyle açıklayınız.

ç) Dinleme/izleme metninde dönemin kültürel ve sosyal yaşamına, metin ile yazar arasındaki ilişkiye ve ana düşünceye yönelik hangi çıkarımlara ulaşılabilir? Gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Söz Varlığımız

Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşide geçen bazı kelime ve kelime grupları aşağıda bağlamıyla verilmiştir. Bunların anlamlarını bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğru olup olmadığını TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ederek kelimeyi farklı bir cümlede kullanınız. Tahminlerinizi ve cümlelerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.

Örnek cümleler	Tahminim	Yazdığım cümle
Bizim kadar kendi klasik birikimine bigâne toplum yoktur.		
Şiirler hikmet dolu olsa gerekir ki irşada faydalı olsun.		
Sosyal hayat, olduğu gibi divan edebiyatının içinde.		
Mutlaka anlaşılır olmak, şiiri basite irca eder.		
Aruz, sözün musikiye dönüştüğü noktadır ya da musikinin neredeyse konuşmaya başladığı nokta. Aruz o kerteyi yakalayabilmek…		
Nabi'nin de bu gayretleri artık XVII. yüzyılda doygunluk alametleri veren aynı konuları durmadan işleyiş, aynı mazmunların eskimesi artık divan şairi yeni şeyler yapsın, diyor.		
İstanbul'da kış çok şiddetli geçmiş, boğaz donmuş; gemiler yaklaşamamış, kıtlık zuhur etmiş.		

Sıra Sizde

Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metne yönelik aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Söyleşide divan edebiyatı nasıl tanımlanmıştır?

"Divan edebiyatı, edebiyatımızın belkemiğidir." ifadesinden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Divan edebiyatında sosyal hayat nasıl yer bulmuştur? Örneklerle açıklayınız.

"Sanatkârlık imkânsızı başarabilmenin macerasıdır." sözüne katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle açıklayınız.

Söyleşiye bir başlık verseydiniz bu başlık ne olurdu?

"Divan edebiyatı daha çok saray ve çevresinin ortaya koyduğu bir edebiyattır." düşüncesine katılıyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Sıra Sizde

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşide yer alan açık iletili cümlelerden beşini yazınız.

-
-
-
-
-

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşiden alınan aşağıdaki cümleleri anlamlarına göre (neden-sonuç, koşul, tanım, karşılaştırma vb.) inceleyerek tablodaki ilgili bölüme örnekteki gibi yazınız.

Örnek cümleler	Cümle anlamı
Aslında klasik edebiyat donuk, statik, yerinde sayan, kendini tekrar eden bir edebiyat olsaydı yedi yüzyıl devam etmezdi.	Koşul cümlesi
Halk tarafından benimsenmek açısından hiçbir Türk şiiri onun eseriyle yarışamıyor.	
İstanbul'da kış çok şiddetli geçmiş, boğaz donmuş, gemiler yaklaşamamış, kıtlık zuhur etmiş.	
Nabi'den sonra da epey büyük şairler yetişiyor.	
Bizim kadar kendi klasik birikimine bigâne bir toplum yoktur.	
Aruz; ahengi milim milim, sesleri gram gram kullanmanın sanatıdır.	
Batı'da "do, re, mi, fa" neyse bizde fâ'ilâtün odur.	
Aruzun ne işe yaradığının gençlere anlatılabilmesi için aruzla yazılmış bir parçanın orkestra eşliğinde dinletilmesi gerekir.	

3. **a)** Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşide sunucunun beden dilini kullanıp kullanmadığını gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

b) Konuşmacı, sunucunun sorularını cevaplarken beden dilini ve ses tonunu nasıl kullanıyor? Yazınız.

c) Sunucunun yerinde siz olsaydınız konuşmacıya söyleşideki sorulardan farklı olarak hangi soruları sorardınız? Yazınız.

4. "Aslında klasik edebiyat; donuk, statik, yerinde sayan, kendini tekrar eden bir edebiyat değil." ifadesinden ve dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşiden faydalanarak klasik edebiyat döneminde sosyal ve kültürel yaşam hakkındaki çıkarımlarınızı gerekçeleriyle açıklayınız.

5. Koca Ragıp Paşa, kütüphanesinin müdürü şair Haşmet'e söylediği sözle ünlüdür. Der ki "Haşmet, öyle bir şiir söylemek isterim ki ne benden önce yazılmış olsun ne de benden sonra söylenmek ihtimali bulunsun."

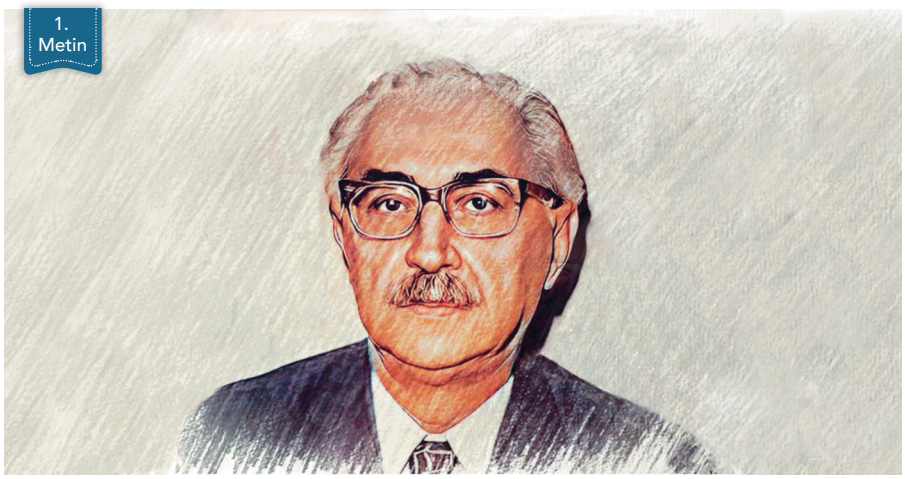
Bu parçadan hareketle Koca Ragıp Paşa ve eserleri hakkında hangi çıkarımlar yapılabilir?

Karşılaştıralım

1. **a)** *Edebî* adlı söyleşi ile *Serenad* ve *Suyu Arayan Adam* adlı metinleri tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırarak sınıflandırınız.

Ahmet Muhip Dıranas'ın *Serenad* adlı şiirine karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Metin

2. Metin

SUYU ARAYAN ADAM

(...) Bizim mahalle halkı için mektep, kitap ve okuyan insan, büyük ve mutlu varlıklardı. Bizim mahalle sokaklarında yerlerde hiçbir yazılı kâğıt parçası görülmezdi. Nereden gelmişse gelmiş, ister bir rüzgâr uçurmuş olsun, sokağa düşen her yazılı kâğıt parçasını gören büyük küçük herkes, onu hemen yerden kaldırırdı. Bir saçak arasına, bir duvar kovuğuna sokuştururdu. Ayak altından kurtarırdı. Çünkü üzerinde harfler, yazılar taşıyan bir kâğıt parçası kutsal bir şeydi. Çünkü Kur'an kâğıtlara yazılırdı. Ve o rüzgârların uçurduğu kâğıt parçası bir Kur'an yaprağı da olabilirdi.

Bizim evdeki masal ve din kitapları da daima yukarıda, duvarların yüksek yerlerindeki hücrelerin içinde veya rafların üzerinde dururdu. Kur'an-ı Kerim'e gelince, onu ancak öpüp alnımıza koyduktan sonra elimizde taşıyabilirdik. Gene öpüp alnımıza değdirdikten sonra yerine yerleştirirdik. Kur'an ancak ayak altı olmayan, tenha ve korunmuş köşelerdeki yüksek mevkiinde saklanabilirdi. Ancak keseler, muhafazalar, bohçalar içinde dururdu. Onun bulunduğu yerde olur olmaz hareketler yapılamaz, olur olmaz şeyler konuşulamazdı. Kur'an herkesin el dokunduramayacağı kutsal bir emanet sayılırdı.

Beni, benden yetişkin ve küçük yaşlarında mahalleden ayrılıp yatılı asker mekteplerine giden ağabeylerim gibi okutmak istiyorlardı. Önce bize en yakın bir mahalle mektebine verdiler. Bu taş bina, bizim mahalleye bakan Muradiye Camii'nin çevre binalarından bir parçasıydı. Belki de bu camiyle beraber, yüzlerce yıl önce yapılmıştı. Büyük pencereleri kalın demir parmaklıklarla örülmüştü. Bu camiin etrafında bizim taş mektepten başka, o zaman, hâlâ işleyen bir imaretle, bir Mevlevî tekkesi ve şehrin sayılı insanlarının gömüldüğü etrafı ağır demir parmaklıklı bir mezarlık vardı.

Bunların hepsi de, koyu yeşil ve çoğu asırlık ağaçların arasında birbirleriyle öyle kaynaşmışlardı ki, bu Muradiye Tepesi bizim kenar mahallenin üstünde, çiçekleri taştan abideler olan büyük bir demet gibi yükselirdi.

(...)

Şevket Süreyya Aydemir

Ölçütler	*Edebî*	*Serenad*	*Suyu Arayan Adam*
Tür	Öğretici metindir.		
Yazılış amacı	Dinleyicileri/izleyicileri bilgilendirmek ve düşündürmek amaçlanmıştır.		
Dil ve anlatım	Açık, sade bir dil kullanılmıştır. Divan şiirinden verilen örneklerde ise sanatlı bir dil görülmektedir.		
Konu	Divan şiiri ele alınmıştır.		
Açık iletiler	Söyleşide açık iletiler yoğunluktadır.		
Örtük iletiler	Divan şiiri örneklerinde kapalı iletiler yoğunluktadır.		

b) Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşiyi özetleyiniz. Özetinizi arkadaşınızla paylaşarak onun geri bildirimlerine göre gözden geçiriniz.

.....

.....

Birlikte Öğrenelim

Dinlediğiniz/izlediğiniz söyleşiyle aşağıdaki metni verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırarak yönergelere göre grup çalışmasını yapınız.

İSTEMEK

Dünyada insanların mesut olabilmesi için topu topu iki yol varmış. Bunlardan biri bütün istediklerini elde etmek ki şüphesiz bu fevkalade bir şeydir. İkincisi ise elde edebileceklerini istemesini bilmektir. Birincisi pek zor, her kula nasip olmaz bir bağış olduğuna göre dünyaya böyle bir talih ile gelmeyenler, eğer akıllı iseler, ikinci yoldan gitmeli imişler.

"Peki, akılsız iseler hangi yoldan gidecekler?" diye soracağınızı tahmin etmiyorum. Çünkü dünyada kendisinin akılsız olduğunu kabul eden bir tek insan yoktur. Akıl bahsi açıldığı zaman, pek sevdiğim için sık sık tekrar ederim. Descartes (Dekart) filozofun meşhur bir sözü vardır. Der ki: "Dünyada, insanlar arasında en iyi, en isabetli dağıtılmış olan şey akıldır. Hiç kimse ondan kendisine az düşmüş olduğunu iddia etmez. Herkes kendi aklından memnundur. Olsa olsa başkalarının akılsızlığından şikâyet eder. Ama galiba, hissemize yeteri kadar akıl düşmüş olduğuna sahiden inandığımız içindir ki şu fâni dünyada birçok talihsizliğe uğruyor, mesut olmak isterken bahtsızlıklara düşüyoruz."

(…)

Şevket Rado, *Eşref Saat*

- Öğretmeninuz rehberliğinde gruplar oluşturunuz.
- Her grup için bir sözcü seçiniz.
- Metinleri aşağıdaki tabloda yer alan ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.
- Grup sözcüleri aracılığıyla 139. sayfadaki çalışma kâğıdını doldurunuz.

Edebî	Ölçütler	*İstemek*
	Dil ve anlatım	
	Anlatıcı	
	Etkileyicilik	
	Açık ileti örneği	
	Örtük ileti örneği	

Yukarıdaki karşılaştırma tablosunda yaptığınız çıkarımlardan hareketle söyleşi türüyle ilgili genellemeler yapınız. Yaptığınız genellemeleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Çözümleyebilme

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. **Dinlediğiniz/izlediğiniz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

   a) Konuşmacı, kişisel düşüncelerini açıklarken düşünceyi geliştirme yollarından hangilerine başvurmuştur?

   .....

   .....

   b) Sunucu ile konuşmacı arasındaki iletişim hakkında düşünceniz nedir?

   .....

   .....

   c) Konuşmacının yer yer okuduğu dizelerin söyleşiye katkısı nedir?

   .....

   .....

   ç) Konuşmacı, cevaplarında açık iletilere mi; örtük iletilere mi ağırlık vermiştir? Niçin?

   .....

   .....

2. **Aşağıdaki kelime gruplarından faydalanarak dinlediğiniz/izlediğiniz metnin dil ve anlatım/üslup özellikleriyle ilgili çıkarımlarınızı ilgili alanlara yazınız.**

Açık veya kapalı anlatım	Yalın veya sanatlı anlatım	Düşünceyi geliştirme yolları
Öznel veya nesnel anlatım	Anlatım teknikleri	Anlatım biçimleri
Açık veya örtük ileti	Anlatımın ilkeleri	Atasözü, deyim, ikileme vb. kullanımı
Kurallı veya devrik cümle kullanımı	İsim veya fiil cümlesi kullanımı	Yabancı kelime, ağız özelliği vb. kullanımı

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karşılaştıralım

Aşağıdaki metni okuyunuz. Tabloda verilen ölçütlere göre metni, dinleme/izleme metniyle karşılaştırınız.

TÜRKÜLERDE ŞİİR

Meğerse şimdiye kadar türküleri işte öylesine lâf olsun diye dinlermişim. Bir iş yaparken, fon müziği olarak... Ahmet Hamdi Tanpınar, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fethi Gemuhluoğlu gibi şair ve yazarları okuduktan sonra onları ciddiye almak gerektiğini anladım. Şimdi onları daha bir dikkatle dinliyor, kendimce yeniden keşfediyorum. Onlarda şiir ve hikmet yüklü, çağdaş bir resim kadar çarpıcı mısralarla karşılaşıyorum. Bu bakımdan türkülerin -diğer halk edebiyatı ürünleriyle birlikte- çağdaş şiirimizin kaynakları arasında yer alması gerektiğini düşünüyorum.

Havada kar sesi var

Bu türküyü duymuşsanız benim gibi siz de şaşırmışsınızdır. Kar sesi de ne demek? Ben o kadar uğraştığım halde o sesi duyamadım.

Cenab'ın Elhân-ı Şitâ'sından Dranas'ın Kar'ına kadar bir çok şiir hatırlıyorum. Fakat, Yahya Kemal'in Kar Mûsikileri bir başka.

Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu

Böyle diyor şair. Kar sesini duyabilmek için Varşova'da Slav kederiyle ve İstanbul hasretiyle bunalmak mı lâzımdır? Bilemiyorum. Belki de sadece Yahya Kemal olmak yetiyor.

Bir türküde gözden kaçmış bu mısra ile şairin ortak duyuşu çok hoşuma gitti. Ayrıca büyük şairin bu türküyü duymuş olabileceğine de ihtimal vermiyorum. Bir tevârüt belki. Ne olursa olsun, türkudeki bu mısra, her şairin kolay kolay erişemeyeceği kadar şahsî ve güzel bir şiiriyetle yüklü.

Ya şu mısralara ne demeli?

Kayadan indim düze

At bağladım nergize

Konuşurken hemen öyle söylenivermiş gibi... Bir sehl-i mümtenî örneği. Bu iki mısrada ne var diyeceksiniz. Beş altı kelime ile çizilmiş lâtif bir tablo var. Bir minyatür sanki. Stilize edilmiş bir incelik, bir zarâfet. Kayalardan düze inen bir atlı. *"Yüce dağların başında/Tek atlı gezdiğin var mı?"* mısralarındaki gibi dört nala, gümbür gümbür... Kayalarla büyüyen, nergislerle incelen bir yiğit. Öylesine kibar ki, atını ancak nergise bağlar; veya, öylesine stilize edilmiş bir resim ki, o düzlükte nergisten gayri nesne yoktur. Burada Mona Lisa'nın (Mona Liza) tebessümünü çevreleyen vahşi kayalıkları hatırlamadan edemiyoruz.

Bundan sonraki mısralarda:

Yedi yıl hizmet ettim

Bir elâ gözlü kıza

sözleriyle tablo tamamlanıyor. Anlıyoruz ki, arkada kayalıklar ve önde nergislerle dolu ova, atını nergise bağlayacak kadar zarif bir atlı ile yedi yıl hizmet edilen elâ gözlü bir güzel için hazırlanmıştır.

Yüce dağ başında ay kandil olur

mısraı da bana esrarlı, garip, muhteşem bir tablo gibi görünmüştür.

(…)

İsimsiz halk sanatkârlarının eseri olan türkülerde öyle güzellikler var ki, onları keşfetmek için çok şey gerekmiyor. Yeter ki biraz sevip ilgilenelim. Onlardaki ses, renk ve hareket unsurlarıyla yaratılmış taze imajlar, gelenekle bağ kurmak isteyen çağdaş şairlerin çok işine yarayacaktır, kanaatindeyim.

Cemal Kurnaz, *Türküden Şiire*

Edebî	Ölçütler	*Türkülerde Şiir*
	Ana fikir	
	Yardımcı fikirler	
	Öznellik/nesnellik	
	Dönem özelliği	
	Farklı yorumlanma	

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloda *Edebî* adlı metinde ileri sürülen görüşler ve bu görüşlere verilen cevapların bir bölümü yer almaktadır.

1. Bu görüşlere verilen cevaplara katılıp katılmadığınızı tablodaki ilgili bölümlere yazınız.

İleri sürülen görüş	"Divan şiirinin hayatiyeti yoktur. Şairler padişahtan ulufe almak için şiirler yazıyordu."
Görüşe verilen cevap	"Hiçbir bilimsel temeli olmayan, son derece yanlış, imkânsız bir şey. Yani 700 yıl bir edebiyat sadece bu kadarcık bir çerçevede oluşabilir ve devam edebilir mi? Mümkün mü böyle bir şey? Ayrıca şu da vardır: Sarayın yani devletin sanatkârı ödüllendirmesinden daha medeni bir duruş mu olur?"
Cevabın katıldığım yönü	
Cevabın katılmadığım yönü	

Divan şiirinin genel özellikleriyle ilgili etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

İleri sürülen görüş	"Klasik edebiyat; donuk, statik, yerinde sayan, kendini tekrar eden bir edebiyattır."
Görüşe verilen cevap	"Klasik edebiyat, yerinde sayan bir edebiyat olsaydı 700 yıl devam etmezdi; bu kadar çok sanatkâr yetişmezdi. Mesela ben lisedeyken o zamanki eğitim anlayışında bize öğretilen; gazel aşk, kadın, tabiat başka bir şey üzerine yazılmaz. Hayır, efendim! Öyle bir şey yok. Adam baş ağrısına bile gazel yazmış."
Cevabın katıldığım yönü	
Cevabın katılmadığım yönü	

İleri sürülen görüş	"Divan edebiyatı gerçek hayattan kopuk, gerçekten uzaktır."
Görüşe verilen cevap	"Öyle diyorlar. Oysa hayat olduğu gibi hatta o kadar ki vakfiyelere, cami girişlerine, köprülere yazılan beyitler; o zamanın anlayışını, estetiğini istikbale postalayan en sağlam vesikalar olarak önümüze çıkıyor. Şehzade katilleri, padişahın indirilmesi, kazan kaldırmalar, yeniçeri isyanları hepsi zamanın divan şiirinde makes buluyor."
Cevabın katıldığım yönü	
Cevabın katılmadığım yönü	

2. Yaptığınız çalışmadan hareketle dinleme/izleme metnini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendiriniz. Değerlendirmenizi aşağıda boş bırakılan bölüme yazınız.

Ders Dışı Etkinlik

Etkinliğin Adı	Toplumsal Hayat ve Dil
Etkinliğin Amacı	Toplumsal hayatta yaşanan değişimin metinlerin dil ve anlatımına etkisinin farkına varabilme
Etkinliğin Süresi	4 ders saati

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı ders dışı zamanlarda gerçekleştiriniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Çoğaltma ve dağıtım için grup üyelerinden birini görevlendiriniz.
- Karekodda bulunan *Duha Koca Oğlu Deli Dumrul* hikâyesini çoğaltarak tüm grup üyelerine dağıtınız.
- Bireysel çalışmaların ve grup çalışmasının tamamlanacağı tarihleri belirleyiniz.

Duha Koca Oğlu Deli Dumrul hikâyesine karekoddan ulaşabilirsiniz.

- Grup üyeleri arasında iş bölümü yaparak *Duha Koca Oğlu Deli Dumrul* hikâyesinden hareketle aşağıdaki sorulara cevaplar arayınız.
  - Toplumsal hayatta yaşanan dinî değişimin metnin dil ve anlatım özelliklerine etkisi/katkısı nedir?
  - Toplumsal hayatta yaşanan sosyal değişimin metnin dil ve anlatım özelliklerine etkisi/katkısı nedir?
  - Toplumsal hayatta yaşanan kültürel değişimin metnin dil ve anlatım özelliklerine etkisi/katkısı nedir?
- Söz konusu metindeki tespitlerinizi metinden örnekler vererek bilgi fişlerine not alınız.
- Bireysel çalışmalarınızı belirlenen sürede tamamlayınız.
- Daha önce belirlediğiniz tarihte grup üyeleriyle bir araya gelerek fişlerinizdeki bilgileri karşılaştırınız.
- Benzer tespitlerinizi ayıklayarak diğerlerini yazılı bir metne dönüştürünüz.
- Grupların ortak tespitlerini öğrenme duvarında paylaşınız.

Değerlendirme

Çalışmanın hangi aşamasında daha fazla zorlandınız? Gerekçesiyle yazınız.

.....

.....

.....

Çalışmanın en beğendiğiniz yönlerini yazınız.

.....

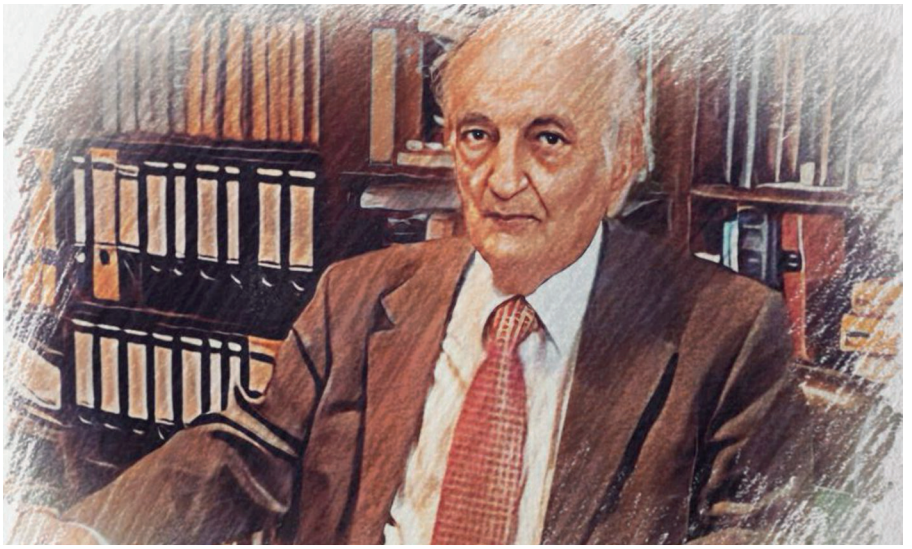
.....

.....

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metne açık uçlu sorular yerleştirilmiştir. Metinden faydalanarak bu soruları cevaplayınız.

Fuat Sezgin adlı programdan alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Aşağıdaki dizeleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

SEYFİ BABA

(…)
– Şimdi anlat bakalım, neydi senin hastalığın?
Nezle oldun sanırım, çünkü bu kış pek salgın.
– Mehmed Ağ'nın evi akmış. Onu aktarmak için
Dama çıktım, soğuk aldım, oluyor on beş gün.
Ne işin var kiremitlerde a sersem desene!
İhtiyarlık mı nedir, şaşkınım oğlum bu sene.
Hadi aktarmayayım... Kim getirir ekmeğimi?
(…)
Kim kazanmazsa bu dünyâda bir ekmek parası:
Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası!
Yoksa yetmiş beşi geçmiş bir adam iş yapamaz;
Ona ancak yapacak: Beş vakit abdestle namaz.
(…)

Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*

a) Çalışmanın yaşı olur mu? Görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

b) "Kim kazanmazsa bu dünyâda bir ekmek parası: / Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası!" dizelerindeki görüşe katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle yazınız.

.....

.....

.....

Sıra Sizde

***Edebî* adlı metne yönelik hazırlanan aşağıdaki Gözlem Formu'nu tespitlerinize dayanarak tamamlayınız.**

Gözlem Formu

Gözlemcinin Adı Soyadı:	Gözlemin Yapıldığı Yer:
Sınıfı:	Gözlemin Konusu:
Numarası:	Gözlemin Süresi:

Bu Gözlem Formu, dinlediğiniz/izlediğiniz metne ilişkin tespitlerinizi kayıt altına almanız için hazırlanmıştır. Tespitlerinize dair yorumlarınız varsa ayrıca belirtiniz.

	Tespitler	Yorumlar
Sohbet türünün özelliklerine dair		
Divan şiirine toplumun bakış açısına dair		
Konuşmacı ve sunucuya dair		
Aruz ölçüsüne dair		
Divan şiirine dair		

Yansıtabilme

***Edebî* adlı metinde dile getirilen duygu ve düşünceleri kendi duygu ve düşüncelerinizle karşılaştırınız. Divan şiiriyle ilgili çıkarımlarınızı gerekçelendirerek bir yansıtma yazısı yazınız.**

Yansıtma Yazısı

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

Aşağıdaki podcasti dinleyerek soruları cevaplayınız.

Podcast

Sesli blog olarak da adlandırılan podcast, dinlemek üzere oluşturulan ses dosyasıdır. Podcastler, çevrim içi ortamlardan dinlenebilir veya istenildiği zaman dinlenmek için bu ortamlardan indirilebilir.

Podcaste karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Podcasti oluşturan unsurlar nelerdir?
2. a) Podcastin hazırlanma amacı ne olabilir?
   b) Podcastte hangi konular ele alınmıştır?
3. Podcasti bir televizyon dizisi ya da filminden ayıran en önemli özellikler nelerdir?
4. Podcastin dil becerilerinin geliştirilmesinde etkisi ne olabilir?

Aşağıdaki radyo tiyatrosunu dinleyerek soruları cevaplayınız.

Radyo Tiyatrosu

Televizyonun yaygın olmadığı dönemlerde sadece sesli olarak oynanan radyo programı türüdür.

Radyo tiyatrosuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Radyo tiyatrosunu oluşturan unsurlar nelerdir?
2. Radyo tiyatrosunun oluşturulma amaçları neler olabilir?
3. Radyo tiyatrosunu seslendiren kişilerin hangi özellikleri taşıması gerektiğini düşünüyorsunuz?
4. Günümüzde radyo tiyatrosunun eskisi kadar dinlenmemesinin sebepleri neler olabilir?

Sorulara verdiğiniz cevaplardan hareketle radyo tiyatrosu ile podcast arasında nasıl bir değişim ve dönüşüm olduğunu gerekçelendirerek yazınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki karekodlarda verilen çok modlu metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Kâşgarlı Mahmut ile ilgili videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Yûsuf Has Hâcip ile ilgili videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Alî Şîr Nevâyî ile ilgili videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında ve edebî türlerin ortaya çıkmasında *Dîvânu Lugâti't-Türk*'ün etkisi hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.
2. Yûsuf Has Hâcip'in *Kutadgu Bilig* adlı eserinde erdemli, bilgili, akıllı insanı tarif etmesinin sebepleri neler olabilir? Bu öğretilerin günümüze yansıdığını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
3. Alî Şîr Nevâyî'nin Türk dili ile ilgili bir çalışma yapmasının sebepleri neler olabilir?

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

YÛNUS EMRE'NİN HAYATI

(…)

0 civar karyelerinden birinde Yûnus isminde rençberlikle geçinir çok fakir bir adam vardı. Bir sene kıtlık oldu; Yûnus'un fakirliği büsbütün arttı. Nihâyet, birçok kerâmet ve inâyetlerini duyduğu Hacı Bektaş Velî'ye gelip yardım istemek fikrine düştü. Sığırının üstüne bir miktar alıç koyup dergâha geldi; pîr'in ayağına yüz sürerek hediyesini verdi ve kendisine bir mikdar buğday istedi. Hacı Bektaş Velî, ona lûtf ile muâmele ederek, birkaç gün dergâhta misâfir etti. Yûnus geri dönmek için acele ediyordu. Dervişler, pîr'e, Yûnus'un acelesini anlattılar; o da "Buğday mı ister, yoksa erenler himmeti mi?" diye haber gönderdi. Gâfil Yûnus buğday istedi. Bunu duyan Hacı Bektâş tekrar haber gönderdi: "İsterse, o alıcın her dânesine nefs edeyim" dedi. Yûnus buğdayda ısrar ediyordu. Hacı Bektaş üçüncü def'a yine haber gönderdi: "İsterse, her çekirdek sayısınca himmet edeyim" dedi. Yûnus tekrar buğdayda ısrar edince, artık emretti, buğdayı verdiler, Yûnus da dergâhtan çekilip gitti, lâkin, biraz yürüdükten sonra, işlediği hatânın büyüklüğünü anladı; çok pişmân oldu; derhâl geri dönerek kusûrunu i'tiraf etti. O vakit, Hacı Bektaş, onun kilidini Tapduk Emre'ye verdiğini, bu yüzden, isterse ona gitmesini söyledi. Yûnus bu cevâbı alır almaz derhâl Tapduk dergâhına koşarak başına geleni anlattı; o da, Yûnus'u dergâhının odunculuğuna ta'yin etti. Fedakâr derviş, tamam kırk yıl bu hizmette bulunduğu hâlde eğri ve yaş odun getirdiği hiç görülmemişti. (…)

Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*

1. Yunus Emre'nin Hacı Bektaş Veli ve Tapduk Emre ile yaşadıklarını dikkate alarak bir insanın maddi ve manevi ihtiyaçlarının önemiyle ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.
2. Yunus Emre'nin Tapduk Emre'ye bağlanması, dergâha kırk yıl boyunca hiç eğri ve yaş odun getirmemesi onun hangi özelliklere sahip olduğunu gösterir?

Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Hacı Bayram Veli, Tapduk Emre gibi Türk kültürü ve manevi değerlerimiz açısından önem taşıyan kişiler hakkında araştırmalar yaparak bu kişilerin edebiyatımızda bıraktıkları izleri anlatan yazılar hazırlayınız. Bu yazıları sınıf panosunda paylaşınız.

Performans Görevi

Adı	Podcast Hazırlama
Amacı	Edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönleriyle ilgili podcast hazırlayabilme
Süresi	8 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönlerini yansıtan bir podcast hazırlamanız beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız. Aşağıdaki yönergeleri takip ederek performans görevinizi yapınız.

- Türk edebiyatında iz bırakmış ve vefa gösterilmesi gereken şahsiyetlerden birini tanıtmak üzere seçiniz.
- Seçtiğiniz kişiyle ilgili güvenilir kaynaklardan araştırma yaparak konuşmanızda kullanmak üzere gerekli notları alınız.
- Seçtiğiniz kişiyi tanıtmak için uygun bir konuşma stratejisi belirleyiniz.
- Podcastiniz için sesinizi kaydedebilecek uygun kayıt cihazlarını hazırlayınız.
- Konuşmanızı kaydederken oluşabilecek iletişim engellerini öngörerek bu engelleri ortadan kaldırınız.
- Konuşmanızda aktarmak istediğiniz iletileri belirleyerek duygu ve düşüncelerinizi tutarlı olacak şekilde ifade ediniz.
- Konuşma metninizi oluştururken doğruluk, geçerlilik, tutarlılık vb. ilkelere dikkat ediniz.
- İçeriğinizi oluştururken anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yollarından uygun olanları kullanınız.
- Konuşmanızda ana düşünceyi destekleyici bilgiler vermeye dikkat ediniz.
- Metninizin yapı unsurlarını göz önünde bulundurarak metindeki ifadelerin öncelik-sonralık, neden-sonuç vb. özelliklere uygun olmasına dikkat ediniz.
- Metnin içeriğini düzenlerken Türkçenin yapısını, dil ve anlatım özelliklerini göz önünde bulundurunuz.
- Konuşmanızı yaparken beden dilini doğru kullanmaya, diksiyon kurallarına uymaya özen gösteriniz.
- Hazırladığınız içeriği işitsel cihaza kaydederek arkadaşlarınızdan ve öğretmeninizden geri bildirim almak üzere sınıfta paylaşınız.
- Aldığınız geri bildirimler doğrultusunda taslak planınıza son şeklini veriniz.
- Planınıza uygun olarak konuşmanıza dikkat çekici bir girişle başlayınız.
- Konuşmanızda kendinize özgü bir üslup kullanarak eksiltili ve devrik cümlelere yer veriniz.
- Etkili bir konuşma gerçekleştirmek için mekân ve zamanı verimli bir şekilde kullanınız.
- Özgün konuşmacı kimliğinizi oluşturmak, konuşma sürecindeki hatalarınızı fark edip düzeltmek için konuşmanızda tercih ettiğiniz üslup, anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanma nedenlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Değerlendirme	Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

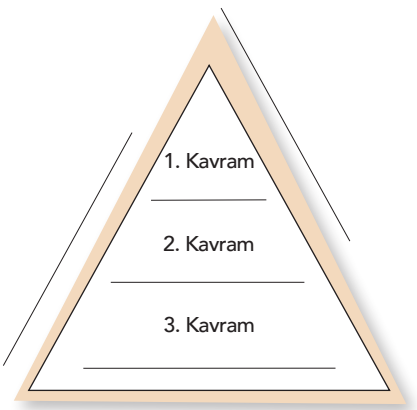
Podcast hazırlama sürecindeki deneyimlerinizi, duygu ve düşüncelerinizi aktaran kısa bir paragraf yazınız.

TEMA SONU DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.

- Sınıfta hepinizin rahatça oturabileceği bir daire düzeni oluşturunuz. Herkesin birbirini görebileceği şekilde oturduğundan emin olunuz.
- "Bu temada öğrendiğiniz en önemli bilgi neydi?" sorusuna cevap vererek etkinliği başlatmak için gönüllü olunuz.
- Arkadaşlarınızın verdiği cevapları dikkatlice dinleyiniz ve cevap verirken farklı bakış açılarını göz önünde bulundurunuz.
- Cevabınızı verdikten sonra öğrendiğiniz konularla ilgili bir soru oluşturarak bu soruyu sınıfta seçtiğiniz bir arkadaşınıza yöneltiniz.
- Soruları sorarken ve cevaplarken zamanı dikkatli kullanmaya özen gösteriniz.
- Her öğrenci bir soru sorana ve bir soruya cevap verene kadar bu zinciri devam ettiriniz.
- Diğer arkadaşlarınızın cevaplarını dikkatle dinleyiniz (Yeni bilgiler öğrenebilir veya kendi bilginizi geliştirebilirsiniz.). Gerekirse notlar alabilirsiniz.
- Sorularınız ve cevaplarınız doğrultusunda oluşan tartışma ortamında siz de kendi düşüncelerinizi paylaşarak tartışmaya katılınız.
- Tartışma sırasında fark ettiğiniz yeni fikirleri ve bu etkinliğin öğrenme sürecinize katkısını belirtiniz.

Kelimelerin Ritmi temasında ilk defa karşılaştığınız üç kavramı üçgenin, öğrendiğiniz dört bilgiyi karenin, aklınıza takılan bir soruyu çemberin içine yazınız.

2. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-3. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Mazmun, divan edebiyatının estetik anlayışının bir gereği olarak değişik söz ve anlam sanatlarıyla bağlantılı bir dil ustalığıdır. Anlamı bir söz veya beytin içinde ustaca gizlemektir.

Divan şiirinde mazmun kullanımı az sözle çok şey anlatma imkânını sağlamıştır. Şairler bir beyit içinde bir dünya yaratırlar. Bunu yaparken ortak mecaz ve istiareleri kullanırlar. İstiare dilde mevcut olan kelimeler kullanılarak yeni kavramlar icat etmek için yapılır. Orijinallik söyleyişle, hüsn-i talil ve vech-i şebehlerle sağlanır. Nitekim günümüzün sanatkârı da şiirinin çağrışım dünyasını zenginleştirmek, dilin tarihî gelişimi içinde kazandığı yan anlamları şiirine katmak için bu unsurları kullanabilir. Ancak divan şiirinde kullanılan her istiareyi, her benzetme unsurunu mazmun diye nitelendirmek doğru değildir.

Çağdaş şiirimizde kullanılan mecaz ve istiarelerde müştereklikler aranmaz. Şairler kullandıkları sembol ve metaforlarla kendilerine özgü bir imaj dünyası kurabilirler. Çünkü günümüzde daha bireysel tercihler söz konusudur.

1. Divan şiirinde kullanılan mazmunların günümüz şiirini etkilediği söylenebilir mi? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Divan şiirindeki mazmun kullanımıyla çağdaş şiirimizde kullanılan sembol ve metaforların şiirdeki işlevini karşılaştırınız.

3. Bu metinden hareketle şiir ve şairlerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

   A) Günümüzde genç şairler arasında mazmun kullanımı artmıştır.

   B) Şairler, şiirlerinde az sözle çok şey anlatmak için mazmunlara yer vermiştir.

   C) Şairler, son dönemde şiirlerinde benzetme unsurlarını sıklıkla kullanmışlardır.

   D) Şiirlerde metaforlar belirlenirken toplumsal tercihler göz önünde bulundurulmuştur.

   E) Şairler, uydurma kelimelerle şiirlerinde yeni bir çağrışım dünyası oluşturmuşlardır.

4. Aşağıda bir gazelin beyitleri karışık olarak verilmiştir.

I. Didüm ki kâmetün âfet didi ne togru haber
Didüm ki kaşlarun ugrı didi ne egri hayâl

II. Didüm ki Şeyhî'yi 'ışkun didi ki öldüriser
Didüm harâmi gözüne didi kanı helâl

III. Didüm yüzümi yüzüne didi sürme yüri
Didüm tozunı gözüme didi ki sürmedür al

IV. Didüm visâlüne irmek didi hayâl-i muhâl
Didüm cemâlüni görmek didi mübârek fâl

V. Didüm yitürdi kemâlün didi aya noksân
Didüm irürdi cemâlün didi güneşe zevâl

a) Bu beyitlerle gazel yazma kurallarına uygun bir gazel oluşturmak için ..... numaralı beyti, gazelin ilk beyti yaparım çünkü .....
.....
.....
.....

b) Yukarıdaki beyitlerle gazel yazma kurallarına uygun bir gazel oluşturmak için ..... numaralı beyti, gazelin son beyti yaparım çünkü .....
.....
.....
.....

5. Klasik Türk Edebiyatı, kurallara bağlılığından ve kalıcılığından dolayı Dîvân Edebiyatı olarak da adlandırılmış ve kabûl edilmiştir. Yüzlerce yıl geçmesine rağmen değerini yitirmeyen bu edebiyat türü, diğer san'at alanlarını da etkilemiştir ki Türk Mûsikîsi bu san'atların başında gelmektedir. İki san'atın birlikteliğiyle oluşan muhteşem bir ifâde biçimi ortaya çıkmıştır. Bu ilimlere mensup pek çok şair ve bestekâr müşterek çalışmaları ile çok değerli san'at eserleri meydana getirmişlerdir.

Bu parçada, klasik Türk edebiyatı ile Türk musikisi arasındaki ilişki nasıl ifade edilmiştir?

A) Türk müziği edebiyatın yerini almıştır.
B) Müzik, edebiyatı tamamen gölgede bırakmıştır.
C) Edebiyat ve müzik birbirinden bağımsız ilerlemiştir.
D) Edebiyat, müziği yönlendiren bir sanat dalı olmuştur.
E) Edebiyat ve müzik arasındaki uyum sanat eserlerine yansımıştır.

6-7. soruları aşağıdaki *Mohaç Türküsü* metninden ve dinleyeceğiniz/izleyeceğiniz videodan faydalanarak cevaplayınız.

MOHAÇ TÜRKÜSÜ

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyle kanatlı;
Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir âfetti ki her pûsesi lâle:
Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyâya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Mohaç Meydan Muharebesi adlı belgeselden alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

6. Aynı konunun farklı şekillerde ele alınmasının sebepleri neler olabilir? Verilen metin ve videodan örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

7. Dinlediğiniz/izlediğiniz belgesel, şiir türünde ifade edilseydi belgeselde ne gibi değişiklikler olurdu? Gerekçeleriyle söyleyiniz.

8.

Tarihte divan şiiri ile halk şiiri, ayrı kaynaklardan beslenip ayrı kollardan ilerlemişlerdir. Ancak zannedildiğinin aksine bu iki gelenek tamamen birbirinden uzak ve birbirine yabancı değildir. Hece ölçüsüyle yazdıkları şiirleri divanlarına koyan divan şairlerimiz (Şeyh Galip, Nedim, Nâili) olduğu gibi, birer halk edebiyatı ürünü sayılan cönklerde ve defterlerde divan şairlerinin şiirlerine bolca yer verilmesi bu etkileşimi gösterir. Öte yandan divan ve halk şiiri özelliklerini çok iyi bilen, aruz ve hece ölçüsünü birlikte ustaca kullanan şairlerimiz de vardır: Yunus Emre, Niyaz-i Mısrî gibi... Hatta Dîvan edebiyatı bazı halk şairlerini öylesine etkilemiştir ki bu şairler divan geleneğinde yazdıkları gazellerini klâsik divan şairlerininki gibi divan haline getirmişlerdir (Âşık Ömer Divanı, Erzurumlu Emrah Divanı).

Ortak bir kültür ve coğrafyada gelişen halk şiiri ile divan şiiri, şüphesiz, bir evde yetişen iki kardeş gibi birbirlerinden etkilenmişler ve birbirlerini etkilemişlerdir.

Yukarıdaki metinden yararlanarak infografikte verilen bilgilerin metinde ileri sürülen düşünceyi destekleyip desteklemediğini kontrol ediniz. Destekliyorsa onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz, desteklemiyorsa bunun gerekçesini ilgili boşluğa yazınız.

Nedîm Dîvânı'nda gazel, kaside, şarkı gibi divan şiiri nazım biçimlerinin yanı sıra iki koşma yer alır.	.....
Millî Kütüphanede yer alan bir cönkte Erzurumlu Emrah'a ait 14 gazel, 26 koşma, 2 musammat şiir bulunur.	.....
Bâkî Dîvânı'nda yer alan şiirlerin tamamı aruz ölçüsüyle kaleme alınmıştır.	.....
Hikemî tarzın öncüsü Nabi'nin divanında 888 gazel, 29 kasidenin yanı sıra kıta, rubai gibi divan şiiri nazım şekilleri bulunur.	.....
Elinde sazıyla diyar diyar dolaşan halk âşığı Dertli'nin şiirleri *Dîvân-ı Derdli* adıyla yayımlanmıştır.	.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

3. TEMA DÜNDEN BUGÜNE

Metin Tahlili (Anlama): Okuma

- Destan
- Mesnevi

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma

- Türk Destanlarıyla İlgili Bir Sunum Yapma

Metin Tahlili (Anlama): Dinleme/İzleme

- Fabl

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma

- Bir Fabl Yazma

Anahtar Kavramlar

- **sözlü gelenek**
- **destan**
- **motif**
- **doğal destan**
- **yapma destan**
- **fabl**
- **olağanüstülük**
- **mesnevi**
- **halk hikâyesi**
- **kurmaca**
- **didaktik üslup**
- **anlatım biçimleri**

Bu temanın

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- edebiyatımızdaki değişim ve dönüşümü edebî metinler aracılığıyla fark etmeniz,
- edebî metinlerin tarihî süreçte içerik, yapı, üslup vb. konularda nasıl bir değişime uğradığını ve nasıl farklılaştığını anlamanız,
- edebî metinleri karşılaştırarak dünden bugüne toplumdaki değişimin metinlere yansımasını değerlendirmeniz

beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

- konuşma becerisi kapsamında bir Türk destanıyla ilgili konuşma yapmanız,
- yazma becerisi kapsamında dinlediğiniz/izlediğiniz fabldan faydalanarak bir fabl yazmanız

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Temsilî

Taşdın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
Akdın yine kanlı yaşım yollarımı bağlar mısın

N'idem elim ermez yâre bulınmaz derdime çâre
Oldum ilimden âvâre beni bunda eğler misin

Yunus Emre

Başlarken

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Hikâye Anlatmanın ve Efsanelerin Anlamı adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. a) Milletlerin hayatında köklü değişimlere sebep olan olaylar nelerdir?

   b) Bu olayların sözlü ve yazılı kültüre yansımaları nasıl gerçekleşmiştir?

2. Anlatılarda olağanüstü olayların yer alma sebepleri nelerdir?

3. Hikâyelerde yer aldığı söylenen kök değerler neler olabilir?

Anlatmaya bağlı edebî metinlere özgü temel kavramları aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan yerlere yazınız.

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıda Türk toplumunun tarihî süreçte yaşadığı kültürel değişim ve dönüşümün anlatmaya bağlı edebî metinlere yansımasıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden faydalanarak Türk toplumundaki değişim ve dönüşümle ilgili çıkarımlarınızı yansıtan bir zihin haritası hazırlayınız. Zihin haritanızı sınıf panosunda paylaşınız.

- Destan, masal, halk hikâyesi, roman, hikâye gibi anlatıma dayalı edebî eserlerde belli bir düşüncenin, zihniyetin ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişilere tip adı verilir.
- Türk toplumunun yaşadığı kültürel değişim ve dönüşümleri edebî eserlere konu olan bu tipler aracılığıyla takip edebilmek mümkündür.

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem

- İslamiyet'in kabulünden önceki dönemde ortaya çıkan Türk destanlarında Türklerin Türkistan'daki göçebe yaşam biçimi ve kültürlerinin izleri görülür.
- Farklı Türk topluluklarına ait çok sayıdaki destanda alp tipi yüceltilir. Destanlardaki kahramanlar; yaşadıkları toplumun geleneklerine bağlı, zorluklarla yılmadan mücadele eden, güçsüzlerin yanında yer alan, yiğit savaşçılardır.

İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Dönem

- Türkler İslamiyet'i benimsedikten sonra Türk toplumunda İslam kültürünün ve yaşam biçiminin yanı sıra göçebelikten yerleşik hayata geçişin getirdiği değişim ve dönüşümün etkileri görülür. İslamiyet'in kabulünden sonra ortaya çıkan Türk destanları ve kahramanlık konulu halk hikâyelerinde İslam kültürü ve yaşam biçiminin izlerine rastlanır. Bu döneme ait halk anlatılarında gazi tipi olarak adlandırılan kahramanlar ortaya çıkmıştır. Bunlar, İslamiyet'i korumak ve İslami değerleri yüceltmek için mücadele eden ve alp tipi olarak adlandırılan kahramanların özelliklerini taşıyan kişilerdir.
- Bu dönemdeki eserlerde gazi tipi kahramanların yanı sıra bilge ve adaletli kişilikleriyle öne çıkan devlet adamları konu edilir. Bunlar; cömert, tevazu sahibi, dürüst yöneticilerdir.

Tanzimat Dönemi

- Tanzimat Dönemi'nde Türk toplumu, Batı kültür ve medeniyeti ile tanışır ve Batı kültürünün etkisi edebî eserlere de yansır. Tanzimat Dönemi'ne ait hikâye ve romanlarda Batılılaşmanın getirdiği değişim ve dönüşüm geniş yer tutar.
- Kendi kültür ve medeniyetinden uzaklaşıp Batı kültürüne özenen anlatı kahramanlarının gülünç yönleri öne çıkarılarak yanlış algılanan Batılılaşma düşüncesi eleştirilir.
- Batının bilim alanındaki gelişmelerini yakından takip edip kendi kültür ve medeniyetinden uzaklaşmadan bunları ülkesinin ve milletinin refahı için kullanmayı amaç edinen kişiler yüceltilir.

Cumhuriyet Dönemi

- Cumhuriyet Dönemi, Batı kültür ve medeniyetinin örnek alınarak memleketin her alanda yeniden yapılandırılması çalışmalarına sahne olur. Başta eğitim olmak üzere ekonomi, siyaset, hukuk ve kültür alanında köklü yenilikler, düzenlemeler gerçekleştirilir.
- Cumhuriyet Dönemi'nde Türk toplumunun yaşadığı kültürel değişim, günlük hayatın yanı sıra edebî eserlere de yansır. Roman ve hikâyelerdeki kahramanlar; Cumhuriyet ideolojisine bağlı, halkı bilgilendirmek ve aydınlatmak için mücadele eden tiplerdir.

Sıra Sizde

DEVLET ANA

(…)

Kerim Çelebi, kaldığı yerden okudu:

— "Onu gördüm ki, Ahilerden kiminin kitabı hiç yok. Kitap olmayınca aktan kara, eğriden doğru ayrılmaz. Kiminin kitabı var, yazan kısa yazmış, 'Az olsun öz olsun' derken anlaşılmaza düşmüş. Diledim ki, Ahilik töresi derlensin. Rum ülkesinde, âdemoğlu, Türkçe söyleyip bilişir. Türk diliyle yazılsın ki, köylü kentli okuyup okutup anlasın. 'Duymadım bilmem' demeye özrü kalmasın. Yel gibi estim, yol gibi tozdum, Pirler kitabını bulmak için... Miskin canım üzüldü, dizlerimin gücü kesildi. Ol görüp ele getiremedim. Umudumu yitirmekliğime bir şey kalmadıydı ki, bir gün Halep çarşısında, bir derbeder Hindiye dervişine çattım. 'Ahilik yolu töresidir bu defter' diye bağırmaktan boğazında tükürük kalmamış... Dönüp bakan yok... Seğirttim gördüm ki, bunca yıldır aradığım kitap... 'Kaça?' dedim, 'Üç akça' dedi. Anladım ki değerini bilmez. Hemen verip aldım, oturup yazdım bileğim durana kadar... Ahilik yolu bilinmeklik için... sorusunun karşılığı verilebilmek için... Umuttur ki, bundan geri yitirilmeye! Erbabı kuşağına sokup gezdire Ey ihvanlar, ey yoldaşlar, ey dostlar, yiğitlik yönelmektir, Ahilik başlamaktır ve de Ahi Babalık gerçeğe ulaşmaktır. Aslında üçü birdir, ayrılık gayrılık yok! Şöyle biline ki, Ahilikte miras yürümez, babanın kazandığı oğula geçmez ve de herkesin kendi kazanması kanundur. Ama kazanmak kolay, tutmak çetin... Yüz yıl çabaladın, kazandın, bir gün şaştın, yaramazı işledin, gitti gider."

(…)

Şöyle bil ki, ahilik ince yoldur ve de çetin yoldur ve de gayet sarp yoldur. Yüreğine, bileğine güvenmeyen girmemek gerekir. Çünkü yüceleyim derken batağa batmak vardır. Yolumuz anlamaklık yoludur ve de inanmaklık yoludur ve de tutmaklık yoludur. Töreleri tutmaya gücün yeter mi? Yüreğin ne demekte?

— Beliii...

— Sınavlanmaya da beli mi?

— Beliii...

— Beli dedin, günah gitti bizden... Yallah bismillah! De bakalım, Ahiliğin açığı kaçtır?

— Dörttür.

— Say gelsin!

— Eli, yüzü, gönlü, sofrası...

(…)

Kemal Tahir, *Devlet Ana*

1. *Devlet Ana* metninin hangi bilim dallarıyla ilişkili olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

2. *Devlet Ana* metni hangi tarihî ve kültürel unsurları yansıtmaktadır? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve bu görsellerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

1. Destanlarda ele alınabilecek konular neler olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Destan kahramanlarının taşıyabileceği özellikler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

- Tahlil edeceğiniz destanın başlığından ve yukarıdaki görsellerden faydalanarak destanın içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.
- Tahlil edeceğiniz destanın içeriğindeki millî kültür ögelerini ortaya çıkarmak amacıyla destanı güdümlü okuma yöntemiyle okuyunuz.
- Okuma sırasında *Oğuz Kağan Destanı*'nın içeriğine yönelik aldığınız notları aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Destanın sözlü kültür ve anlatma geleneğiyle ilişkisi hakkındaki yorumlarınız nelerdir?

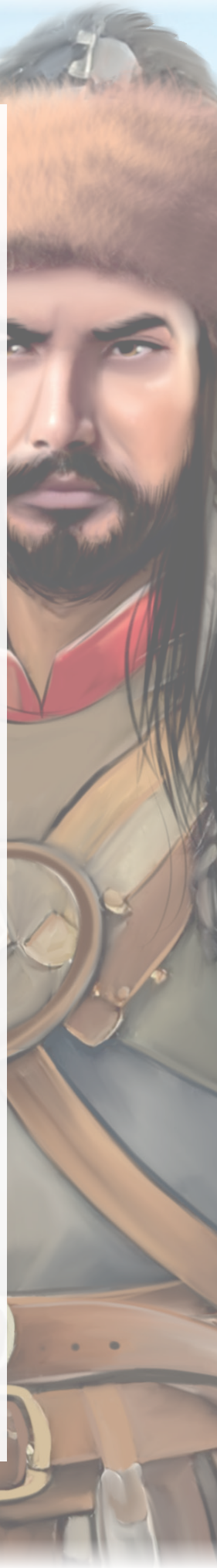
Güdümlü Okuma

Bir metnin açıklamalar yapılarak ya da soru cevap şeklinde okunmasıdır.

1. OKUMA METNİ (ANA METİN)

Destan

Tarihin bilinmeyen dönemlerinde yaşanan ve milletleri derinden etkileyen savaş, doğal afet, göç, kahramanlık gibi olayları anlatan manzum eserlerdir. Destanlarda yer ve zaman unsurları çok belirgin değildir, olağanüstü özelliklere sahip kahramanlar ve bu kahramanların etrafında gelişen olaylar ön plandadır.

OĞUZ KAĞAN DESTANI

Oğuz-Han'ın doğuşu:

(…)
Ansızın dile geldi, söyler, konuşur oldu!
Kırk gün geçtikten sonra, yürür oynaşur oldu!
Öküz ayağı gibi, idi sanki ayağı!
Kurdun bileği gibi, idi sanki bileği!
Benzer idi omuzu, tıpkı samurunkine!
Göğsü de yakın idi, koca ayınınkine!
Bir insan idi, fakat, tüylerle dolu idi!
Vücudunun her yeri, kıllarla dolu idi!
Güder at sürüleri, tutar atlara biner!
Daha bu yaşta iken, çıkar avlara gider!
Geceler günler geçti, nice seneler doldu!
Oğuz da büyüyerek, yahşi bir yiğit oldu!

Oğuz'un gençliği:

Bu çağda! Bu yerde!
Bir büyük orman vardı, Oğuz yurdundan içre,
Ne nehir, ne ırmaklar, akardı bu orman içre.
Ne çok av hayvanları, ormanda yaşar idi,
Ne çok av kuşları da, üstünde uçar idi!
Ormanda yaşar idi, çok büyük bir gergedan,
Yer idi yaşatmazdı, ne hayvan, ne de insan!
Basarak sürüleri, yer idi hep atları,
Zahmet verir insana, alırdı hayatları!
Vermedi hiç bir defa, insanoğluna aman,
Öyle bir canavar ki, işte böyle çok yaman!
Oğuz Kağan derlerdi, çok alp bir kişi vardı,
Avlarım gergedanı, diye o yere vardı.
Kargı, kılıç aldı, kalkan ile ok ile,
Dedi, gergedan artık, kendisini yok bile!
Ormanda avlanarak, bir geyiği avladı,
Söğüt dalıyla onu, bir ağaca bağladı.
Döndü gitti evine, sabah olmadan önce,
Tanın ağarmasıyla, geyiğine dönünce,
Anladı ki gergedan, geyiği çoktan yuttu,
Geyiğin yerine de, yeni bir ayı tuttu.
Çıkararak belinden, Hanlık altın kuşağı,
Ayıyı astı yine, o ağaçtan aşağı.
Yine sabah olmuştu, ağarmıştı artık tan,
Geldi, baktı ki almış, ayısını gergedan.

Artık bu durum onu, can evinden vurmuştu,
Ağaca kendi gidip, tam altında durmuştu!
Gergedan geldiğinde, Oğuz'u görüp durdu,
Oğuz'un kalkanına, gerilip bir baş vurdu!
Kargıyla gergedanın, başına vurdu Oğuz!
Öldürüp gergedanı, kurtardı yurdu Oğuz!
(…)

Oğuz Kağan'ın halkını korumak ve kurtarmak için gergedanla savaşması onun hangi değerlere sahip olduğunu gösterir?

Oğuz-Han'ın, Türklerin "Büyük Kağanı" olması:
(...)
Toy bitince Oğuz Han, verdi şu buyruğunu:
"Ey benim beğlerimle ilimin ey budunu!
Sizlerin başınıza, ben oldum artık kağan,
Elimizden düşmesin, ne yayımız ne kalkan!
Damgamız olsun bize, yol gösteren bir buyan!
Alpler olun savaşta, Bozkurt gibi uluyan!
Demir kargılar ile, olsun ilimiz orman!
Av yerlerimiz dolsun, vahşi at ile kulan.
Yurdumu ırmaklarla denizler ile dolsun
Gökteki güneş ise yurdun Bayrağı olsun,
İlimizin çadırı, yukardaki gök olsun,
Dünya devletim ol olsun, halkımız da çok olsun!"
Ayrıca emir yazdı, dört tarafa Oğuz Han,
Bildirdi elçilerle, öğrendi bunu her yan.
(…)

"Bayrak, alp, ok" vb. ifadeler millî kültürümüzü yansıtmaktadır. Bunların dışında destanda geçen hangi ifadelerin millî kültürümüzü yansıttığını düşünüyorsunuz?

Oğuz-Han'ın Kıpçak akını:
Uruz adlı kardeşi, vardı Urum Kağan'ın,
Uruz-Beğ'in oğlu da, kurtarıverdi canın.
Uruz-Beğ göndermişti, oğlunu bir şehire,
Dağ başında kurulmuş, gizlenmiş bir nehire.
Uruz-Beğ dedi ona: "Kenti korumak gerek!
"Vuruş bitinceye deg, şehri saklamak gerek!
"Vuruş bittikten sonra, halkını al gel!", dedi.
Oğuz bunu duyunca, ne içti ne de yedi.
Oğuz aldı ordusun, hemen bu şehre yetti.
Uruz Beğin oğlundan, Oğuz'a elçi gitti.
Çok, çok altın gümüşle, hediye inci gitti.
Dedi: "Ey Oğuz Kağan! Sen benim kağanımsın!
Babam bu kenti verdi, dedi: Sen benim oğlanımsın!

Sakla bu kenti bana, bunu korumak gerek!
Vuruş bitinceye deg, şehri saklamak gerek!
Harpten sonra kentini, al emrine bana gel!"
Bu Uruz-Beğ'in oğlu, sözüne devam etti:
"Düşmanı ise eğer, Oğuz Kağan'ın babam,
Beni hiç suçlamayın, suçluysa eğer atam!
Ben seninleyim her an, emrine bağlanmışım,
Emrini emir bilip, sana bel bağlamışım!
Kutumuz olsun sizin, kutlu devletinizin,
Soyunuzdandır bizim, tohumu neslimizin!
Tanrı buyurmuş size, yeryüzünü al diye,
Başımla kutumu da, veriyorum al diye!
Hediyeler gönderip, vergini sunacağım,
Dostluktan çıkmayacak, karşında duracağım!"
Bu yiğidin hoş sözü, Oğuz'u sevindirdi,
Uruz Beğ'in oğluna gülerek yarlık verdi.
Dedi: "Bana çok altın, çok hediye sunmuşsun,
Şehrini kentini de, çok iyi korumuşsun."
Kentini saklayarak, iyi korudun diye,
Saklap adını verdim, sana ad olsun diye".
Dostluk kıldı Oğuz Han, sonra ordusun aldı,
İdil nehrine gelip, kıyılarında kaldı.
İdil denen bu ırmak, çok çok büyük bir suydu,
Oğuz baktı bir suya, bir de Beğlere sordu:
"Bu İdil sularını, nasıl geçeceğiz biz?"
Orduda bir Beğ vardı, Oğuz Han'a çöktü diz,
Uluğ Ordu Beğ derler, çok akıllı bir erdi,
Bu yönde Oğuz Han'a yerince akıl verdi.
Baktı ki yerde bu Beğ, çok ağaç var, çok da dal,
Kesti biçti dalları, kendine yaptı bir sal.
Ağaç sala yatarak, geçti İdil nehrini,
Çok sevindi Oğuz Han, buyurdu şu emrini:
"Kalıver sen burada, oluver bir sancak Beğ!
Ben dedim öyle olsun, densin sana "Kıpçak" Beğ".
(…)

"Karluk" Türk boylarının türeyişi

(…)
Apalaca aygırın, Oğuz severdi özden,
Ama at dağa kaçtı, kayboldu birden gözden.
Bu dağ buzlarla kaplı, çok büyük bir dağ idi,
Soğuğun şiddetinden, başı da ap ağ idi.
Çok cesur, çok alp bir Beğ, ordu içinde vardı,
Ne Tanrı, ne şeytandan, korku içinde vardı,
Ne yorgunluk, ne soğuk, erişmez idi ona,

O beğ dağlara girdi, dokuz gün erdi sona,
Aygırı yakaladı, memnun etti Oğuz'u,
Atamadı üstünden, dağlardaki soğuğu,
Olmuştu kardan adam, kar ile sarılmıştı,
Oğuz onu görünce, gülerek katılmıştı.
Dedi: "Baş ol Beğlere, sen de artık burda kal!
Sana "Karluk" diyeyim, ölmeyen adını al!"
Çok çok mücevher ile, hediye verdi ona,
Soyurgadı Karluk'ı, devam etti yoluna.

"Kalaç" Türk boylarının türeyişi:
Oğuz yolda giderken, ağzında kaldı eli,
Çok büyük bir ev gördü, gümüşten pencereli.
Duvarları altından, demirdendi çatısı,
Anahtarı da yoktu, kapalıydı kapısı.
Tömürdü Kağul adlı, bir er, arana durdu,
Becerikli bir erdi, Oğuz ona buyurdu:
"Sen burda kalacaksın, kapıyı açacaksın,
Eve girdikten sonra, orduma varacaksın!"
Bu ere de Oğuz Han, dediği için "Kal! Aç!"
Böyle münasip gördü, adına dedi "Kalaç"!
(…)

Oğuz Kağan Destanı'nın tam metnine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Oğuz Kağan, yaptığı akınlarda karşılaştığı beylere isimlerini verirken onların hangi özelliklerini göz önünde bulundurmuştur? Günümüzde çocuklara isim verilirken nelerin dikkate alındığını düşünüyorsunuz?

Oğuz-Han'ın büyük bir şölen vermesi:
(...)
Sağ yanında Bozoklar, sol yanında da Üç-ok,
Oturup eğlendiler, kırk gün kırk geceden çok.
Yediler hem içtiler, erip muradlarına,
Oğuz böldü yurdunu, verdi evlâtlarına.
Dedi: "Ey! Oğullarım!
Ne vuruşmalar gördüm! Ne çok sınırlar aştım!
Ben ne kargılar ile, ne okları fırlattım!
Ne çok atla yürüdüm! Ne düşmanlar ağlattım!
Nice dostlar güldürdüm!
Ben ödedim çok şükür!
Borcumu Gök Tanrıya!
Veriyorum artık ben, sizin olsun bu yurdum!"

Anonim
(haz.: Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi*)

Oğuz Kağan'ın ölmeden önce ülkeyi oğulları arasında paylaştırmasının sebepleri neler olabilir?

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

1. Metnin bağlamını göz önünde bulundurarak aşağıdaki kelime ve kelime gruplarının anlamlarına yönelik tahminlerinizi tabloya yazınız. Tahminlerinizi TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.

Kelime/Kelime grupları	Kelime/Kelime gruplarının anlamına yönelik tahminim
dile gelmek	
gütmek	
yaman	
kargı	
toy	
budun	
buyruk	
yetmek	
bel bağlamak	
erişmek	

2. Aşağıda *Oğuz Kağan Destanı*'ndan bir bölüm verilmiştir. Bu bölümde altı çizili kelime veya kelime gruplarını karşılayacak birer ifade yazınız.

Urum Kağan derlerdi, ulu büyük bir Kağan,
Oğuz'un komşusuydu, sol yanında oturan.
Kentleri çok çok idi, sayısız orduları,
Dinlemezdi Oğuz'dan, giden buyrultuları.
Gitmez idi ardından, direnir durur idi,
"Sözünü tutmam!" Diye, söylenir durur idi.
Yarlık gönderdi Oğuz, yarlığın dinlemedi,
Oğuz başına koydu, yok edeyim ben dedi!
Oğuz yola çıkarak, bayraklarını açtı,
Muz-Dağ eteklerini, kırk günden sonra aştı.

3. Kullandığınız ifadelerin anlatımı nasıl etkilediğini açıklayınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Kökler adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Videoda geçen "bize kim olduğumuzu fısıldayan hikâyeler" sözüyle ne anlatılmak istenmiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

2. Hikâye anlatma geleneğinin kültürümüze katkıları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Anlatı geleneğinin yüzyıllar boyunca devam etmesinin sebepleri neler olabilir?

4. Bir sözlü edebiyat ürününün hangi millete ait olduğu nasıl belirlenebilir? Görüşlerinizi açıklayınız.

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki şemada boş bırakılan yerleri neden-sonuç bağlamında *Oğuz Kağan Destanı*'na uygun olacak şekilde tamamlayınız.

Neden	Sonuç
.....	Oğuz Kağan'ın gergedanla mücadele etmesi
İdil Nehri'ni geçmek istemeleri	.....
.....	Oğuz Kağan'ın yanındaki beylerden birine "Kalaç" adını vermesi
Oğuz Kağan'ın akınlar düzenlemesi	.....
.....	Oğuz Kağan'ın ülkeyi oğulları arasında paylaştırması

2. **a**) *Oğuz Kağan Destanı*'ndan seçtiğiniz bir bölümü koşul ve varsayım ifadeleri kullanarak yeniden yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

b) Seçtiğiniz bölümü ve yazdığınız yazıyı karşılaştırarak koşul ve varsayım ifade eden kelimelerin metne etkisiyle ilgili çıkarımlarınızı açıklayınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki ifadelerin/soruların cevaplarını ilgili boşluklara yazınız.

Oğuz Kağan Destanı'nın teması nedir? Temadan faydalanarak insan-doğa ilişkisinin destanın oluşmasındaki etkisini açıklayınız.

Oğuz Kağan Destanı'nda ele alınan konu günümüzde önemini korumaya devam ediyor mu? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Metinde temayı destekleyen kavram ve değerler nelerdir? Bu kavram ve değerlerin günümüzdeki yansımalarına ilişkin düşüncelerinizi belirtiniz.

Oğuz Kağan Destanı'nın ortaya çıktığı dönem hakkındaki çıkarımlarınız nelerdir?

Oğuz Kağan Destanı, hangi özelliklerinden dolayı bugün de geniş bir coğrafyada biliniyor olabilir?

Oğuz Kağan Destanı'nı günümüzdeki hangi iletişim araçlarını kullanarak anlatmak isterdiniz?

Sıra Sizde

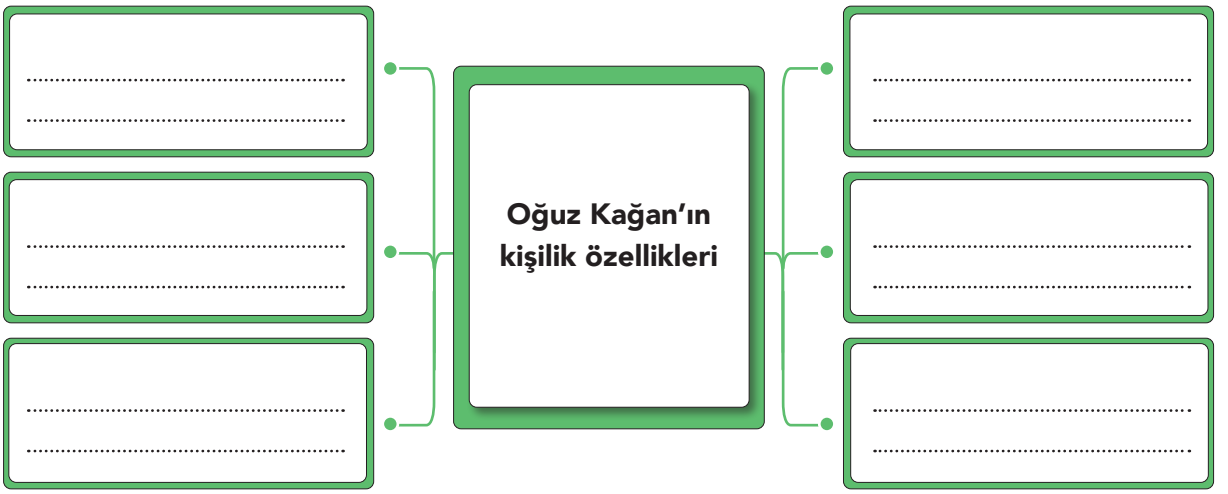
1. Aşağıdaki tabloda dil ve anlatım özellikleriyle ilgili yargılar verilmiştir. Bu bilgilerden *Oğuz Kağan Destanı*'yla ilgili olanları onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz. Belirlediğiniz dil ve anlatım özelliklerinin karşısına metinden örnekler yazınız.

Dil ve anlatım özellikleri	✓	Metinden örnekler
Niteleyici türde kelimeler kullanılmıştır.		
Kısa ve açık cümleler kullanılmıştır.		
Abartılı ifadelere yer verilmiştir.		
Ağırlıklı olarak duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.		
Çoğunlukla hareket bildiren kelimelere yer verilmiştir.		
Benzetmelerden yararlanılmıştır.		
Kişileştirmelere başvurulmuştur.		
Anlatımı zenginleştirmek için farklı sembollere yer verilmiştir.		
Seslenme ifadeleri kullanılmıştır.		
Anlam ve şekil bakımından değişim ve dönüşüm geçiren kelimeler vardır.		
Tamamı kurallı cümlelerden oluşmaktadır.		
Karşılıklı konuşmalardan yararlanılmıştır.		
Deyimlere yer verilmiştir.		

2. *Oğuz Kağan Destanı*'ndan faydalanarak destan türünün dil ve anlatım özellikleri hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.

Sıra Sizde

1. Tahlil ettiğiniz metinden faydalanarak Oğuz Kağan'ın kişilik özelliklerini boş bırakılan alanlara yazınız.

2. *Oğuz Kağan Destanı*'ndaki kahramanların özelliklerine sahip kişilerle gerçek hayatta karşılaşmanın mümkün olduğunu söyleyebilir misiniz? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Motif

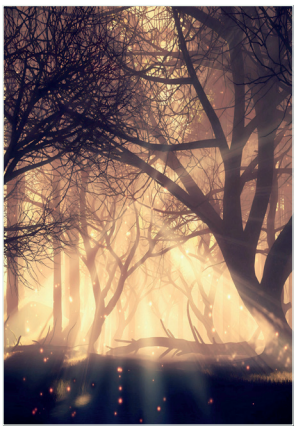
Bir edebî eserde kendi başlarına konuya özellik kazandıran ögelere denir. Farklı eserlerde yinelenen bir tema, olay, olgu, kişi, eşya ya da söz kalıpları motif olabilir. Motifler, edebî eserin ortaya çıktığı toplumun kültürel değerlerini yansıtan sembolik anlamlar taşır.

3. Oğuz Kağan'ın yaşadığı topluma yön vermesinde etkili olan kişilik özellikleri nelerdir?

4. Saklap adlı kahramanın Oğuz Kağan'a karşı tavrının değişmesinde hangi duygu ve düşünceleri etkili olmuştur?

5. Aşağıda görseli verilen motiflerin Oğuz Kağan'ın kişiliğinin oluşmasında etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Karşılaştıralım

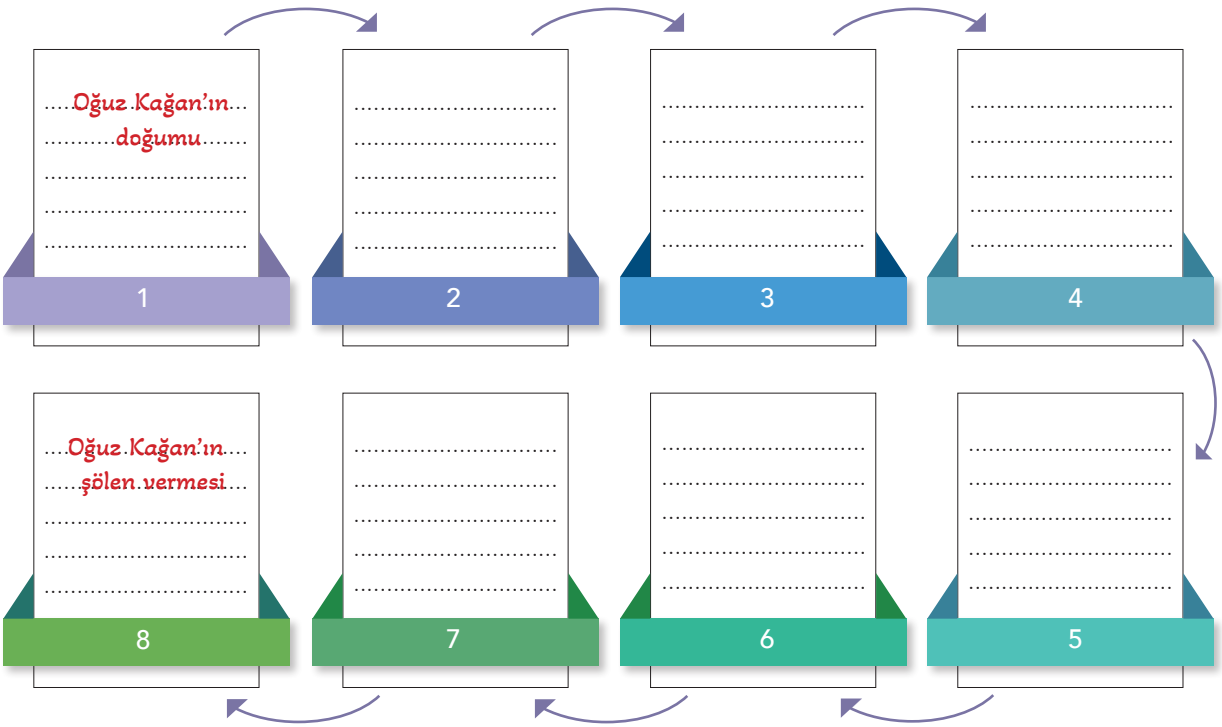
1. *Oğuz Kağan Destanı*'nın içeriğine yönelik yaptığınız tahminlerle destanı okuduktan sonra ulaştığınız bilgileri aşağıdaki T diyagramında karşılaştırınız.

Okuma öncesi tahminlerim	Okuma sonrası tespitlerim
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. Yaptığınız karşılaştırmayı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sıra Sizde

1. *Oğuz Kağan Destanı*'nın olay örgüsünü aşağıdaki şemada sıralayarak yazınız.

2. Olayların gelişiminde destandaki motiflerin rolü hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Destandaki olaylar, destanın oluştuğu coğrafyada benzer şekillerde bugün yaşanabilir mi? Düşüncelerinizi açıklayınız.

4. *Oğuz Kağan Destanı*'nın Türk kültürü açısından taşıdığı öneme dair görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Birlikte Öğrenelim

***Oğuz Kağan Destanı* ve aşağıdaki metinden faydalanarak çalışmayı yapınız.**

HAZRET-İ ALİ İLE MAĞRİP'TEKİ EJDERHANIN CENGİ

Rivayet edenler şöyle anlatır: Bir gün, Muhammed Mustafa hazretleri, mescidinde sabah namazını kıldı. Ashabına nasihat ederdi. Tam bu sırada mescidin kapısında bir kalabalık oluştu. Hazret-i Resul:

— Ya Selman! Dışarı çıkıp bak, bu ne kalabalıktır, dedi.

Selman dışarı çıktı, baktı ki yedi kişi dışarıda bekler. Boyunları ince, benizleri sarı ve karınları şiş ve dizlerine inmiş. Selman bunları gördü, gelip Hazret-i Resul'e haber verdi. Hazret-i Resul:

— Söyle, içeri gelsinler

Bunlar içeri girdiler, Hazret-i Resul'e selam verdiler. Hazret-i Resul bunlara yer gösterdi, oturdular. Sonra Hazret-i Resul:

— Ey kişiler! Sizin bu hâliniz nedir, nereden geliyorsunuz ve adlarınız nedir, dedi. Onlar:

— Ya Muhammed! Biz Mağrip diyarından geliriz. Padişahımızın adı, Şah-ı Şems-i Mağribî'dir. Bizi size gönderdi. Mağrip ilinde bir bela peyda oldu.

Bu Mağrip ilinde bir kuyu, o kuyuda da bir ejderha vardı. Yılda bir kere kuyudan dışarı çıkar. Öyle bir ejderhadır ki anlatmak mümkün değildir. Bu ejderhanın karargâhı olan kuyunun yanında bir pınar vardır. Mağrip memleketinin tamamı dört yüz parça kaledir. Bu kalelere su, hep o pınardan taksim olur. Zira ondan başka su yoktur. O ejderha yılda bir kere o kuyudan çıkar ve o sudan içer. Geride kalan suyu her kim içerse hasta olur. Bir iki günden sonra ölür. (…)

—Ya Resulallah! O ejderha, öyle bir ejderhadır ki gökyüzünden kuş uçup üzerinden geçemez. Hemen kapıp alır. Bir kule yakın varmanın imkânı yoktur, deyip Şah-ı Şems Mağribi'nin mektubunu çıkardılar. Çıkardıkları mektubu Hazret-i Resulullah'ın huzuruna koydular. Hazret-i Resulullah mektubu alıp vahiy kâtibine verdi.

(…)

Hazret-i Resul-i Ekrem bu mektubun içinde yazanları dinledi. Hemen ashabdan tarafa bakıp:

— Ya Ashab! Bilmiş olun ki; bize farz oldu. Gidip ejderha ile cenk edeceğiz. Şimdi sizden istediğim şudur: Her kimin din gayreti varsa gidip o canavar ile cenk eylesin. İnşallah o belayı bu memleketten def eyleyecek, dedi.

(…)

Hazret-i Emirü'l-müminin Ali'yi davet edip:

— Ya Ali! Tanrı seni Mağrip diyarına gönderdi. O gazayı sana nasip eylemiş. Mağrip diyarında bir ejderha peyda olmuş. Orada bir yerde bir pınar varmış. O pınardan Mağrip vilayetinin tamamı, dört yüz kale su alırmış. Bütün diyara su o pınardan dağılırmış. O pınarın yanında bir kuyu varmış. O kuyuda bir ejderha varmış. Yılda bir kez çıkıp o suyu içermiş. Geri kalanı zehirli imiş. O suyu her kim içerse hasta olup bir iki günden sonra ölürmüş.

(…)

Hazret-i Resul böyle deyince Hazret-i Ali:

— Ya Habiballah! Her kim Allahuteala'nın buyruklarını ben kuluna emrederse, başımın üzerine olsun. Gideyim Hakk teala yoluna ve senin aşkına canımı feda edeyim. O memlekete gideyim. Tanrı teala başıma ne yazdıysa göreyim. Hakk'ın emrine ve Resul'üne itaatkârım, dedi.

(…)

Allahuteala'ya tevekkül edip günden güne, yiye içe, kona göçe Mağrip vilayetine geldiler. Tansu Kalesi, Şah-ı Şems-i Mağribî'nin başkenti idi. Oradan ejderhanın makamına iki günlük yol vardı. Kays, Şah-ı Mağribî'nin veziri idi:

— Ya Ali! Siz biraz yavaş gelin. Ben ileri gidip Şah-ı Şems-i Mağribî'ye sizin geldiğinizi müjdeleyeyim. Sizi karşılamaya gelip saygı göstersin, dedi. Hazreti Ali:

— Güzel olur, git, dedi.

(…)

Hemen bir geniş yerde konakladılar. Çadırlar kuruldu. O gece orada dinlendiler. Sabah oldu, namaz kıldılar. Atlarına bindiler. O esnada davul sesleri geldi. Meğer ki orada bir kâhya varmış. Emirü'l-müminin Ali ondan sordu:

— Bu ne kavgadır? Yoksa düşman mı geldi, bu cenk davulu niçin dövülür, dedi. Kethuda:

— Ey şah-ı velayet! O ejderha burada ortaya çıkmıştır. Yılda bir kere bu kuyudan çıkar, işte şimdi yine dışarı çıkmıştır. Bu cenk davulu onun için çalınır. Davul döverler ki ejderhanın narasını kimse işitmesin. Ejderha kuyudan dışarı çıktığı zaman nara atar. Her kimin kulağına girerse ödü patlar, dedi.

Bu haberi ashap işitti, hepsi üzüldü. Ama Hazret-i Ali şöyle mutlu oldu ki yüreği coştu:

— Ey ashab! Ejderha cengini ne zaman gidelim? Bu fırsatla ejderhayı yok ederiz, dedi.

Niyetlendi ki askeri burada bıraka. Kendisi yalnızca ejderhanın yanına gitti. Döndü, Malik-i Ejder'e:

— Ey Malik-i Ejder! Sen burada askerle dur, ben yalnız başıma ejderha cengine gideyim, deyip hemen Hazret-i Muhammed'in sancağını çekti ve Düldül'e bindi. Ejderhanın makamına doğru yöneldi. (…)

Hazret-i Ali ejderha ve devlerle savaşır. Daha sonra Müslüman ordusuna karşı gelen Şemun ile savaşarak onu da yener. Medine'ye döndüğünde Resul aleyhisselamla buluşur. Resulullah Ali'nin yüzünden öper ve onu bağrına basar. Resulullah Mağrip'te olanları sorar ve Hazret-i Ali bir bir anlatır.

Hazret-i Resul, İmam Ali'ye "Aferin.", dedi. Ashap:

— Ya Resulullah! Hakk teala bizi İmam Ali'den ayırmasın dedi ve cümle Medine halkı gelip:

— Ya Ali! Gazan mübarek olsun, dediler.

(...)

Anonim

(haz.: Necati Demir, Mehmet Dursun Erdem, *Hazret-i Ali Destanı)*

- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak aşağıdaki görevleri yapınız.

I. Grup: Tür ve şekil bölümündeki soruları cevaplayınız.
II. Grup: İçerik bölümündeki soruları cevaplayınız.
III. Grup: Dönem bölümündeki soruları cevaplayınız.

Tür ve şekil

- Okuduğunuz metinlerin türleri nelerdir?
- Bu metinlerin türünü belirlerken neleri dikkate aldınız?
- Bu metinlerin şekil özellikleri nelerdir? Okuduğunuz metinlerin oluşum şekilleri (şiir-düzyazı) metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

İçerik

- Bu metinlerde ele alınan konular nelerdir?
- Metinlerin konusunu belirlerken hangi kelime ve kelime gruplarını dikkate aldınız?
- Metinlerin benzer içeriklere sahip olmasının sebepleri neler olabilir?
- Metinlerde anlatılan olayların gerçeklikle ilişkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Metinlerde geçen hayalî ve olağanüstü ögelerin anlatıma katkısını açıklayınız.

Dönem

- Bu metinlerde dönemin sosyal yaşantısını ve kültürünü yansıtan ifadeler nelerdir? Metinlerin günümüze ulaşmasında bunların etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
- Metinlerin sözlü geleneğin özelliklerini yansıttığını düşünüyor musunuz? Gerekçelendirerek açıklayınız. Metinlerde günümüzde kullanılan deyimlerden hangilerine yer verilmiştir?
- Milletlerin hayatında derin izler bırakan tarihî olayların sözlü olarak anlatılmasının sebepleri neler olabilir? Okuduğunuz metinlerde günlük konuşma diliyle oluşturulan ifadelerin metinlere katkısını açıklayınız.
- Bu metinlerin hangi disiplinlere kaynaklık edebileceğini örnekler vererek açıklayınız.
- *Oğuz Kağan Destanı*'nda ve *Hazret-i Ali ile Mağrip'teki Ejderhanın Cengi*'nde olayların geçtiği coğrafyanın metinlerin oluşumuna katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

- Elde ettiğiniz sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla paylaşınız.

Çözümleyebilme

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metne açık uçlu sorular yerleştirilmiştir. Metinden faydalanarak bu soruları cevaplayınız.

Oğuz Kağan ve Devlet adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

2.

MANAS DESTANI

MANAS'IN DOĞUŞU

Kocamış Çıırçı'ysa, Manas'ını beledi.
Koydu renkli beşiğe, Hızır da destekledi.
Derin sulara girdi, Kâfir ile Müslüman,
Manas'ın haberini, kalmadı hiç duymayan.
Manas birden kükredi, beşiğinden deprendi,
Etrafına bakarak, yüksek sesle seslendi:
"Ak-sakallı Yakıp-Han, İslâmın yolunu aç!
(...)
Yakup-Han bu sözleri anlayarak doğruldu,
Ala-baş yorga atı, çekerek eyer vurdu.
Giyindi ak zırhını, yakaları altından,
Kuş gözüyle süslenmiş, yenleri de bakırdan,
Yapılmış som altından, gümüşlerle süslenmiş,
Zırhlarını giyerek, Yakıp-Han şöyle demiş:
"Bay'ın oğlu Bay-Bakay, gel beri tez karşıma,
Ne yapayım, sen söyle, nasihat ver başıma.
Manas adlı kulunum, atıma bineyim der,
Uzun yolculuklara, çıkıp da gideyim, der.
Medine toprağına, ayağımı basayım,
Muhteşem Buhara'nın içinde dolaşayım."
(...)

Anonim
(haz.: Bahaeddin Ögel)

Manas'ın düşmanlarının üzerine gitmek istemesinin sebepleri neler olabilir? Yazınız.

.....

.....

3. Manas'ın kişilik özelliklerini yansıtan beş anahtar kelime yazınız.

.....

.....

4. Oğuz Kağan ve Manas'ın kişilik özelliklerinin oluşmasında hangi unsurların etkili olduğunu tartışınız.

5. Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinde destan kahramanlarının çevrelerine güven vermeleri, toplumla dayanışma içinde olmaları, vefalı ve özverili olmaları gerektiği anlatılmaktadır. Bunun sebepleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Tartışınız ve tartışma sonunda ulaştığınız sonuçları yazınız.

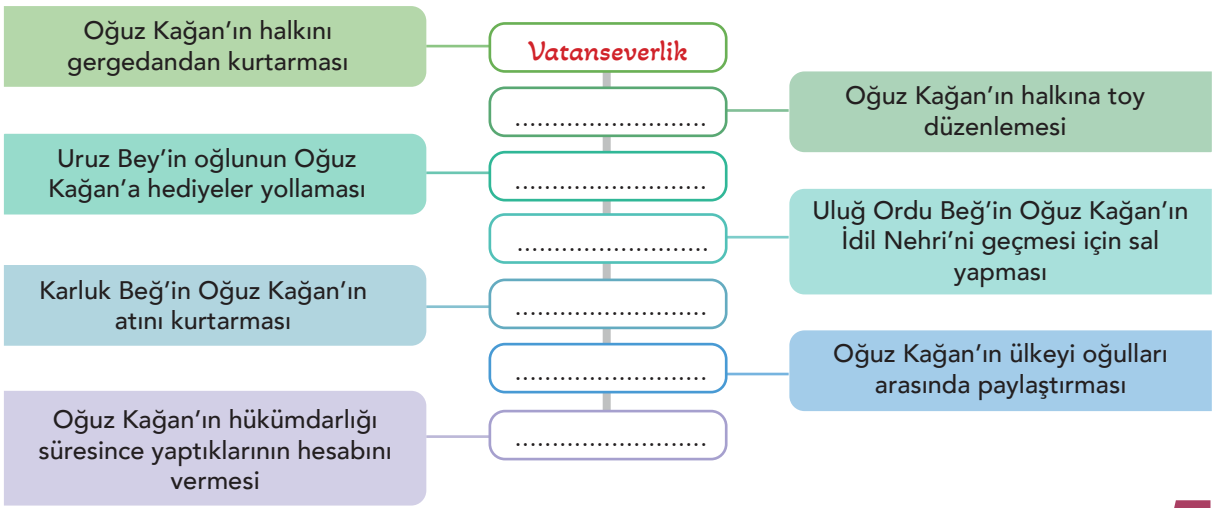
.....

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloda *Oğuz Kağan Destanı*'ndan bazı olaylar verilmiştir. Olayların karşısına bunların temsil ettiği millî ve manevi değerlerimizi örnekteki gibi yazınız.

Sıra Sizde

1. Olağanüstü olaylar, insan-doğa ilişkisi, toplumsal yaşam vb. konuları ne tür bir metinle ifade etmek isterdiniz? Gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

2. Olağanüstü olay ve kişileri konu edinen anlatıların ilgi görmesinin sebepleri neler olabilir?

.....

.....

3. **a**) Ad verme, at, ışık vb. motiflerin destandaki anlamları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

b) *Oğuz Kağan Destanı*'nı günümüze uyarlasaydınız destanda nasıl bir dil ve üslup kullanırdınız?

.....

.....

Sıra Sizde

1. Oğuz Kağan'ın düzenlediği akınlarda ona yol gösteren ne olmuştur?

- At
- Kurt
- Kartal
- Ağaç
- Işık

2. *Oğuz Kağan Destanı* ile ilgili aşağıda verilen soru cevap etkinliğinde ilgili alanları örnekteki gibi doldurunuz.

Soru	Cevap
Oğuz Kağan'ın akınlar düzenlemesinin sebepleri neler olabilir?	Cihan hâkimiyeti ve Türk boylarını birleştirmek istemesi
Bu akınların destan kahramanı olarak Oğuz Kağan'ın karakterine ve gelişimine ne gibi katkılarının olduğunu düşünüyorsunuz?	
	Gök yeleli kurdun yol göstermesi
Oğuz Kağan, Kıpçak akınında İdil Nehri'ni nasıl geçmiştir?	
	Karluk'un buzlarla kaplı çok büyük bir dağa gidip dokuz gün sonra Oğuz'un atını getirmesi
Oğuz Kağan, yoluna çıkan büyük evin kapısını açmak için nasıl bir çözüm üretmiştir?	

Sıra Sizde

***Oğuz Kağan Destanı*'yla ilgili aşağıdaki şemada verilen soruları cevaplayınız.**

Destanın olay örgüsünde sizi en çok etkileyen olay nedir? Gerekçesiyle açıklayınız.

Destandaki vefa, özveri, cesaret, kararlılık, güven, dayanışma, dostluk, sevgi ve kahramanlık gibi değerlerin hangi kişiler tarafından somutlaştırıldığını belirleyiniz.

Oğuz Kağan Destanı

Oğuz Kağan'ın doğduğu, yaşadığı ve mücadele ettiği coğrafyanın özellikleri nelerdir?

Oğuz Kağan Destanı'ndaki zaman unsurları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Şemadan faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Belirlediğiniz yapı unsurları ile destanın dil ve anlatım özellikleri arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Destandan örnekler vererek açıklayınız.

2. Destanda olayların gelişiminde zaman ve mekânın bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Karşılaştıralım

1. **a**) *Oğuz Kağan Destanı*'yla aşağıdaki metni tabloda verilen ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.

Yapma Destan

Bir milletin tarihinde önemli görülen olayların şairler tarafından yazılmasıyla oluşan destanlardır. Yapma destanlarda doğal destanlardan farklı olarak yer, zaman ve kişi unsurları daha belirgin ve gerçekçidir.

Destan türünün genel özellikleriyle ilgili videoya ve etkinliklere karekoddan ulaşabilirsiniz.

ÜÇ ŞEHİTLER DESTANI

İNÖNÜ DOLAYLARINDA DÜŞÜNCELER

İnönü'nün yeli gelir uyutmaz,
Uzar gider cepheye, geceden.
Nazlıdır Dursunbey köyünün aklığı
Hem geçer hem geçmez, düşünceden.

Düşman görmüş düşmanlardan yardımı, yürümüş,
Taa buraya kadar.
Yedi düvelin gücü bu,
Gelmiş bakalım, n'apar!

Toprak bizi tanımakta, sevmekte,
Herkes, uzandığı yerde yeşermiş.
Çoluğunu çocuğunu yaşamak tenha tenha,
Hepimizin gizlice yaptığı iş.

Girmişiz ovalarca, tepelerce sipere,
Gönüllerimizde bir vatan, zabit nefer,
İnönü'nde bu ikinci savaş olacak,
Saldırırlarsa eğer.
(...)

BİR PARILTI

Koca bir yasla herkesin karardığı sırada,
İki gölge belirdi geriden ağır ağır.
Biz anlamadan, ürperdi yavaşça, saçlarımız,
Uyuyordu namlular kör, dipçikler sağır.

Gölgeler seçildi, doğrulduk;
Biri atlı, biri yaya.
Düşmanın ateşleri akıyordu üzerlerinden,
Devam ettiler, usul usul, pervasızca yaklaşmaya.

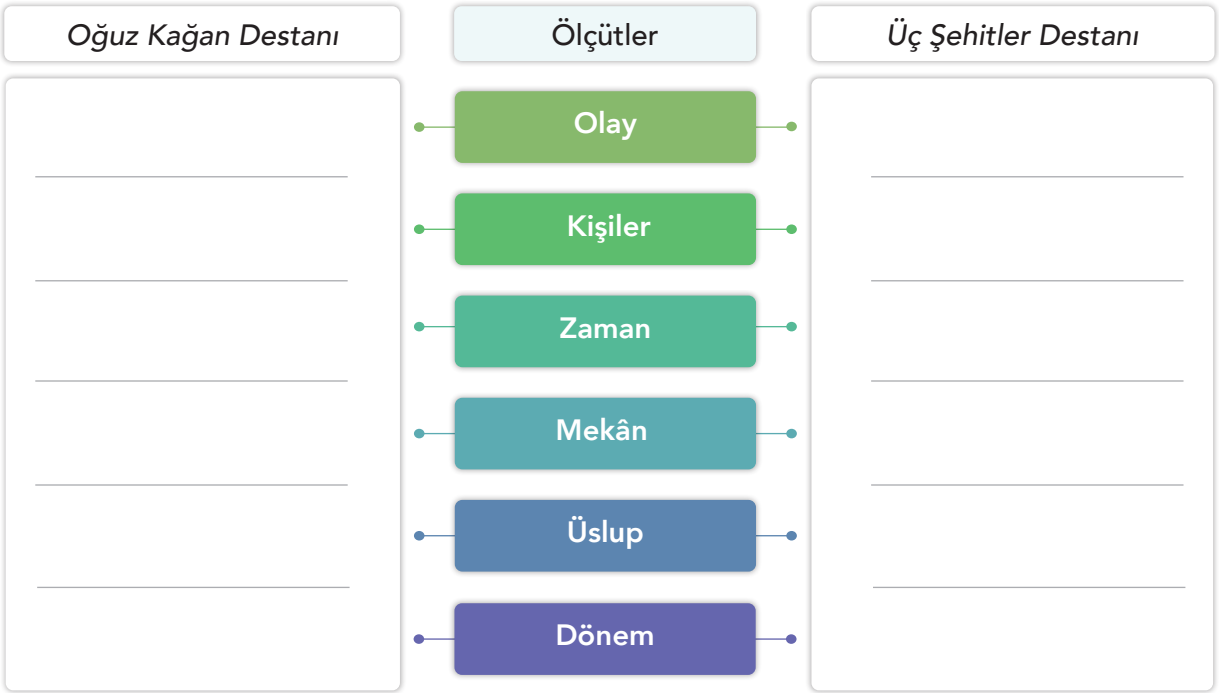
Gülümsüyordu onların görünüşü, dağlar gibi,
Düşmana, ateşlere, cesur ve sonsuz.
Gördük azıcık ışımış, cesaret güzel şey,
Yaşanmaz onsuz.

Gördük bin güçle ışımış, bin güçle dirilmiş, işte;
Aynı yavaşlıkla yaklaşıyorlar.
O gülümseme de durmadan büyüyordu, yaklaşıyordu,
Bize kadar.

Seçtik gelenleri, atlısı Kemalettin Sami Bey,
Aslan fırka kumandanımız.
Alay kumandanı Salih Bey, yayası,
Toplandı birdenbire taa hücrelere dağılmış canımız.

(…)

Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Bütün Şiirleri 1*

b) Yaptığınız karşılaştırmadan faydalanarak destanlardaki yapı unsurları arasındaki benzerlik ve farklılıkların sebepleri hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Destanlardaki zaman kavramının dil ve anlatıma etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

3. *Üç Şehitler Destanı*'ndan alınan parçadaki sebep-sonuç, amaç-sonuç, koşul-sonuç ifade eden cümleleri tablodaki ilgili bölüme yazınız. Bu cümlelerin metne katkısı hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Sebep/amaç/koşul ifade eden cümleler	Sonuç
	Askerlerin moral bulması
	Askerlerin uyumaması
	İkinci İnönü Savaşı'nın çıkacağının düşünülmesi

4. *Oğuz Kağan Destanı* ve *Üç Şehitler Destanı*'ndaki olayları tutarlık bakımından karşılaştırarak ulaştığınız sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Karşılaştıralım

***Onlar da İnsandı* adlı romandan alınan aşağıdaki parçayı okuyunuz. Bu parçayla *Oğuz Kağan Destanı*'nı Venn şemalarında belirtilen ölçütlere göre karşılaştırarak boş bırakılan bölümleri doldurunuz.**

ONLAR DA İNSANDI

(…)

Bekir döndü, garip bakışlarla kızının yüzüne baktı, titreyen sesiyle sordu:

— Kelebek mi arıyorlar tarlada, kızım?

Ayşe elini alnından indirdi:

— Hayır, baba! kelebek aramıyorlar, onlar topograf.

— Topograf da ne?

— Onlar bizim tarlayı ölçüyorlar.

Ayşe babasına bir şey söyliyecekti, ama içini bir şey sıktı, sesi boğazında kırıldı. Çünkü toprakların alınıp holhozlar kurulduğu haberini iki gün önce gazetede okumuştu. Şimdi de tarlada dolaşanların kelebek toplayan Moskova Rusları olmadıklarını anlayıp babasının tarlasını ölçtüklerini gözleriyle görünce bütün kanı çekilmiş, gözleri yaşarmıştı.

Babasının yüzüne de bakamıyor, ağız açıp bir şey söylemiye kendinde kuvvet bulamıyordu. Bekir'in de içi yanıyordu, çünkü tarlasını yabancıların ölçmesi, sofrasında ekmeğini ölçmeleri gibiydi. Hem kim ve ne sebeple yapıyordu bu işi? Tarlayı satan yoktu, alan yoktu, satmaya niyeti de yoktu; tarlanın gitmesi canın gitmesi demekti çünkü.

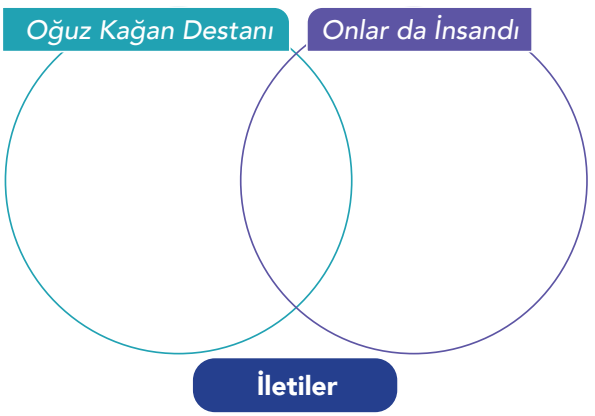
Çünkü onun yedi göbek ataları bu toprağa kök salmışlardı; bu torpağın, bu güneşin besiniyle büyümüşler, dallanmışlardı. Şimdiyse birtakım yabancılar gelmiş, toprağı ölçüyorlardı. Hey Allahım, bu kök bu topraktan çıkarılır da başka toprağa dikilirse tamamiyle kuruyup gitmez miydi? Ama kim ölçüyordu tarlasını, ama kim atacaktı Bekir'i tarlasından? Tarla babadan, atadan miras değil miydi yahu?

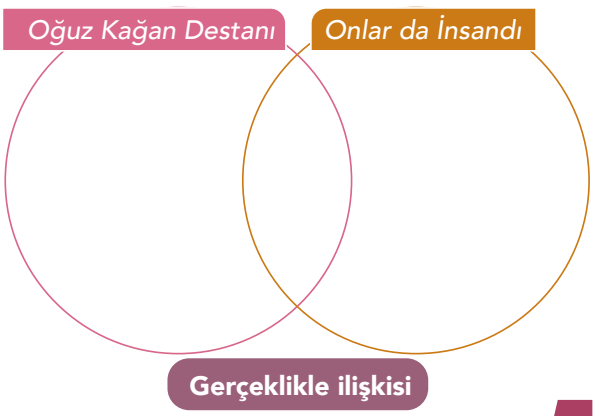
(…)

Birkaçının elinde Gurzuf iskelesi yanında resim çeken Cemil'in üç ayaklı fotoğraf makinesi gibi makineler vardı. Başbaşa verip konuşuyor, sonra hep birden Kuşkaya'dan iniyorladı. Biri topluluktan ayrılıyor, elini kaldırıyor, bir şeyler emrediyordu. Bunun üzerine bir başkası Bekir'in tarlasına atlıyor, çatrapi armutlarına yakın bir yere gidiyor, elini kaldırıyordu Bekir ise merakla, ikide bir kalbini saran sebepsiz bir korku ile onları seyrediyordu.

(…)

Cengiz Dağcı, *Onlar da İnsandı*

Dilimizin İncelikleri

1. Aşağıdaki tabloda *Oğuz Kağan Destanı*'ndan alınan cümleler verilmiştir. Bu cümlelerde geçen zarfların altını çizerek çeşidini onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Örnek cümleler	Durum	Zaman	Yer-Yön	Soru	Miktar
Kırk gün geçtikten sonra, yürür oynaşur oldu!					
Ormanda avlanarak, bir geyiği avladı.					
Çok güzel bir kızdı bu, sanki kutup yıldızı!					
Bu kurt döndü Oğuz'a, bakmadan sağa sola.					
Oğuz bunu görünce, o yerde durmuş idi.					
Döndü bu kurt Oğuz'a, tıpkı bir insan gibi!					
Toplattı çadırını, Oğuz duyunca bunu.					
Ayıyı astı yine, o ağaçtan aşağı.					
Bu İdil sularını, nasıl geçeceğiz biz?					
Nihayet durdu bir gün, nece sonra günlerden.					

2. Aşağıdaki cümlelerde yer alan zarfların altını çiziniz. Bu zarfların cümleye kattığı anlamı, verilen boşluklara örnekteki gibi yazınız.

Örnek cümleler	Cümleye kattığı anlam
Saklap adını verdim, sana ad olsun diye.	Sebep
Hazret-i Ali bu kez ejderhaya heybetle baktı.	
Daha bu yaşta iken, çıkar avlara gider!	
Bu yönde Oğuz Han'a yerince akıl verdi.	
Toplandı birdenbire taa hücrelere dağılmış canımız.	
Gördük azıcık ışımış.	

3. Zaman ifade eden zarfların *Oğuz Kağan Destanı*'nın dil ve anlatımına katkısı hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

1. **a**) Aşağıdaki görsellerden hangisinin/hangilerinin *Oğuz Kağan Destanı*'nın içeriğini yansıttığını düşünüyorsunuz? İşaretleyiniz.

b) İşaretlediğiniz görseli/görselleri seçme nedenlerinizi gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

2. Siz olsaydınız "Saklap, Karluk, Kalaç" adlı kahramanlara hangi isimleri verirdiniz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

3. *Oğuz Kağan Destanı* günümüzde söylenseydi anlatımda ne gibi değişiklikler olurdu? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

4. Günümüzde bir destan yazacak olsanız hangi olayları konu edinirdiniz? Gerekçelendirerek yazınız.

.....

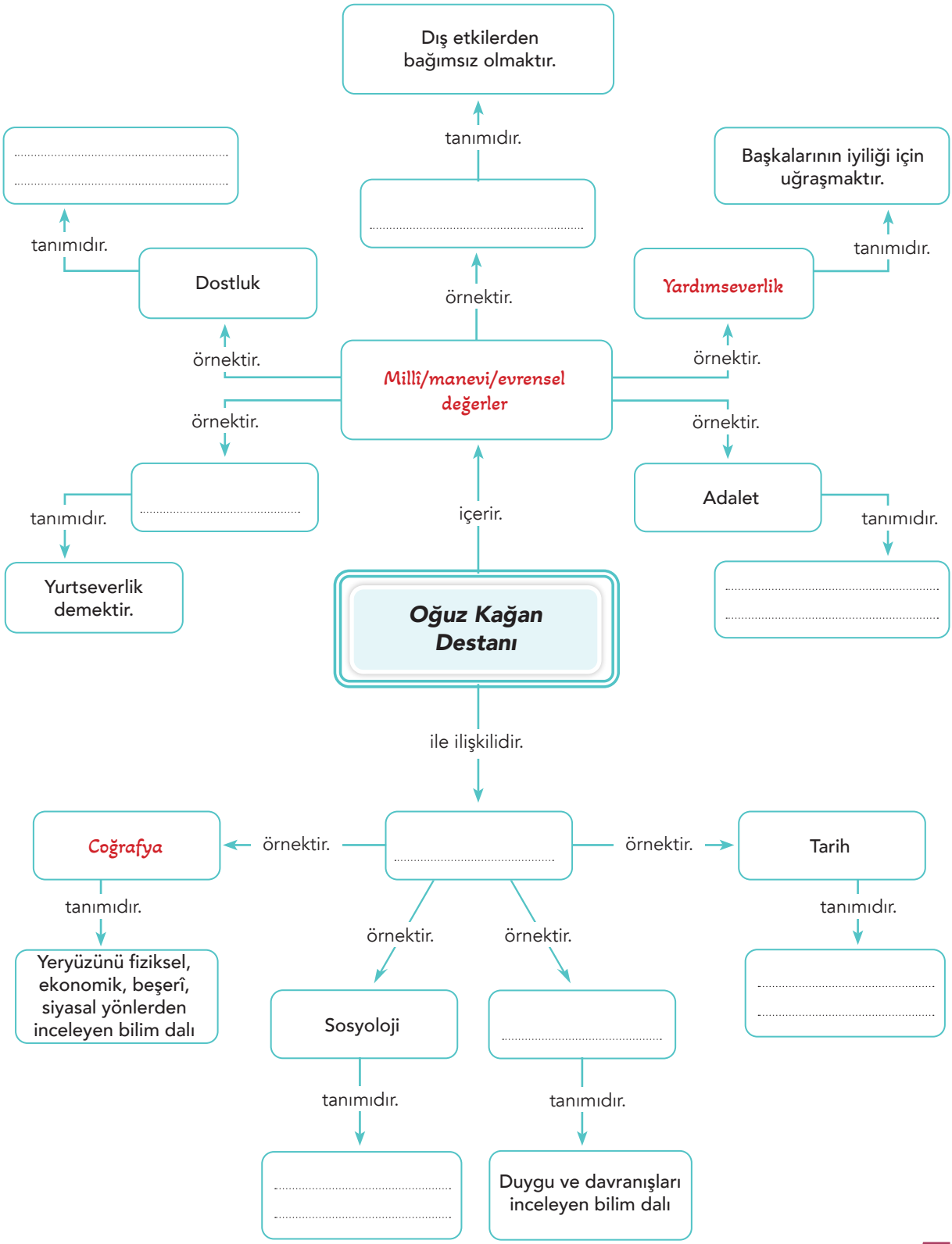
.....

.....

5. *Oğuz Kağan Destanı*'nda geçen "bu çağda, bu yerde, bir yerde, bir gün, yine günlerden bir gün, bir büyük orman, Oğuz yurdu" gibi ifadelerin hayalinizde nasıl bir yeri ve hangi zamanı canlandırdığını açıklayınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan yerlere uygun değer, disiplin ve tanımları yazınız.

Yansıtabilme

Sıra Sizde

1. *Oğuz Kağan Destanı*'nı değerlendirmek için aşağıdaki tabloda verilen örnekteki gibi ölçütler belirleyerek metne yönelik duygu ve düşüncelerinizi yazınız.

Belirlediğim ölçütler	Duygu ve düşüncelerim
Olağanüstü ögeler	

2. *Oğuz Kağan Destanı*'nı okurken kullandığınız okuma stratejisinin, metni anlamaya ve incelemeye katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sıra Sizde

***Oğuz Kağan Destanı* ile ilgili aşağıda verilen çalışmalardan birini seçerek yapınız.**

Yerine koy

- Oğuz Kağan'ın yerine kendinizi koyarak destandan seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Birleştir

- *Oğuz Kağan Destanı*'nı başka bir destanla birleştiriniz.
- Birleştirdiğiniz destanlarda kahramanların karşılaştığı zorluklar ve verdiği mücadelelerle ilgili seçtiğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Uyarla

- *Oğuz Kağan Destanı*'nı günümüz koşullarına uyarlayınız.
- Oğuz Kağan günümüzde yaşayan bir mühendis, doktor, öğretmen vb. olsaydı karşılaşacağı sorunlar ve bunlara üreteceği çözüm yolları neler olurdu? Bu tespitlerinizi destandan seçeceğiniz bir bölüme uyarlayarak bölümü yeniden yazınız.

Değiştir

- *Oğuz Kağan Destanı*'ndaki bir olayın sonucunu değiştiriniz.
- Oğuz Kağan'ın milletine kağan olmadığını düşünerek destandan seçeceğiniz bir bölümü kurgulayınız ve yeniden yazınız.

Farklı kullan

- *Oğuz Kağan Destanı*'ndaki liderlik ve yardımseverlik anlayışını başka bir alana uyarlayınız.
- Oğuz Kağan'ın karar verme becerilerinin bir iş ortamında sağlayacağı faydaları göz önünde bulundurarak destandan seçeceğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Çıkar

- *Oğuz Kağan Destanı*'ndan bir kahramanı veya olayı çıkarınız.
- *Oğuz Kağan Destanı*'ndan herhangi bir kahramanı veya olayı çıkardığınızda olabilecek değişiklikleri düşünerek destandan seçeceğiniz bir bölümü yeniden yazınız.

Tersine çevir

- *Oğuz Kağan Destanı*'ndaki olayları tersine çeviriniz.
- Oğuz Kağan'ın halkına zarar veren gergedanı öldürmediğini düşünerek destanın bu bölümünü yeniden yazınız.

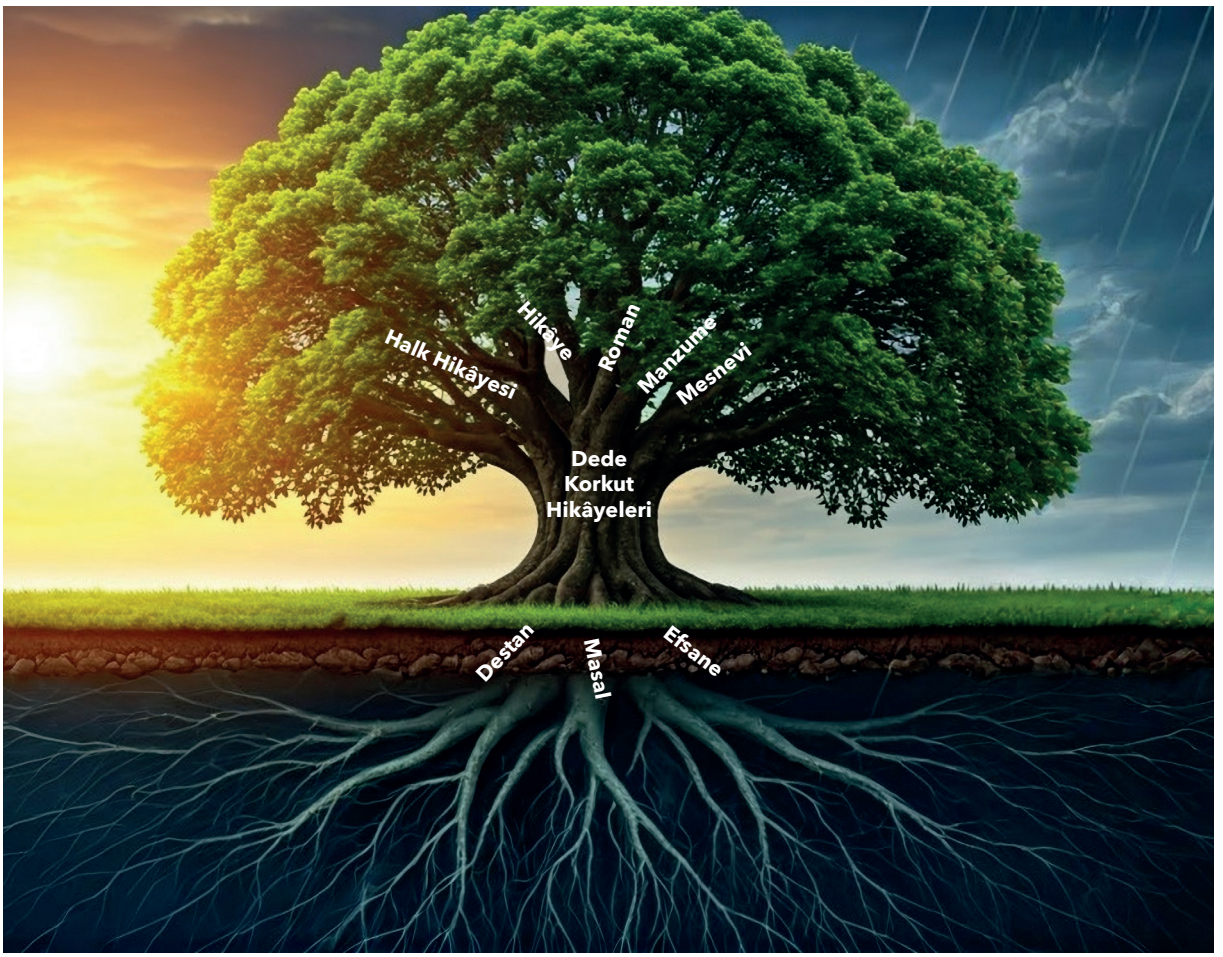
Seçtiğiniz çalışmayla ilgili değerlendirmelerinizi ifade eden bir yansıtma yazısı yazınız.

Yansıtma Yazısı

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)
OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıdaki görseli inceleyerek soruları cevaplayınız.

1. Görselde adları verilen türler, metin türleri içerisinde hangi başlıkta toplanabilir? Niçin?

2. Görsel ve aşağıdaki parçadan yola çıkarak belirtilen metin türleriyle ilgili hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

Diğer geleneksel tahkiye türlerinde (masal, halk hikâyeleri, meddah hikâyeleri gibi) olduğu gibi mesnevilerin de ortaya çıktıkları dönemde toplumun anlatı ihtiyacını karşıladıkları kabul gören bir görüştür. Bununla birlikte kimi araştırmacılar bunu daha da ileriye götürerek modern anlatı formu olan roman ile aralarında bir koşutluk kurmuş ve mesneviler için 'ortaya çıktıkları dönemin romanı sayılabileceği' yönünde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

İsmail Kekeç

3. Aşağıda bazı mesnevilerden parçalar verilmiştir. Parçaları okuyunuz ve bu mesnevilerin konularına yönelik çıkarımlarınızı ilgili yerlere yazınız.

Konu: .....

Vesîletü'n-Necât (Mevlid)

(…)

329 İşid imdi Mustafâ mi'râcını
Nece urundı saâdet tâcını

330 Göklere hem nece seyrân kıldı ol
Hak Teâlâ hazretine buldı yol

331 Hem ana Allâh nece lutf eyledi
Yâ nece rahmet hânıyla toyladı

332 Ol saâdetler kim anda buldı ol
Dünyede hiçbir gişi bulmış degül

333 Anda ol gördügin âdem görmedi
Kimse hem ol erdügine ermedi

(…)

Süleyman Çelebi

Konu: .....

Leylâ ve Mecnûn

(…)

1408 Mecnûn ile Leylîni berâber
Ger kimse der ise kılma bâver

1409 Leylîde eğerçi derd çohdur
Mecnûn-ı hazînce derdi yohdur

1410 Leylî eli iğnedendür efgâr
Mecnûna kılıçlar eylemez kâr

1411 Leylîni eder harîr dil-gîr
Mecnûna verür neşât zencîr

1412 Leylî ister ki eksile gam
Mecnûn gamın arturur demâdem

(…)

Fuzûlî

Mesnevi

Yûsuf ve Zelîhâ

(…)

584. Zelhâ dahı getürdi her birine
Bıçak hem bir turunc verdi eline

585. Eytdi kesmen demeyince siz anı
Kim çagırdı Yûsuf kandasın kanı

586. Çıkdı hücreden kim ol benzer aya
Yüzi nûrı şu'le verdi odaya

587. Ol hâtûnlar çünki gördiler yüzin
'Aklı gidüp unudurlar kend' özin

588. Kıldılar âh kamusı düşdi yere
Oldı hayrân esrüdi anı göre

(…)

Şeyyâd Hamza

Konu: .....

İskender-nâme

(…)

3016. Düşdi fîlün herbiri bir bîşeye
Âferîn hoş-rây u key endîşeye

3017. Rây-ıla her işe çâre bulınur
Kişi kadri dâniş-ile bilinür

3018. Çün tagıldı fîl kaldı Fûr-ı şâh
Sald'anun üstine İskender sipâh

3019. İki düşmen birbiri-y-l'idüp neberd
At ayagından göge dikildi gerd

3020. Birbirine irdi leşker fevc fevc
Kan revân oldı arada mevc mevc

(…)

Ahmedî

Konu: .....

4. Beyitlerin numaralarından faydalanarak mesnevilerin uzunlukları hakkındaki tahminlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

► Aşağıdaki afişi inceleyiniz. Afişten yararlanarak okuyacağınız metnin türü ve içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz. Tahminlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

► Öğretmeninizin açıklamaları doğrultusunda millî ve evrensel değerleri tespit etmek amacıyla mesneviyi notlar alarak okuyunuz.

2. OKUMA METNİ (ANA METİN)

HARNÂME

(...)

74. Bu gün otlakda gördüm öküzler
Gerüben yürür idi gögüzler

75. Her birisi semiz ü kuvvetlü
İç ü tışı yağlı vü etlü

76. Niçün oldı bulara erzânî
Bize bildür şu tâc-ı sultânî

77. Yok mudur gökde ıldızumuz
K'olmadı yir yüzünde boynuzumuz

78. Çün sığırdan eşek nite ola kem
Çün meseldür ki der benî Âdem

79. Har eger hor u bî-temiz oldı
Çünki yük tutar ol aziz oldı

80. Bâr-keşlikde çün biziz fâyık
Boynuza niçün olmaduk lâyık

81. Böyle virdi cevâbı pîr eşek
K'ey belâ bendine esîr eşek

82. Bu işin aslına işit illet
Anla aklında yok ise kıllet

83. Ki öküzü yaradıcak Hallâk
Sebeb-i rızk kıldı ol Rezzâk

84. Dün ü gün arpa buğda işlerler
Anı otlayup anı dişlerler

85. Çün bular oldu ol azîze sebep
Virdi ol izzeti bulara Çalap

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

(...)

74. Bugün otlakta göğüslerini gererek yürüyen öküzler gördüm.

75. Her birisi semiz ve kuvvetliydi; içleri ve dışları yağlı ve etliydi.

76. Bunlara sultan tacı/boynuz neden layık görüldü (biz de hayvan isek onlardan farkımız ne); bunu bize bildir.

77. Bizim gökyüzünde (talih) yıldızımız mı yok ki, yeryüzünde boynuzumuz olmadı.

78. Eşek sığırdan niçin daha kötü olsun; insanoğlu bunu atasözü olarak söyler ki:

79. "Eşek her ne kadar hor ve anlayışsız ise de, yük çektiği için şerefli ve hürmet hak eden bir hayvandır."

80. Mademki yük çekmekte biz sığırdan üstünüz, öyleyse boynuza neden layık olamadık?

81. Görmüş geçirmiş ihtiyar eşek şöyle cevap verdi: Ey belâ bağına esir olmuş eşek!

82. Eğer aklında noksan yoksa anla! Bu işin aslına sebep şu:

83. Yaratıcı öküzü yarattığında, O rızık verici, onu rızık sebebi yaptı.

84. (Öküzler) gece gündüz arpa ve buğdayla uğraşırlar, onu otlayıp onu dişlerler.

85. Bunlar böyle bir mukaddes nimetin (ekmeğin) meydana gelmesine sebep oldukları için, yaratıcı o şeref ve kıymeti bunlara verdi.

86. Tâc-ı devlet konuldı başlarına
Et ü yağ toldı iç ü tışlarına

87. Bizüm ulu işimüz odundur
Od uran içimüze o dûndur

88. Bize çokdur hakîkî buyrukda
Nice boynuz kulağ u kuyruk da

89. Döndi yüz derd ile zaîf eşek
Zâr u dil-haste vü nahîf eşek

90. Didi sehl ola bu işin aslı
Çünki şerh oldı bâbı vü faslı

91. Varayın ben de buğday işleyeyin
Anda yaylayup anda kışlayayın

92. Nice yiyem odun ile letler
Bulayım buğday ile izzetler

(...)

Ölçü: Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

Şeyhî
Harnâme
(haz.: Mehmet Özdemir)

86. Başlarına devlet/mutluluk tacı konuldu; içlerine ve dışlarına et ve yağ doldu.

87. Bizim en önemli işimiz odun taşımaktır; içimizi yakan da o değersiz, aşağılık şeydir.

88. Boynuz bir yana, gerçekte bize kulak ve kuyruk bile çoktur.

89. Zayıf, inleyen ve gönlü yaralı eşek (bu cevap üzerine) yüz dert ile döndü.

90. Dedi ki: Bu işin aslı/esası açıklandığı için kolaylaştı (her şey açıklığa kavuştu).

91. (Öyleyse) ben de gideyim buğday yetiştirmek için çalışayım; yazı kışı o işte/uğraşta geçireyim.

92. Daha ne kadar yükler taşıyıp odun ile dayaklar yiyeceğim; ben de buğday yiyerek şeref ve değer kazanayım.

(...)

Mesnevi

Her beyti kendi arasında kafiyeli divan şiiri nazım biçimidir. Kafiye düzeni aa, bb, cc, dd, ee... biçiminde olan mesnevilerin beyit sayısı sınırsızdır. Mesnevilerde genellikle aşk, kahramanlık, tasavvuf, din gibi temalar işlenir.

Harnâme mesnevisinin tam metnine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Şeyhî (Temsilî)
(1371?-1431?)

- *XV. yüzyılın büyük divan şairlerinden olan sanatçının asıl adı Yusuf Sinaneddin'dir.*
- *Hekim Sinan olarak şöhret bulan sanatçı, Çelebi Mehmet'in hekimliğini yapmıştır.*
- *Şairden bahseden hemen hemen bütün kaynaklar onun özellikle mesnevi alanında bir üstat olduğunu konusunda hemfikirdir.*
- *Zarif bir dile, zengin bir hayale, canlı bir tasvir yeteneğine sahiptir.*
- *Harnâme adlı mesnevisi, Türk edebiyatında hiciv türünün en güzel örneklerinden biri kabul edilmiştir.*
- *Hüsrev ü Şirin adlı mesnevisi, aşk temasını ele alan başarılı mesneviler arasında yer alır.*

Eserleri: *Divan, Hüsrev ü Şirin, Harnâme*

Anlam Oluşturabilme

Sıra Sizde

1. Okuduğunuz mesneviyle ilgili aşağıdaki tabloda verilen özellikler doğru ise "D", yanlış ise "Y"sütununu işaretleyiniz. Yanlış olduğunu düşündüğünüz özelliğin açıklamasını yazınız.

Özellikler	D	Y	Açıklama
Kişisel hayatı konu edinen öğretici metin türüdür.			
İnsanlara öğüt vermek amacıyla yazılmıştır.			
Hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır.			
Yazar, insanları güldürürken düşündürmeyi amaçlamıştır.			
Okuyucuda merak duygusu uyandırmaktadır.			
Olay örgüsü, kişiler, zaman ve mekân unsurlarına yer verilmiştir.			
Ahenk unsurlarına yer verilmemiştir.			

2. Okuduğunuz mesnevinin masal, destan gibi sözlü kültür ürünleriyle benzer ve farklı yönleri nelerdir?

3.

İBRÂHİM EFENDİ KONAĞI

(...)

Hele meddah denen taklid, cinas, lâtife ve masal üstadı, sağ omuzuna atılmış koca bir mendil, bacaklarının arasında baston, halkın karşısına geçip oturdu mu, bu dekorsuz sahnesiz piyessiz, yamaksız yardımcısız san'atkâr, tam kadrolu bir tiyatro kumpanyasının yapabileceği işi tek başına başaran bir dev kabiliyet demekti.

(...)

Sâmiha Ayverdi

Okuduğunuz mesnevi, yukarıdaki parçada sözü edilen meddahların hikâyelerinden biri olabilir mi? Gerekçesiyle açıklayınız.

Söz Varlığımız

Yaptığınız eşleştirmenin doğruluğunu karekoddan kontrol edebilirsiniz.

1. *Harnâme*'de geçen bazı kelime/kelime grupları ve bunların anlamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Metnin bağlamından faydalanarak kelime/kelime gruplarını anlamlarıyla eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını yandaki karekoddan kontrol ediniz.

Kelimeler/Kelime grupları		Eşleştirme sütunları		Kelimelerin/Kelime gruplarının anlamları
a	erzânî		I	Eşek.
b	tâc-ı sultânî		II	Yüce, ali.
c	kem		III	Kolay olmak.
ç	mesel		IV	Rızık sebebi.
d	har		V	Layık, uygun.
e	bâr-keşlik		VI	İnleyen, gönlü yaralı ve cılız.
f	fâyık		VII	Azlık, yokluk.
g	pîr		VIII	Atasözü.
ğ	kıllet		IX	Eti, yağı çok olan; tavlı.
h	Hallâk		X	Hamallık.
ı	sebeb-i rızk		XI	Mutluluk tacı.
i	Rezzâk		XII	Yaratan, her şeyi halk eden.
j	Çalap		XIII	Alçak, aşağılık.
k	tâc-ı devlet		XIV	Bütün mahlukatın rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan; Allah.
l	od		XV	Sultanlık tacı.
m	dûn		XVI	Kötü.
n	zâr u dil-haste vü nahîf		XVII	Herhangi bir konuda, bir meslekte deneyim kazanmış, eskimiş kimse.
o	sehl olmak		XVIII	Tanrı, Allah.
ö	şerh olmak		XIX	Emir.
p	semiz		XX	Açıklanmak, yorumlanmak.
r	kışlamak		XXI	Ateş.
			XXII	Kışı bir yerde geçirmek.

Sıra Sizde

1. *Harnâme*'den tabloda yer alan anlamları taşıyan dizeler bulunuz. Bu anlamların nasıl sağlandığını örnekteki gibi açıklayınız.

Sebep-sonuç	Yok mudur gökde ıldızumuz K'olmadı yir yüzünde boynuzumuz Sebep-sonuç anlamı "ki" bağlacıyla sağlanmıştır.
Amaç-sonuç	
Koşul-sonuç	
Karşılaştırma	
Benzetme	
Yakınma	
Tasarı	

Sıra Sizde

1. **a**) Aşağıdaki kavramlardan hangisi *Harnâme*'nin temasını en iyi şekilde yansıtmaktadır?

Açgözlülük

Adalet

Azim

Cimrilik

Dostluk

Fedakârlık

b) Şairin bu temayı seçme sebebi/sebepleri neler olabilir?

.....

.....

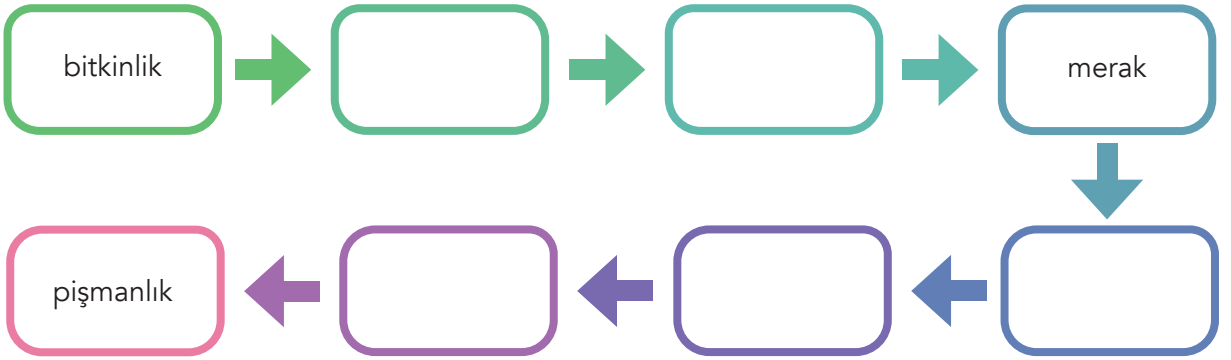
.....

.....

.....

c) Metnin dil ve anlatımının dönemin diğer türlerine (gazel, kaside, murabba, terkibibent vb.) göre sade olduğu görülmektedir. Şairin bu tercihinin gerekçeleri neler olabilir? Açıklayınız.

2. *Harnâme*'deki eşeğin olay örgüsü boyunca yaşadığı duyguları aşağıdaki şemada boş bırakılan bölümlere ok yönünde sırasıyla yazınız.

3. *Harnâme*'yi okumadan önce metnin içeriği hakkında yaptığınız tahminlerinizi ve okuduktan sonra ulaştığınız bilgileri aşağıdaki T diyagramına yazınız.

Okuma öncesi tahminlerim	Okuma sonrası edindiğim bilgiler
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki metni okuyunuz. Yönergelerden faydalanarak grup çalışmasını yapınız.

KEREM İLE ASLI

Isfahan şehrinin gayet adaletli bir şahı vardır. Şahın ve onun hazinedarı keşişin (rahip) çocuğu olmamaktadır. Şah ve karısı bu duruma çok üzülmektedir. Keşişin teklifiyle gönüllerindeki gamı gidermek için eşi benzeri görülmemiş bir bahçe ve bahçenin içine köşkler yaptırır. Bir gün şahın haremi ile keşişin karısı bahçede gezerken ihtiyar bir adam onlara bir elma bir de ayva fidanı sunar. Elma fidanını şahın karısı, ayva fidanını keşişin karısı bahçeye diker. Fidanlar uzun yıllar meyve vermez. Şahın karısı ağlayarak dua ettiği bir gece rüyasında kendilerine fidanı veren ihtiyarı görür. İhtiyar, "Ağlama! Senin fidanın meyve verdi. Onu yiyesin, muradın hasıl olur." der. Şahın karısı, keşişin karısına durumu haber verir. Elma fidanındaki tek elmayı ikiye böler ve yerler. Şahın karısı kendisinin erkek, keşişin karısının da kız çocuğu olursa ikisini evlendirmek için keşişin karısından söz alır. Şahın bir oğlu keşişin bir kızı olur. Şahın oğluna Ahmet Mirza, keşişin kızına Kara Sultan adını verirler. Çocuklar büyüyüp geliştikçe keşiş, dinleri farklı olduğundan sözünden cayar. Kızının öldüğü yalanını yayar, şahtan izin alarak ailesiyle Isfahan'a üç günlük mesafedeki Zengi'ye taşınır. Ahmet Mirza genç bir delikanlı olur. Bir gece

mana aleminde Kara Sultan'ın elinden aşk şerbeti içer. Arkadaşı Sofu ile Zengi'ye gittiğinde bir bahçede rüyasında âşık olduğu Kara Sultan'ı görür. Ahmet Mirza "Aslın nedir?" diye sorduğunda o da "kerem eyle" diye cevap verir. Ahmet Mirza, kızın ismini "Aslı", kendi ismini "Kerem" koyar. İkisi de birbirine âşık olur. Şahın baskısıyla Aslı'yı Kerem'le nişanlamak zorunda kalan keşiş mühlet ister. Keşiş ve karısı, Aslı'yı da alarak Zengi'den ayrılır. Kerem, Sofu'yla Aslı'yı aramaya karar verir. Kerem ve Sofu; İran, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve Anadolu coğrafyasında keşiş ve ailesinin izini sürer.

(…)

Kızlar çevreyi yıkayıp Kerem'e verdikte: "Bu çevrenin bir eşi de bizde var" dediler. Kerem etti: "Kimden aldınız?" "Buradan bir keşiş geçti, onlar sattı" dediler. Keremgil yola revan olup giderken Laleli dağına çıktılar. Hikmeti hüda hava bozulup bir kış oldu ki gözgözü görmez. Kerem etti: "İlahi yarap! Nedir bu gençlikte çektiğimiz? Birkaç keredir bu felaket benim başıma geldi. Acep bu kız bana kısmet değil mi?" deyip aldı sazı eline bakalım ne dedi?

Aldı Kerem:

Deli gönül kalktı firar eyledi,
Varamazsın Kerem kıştır geri dön.
Kalmadı mecalim boradan, kıştan,
Varamazsın Kerem kıştır geri dön.

Yağmur yağar, iner yere yaş olur,
Çakın olur, bora olur, kış olur,
Hava böyle kalmaz yine hoş olur,
Varamazsın Kerem kıştır geri dön.

Gider kış gelmeden buranın yazı,
Gülistana döner dağların yüzü.
Haydi insafa gel, ağlatma bizi,
Varamazsın Kerem kıştır geri dön.

Avcı idim şahin uçtu kolumdan,
Uçtu gitti vatanından elinden,
Kerem yandı Aslı Han'ın elinden,
Varamazsın Kerem kıştır geri dön.

deyip kesti.

Amma hava bozulup Nuh tufanı olmağa başladı. Bunlar dağda bir kayaya arkaların verip üç gün üç gece kaldılar. Kerem baktı ki havanın açılacağı yok, amma ateşinden kayalar terledi. Kerem baktı ki gittikçe kış ziyade oluyor, galiba vademiz burada imiş deyip bari rabbime niyaz edeyim, ahır nefesimde imanı kâmilden ayırmasın deyip aldı sazı eline bakalım ne dedi?

Aldı Kerem:

Laleli dağında yolum azıttım,
Çağırırım gani Mevla aman, hey.
Bir yanımda yağar yağmur, kar serper,
Bir yanımda yüce dağlar duman hey.

İniler dağların başı iniler,
Derdim artar yaralarım sızılar,
Gözüm görmez kulaklarım çınılar,
Kadir Mevlam benim halim yaman hey.

Akşam oldu göremedim yolumu,
Soğuk aldı ayağımı kolumu,
İhtiyar eyledim ben de ölümü,
Dahi yoktur sağlığıma güman hey.

Dağlar himmet edin bunda kalmayım,
Kalırsam da gurbet elde ölmeyim,
Eski düşmanlara muhtaç olmayım,
Nerde görem yar yüzünü zaman, hey.

Kurtlar kuşlar yığılırsa başıma,
Bakmaz gözden akan kanlı yaşıma,
Gurbet elde bir hal gelse başıma,
Doğru dönmez çarkı felek aman hey.

Âşık odur kendi kendin kaynata,
Yiğit odur er meydanda oynata,
Kerem eder ölüm haktır dünyada,
Ahirette karşı gelsin iman hey.

deyip kesti.

Bir de Kerem böyle söylerken arkasından bir ses işitti, dönüp baktı ki, ak sakallı bir derviş mağara kapısında dikeliyor. Derviş: "Behey adam böyle feryadınız nedir?" dedi. Kerem etti: "Baba kışa tutulduk. Üç gün üç gecedir burada kaldık" deyince derviş etti: "Ne tarafa gideceksin?" Kerem etti: "Erzurum'a gideceğim." Derviş: "Geliniz sizi götüreyim" deyince, Kerem etti: "Sofu galiba bu Hızır aleyhisselâmdır. Zira kul sıkılmayınca Hızır yetişmez derler, gel şu dervişe bir türkü söyleyeyim, eğer Hızır ise bizi götürsün" deyip aldı sazı eline bakalım ne dedi? (…)

Meğer o atlı Hızır aleyhisselâm imiş. Kerem ile Sofu'yu atın arkasına alıp "Yum gözünü zira atım delidir, korkarsınız" dedi. Onlar da gözlerini yumup belinden kucakladılar. Bu devletli ata bir kamçı vurup Erzurum'da bir konak önüne getirip: "Aç gözünü" dedi. Bunlar atın arkasından indiler. Derviş: "Konakta size itibar ederler, deyip sıroldu.

(…)

Kerem ve Sofu, Aslı'nın peşinde diyar diyar gezer. Kerem Kayseri'de Aslı'yı bulur. Aslı'nın annesinin dişçi olduğunu duyunca diş çektirme bahanesiyle Aslı'nın evine gider. Aslı'nın yanında daha fazla kalmak için bütün dişlerini çektirir. Diş çektiren kişinin Kerem olduğu anlaşılınca Aslı'nın annesi keşişe haber verir. Keşiş Kerem'i zindana attırır. Kayseri beyinin ve onun kız kardeşi Hasene Hanım'ın gerçeği öğrenmesiyle Kerem ile Aslı'nın evlendirilmesine karar verilir. Keşiş bir yolunu bulup oradan da kaçar. Bir süre daha farklı vilayetleri dolaştıktan sonra Halep'e yerleşir. Kerem'in peşlerini bırakmayacağını anlayınca Aslı'yı orada kendi dininden biriyle alelacele evlendirmeye kalkar. Halep'e gelen Kerem, Halep paşasının Isfahan'da kendisinin hizmetinde olan adamlarından biri olduğunu öğrenir. Onun yardımıyla Aslı'yla evlenir. Keşiş son çare olarak Aslı'ya düğmesi çözüldükçe kendi kendine iliklenen bir düğün elbisesi diktirir. Aslı'ya kavuşamayan Kerem bir ah çeker. Ağzından çıkan alevle yanmaya başlar. Aslı, testideki su ile onu söndürmeye çalışsa da Kerem küle döner; Aslı, kırk gün Kerem'in külleri başında bekler. Küller etrafa dağılmaya başlayınca saçıyla külleri toplarken bir kıvılcımla o da tutuşur, Aslı'nın külleri Kerem'in küllerine karışır. Bu iki âşığın düğünlerinin cennette yapılacağına inanılır.

Anonim
Kerem ile Aslı
(haz.: İsa ÖZTÜRK)

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplar oluşturunuz.
- Gruplara birer sözcü seçiniz.
- Karşılaştırma tablosunu iş birliğiyle doldurunuz, *Harnâme*'yi özetleyiniz ve soruları cevaplayınız.
- Yaptığınız çalışmalarla ilgili ortak görüşlerinizi grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta sununuz.

1. Grubunuzdaki arkadaşlarınızla fikir alışverişi yaparak *Harnâme* mesnevisi ve *Kerem ile Aslı* adlı halk hikâyesini aşağıdaki tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

Harnâme	Ölçütler	*Kerem ile Aslı*
	Tür özellikleri	
	Şekil özellikleri	
	Dönem	
	Üslup	

2. Sayfa 188'deki karekodda yer alan tam metinden faydalanarak *Harnâme*'yi özetleyiniz. Özetleme için aşağıdaki basamakları takip ediniz.

- Birinci grubun üyeleri sırayla birer özet cümlesi söyleyecektir.
- Cümleler metnin bağlamından kopmadan bir önceki cümleyi tamamlayacak biçimde olacaktır.
- Birinci gruptaki son öğrenciden sonra ikinci grup üyeleri aynı biçimde özete devam edecektir.
- Özetleme süreci metnin özeti tamamlanana kadar devam edecektir.

3. *Harnâme*'yle ilgili aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

a) *Harnâme*'de Türk kültürüne ait unsurlar nelerdir? Açıklayınız.

b) *Harnâme*'nin bölümleri nelerdir? Şairin bu bölümleri yazma gerekçeleri neler olabilir?

c) *Harnâme*'nin kahramanı eşeğin yaşadığı coğrafya ile ilgili hangi çıkarımlara ulaşılabilir? Gerekçesiyle açıklayınız.

Çözümleyebilme

Sıra Sizde

1. *Harnâme*'deki kişilerin özelliklerini ve olaylardaki rollerini tablodaki ilgili alanlara yazınız.

Kişiler	Kişilerin özellikleri (fiziksel ve ruhsal)	Kişilerin olaylarla ilişkileri
Eşek		
Bilge eşek		
Öküzler		
Ekin sahibi		
Eşeğin sahibi		

2. Aşağıdaki tabloda bazı deyim ve atasözleri verilmiştir. Bu deyim ve atasözlerinden eşeğin durumunu yansıtanları onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak	
Ağacı kurt, insanı dert yer.	
Akılsız başın cezasını (veya zahmetini) ayaklar çeker.	
Gözünü hırs bürümek	
Eşeği düğüne çağırmışlar, "Ya su lazımdır ya odun." demiş.	
Kanaat gibi devlet olmaz.	
Aklı başına gelmek	

3. Bir toplumu veya bir kültürü körü körüne taklit etmek, başka bir kültüre benzemek ile ilgili düşüncelerinizi miskin eşeğin başından geçenlerden ve gözlemlerinizden yararlanarak açıklayınız.

4. *Harnâme* kişilerinden eşek, bilge eşek ve öküzlerin hangi evrensel değerleri temsil ettiğini yazınız.

.....

.....

.....

5. Aşağıdaki parçadan yararlanarak *Harnâme*'deki dil ve anlatım özellikleri ile yapı unsurları (kişiler, zaman, yer, olay) arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

(...)

Başta edebî metinler olmak üzere bazı metinlerin anlamları okundukları bağlama ve alıcıya göre değişir. İletişim tablosundaki alıcının kendisinin veya durumunun değişmesine göre metin yeni anlamlar kazanır. Bu metinler düzenlenirken her okunduğunda yeni anlamlar ifade edilebilecek biçimde düzenlenir. Farklı ve yeni anlamların oluşmasında metni meydana getiren bütün öğeler rol sahibidir. Eser sabit olduğu için değişme alıcıda gerçekleşir. Alıcı durumundaki okuyucu kendi hayal gücü, kültür ve zevki aracılığıyla, içinde bulunduğu duruma göre metni yeniden oluşturur, anlamlandırır. (...)

Şerif Aktaş, *Edebî Metinleri Çözümleme Metodolojisi ve Yapı-Tema İlişkisi Üzerine*

Sıra Sizde

***Harnâme*'den faydalanarak tablodaki soruları gerekçeleriyle cevaplayınız.**

Kişiler	Cevaplar	Gerekçeler
Metnin türü nedir?		
Metnin dil ve anlatımıyla ilgili hangi çıkarımlara ulaşılabilir?		
Eşeğin anlamakta zorlandığı durum nedir?		
Güven, dayanışma ve tecrübe kavramlarını eserde temsil eden hangi kişidir?		
Metnin başkişisi sizce nerede hata yapmıştır?		
Metinde hangi bakış açısı ve anlatıcı kullanılmıştır?		

Sıra Sizde

1. *Harnâme'nin* yapı unsurlarında aşağıdaki değişikliklerin olması durumunda metnin içeriğinde hangi değişimler yaşanabilir? İlgili bölümlere yazınız.

Metnin başkişisi eşek yerine bir aslan olsaydı metinde neler değişirdi?

Metindeki mekân; tarla, bahçe ile otlaklar yerine gemi ve deniz olsaydı içerikte ne gibi değişiklikler meydana gelirdi?

2. *Harnâme*'yi siz kaleme alsaydınız nasıl bir mekân kullanırdınız? Açıklayınız.

3. Metnin yapı unsurlarındaki değişikliklerin içeriğe etkisiyle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

Karşılaştıralım

Aşağıdaki metinden faydalanarak ilgili çalışmaları yapınız.

YOKLUK ACISI

Vaktiyle Şam elinde aşıklara aşkı unutturan, hurma ağaçlarının ağzını kurutan, pınarları bitiren bir kıtlık başgösterdi.

Öksüzlerin gözyaşından başka su kalmadı ülkede.

Gökte kimsesiz ve yoksul dul kadınların âhı dışında duman kalmadı, insanlar bulutu unuttular.

Ağaçlar kurudu.

Dağlarda yeşil, bahçelerde fidan görünmez oldu.

Çekirgeler bostanları, insanlar çekirgeleri yediler.

Durum böyleyken bir dostum çıkageldi. Zayıflamıştı. Bir deri bir kemik kalmıştı.

Oysa bir zamanlar zengin, şan ve şöhret sahibiydi. Sağlıklı bir insandı.

Çok şaşırdım. Nedenini sordum.

Dostum kızdı, bağırıp çağırmaya başladı:

"Nasıl bilmezsin? Biliyorsan niçin soruyorsun? Ülkenin üzerine inen bu kâbusu görmüyor musun? Gökten bir damla rahmet inmiyor, yerden göğe inilti yükseliyor."

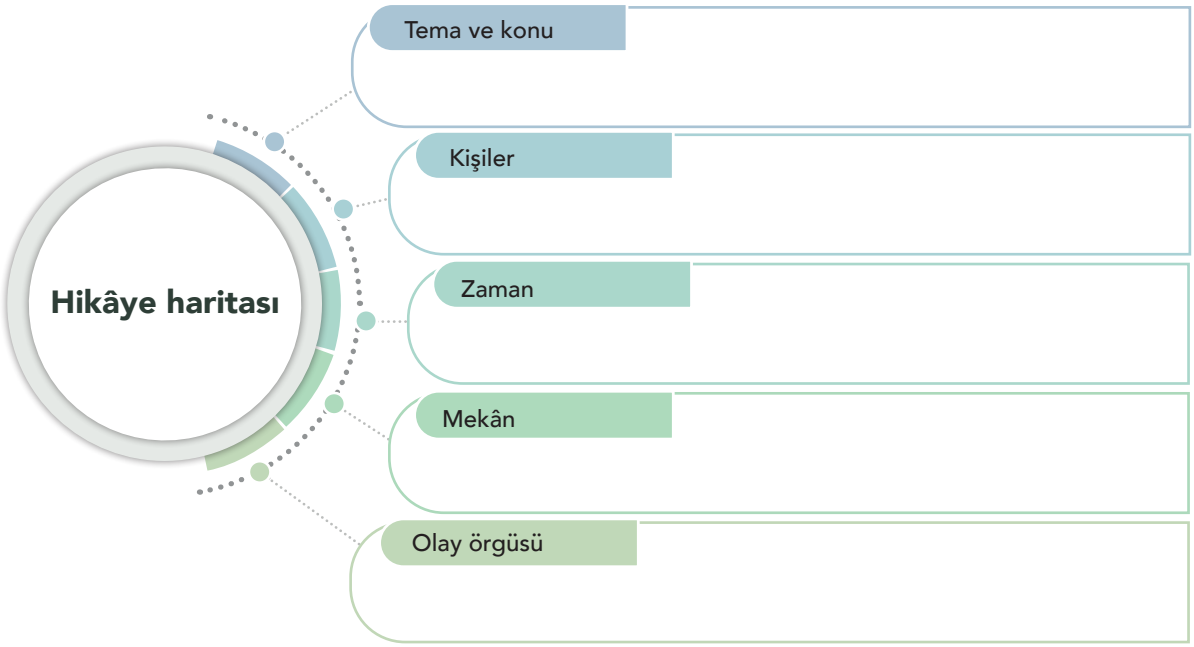
"Biliyorum" dedim dostuma, "kıtlıktan neden korkuyorsun ki… Zehir ilaç olmayınca öldürücüdür. Sen mi zarar göreceksin kıtlıktan? Telaşın boşuna. Başkalarının açlıktan kırılmasından sana ne?"

Bilginin cahile baktığı gibiydi gözlerindeki ifade. Şöyle dedi dostum:

"Bir deniz kıyısında durup sevdiklerinin sudaki boğuluşunu gören insanın yüreği nasıl rahat olabilir? Benim yüzüm yokluktan sarardı. Yoksulların acısı soldurdu yüzümü. Vicdan ve akıl sahibi insan ne kendinin, ne de başkasının bedeninde bir yara görmek ister. Allaha şükür bir acım yok, fakat yokluk ve düşkünlük içindekilerin acısını görünce bedenim tir tir titriyor. Yanındaki hasta olan bir kişi ne kadar sağlıklı olursa olsun keyifli olabilir mi? Yoksulların açlığını düşününce boğazımdan bir lokma geçmiyor, bana zehir oluyor. Sevdikleri zindandayken insan nasıl kendisini Gülistan'da sanabilir?"

Şeyh Sadî-i Şirazî, *Bostan*

1. *Yokluk Acısı* metninin yapı unsurlarını aşağıdaki hikâye haritasında ilgili bölümlere yazınız.

2. *Harnâme* ile *Yokluk Acısı* adlı metinleri aşağıdaki tabloda verilen özelliklere göre karşılaştırarak ilgili alanları onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Özellikler	*Harnâme*	*Yokluk Acısı*
İnsanların empati kurmasını sağlamak amaçlanmıştır.		
Gerçek hayatta var olan mekânlar kullanılmıştır.		
Olay kahramanının fiziksel ve ruhsal özellikleri ayrıntılı anlatılmıştır.		
Olaylar sebep-sonuç ilgileriyle birbirine bağlanmıştır.		
Metinlerde kullanılan iletiler birbiriyle tutarlıdır.		
Kahramanların gerçekleştirdiği eylemlerin amaçları açıklanmıştır.		
Kahramanların içinde bulunduğu koşulların değişmesi, olayların akışını da değiştirmektedir.		

3. *Harnâme* ile *Yokluk Acısı* metinlerinin benzer ve farklı yönlerini örneklerdeki gibi yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar
• Her iki metin de olay çevresinde gelişen edebî metindir.	• *Harnâme* metninin kişileri insanlar ve hayvanlardan, *Yokluk Acısı* metninin kişileri insanlardan seçilmiştir.

Sıra Sizde

Mesnevi türünün genel özellikleriyle ilgili etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. *Harnâme*'nin Allah'ın birliğinin anlatıldığı, Hz. Peygamberin ve dönemin padişahının övüldüğü bölümlerinde Arapça, Farsça kelimeler ve tamlamalara daha çok yer verilmiştir. Asıl hikâyenin anlatıldığı bölümde ise daha açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

Şair, niçin böyle bir üslup kullanma ihtiyacı hissetmiş olabilir? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Metindeki zaman ile ilgili ifadelerin metne katkısını yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Aşağıdaki beyitlerde kullanılan anlatım biçimlerini ilgili boşluklara yazınız. Beyitlerde birden fazla anlatım biçimi kullanılabileceğini unutmayınız.

Beyitler	Kullanılan anlatım biçimleri
Nice tü kalmamışdı et ü deri Yükler altında kana batdı deri Dudağı sarkmış u düşmiş enek Yorılur arkasına konsa sinek	.....
Gezerek gördü bir göğermiş ekin Sanki tutardı ol ekin ile kin Aşk ile döndi girdi işlemeğe Gâh ayaklayu gâh dişlemeğe	.....
Aldı palanını vü saldı ota Otlayarak biraz yürüdi öte Gördü otlakda yürür öküzler Odlu gözler ü gerlü göğüsler	.....

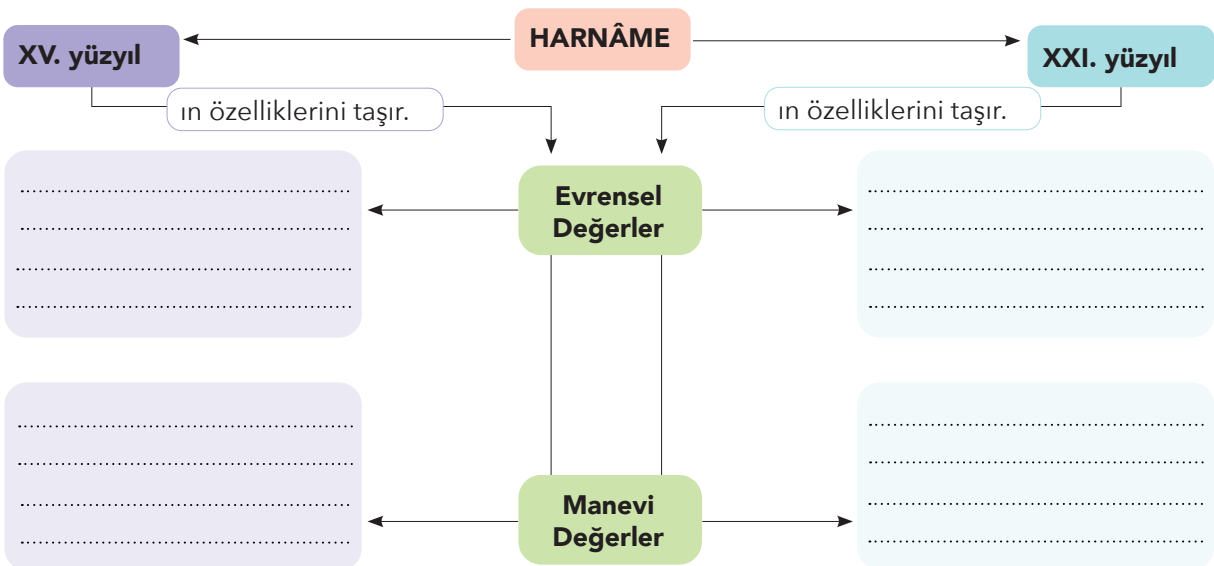
Sıra Sizde

***Harnâme*'nin olay örgüsüyle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. Eşek, hangi soruya cevap aramaktadır?
2. Eşek, sorusuna cevap bulabilmek için hangi yönteme başvurmuştur?
3. Bilge eşek, kendisine akıl danışan eşeğe hangi tavsiyelerde bulunmuştur?
4. Eşek, bilge eşeğin tavsiyelerinden sonra nasıl bir tutum sergilemiştir?
5. Metnin sonunda eşek, bilge eşekle karşılaştığında neler olmuştur?
6. Metnin ana fikri nedir?

Sıra Sizde

***Hârnâme*'nin yazıldığı dönemde ve günümüzde taşıdığı evrensel ve manevi değerleri aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan bölümlere yazınız.**

Sıra Sizde

Aşağıda *Harnâme*'nin yazılışı ile ilgili iki görüş verilmiştir. Bu görüşleri okuyunuz ve aşağıdaki çalışmaları yapınız.

1. Görüş

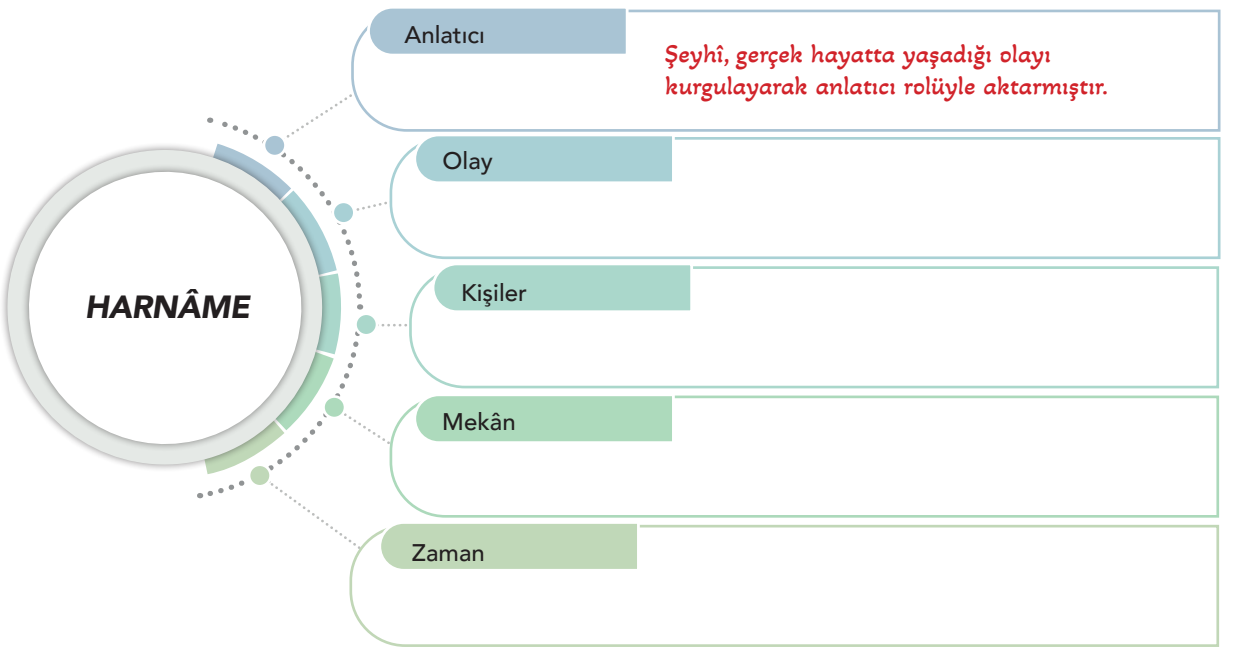
Şeyhî'yi çok takdir eden padişah II. Murad, onu vezir yapmak ister. Şeyhî'yi çekemeyen kimseler onun, Nizâmî'nin *Penc-genc*'i gibi beş mesnevi yazdıktan sonra bu makama gelmesinin daha uygun olduğunu söylerler. Şeyhî bunun üzerine; Nizâmî'nin "*Hüsrev ü Şîrîn*" adlı mesnevisini Farsça'dan Türkçe'ye tercümeye başlar. Çevirdiği 1000 beyti padişaha arz edince padişah buna çok memnun olur ve ona çeşitli ihsanlarda bulunur. Şeyhî, aldığı ihsanlarla memleketine giderken yolunu haramiler çevirir ve canını onlardan zor kurtarır. Bunun üzerine kendi hâline uygun olan *Harnâme* isimli eserini yazarak padişaha gönderir.

2. Görüş

Göz rahatsızlığından muzdarip Çelebi Mehmed'i tedavi etmesi üzerine, kendisine Tokuzlu/Tokuzlar isimli bir köy verilir. Tımar olarak verilen köye giderken, köyün eski sahipleri tarafından yolu kesilir ve nesi var nesi yok hepsi elinden alınır. Bunun üzerine malum eserini yazarak padişaha arz eder.

Şeyhî Harnâme
(haz.: Mehmet Özdemir)

1. *Harnâme*'deki dikkat çekici durumlardan ve yukarıdaki metinlerden faydalanarak aşağıdaki hikâye haritasını örnekteki gibi doldurunuz.

2. Bir sanatçının hayatı hakkında bilgi sahibi olmanın eserin anlaşılmasına katkısını arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışma sonuçlarını yazarak öğrenme duvarına asınız.

Yansıtabilme

Sıra Sizde

1. *Harnâme*'yle ilgili duygu ve düşüncelerinizi belirlediğiniz ölçütlere göre tablodaki ilgili bölümlere yazınız.

Belirlediğim ölçütler	Duygu ve düşüncelerim
Evrensellik	

2. Not alarak okuma stratejisinin metni anlamaya ve çözümlemeye katkıları nelerdir? Çıkarımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

3. *Harnâme*'nin çözüm bölümünü aşağıdaki iki senaryoya göre yeniden yazınız. Seçtiğiniz senaryoya göre kahramanların davranışlarında nasıl bir değişim olmuştur? Tablodaki ilgili yere yazınız.

Senaryolar	
I. Senaryo	Eşek, bilge eşeğin nasihatini dinleyerek ona uygun davranmıştır.
Hikâyenin sonu	.....
Yaşanan değişimin gerekçeleri	.....
II. Senaryo	Eşek, tarladaki ekinleri ses çıkarmadan yemiştir.
Hikâyenin sonu	.....
Yaşanan değişimin gerekçeleri	.....

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

1. Türk destanlarıyla ilgili bir sunu hazırlarken aşağıdaki görsellerden hangilerini kullanmanın uygun olacağını düşünürsünüz? İlgili kutucukları onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz. Görsellerin altındaki boşluklara işaretlemelerinizin gerekçelerinizi yazınız.

Kullanmalıyım ☐
Kullanmamalıyım ☐
çünkü
.....
.....
.....
.....
.....

Kullanmalıyım ☐
Kullanmamalıyım ☐
çünkü
.....
.....
.....
.....
.....

Kullanmalıyım ☐
Kullanmamalıyım ☐
çünkü
.....
.....
.....
.....
.....

Kullanmalıyım ☐
Kullanmamalıyım ☐
çünkü
.....
.....
.....
.....
.....

Kullanmalıyım ☐
Kullanmamalıyım ☐
çünkü
.....
.....
.....
.....
.....

Kullanmalıyım ☐
Kullanmamalıyım ☐
çünkü
.....
.....
.....
.....
.....

Manas Destanı ile ilgili video ve etkinliklere karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. "Bir kere görmek, bin kere işitmekten önemlidir." sözünü sunularda görsel kullanmanın önemi ve gerekliliği yönüyle değerlendiriniz. Bu sözün iletmek istediği düşünceleri tartışınız.

Doğal Türk Destanları

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Destanları

1 **Altay-Yakut**

Yaradılış Destanı: Destanda Kara Hun veya Kayra Han adı verilen tek Tanrı'nın dünyayı, insanı, şeytanı yaratması ve göğün on yedinci katından onları yönetmesi anlatılır.

2 **Sakalar Dönemi**

a) Alp Er Tunga Destanı: Destanda MÖ VII. yüzyılda yaşamış, ünlü Saka Hükümdarı Alp Er Tunga'nın fetihleri ve zaferleri anlatılır.

b) Şu Destanı: Destanda Türklerin başındaki Şu adlı hükümdarla Makedonyalı İskender'in çarpışmaları ve Türklerin doğuya çekilmeleri anlatılır.

3 **Hun Dönemi**

Oğuz Kağan Destanı: Destanda MÖ 209-174 yılları arasında yaşamış büyük Türk hükümdarı Mete'nin (Oğuz Kağan) yiğitliği, fetihleri ve ülkesini oğulları arasında paylaştırması anlatılır.

4 **Köktürk Dönemi**

a) Bozkurt Destanı: Destanda tarihten silinme tehlikesiyle karşı karşıya kalan Köktürklerin neslinin nasıl devam ettiği anlatılır.

b) Ergenekon Destanı: Savaştan sağ kurtulan iki Türk ailesi, yüksek dağlarla çevrili ve çıkışı bilinmeyen Ergenekon adlı bir vadiye sığınır. Yıllar içinde nüfusları artınca buradan çıkmak isterler. Bunun üzerine dağdaki demiri eriterek kendilerine bir yol açarlar ve Ergenekon'dan çıkarak eski yurtlarına dönüp düşmanlarıyla yeniden mücadele ederler.

5 **Uygur Dönemi**

a) Türeyiş Destanı: Destanda Uygurların türeyişi anlatılır.

b) Göç Destanı: Destanda Çinli bir prensesle evlenen Türk hükümdarının kutsal bir kayayı (yada taşı) Çinlilere vermesi sonucu yaşanan kıtlık ve felaketler nedeniyle Türklerin göç etmek zorunda kalması anlatılır.

İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Türk Destanları

1 **Karahanlı Dönemi**

Satuk Buğra Han Destanı: Destanda Karahanlıların İslamiyet'i kabul eden ilk hükümdarı Satuk Buğra Han'ın yaşamı, kahramanlıkları ve İslamiyet'i yayma mücadelesi anlatılır.

2 **Kazak-Kırgız**

Manas Destanı: Destanda İslamiyet'i yaymak için mücadele eden Manas'ın hayatı anlatılır. Yaklaşık 400 bin dizelik varyantıyla dünyanın en uzun destanıdır. Destan, Türk-bozkır medeniyetinin Kazak-Kırgız dairesinin kültür belgeseli niteliğindedir.

3 **Türk-Moğol**

Cengiz-name: Destanda Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın hayatı, kişiliği ve fetihleri anlatılır.

4 **Tatar-Kırım**

a) Edige Destanı: Destanda Altınordu hükümdarı Edige Mirza Bahadır Han'ın devletini ayakta tutabilmek için verdiği büyük mücadele ile Altınordu Devleti'nin Moğollar tarafından yıkılışı anlatılır.

b) Timur Destanı: Emir Timur'un savaşları, kahramanlıkları ve seferleri anlatılır.

5 **Selçuklu-Beylikler ve Osmanlı Dönemleri**

a) Seyid Battal Gazi Destanı: Destanda Türkler arasında Battal Gazi adıyla tanınan bir Arap savaşçının "Aşkar Devzâde" isimli atıyla İslamiyet'i yaymak için insanlar ve doğaüstü güçlerle yaptığı mücadeleler anlatılır.

b) Danişmend Gazi Destanı: Battal Gazi'nin soyundan gelen Melik Danişmend Gazi'nin İslamiyet'i yaymak için Anadolu'da yaptığı savaşlar anlatılır.

c) Köroğlu Destanı: Halk hikâyesi olarak da nitelendirilen destanda, asıl adı Ruşen Ali olan Köroğlu'nun zalim Bolu beyine karşı verdiği mücadele anlatılır.

Performans Görevi

Adı	Türk Destanları
Amacı	Türk destanlarıyla ilgili bir sunum hazırlayıp sunabilme
Süresi	4 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden okuduğunuz, incelediğiniz destandan hareketle Türk destanlarıyla ilgili bir sunum hazırlayıp sunmanız beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız. Aşağıdaki yönergeleri takip ederek performans görevinizi yapınız.

HAZIRLIK AŞAMASI

- Okuyacağınız, inceleyeceğiniz bir Türk destanı belirleyiniz.
- Okuduğunuz, incelediğiniz destandan yararlanarak Türk destanlarıyla ilgili konuşma yapmak amacıyla nasıl bir içerik oluşturacağınıza karar veriniz.
- Amacınıza uygun bir konuşma yapmak için tür, yöntem ve tekniklerden birini belirleyiniz.
- Konuşma stratejinizi planlayınız.
- Etkili bir konuşma yapabilmek için çevre ve şartlar açısından uygun bir ortam hazırlayınız. İletişimde ortaya çıkabilecek engelleri (aşırı heyecan, teknolojik araçların arızası vb.) öngörüp bu engellere yönelik tedbirler alınız.

PLANLAMA AŞAMASI

- Destan türü hakkında önceki bilgileriniz ile konuşma konunuzla ilgili araştırmalardan elde ettiğiniz bilgiler arasında amacınıza uygun bağlantılar kurunuz.
- Konuşmanızın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini tasarlayınız.
- Konuşmanızda vurgulamak istediğiniz ana düşünceye ve öne çıkarmak istediğiniz iletilere karar veriniz.
- Okuduğunuz, incelediğiniz farklı destanların iletileri arasında karşılaştırma yapmak isterseniz karşılaştırma yargılarınızı tasarlayınız.
- Konuşmanızda ele alacağınız destanın gelişimine yönelik araştırma yapınız ve konuşma metninizi hazırlayınız.
- Konuşmanızı planlarken ele alacağınız konuya ve hedef kitlenize uygun dil kullanmaya özen gösteriniz.
- Konuşmanızda beden dili ve söz varlığını etkin bir şekilde kullanabilmek için planlama yapınız.
- Sunumunuzu görsel ve işitsel ögelerle zenginleştiriniz.
- Hazırladığınız plan taslağını arkadaşlarınızla paylaşınız ve aldığınız geri bildirimler doğrultusunda planınıza son hâlini veriniz.

SUNUM AŞAMASI

- Türk destanlarıyla ilgili hazırladığınız konuşmanıza planınıza uygun ve dikkat çekici bir girişle başlayınız.
- Görüşlerinizi ifade ederken tanımlama, açıklama, benzetme gibi düşünceyi geliştirme yollarına başvurunuz.
- Konuşmanızı etkili kılmak için isteğe bağlı olarak çeşitli metinlerden alıntı yapınız, ilgili görsellerden faydalanınız.

- Uygun söz varlığı seçimi, düşünceyi geliştirme yolları, dil yapısındaki bağdaşıklık ve bağlaşıklık unsurlarının uygun kullanımı, verilmek istenen iletilerin aktarılma şekli gibi hususlara dikkat ediniz.
- Sunum sırasında Türk destanları arasında yapı unsurları, dinleyicilere aktarılmak istenen iletiler, millî unsurlar vb. yönlerden sınıflandırmalar ve karşılaştırmalar yapınız.
- Konuşma sırasında sesinizi ve beden dilinizi ulaşmak istediğiniz yargıları desteklemek amacıyla etkili bir biçimde kullandığınızdan, görsel ve işitsel ögelerle desteklenen bir sunum gerçekleştirdiğinizden emin olunuz.

DEĞERLENDİRME AŞAMASI

- Değerlendirmede içeriğe uygunluk, millî ve kültürel unsurlara yer verme, görsel ögeleri kullanma, zaman ve mekân kullanımı, sözü ve beden dilini etkili kullanma gibi ölçütleri dikkate alınız.
- Konuşma sırasında ileri sürdüğünüz görüşleri, dinleyicilerinize ulaştırdığınız iletileri, beden dilini etkili kullanma durumunuzu ve üslubunuzu değerlendiriniz. Bu değerlendirmenin akranlarınız tarafından yapılmasını sağlayabilirsiniz.
- Sunumunuzda sergilediğiniz performansa göre bundan sonra yapacağınız konuşma görevleri için güçlü ve zayıf yönlerinizi belirleyiniz. Tespitleriniz doğrultusunda konuşmayla ilgili kendinize yeni hedefler koyunuz ve özgün konuşmacı kimliğinizin gelişmesini sağlayınız.

Değerlendirme

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:	Numarası: .....

Bu form, konuşma performansınızı değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Hiçbir zaman" ve "Bazen" seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksiklerinizi gözden geçiriniz.

Ölçütler	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Konuşma metnimi amaçlarım doğrultusunda planladım.			
Konuşmam için uygun görseller seçtim ve içeriği görsellerle zenginleştirdim.			
Konuşmama etkili bir başlangıç yaptım.			
Konuşurken gereksiz ses ve kelimeler kullanmaktan kaçındım.			
Konuşmamda duygu ve düşüncelerimi açık ve akıcı bir şekilde ifade ettim.			
Konuşmamda vurgu ve tonlamaya dikkat ettim.			
Konuşmamda beden dilini etkili kullandım.			
Konuşmamda sözcükleri bağlamlarına uygun kullandım.			
Konuşmamı bana ayrılan süre içinde etkili biçimde sonlandırdım.			

Aşağıdaki form, arkadaşınızın çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmıştır. Bu formdaki sorulara vereceğiniz cevaplarla arkadaşınızın çalışmasına katkı sağlamanız beklenmektedir.

Akran Değerlendirme Formu

Sunumu yapan öğrenci:
Çalışmanın adı:
Çalışmanın en iyi yönü
.....
.....
Bu çalışmanın beğendiğim diğer üç yönü
.....
.....
.....
Bu çalışmanın geliştirilmesi gerektiğini düşündüğüm üç yönü
.....
.....
.....

Yaptığınız performans görevi sonrasında Öz Değerlendirme Formu ile Akran Değerlendirme Formu'nun sonuçlarını karşılaştırınız. Buna göre konuşma göreviniz için güçlü ve zayıf yönlerinizi belirleyiniz.

GÜÇLÜ YÖNLERİM

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ZAYIF YÖNLERİM

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Bu tespitleriniz doğrultusunda konuşmayla ilgili kendinize yeni hedefler belirleyiniz. Özgün bir konuşmacı kimliği geliştirebilmeniz için neler yapmanız gerektiğine karar veriniz.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)

DİNLEME/İZLEME

Konuya Başlarken

1. Aşağıdaki görsellerde yer alan hayvanların hangi kavramları sembolize edebileceklerini ilgili boşluklara yazınız.

....

....

2. a) Hangi edebî türlerde kahraman olarak hayvanlara yer verilebilir?

   b) Bazı edebî eserlerde hayvanların kahraman olarak seçilme sebepleriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Dinlemeyi/İzlemeyi Yönetebilme

Aşağıda dinlemeye/izlemeye başlamadan önce yapılması gerekenlerle ilgili bir Kontrol Listesi verilmiştir. Dinleme/izleme öncesi hazırlık süreciniz aşağıdaki ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi

Adı Soyadı:		Numarası:	

	Ölçütler	Evet	Hayır
1	Anlatmaya bağlı edebî metinlerle ilgili ön bilgilerini kullanarak fablın bu metinler arasındaki yerini belirledi.		
2	Dinleyeceği/izleyeceği metnin türünü göz önünde bulundurarak metne yönelik sorular oluşturdu.		
3	Dinleyeceği/izleyeceği metnin içeriğiyle ilgili tahminlerde bulundu.		
4	Dinleme/izleme amacını belirledi.		
5	Dinleme/izleme sırasında hangi stratejiyi kullanacağına karar verdi.		
6	Dinleme/izleme sürecini olumsuz etkileyebilecek faktörleri ortadan kaldırdı.		
7	Dinleme/izleme sırasında gerekli gördüğü yerleri not almak için hazırlık yaptı.		

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metni dinleyiniz/izleyiniz.

Aslan ve Av Hayvanları adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Fabl

Kahramanları çoğunlukla hayvanlardan seçilen, sonunda ders verme amacı güden, genellikle manzum hikâye; öykünce.

DİNLEME/İZLEME METNİ (ANA METİN)

ASLAN VE AV HAYVANLARI

Mevlana Celaleddin Rumi
(Temsilî)
(1207-1273)

- *Şiire ve musikiye dayalı yeni bir tasavvuf anlayışı ortaya koymuştur.*
- *Düşüncelerinin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim, hadisler ve sünnet olan bir mutasavvıftır.*
- *Mevlana'nın aklın yanında aşkın önemli olduğunu savunduğu bütüncül bir bakış açısı vardır.*
- *Çoğunlukla Farsça yazdığı eserleri, birçok dile çevrilmiştir.*
- *Eserlerinde bilginin ve bilgi sahibi olmanın önemine her fırsatta değinmiştir.*
- *Görüşleri çağları aşan Mevlana'nın doğumunun 800. yıl dönümü nedeniyle UNESCO tarafından 2007 yılı "Mevlana ve Hoşgörü Yılı" ilan edilmiştir.*

Eserlerinden bazıları: *Mesnevî, Dîvân-ı Kebîr, Fîhi Mâfîh, Mecâlis-i Seb'a, Mektûbât*

Anlam Oluşturabilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek tartışmayı gerçekleştiriniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak aşağıdaki sorulara cevaplar arayınız. Soruların cevaplarına yönelik tahminlerinizin geçerliliğini kısa cevaplı ve açık uçlu sorularla sorgulayınız.
  - Fablı diğer anlatmaya bağlı edebî metinlerden ayıran özellikler neler olabilir?
  - Dinlediğiniz/izlediğiniz fablda dikkatinizi çeken olaylar nelerdir?
  - Dinlediğiniz/izlediğiniz fabldaki bu olayların yerine günlük yaşamda karşılaşabileceğiniz bir olay işlenseydi olayların akışında ne gibi farklılıklar ortaya çıkabilirdi?
- Tartışma sonunda elde ettiğiniz tutarlı ve geçerli olabilecek sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Söz Varlığımız

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz fablda geçen bazı kelimeler ve bu kelimelerin anlamları aşağıda verilmiştir. Anlamların karşısına ilgili kelimeleri yazınız.

ziyan	suret	kura	feda	ahit
cefa	mühlet	nafaka	cüsse	kuşluk
tedbir	lütuf	zulüm	şükran	hiddet

Kelime	Anlamı	Kelime	Anlamı
	Zarar.		Kendi kendine söz vererek bir işi üzerine alma; ant.
	Biçim, yol, tarz.		İnsan gövdesi.
	Kime veya neye isabet edeceği önceden belli olmayan bir çekimle sonucu belirleme.		Bir başkasına verilen aşırı eziyet veya sıkıntı.
	Bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme.		Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre.
	Günün sabahla öğle arasındaki saatleri.		Önlem.
	Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik; armağan, kayra, ihsan, inayet, atıfet.		İyilik bilme; gönül borcu, minnettarlık.

Sıra Sizde

1. Aşağıda *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabldan bazı cümleler verilmiştir. Bu cümlelerden yola çıkarak belirlediğiniz açık/örtük iletileri tablodaki alana yazınız.

Örnek cümleler	Açık/örtük ileti
Bu alışverişte ziyana düşmemek için kükremiş aslanla anlaşmaya vardılar.	
Bir sırrı, bir iki kişiye söyledin mi artık o sırra veda et.	
Ben ateşten yanmışım, yaklaşamam.	
Bundan sonra sana gönderilen günlük nafakadan ümidini kes, ben sana doğruyu söylüyorum, doğru ise acıdır.	

2. Fablın yazarı olsaydınız yazardan farklı olarak hangi iletiyi/iletileri vermek isterdiniz?

3. Fabldaki iletileri kendi yaşamınızda hangi olayla/olaylarla ilişkilendirerek vermek isterdiniz?

4. Yazar, dinlediğiniz/izlediğiniz fablı hangi amaçla kaleme almış olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

5. **a)** Dinlediğiniz/izlediğiniz metnin teması nedir? Metindeki hangi ifadeler metnin temasını belirlemenize yardımcı oldu?

b) Metnin temasının oluşmasında kahramanların hangi davranışları etkili olmuştur?

Sıra Sizde

Aşağıda *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabldaki kahramanların davranışlarına örnek olabilecek cümleler verilmiştir. Bu cümlelerden yola çıkarak kahramanların duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlarınızı cümlelerin altındaki boşluklara yazınız.

Ormandaki av hayvanlarının aslanın yanına gidip aslana "Bundan sonra avlanmaya çıkma." demeleri	
Av hayvanları	
Aslan	
Tavşanın "Bu cefa daha ne vakte kadar sürüp gidecek?" deyip bir o tarafa bir bu tarafa koşturması	
Tavşan	
Tavşanın aslandan kurtulmak için ona tuzak kurması	
Tavşan	
Aslan	
Tavşanın tasarladığı planı uygulamaya başlamasıyla aslanın aç kalması	
Tavşan	
Aslan	
Tavşanın aslana, "Eğer sana günlük nafaka gerekirse yolu temizle, haydi şimdi gel de o korkusuz aslanı ortadan kaldır." demesi	
Tavşan	
Aslan	
Aslanla tavşanın kuyuya iyice yaklaştıklarında tavşanın ayak sürümesi	
Tavşan	
Aslan	
Aslanın tavşanı alıp kuyunun başına gitmesi	
Tavşan	
Aslan	

Sıra Sizde

***Aslan ve Av Hayvanları* adlı fablı dinlemeden/izlemeden önce metnin içeriğine yönelik yaptığınız tahminlerle dinleme/izleme sonrasındaki tespitlerinizi aşağıdaki T diyagramında karşılaştırınız.**

Dinleme/İzleme öncesi tahminlerim	Dinleme/İzleme sonrası tespitlerim
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1-3. soruları ön bilgilerinizden ve aşağıdaki çok modlu metinden faydalanarak cevaplayınız.

Mevlana Celaleddin-i Rumi adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Mevlana'nın aile yapısının, yaşadığı dönem ve coğrafyanın onun kişilik özelliklerinin oluşmasındaki etkisi hakkında düşünceleriniz nelerdir?

2. Mevlana; eserlerine millî, manevi ve evrensel değerleri yansıtırken kendi hayatından ve kişiliğinden izler katmış mıdır? Dinlediğiniz/izlediğiniz fablı göz önünde bulundurarak düşüncelerinizi açıklayınız.

3. UNESCO tarafından 2007 yılı "Mevlana Yılı" olarak ilan edilmiştir. Mevlana'nın hangi özelliklerinden dolayı böyle bir karar alınmış olabilir?

4. Fablın sonunda yazarın tavşana yaptırım uygulaması gerektiğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

5. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fablda yazarın aslana adil davrandığını düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Karşılaştıralım

1. *Horozla İnci* ve *Şaşkın Tilki* adlı fabllları aşağıda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

HOROZLA İNCİ

Horoz çelebi bir gün
Bir inci çıkarmış çöplükten.
Hemen kuyumcuya gitmiş:
— İyi bir şeye benziyor, demiş;
Gel, al şunu da,
Bir mısır tanesi ver bana.

Cahilin birine babası,
Bir kitap bırakmış ölürken,
Eski bir el yazması.
Hemen gitmiş kitapçıya:
— Bak, demiş, kapağı meşinden.
Gel, al şunu da,
Bir liracık olsun ver bana.

La Fontaine (La Fonten), *Masallar*

ŞAŞKIN TİLKİ

— BİR GÜN, dedi; bir tilki ormanda geziyordu.
Ağacın üzerinde semiz mi semiz bir horoz gördü.
Ağzının suyu aktı. Kenara sindi, saklandı, horoza saldıracağı sırada, garip bir ses:
— Güüm güm de güm güm!
Baktı, sesin geldiği yöne. Gördüğünden bir şey anlayamadı. Tilki, davulu ne bilsin. Saf saf düşündü. "Bu da ne acaba? Nasıl bir yaratık bu böyle?" diye... Fakat sesi böyle ilginç olur da tadı olmaz mı? Bu düşünceyle horoza değil ona saldırmayı kurdu aklından... Bir süre bekledi. Davul rüzgârın sallamasıyla, "Güm güm de güm güm!" diye sesler çıkarıyordu. Tilki, gerildi gerildi, davula doğru atıldı birden.
Fakat bir de ne görsün! İçi boş bir kasnak...
Yiyecek gibi değil.
Bu arada horoz da kaçmıştı.
Tilki, yaptığına pişman, önüne baka baka uzaklaştı oradan.

Beydeba, *Kelile ve Dimne*

Horozla İnci	Ölçütler	*Şaşkın Tilki*
	İçerik	
	Tür	
	Şekil özellikleri	
	İleti	
	Üslup	

2. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabl ile *Açıl Sofram Açıl* adlı masaldan alınan parçayı aşağıdaki tabloda verilen özelliklere göre karşılaştırarak uygun olan özelliği onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

AÇIL SOFRAM AÇIL

Bir varmış bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş. Develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken bir Keloğlan varmış...

Günlerden bir gün o Keloğlan bu sokak benim, şu sokak senin dolaşırken iki taş arasında bir on para bulur ama "Ne alsam, ne alsam?" diye düşünüp durur: "Üzüm alsam çöpü çıkar! Erik alsam çekirdeği çıkar! Et alsam hani ocak? Ot alsam hani bıçak?.. İyisi mi kaygısız başım, ağrısız dişim; leblebi alırım da kütür kütür yerim, artanını da götürür anama veririm?" der, alır leblebiyi, düşer yola... (…)

Şimdi, son pişmanlık para etmez ama oğul, başına böyle bir felaket tokmağı indikten geri, belki aklın başına gelir de bundan sonra ya Allah'ın verdiği ile kıt kanaat geçinir gidersin ya da tuttuğun, tutacağın işe koşulacağın gibi koşulursun. Günün birinde önü söğütlü değirmen olamazsan bile gözümün bebeği, evimin direği olursun inşallah!" der.

(…)

Gerçi sofralarını, (...) iki cihanda yüzü ak olsun, yine anacığı serer, anacığı derler; yerler, içerler, öte yana geçerler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

Eflâtun Cem Güney, *Masallar*

Özellikler	*Aslan ve Av Hayvanları*	*Açıl Sofram Açıl*
Bir tekerleme ile başlamaktadır.		
Sonunda dilek bölümü yer almaktadır.		
Mensur olarak (düzyazı şeklinde) yazılmıştır.		
Anlatılan olay, insanlar arasında yaşanmıştır.		
Anlatılan olayın kahramanları sadece hayvanlardır.		
Zaman unsuru kesin olarak tespit edilememektedir.		
Anlatıcı, her şeyi bilen bir konumda olayları aktarmaktadır.		
İnsani değerleri öğretmek, öğüt vermek için yazılmıştır.		

3. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabl ile *Meş'aleler* adlı şiiri 216. sayfadaki tabloda verilen özelliklere göre karşılaştırarak uygun olan özelliği onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Meş'aleler...

"Arzu yarıldı bir nar gibi içimde yer yer
Döküldü kıvılcımlar halinde taneleri…
Perdeler etrafında uçan pervâneleri;
Parıldayan camlarda titriyor meş'aleler,

Nefes alıyor sessiz perdeler karanlıkta
Ay sükûtla örüyor tenhada kozasını
Fısıldıyor perdeler, bir haber karanlıkta:
Ve uyku uzatıyor sükûn dolu tasını…"

Sedat Umran

Özellikler	*Aslan ve Av Hayvanları*	*Meş'aleler...*
Öğüt vermek amacıyla yazılmıştır.		
Duygular ön plandadır.		
Soyut kavramlar somutlaştırılmıştır.		
İnsan dışındaki varlıklara insana ait özellikler verilmiştir.		
Ahenk unsurları kullanılmıştır.		
İmge ve çağrışımlarla yüklüdür.		
Teşhis ve intak sanatlarına başvurulmuştur.		

4. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabl ile *Toprak Ana* adlı romandan alınan parçayı tabloda verilen özelliklere göre karşılaştırarak uygun olan özelliği onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

TOPRAK ANA

(...) İlkbaharın ilk günlerinden biriydi. Karlar henüz erimiş, havalar güzelleşmeye başlamıştı. Birden, köyün giriş yolunda, zincirleme patlamaları andıran ama patlama da denmez büyük bir gürültü işittik. O tarafta bulunan bir at sürüsü ürktü. Atlar geriye dönüp dörtnala kaçışmaya başladılar. Ben de sokağa attım kendimi. Bahçelerin ötesinden köye doğru kocaman, kapkara bir traktör geliyordu dumanlar saça saça. Oldukça da hızlı geliyordu. Köyün her yanından çıkıp gelen kimisi atlı, kimisi yaya bir kalabalık da traktörün iki yanında ve gerisinde bağrışa çağrışa gelmekteydiler. İtişip kakışıyor, bir panayırdaymış gibi neşe içinde koşuşuyorlardı. Ben o kalabalıkta, önce, traktörün üzerinde, babalarının yanındaki üç oğlumu gördüm. Birbirlerine sıkıca tutunmuş, dimdik duruyorlardı. Traktörün yanında koşuşan öbür çocuklar da sevinç çığlıkları atıyor, şapkalarını havaya fırlatıyor, ıslık çalıyorlardı. O ne büyük mutluluk, o ne büyük gururdu çocuklarım için! Ciddiydiler. Gözlerinde, yüzlerinde zafer ışıltısıyla dönen kahramanlar gibiydiler.

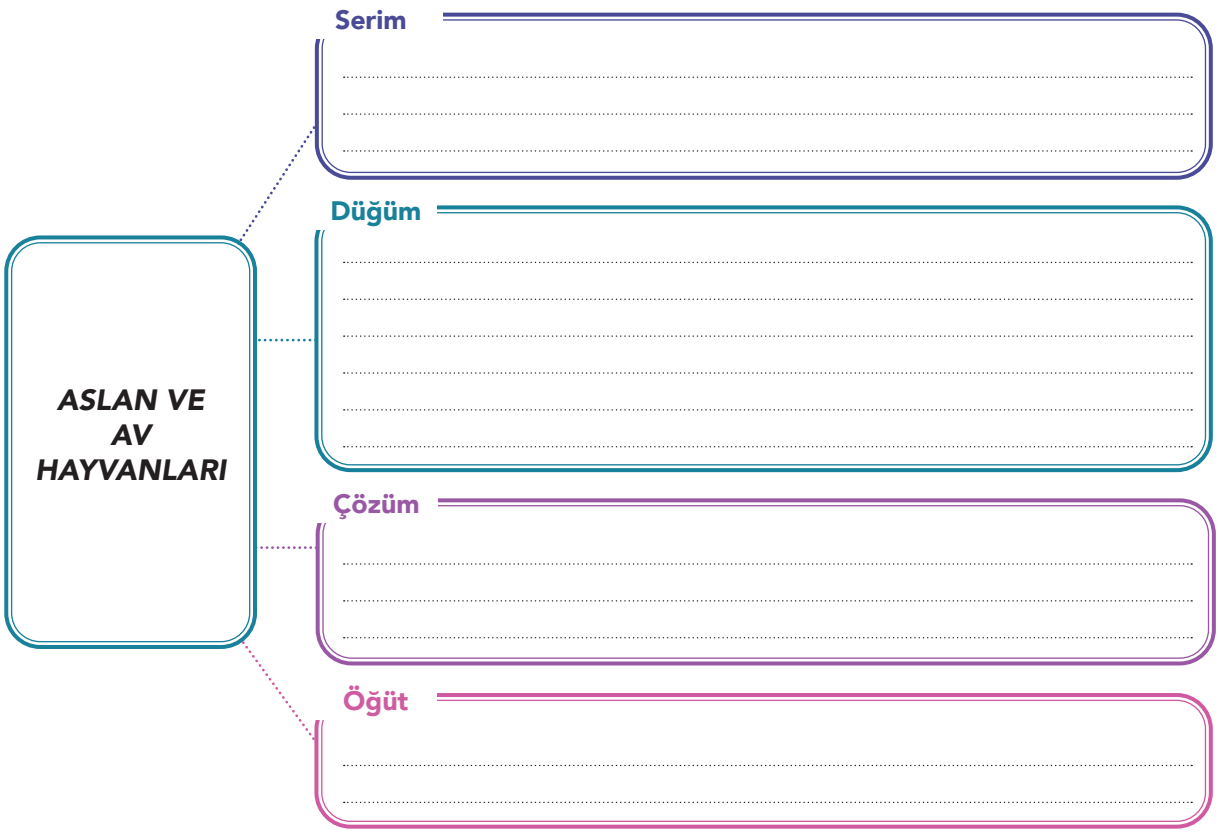
(...)

Cengiz Aytmatov

Özellikler	*Aslan ve Av Hayvanları*	*Toprak Ana*
Mekân ve zaman unsurları belirgindir.		
Kahramanlar gerçek kişiler arasından seçilmiştir.		
Betimleyici ve öyküleyici anlatım kullanılmıştır.		
Öğüt verme amacıyla yazılmıştır.		
İlahi bakış açısıyla kaleme alınmıştır.		
Diyaloglara yer verilmiştir.		
Günlük hayatta karşılaşılabilecek bir olay anlatılmıştır.		

Sıra Sizde

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz fablı aşağıdaki şemada özetleyerek soruları cevaplayınız. Özetinizde fabl planına uygun olarak olayları kendi ifadelerinizle yansıtmaya özen gösteriniz.

2. Fabllarda genellikle kurnazlığıyla ön plana çıkan hayvan tilkidir. *Aslan ve Av Hayvanları*'nda bu özelliğin tavşana yüklenmesinin sebepleri neler olabilir?

3. Tavşanın aslanı kolayca ikna etmesi hakkında neler düşünüyorsunuz? Yazınız.

4. Ormandaki av hayvanlarının toplanıp aslanın avlanmaması yönünde karar almalarıyla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Fabl Planı

Serim, düğüm, çözüm ve öğüt bölümlerinden oluşur. Serim bölümünde olay, kişileştirilen varlıklar ve çevre tanıtılır. Düğüm bölümünde olay anlatılır ve merak uyandıracak şekilde belli bir noktaya getirilir. Çözüm bölümünde olay şaşırtıcı bir sonla bitirilir. Öğüt bölümünde olayla ilgili ana fikir verilir ya da bir öğüt paylaşılır.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıdaki şemada verilen boşlukları istenen özelliklere uygun biçimde doldurunuz.

BENZERLİK VE FARKLILIK

Fablı mesneviden ayıran en önemli iki özellik
1. .....
2. .....

Fabl ile şiir arasındaki benzerliklerden ikisi
1. .....
2. .....

Fabl ile roman arasındaki farklılıklardan ikisi
1. .....
2. .....

Fabl ile masal arasındaki benzerliklerden ikisi
1. .....
2. .....

Fablı öğretici metinlerden ayıran iki özellik
1. .....
2. .....

Fablı destandan ayıran iki özellik
1. .....
2. .....

2. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabldaki kahramanların özelliklerini ve temsil ettikleri değerleri aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

Fablda aslanın ön plana çıkan özelliklerinden ikisi

.....

.....

Aslanın temsil ettiği değer/değerler

.....

Fablda tavşanın ön plana çıkan özelliklerinden ikisi

.....

.....

Tavşanın temsil ettiği değer/değerler

.....

Fablda av hayvanlarının ön plana çıkan özelliklerinden ikisi

.....

.....

Av hayvanlarının temsil ettiği değer/değerler

.....

Çözümleyebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek dinlediğiniz/izlediğiniz *Aslan ve Av Hayvanları* fablıyla ilgili çalışmayı yapınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.

I. Grup: Tema bölümündeki soruları cevaplayınız.

II. Grup: Olay bölümündeki soruları cevaplayınız.

III. Grup: Kahramanlar bölümündeki soruları cevaplayınız.

IV. Grup: Dil ve anlatım bölümündeki soruları cevaplayınız.

Tema

Temanın etkili bir şekilde yansıtıldığını düşünüyor musunuz?

Fablın temasını daha iyi ifade etmek için fablda ne tür değişiklikler yapardınız?

Fablın temasının topluma olumlu yansımaları neler olabilir?

Olay

Dinlediğiniz/izlediğiniz fabldaki olaylar hangi sırayla gerçekleşmiştir?

Dinlediğiniz/izlediğiniz fablın eksik veya hatalı bir yönü olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Zaman ve mekân unsurunun olayların gelişimine etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kahramanlar

Fablda kahramanların olaylar karşısındaki duygusal tepkileri nelerdir? Bu duygular fablın gelişimine nasıl yön vermiştir?

Kahramanların yaptıkları hatalar nelerdir?

Kahramanların davranışları örnek alınabilir mi?

Dil ve anlatım

Fablda kullanılan anlatım biçimlerinin metne katkıları nelerdir?

Fabl, çizgi roman olsaydı fablın dil ve anlatımında ne gibi değişiklikler olurdu?

Fabldaki olaylar gelecek zaman kipi kullanılarak anlatılsaydı anlatımda ne gibi değişiklikler olurdu?

- Elde ettiğiniz sonuçları grup sözcüleri aracılığıyla aşağıdaki tabloya yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Ulaştığınız sonuçlar hakkında diğer grupların farklı görüşlerini yazınız.

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı gerçekleştiriniz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde altı kişilik gruplara ayrılınız.
- Grup üyeleri olarak aşağıda yer alan soruyu, farklı renklerdeki şapkalarda verilen açıklamayı karşılayacak şekilde cevaplayınız (Grup üyelerinin her biri şapkalardaki açıklamalara göre soruyu cevaplamalıdır.).
  - Aslan, av peşinde koşmak için sürekli çaba sarf etmeli midir yoksa rızkının kendiliğinden gelmesini bekleyip daha huzurlu bir yaşam mı sürmelidir?

Beyaz şapka 	Sadece tarafsız ve objektif bilgi verilmelidir. Bilgi verirken duygu, tahmin ve yorum içeren ifadelerden kaçınılmalıdır.
Kırmızı şapka 	Konuya duygusal bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır. Hisler, sezgiler ve duygular mantıklı olup olmadığına bakılmaksızın paylaşılmalıdır.
Siyah şapka 	Konunun olumsuz yönlerine odaklanılmalıdır. Sorunların farkına varılmalı, sağlam bir çözüm önerisi ortaya koyulmalıdır.
Sarı şapka 	Konunun faydaları üzerine yoğunlaşılmalıdır. Sorunlara iyimser ve yapıcı bir şekilde çözüm bulunmalıdır.
Yeşil şapka 	Yaratıcı ve yeni fikirler üretilmelidir. Sorunlara seçenekler sunarak farklı yolların keşfedilmesi sağlanmalıdır.
Mavi şapka 	Tartışmanın düzeni sağlanmalıdır. Tüm şapkalarla yapılan görüşmeler özetlenerek en uygun çözüm değerlendirilmelidir.

- Elde ettiğiniz çözüm önerilerinden hangisinin/hangilerinin uygun olduğuna grupça karar veriniz.
- Uygun olduğuna karar verdiğiniz çözüm önerilerini sınıfla paylaşınız.

Başka bir fabl metniyle ilgili videoya ve etkinliklere karekoddan ulaşabilirsiniz.

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki tabloda *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabldan açıklama, ikna etme ve onaylama bildiren cümleler verilmiştir. Cümlelerin ilişkili olduğu kutucukları onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Örnek cümleler	Açıklama	İkna etme	Onaylama
Bundan sonra sen de artık avlanmaya çıkma. Pusuya yatıp bir av peşine düşme. Düşme ki bizi ürkütme ve bu güzelim otlağı, bu tatlı vadiyi bize zehir etme.			
Bir kere daha söyle de hikâyen derdimize derman olsun, bir kere daha söyle de can yaralarına merhem olsun.			
Zulüm görmüş, canı yanmış birisinin şu zavallının özrüne kulak ver. Hele yolunu şaşırmış bu zavallıyı, padişahlık makamının zekâtı, şükranı olarak kabul et. Lütfen onu yolundan kovma.			
Tavşanın gecikmesinden ötürü aslan öfkeliydi, toprağı kazıyor, kükreyip duruyordu.			
Her günün payı zahmetsizce aslanın yanına kendi ayaklarıyla gidecekti. Bu suretle onun da eh artık başka bir isteği olmayacaktı.			

2. Yukarıdaki tabloda işaretlediğiniz unsurların metnin üslubu ve oluşturulma amacıyla ilişkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sıra Sizde

Mevlana'yla ilgili öğrendiklerinizden ve aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

MEVLÂNA CELÂLEDDİN

(...)

Selçuklu devletinin esaslı bir kültür ve tasavvuf merkezi Konya'da din ve ilme rağbet eden, inanç sâhibi bir müslüman olan hükümdar Alâeddin Keykubad I.'ın takdirini kazanmış bir babanın çocuğu olarak yetişen Celâleddin gerek irsen, gerek terbiye bakımından, bu âile ve muhitin te'sirini devam ettirmiş, babasının ölümünü müteâkip de, halkın ve ilim adamlarının göz bebeği olmuştur.

Mevlânâ Celâleddin'in hayatındaki merhaleler içinde, babasının Anadolu'ya göç eden talebesi Tirmizli Seyyid Bürhâneddin'in müridleri arasına girmesi ve 9 yıl onunla berâber bulunması, hocasının tavsiyesine uyup, Şam ve Haleb'de iki yıl kaldıktan sonra, Konya'ya dönmesi, bilâhare Seyyid Bürhâneddin'in ölümünden sonraki yalnızlığında kendini fıkıh, tefsir, hadîse vermesi, İran, Hindistan, Arap edebiyatlarının yanı sıra, rumca öğrenerek, yunan felsefesiyle iştigâl etmesi yer alır. Bu sırada vaazlarının toplandığı Mecâlis-i seb'a adlı eseri meydana getirmiştir ki, bu eserin şekil ve ruh bakımından Mesnevî'yi hazırladığına işâret olunmaktadır.

(...)

Neclâ Pekolcay

1. Mevlana, eserlerini yazarken hangi bilim ve sanat dallarından faydalanmış olabilir? *Aslan ve Av Hayvanları* fablından da örnekler vererek açıklayınız.

2. Mevlana'nın farklı alanlarda (fıkıh, hadis, edebiyat, felsefe) bilgi sahibi olmasının fablın konuları veya iletileri üzerinde nasıl bir etkisi olmuştur? Açıklayınız.

Yansıtabilme

Sıra Sizde

***Aslan ve Av Hayvanları* adlı fablı değerlendirmek için aşağıdaki tabloda örnekteki gibi ölçütler belirleyerek metne yönelik düşüncelerinizi yazınız.**

Belirlediğim ölçütler	Düşüncelerim
Kahramanların gerçek hayatla ilişkisi	

Fabl ile ilgili yaptığınız değerlendirmeleri arkadaşlarınızın değerlendirmeleriyle karşılaştırınız.

Sıra Sizde

1. Aşağıda *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fablla ilgili film şeridi şeklinde verilen sahnelerden birini seçerek kendinizi kahramanların yerine koyunuz ve sahneyi yeniden kurgulayınız.

Aslanın av hayvanlarıyla konuşması

Aslanın tavşanla konuşması

2. Kahramanların fablda sergiledikleri davranışlarıyla kendi kurguladığınız sahnedeki davranışların benzerlik ve farklılıklarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fabldan seçtiğiniz sahneyi yeniden kurgularken fablın hangi unsurlarında yaptığınız değişiklikler iletiyi daha etkili bir şekilde yansıtmanızı sağlamıştır? Yazınız.

4. *Aslan ve Av Hayvanları* adlı fablın yazılma amacına ulaştığını düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle yazınız.

Dinleme/izleme sürecindeki deneyimlerinizi değerlendiren bir yansıtma yazısı yazınız. Yazınızda süreçteki duygu, düşünce ve davranışlarınızı göz önünde bulundurunuz.

Yansıtma Yazısı

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

1. Aşağıda verilen görseller, edebî metin ve enstrümantal müzik parçasının sizde uyandırdığı duygu ve düşünceler hakkında bir yazı yazmanız istense bunlardan hangisi hakkında yazardınız? Açıklayınız.

YOLCULUĞUN ERDEMLERİ

(…)

Mevkiden mi indiniz? Rağbetten mi düştünüz? Yolculuğa çıkınız.

Köyünüzden mahallenizden, şehrinizden hele bir ayrılın. Hele, dar sınırlarınızdan şöyle bir silkinip sıyrılın, dünyanın mihveri sandığınız şahsiyetinizi dışarda kimsenin alıp satmadığını, size pek önemli gelen o çıkış ve inişlerinizi hiç kimsenin takmadığını, ilkin o zaman anlayacak, önce şaşırıp kızacak, ama sonra hizanızı bulup tevazua, dolayısı ile de rahata kavuşacaksınız.

(…)

Haldun Taner, *Düşsem Yollara Yollara*

Göksel Baktagir'in *Şakayık* adlı enstrümantal müzik parçasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Performans Görevi

Adı	Fabl Yazma
Amacı	Belirlenen bir tema çerçevesinde fabl yazabilme
Süresi	4 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden dinlediğiniz/izlediğiniz bir metinden hareketle kendi belirlediğiniz bir tema çerçevesinde fabl yazmanız beklenmektedir.

Aşağıdaki aşamaları takip ederek çalışmayı sınıf içinde gerçekleştiriniz.

- Yazma amacınızı, kullanacağınız yöntem ve stratejinizi belirleyiniz.
- Yazma sürecinde hangi engellerle (fiziksel, duygusal, bilişsel) karşılaşabilirsiniz? Bu engellere yönelik tedbirlerinizi aşağıdaki alana örnekteki gibi yazınız.

Karşılaşabileceğim engeller	Engelleri ortadan kaldırma stratejilerim
▶ Büyük harfleri doğru ve kurallara uygun olarak kullanabilme	▶ Yazım kılavuzundan yararlanma
▶	▶
▶	▶

- Yazma amacınız doğrultusunda ön bilgilerinizi gözden geçiriniz.
- Fabl yazma sürecinde ön bilgileriniz, gözlemleriniz ve araştırmalarınız yoluyla elde ettiğiniz bilgilerinizi yazma amacınızla ilişkilendiriniz.
- Fablınızın planını çıkararak bölümlerini tasarlayınız. Fablda kullanmayı düşündüğünüz tema ve iletileri aşağıdaki şemalara yazınız. Fablın temasına ve verilecek iletiye karar veriniz.

Kullanmak istediğim temalar

Adalet				

Vermek istediğim iletiler

Her zaman adaletli olmalıyız.			

Başka bir fablla ilgili etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

- Yazma amacınıza uygun olarak aşağıdaki fablları karşılaştırınız.

1. Fabl

HOROZLA TİLKİ

Gün görmüş, açıkgöz bir horoz,
Ağaçta nöbet bekliyormuş.
Tilki yanışmış güler yüzle:
— Kardeş, demiş; müjde!
Savaşlara son verildi, son!
Barış oldu bütün dünyada.
Haberi yaymaya geldim,
İn aşağı da öpüşelim.
(...)
— Tilki kardeş, demiş horoz;
Bundan hoş, bundan tatlı haber olmaz!
Hele bunu senden duymak yok mu,
Bitirdi beni doğrusu.
Bak, iki tazı da geliyor karşıdan;
Onlar da müjdeci anlaşılan
(...)
Nerdeyse gelirler.
Dur, ben de ineyim de bari,
Tatlı tatlı konuşalım hep beraber.
— Hoşça kal, demiş tilki;
Ben kaçayım, yolum uzun.
Öpüşmek başka zamana kalsın.

Hazret dar atmış kendini ormana.
Barışta iş yok deyip kendi kendine.
Horozsa başlamış keyfince ötmeye:
Koca tilkiye tilkilik ettim diye.

La Fontaine, *Masallar*
(çev.: Sabahattin Eyüboğlu)

2. Fabl

TENCEREYLE ÇÖMLEK

Tencere demiş ki çömleğe:
— Gel bir geziye çıkalım seninle.
— Çıkamam, kusura bakma, demiş çömlek:
Akıllıca bir iş değil benim için
Ocağın yanı başından ayrılmak.
Hakkı varmış doğrusu çömleğin,
O kadar kolay kırılır ki mübarek
Taşa maşa çarpmaya görsün bir yeri,
Tek parçası dönmez artık geri.
— Sana göre hava hoş, demiş çömlek;
Senin derin sert, sırtın pek.
Git güle güle, dilediğin yere.
(…)
Tencere almış arkadaşını yanına
Yürümüşler tıngır mıngır, salına sürtüne,
Ne lazımsa yaparak yürümek için.
Ne var ki en küçük engellerde
Tokuşuyorlarmış ikide birde.
Buysa fena hırpalıyormuş çömleği.
Derken, yüz adım bile sürmeden gezi,
Yoldaşını paramparça etmiş tencere.

Kendi düşen ağlamaz diyelim çömleğe.
Yalnız eşitlerimizle yoldaş olalım;
Olmazsak çömleğe benzemekten korkalım.

La Fontaine, *Masallar*
(çev.: Sabahattin Eyüboğlu)

- Fabl taslağında, okuduğunuz fabllardan elde ettiğiniz bilgiler ile bu fablların söz varlığını göz önünde bulundurunuz.
- Fablın konusuna ve hedef kitlesine uygun bir dil kullanmaya özen gösteriniz.
- Çalışmanızda yazım kurallarına dikkat ediniz ve noktalama işaretlerini uygun şekilde kullanınız.
- Fablınızın içeriğini desteklemek amacıyla görsel unsurlardan yararlanınız.
- Hazırladığınız taslağı grup arkadaşlarınızla paylaşarak geri bildirimler doğrultusunda taslağa son şeklini veriniz.
- Planınıza uygun olarak yazınıza dikkat çekici bir başlangıç yapınız.
- Fablınızın kurgusunu estetik bakış açısı ve özgün bir üslupla tasarlayınız.
- Fablınızda atasözü, deyim gibi söz varlıklarını kurguya uygun şekilde kullanınız.

- Fablınızda vermek istediğiniz öğüdü açık veya örtük ileti biçiminde ifade ediniz.
- Fablınızın serim, düğüm, çözüm ve öğüt bölümlerinin başlangıç ve bitiş kısımlarını etkili bir şekilde ifade ediniz.
- Fablınızın içeriğine uygun ve dikkat çekici bir başlık belirleyiniz.
- Fablınızın öğüt bölümünde olumlu tutum ve değerleri öne çıkarınız.
- Fablınızda Türkçeyi bilinçli ve özenli kullanınız.
- Fablınızı dil bilgisi kuralları ve anlam yönüyle kontrol ediniz.
- Değerlendirmenizi yaratıcılık, biçim ve tür özellikleri, ahenk unsurları, etkileyicilik gibi ölçütleri kullanarak yapınız.
- Fabl metninizi içerik, dil ve anlatım yönünden öz değerlendirme ve akran değerlendirme formları ile değerlendiriniz.

Değerlendirme

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:	Numarası: .....

Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Kısmen" ve "Hayır" seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksiklerinizi gözden geçiriniz.

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Fabl için uygun bir tema belirledim.			
Yazacağım fablın amacını ve hedef kitlesini belirledim.			
Anlam ve çağrışım derinliği bulunan, ahenkli, sosyal hayatla ilişkilendirebileceğim kelime ve kelime gruplarını not ettim.			
Fablda özgün ifadelere yer verdim.			
Fablı yazarken Türkçenin dil ve anlatım özelliklerine dikkat ettim.			
Fablı yazarken bağdaşıklık ögelerine, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ettim.			
Dikkat çekici bir başlık kullandım.			
Fablı yazarken serim, düğüm, çözüm ve öğüt bölümlerine dikkat ettim.			
Fablda vermek istediğim mesajı öğüt bölümünde açık veya örtük bir şekilde dile getirdim.			
Fablın öğüt bölümünde olumlu tutum ve değerleri vurgulayacak ifadelere yer verdim.			

Aşağıdaki form, arkadaşınızın çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmıştır. Bu formdaki sorulara vereceğiniz cevaplarla arkadaşınızın çalışmasına katkı sağlamanız beklenmektedir.

Akran Değerlendirme Formu

Çalışmayı yapan öğrenci:
Çalışmanın adı:
Çalışmanın en iyi yönü
....
Bu çalışmanın beğendiğim diğer üç yönü
....
....
....
Bu çalışmanın geliştirilmesi gerektiğini düşündüğüm üç yönü
....
....
....

- Bu değerlendirmelerden elde ettiğiniz sonuçlar doğrultusunda çalışmanıza son şeklini veriniz.
- Çalışmanızı sınıf panosunda, okul gazetesinde veya genel ağdaki güvenilir ortamlarda paylaşınız.
- Çalışmanız esnasında karşılaştığınız zorluklara ilişkin notlar alınız.
- Yaptığınız çalışmadan hareketle sonraki yazma çalışmalarınızdaki olası hatalarınızın önüne geçmek için neler yapabileceğinize dair fikir yürütünüz.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

TEMA SONU DEĞERLENDİRME

"Dünden Bugüne" temasında okuduğunuz, dinlediğiniz/izlediğiniz metinlerden ve yaptığınız çalışmalardan hareketle aşağıdaki öğrenme günlüğünü doldurunuz.

Öğrenme Günlüğü

Tarih: .../.../.....

- Bu süreçte öğrendiklerim:
- Kendimi geliştirmek için çaba harcadığım konular:
- Bu süreçte ilerleme kaydettiğimi düşündüğüm konular:
- İlgimi çeken ve araştırmayı düşündüğüm konular:
- Pekiştirmem gereken konular:
- Bu süreçte iş birliği yaparak öğrendiklerim ve grubumun başarısına katkılarım:
- Daha ayrıntılı incelediğim konular:
- Bu süreçte öğrendiğim bilgilerden gelecekte kullanabileceklerim:

3. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-3. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞINDA

Bir gemi yanaştı Samsun'a sabaha karşı
Selam durdu kayığı, çaparı, takası,
Selam durdu tayfası.

Bir duman tüterdi bu geminin bacasından bir duman
Duman değildi bu!
Memleketin uçup giden kaygılarıydı.

Samsun limanına bu gemiden atılan
Demir değil!
Sarılan anayurda
Kemal Paşa'nın kollarıydı.

Selam vererek Anadolu çocuklarına
Çıkarken yüce komutan
Karadeniz'in halini bir görmeliydi.

Kalkıp ayağa ardı sıra baktı dalgalar
Kalktı takalar,
İzin verseydi Kemal Paşa
Ardından gürleyip giderlerdi.
Erzurum'a kadar.
Bu ne inançtı ki, Kemal Paşa
Atının teri kurumadan
Sürüp geldin yeni yeni savaşların peşinde!

1. Yukarıdaki metin *Atatürk Kurtuluş Savaşında* adlı yapma destandan alınmıştır. Bu metnin yapma bir destandan alındığını gösteren belirgin özellikler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Destanın konusunu göz önünde bulundurarak bu destanın yazılma sebepleri hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Metinle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Göç konusu işlenmiştir.

B) Olağanüstü unsurlara yer verilmiştir.

C) Mekân ve zaman unsurları belirgin değildir.

D) Tarihî şahsiyetlerin başından geçen olaylar anlatılmıştır.

E) Türk destanlarında yaygın olarak görülen motifler kullanılmıştır.

4-5. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Bir öğrenci topluluğu, sınıf içi etkinlikler kapsamında "Sözlerin Çağrışımsal Gücü" adını verdikleri eğitsel bir oyun oynamaktadır. Oyunun kuralları gereğince öğrenciler iki gruba ayrılmıştır ve I. grubun söylediği bir kelimeye II. gruptaki öğrenciler çağrışımsal bir karşılık vermektedir. Çağrışımsal karşılığı doğru olan her bir cevap için II. grup, yanlış olan her bir cevap içinse I. grup 5 puan kazanmaktadır.

Bu eğitsel oyunla ilgili gruplar arası diyaloğun örnek bir bölümü ile puanlaması aşağıda verilmiştir ve "Sözlerin Çağrışımsal Gücü" adlı oyunun kazananı, 10 puanla II. grup olmuştur.

Gruplar arası diyalog	Puanlama	Puan tablosu
I. Grup: Aruz ölçüsü **II. Grup:** Divan edebiyatı	II. grup, doğru bir çağrışımsal karşılık verdiği için 5 puan kazanmıştır.	**I. Grup:** 0 puan **II. Grup:** 5 puan
I. Grup: Kopuz **II. Grup:** Âşık tarzı halk edebiyatı	II. grup, doğru bir çağrışımsal karşılık veremediği için I. grup 5 puan kazanmıştır.	**I. Grup:** 5 puan **II. Grup:** 5 puan
I. Grup: Nakarat/kavuştak **II. Grup:** Şarkı ve türkü	II. grup, doğru bir çağrışımsal karşılık verdiği için 5 puan kazanmıştır.	**I. Grup:** 5 puan **II. Grup:** 10 puan

4. Buna göre aşağıdakilerden hangisinin II. grubun 15 puan alarak kazanabileceği "Sözlerin Çağrışımsal Gücü" adlı oyunun diyaloğu olabileceğini tespit ediniz. İlgili kutucuğu onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

1. diyalog

I. Grup: *Harnâme*
II. Grup: *Mesnevi*
I. Grup: La Fontaine
II. Grup: Fabl
I. Grup: *Kerem ile Aslı*
II. Grup: Destan

2. diyalog

I. Grup: Aruz ölçüsü
II. Grup: Gazel
I. Grup: İntak sanatı
II. Grup: Fabl
I. Grup: Olağanüstülük
II. Grup: Destan

3. diyalog

I. Grup: *Mesnevi*
II. Grup: Mevlâna
I. Grup: Kahramanlık
II. Grup: *Leyla ile Mecnun*
I. Grup: *Karga ile Tilki*
II. Grup: Halk hikâyesi

5. Siz de "Sözlerin Çağrışımsal Gücü" adlı oyuna yönelik I. grubun 10, II. grubun 5 puan alarak etkinliği sonlandıracağı bir diyalog oluşturunuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6-8. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

1. Metin

İnci, sadef (sedef) denilen deniz hayvanının karnında oluşur. Nisan mevsiminde sahile çıkan sadef, midye gibi yapısıyla kapakçığını açarmış. O sırada karnına düşen Nisan yağmurunun damlasını yutup denize dönermiş. Denizdeki tuzlu su ortamında bu saf yağmur tanesi hayvana bir ızdırap verince sadef bunun acısından kurtulmak için bir sıvı salgılarmış. Bir müddet sonra bu sıvının hükmü geçince sadef tekrar sıvı salgılarmış. Bu sıvılar katılaşarak birbiri üzerine yapışır ve böylece inciyi oluştururmuş.

2. Metin

Bir buluttan deniz üzerine bir damla damladı. Denizin genişliğini görünce de utandı. Kendi kendine, "Deniz bulunan yerde ben kim oluyorum? Eğer o varsa ben yok sayılırım!" dedi. Damla kendisini küçük gördüğü için, sedef onu bağrına bastı, nazla besledi. Kader o damlayı öyle yükseltti ki, sultanların taçlarına lâyık inci oldu. Damla kendisini alçak gördüğü için yücelik buldu, yokluk kapısını çaldığı için var oldu.

6. İkinci metnin ana fikri nedir?

.....

.....

7. Metinlerin dil ve anlatımındaki farklılığın temel sebebi nedir?

.....

.....

.....

8. Verilen birinci metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İkinci metinde belirtilen olayın yol açtığı bir sonuçtan söz edilmektedir.

B) İkinci metindeki bir öngörüyü desteklemek için kanıtlar ileri sürülmektedir.

C) İkinci metinde ortaya konulan durum hakkında tespitlerde bulunulmaktadır.

D) İkinci metindeki bir ifadenin hangi koşullarda gerçekleşeceği belirtilmektedir.

E) İkinci metinde bir varlığın oluşumuna yönelik kurgusal değerlendirmeye yer verilmiştir.

9. Aşağıdaki kutucuklarda mesnevi nazım biçimiyle ilgili bazı bilgiler verilmiştir.

A Aruzun kısa kalıplarıyla yazılmıştır.	**I** Divan şiiri geleneğinin en uzun nazım biçimidir.
B Beyit sayısı sınırlandırılmamıştır.	**II** Okunduğunda kulağa ahenkli gelen bir anlatımı vardır.
C Bugünkü anlamda hikâye, roman gibi türlerin olmadığı bir dönemin ürünüdür.	**III** Şairlere yazma kolaylığı sunmuştur.
D Her beyit kendi içinde ahenklidir.	**IV** Olay anlatıcılığı esastır.

Bu bilgileri örnekteki gibi sebep-sonuç ilişkisi oluşturacak şekilde eşleştiriniz. Elde ettiğiniz sebep-sonuç cümlelerinizi ilgili alanlara yazınız.

Eşleştirme	Eşleştirme sonucunda elde edilen sebep-sonuç cümleleri
C - IV	Mesnevi; o dönemde bugünkü anlamda hikâye, roman gibi türler olmadığı için olay anlatma ihtiyacını karşılayan tür olmuştur.
	.....
	.....
	.....

10-11. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Görselliği de katarak bir kitabın beyaz perdeye aktarılması, çocuklarda hem kitap okuma sevgisinin, hem de sinema gibi kültürel etkinlik alışkanlığını kazanılmasına katkı sağlayacaktır. Bu konuda çizgi filmlerden rahatlıkla yararlanmak mümkündür. Çizgi filmlerde fabl türünün bütün özelliklerini aramak da doğru değildir. Çocukların tabiatı ve hayvanlar alemini tanımış olmaları bile onların eğitimi için önemli bir kazançtır. Çizgi film 20. yüzyılın başlarında hızla gelişmeye başlamıştır. Aytekin Can Fransız sanatçı Emile Cohl'un (Emil Kol) beyaz kağıtların üzerine bir dizi siyah figür çizerek bunları perdede negatif biçimde izleyiciye sunduğunu, siyah zemin üzerinde hareket eden beyaz figürlerin izleyicinin çok ilgisini çektiğini söylemektedir.

10. Günümüzde fabl türünün özelliklerinin çizgi filmlerde kullanılmasının çocukların bilişsel gelişimine ne gibi katkıları olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Fabllar hangi özelliklerinden dolayı çocukların dünyasında yer edinmiş olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

4. TEMA NESİLLERİN MİRASI

Metin Tahlili (Anlama): Okuma

- Dede Korkut Hikâyeleri
- Tanzimat Dönemi Şiiri

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Konuşma

- Dede Korkut Hikâyelerinden Birini Canlandırma

Metin Tahlili (Anlama): Dinleme/İzleme

- Millî Edebiyat Dönemi Hikâyesi

Edebiyat Atölyesi (Anlatma): Yazma

- Millî Edebiyat Dönemi'nden Bir Hikâyeyi Şiire Dönüştürme

Anahtar Kavramlar

- **sözlü kültür**
- **olağanüstülük**
- **kurmaca**
- **millî edebiyat**
- **açık ve örtük ileti**
- **dönem**
- **yaşantı**
- **şiir**
- **hikâye**
- **roman**
- **millî bilinç**
- **değişim**
- **yenilik**

Bu temanın

Metin Tahlili (Anlama) bölümünde sizlerden

- edebiyatın sosyolojik değişimlere ve bu değişimlerle çağlar boyu kazanılan kültürel birikimin ortaya çıkmasına zemin hazırladığının farkına varabilmeniz,
- Türk dili ve edebiyatı tarihinde din, sosyoloji, felsefe, dil ve kültür alanlarında yaşanan değişimlerin edebî türlere yansımasıyla ilgili çıkarımlar yapabilmeniz,
- nesilden nesile aktarılarak bugüne miras kalan edebî birikimimizle ilgili farkındalık kazanmanız

beklenmektedir.

Edebiyat Atölyesi (Anlatma) bölümünde sizlerden

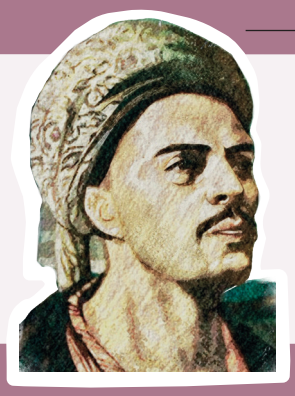
- konuşma becerisi kapsamında Dede Korkut hikâyelerinden birini seçerek canlandırmanız,
- yazma becerisi kapsamında Millî Edebiyat Dönemi'ne ait bir hikâyeyi şiir hâline getirebilmeniz

beklenmektedir.

Tema karekodu

Tema sunusuna karekoddan ulaşabilirsiniz.

Temsilî

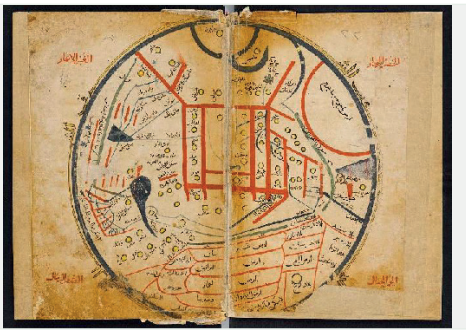
Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni

Yunus Emre

Başlarken

1. Aşağıda nesilden nesile aktarılarak bugüne miras kalan Kültigin Yazıtı ve Kâşgarlı Mahmud'un Dünya Haritası verilmiştir. Bu edebî birikimlerin önemi nedir?

2. Edebî birikimlerin sonraki nesillere aktarılması niçin önemlidir? Sözlü alarak ifade ediniz.
3. Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinle ilgili soruları cevaplayınız.

ANKARA

Yeni Ankara başdöndürücü bir süratle inkişaf ediyordu. Taşhan'ın önünden Samanpazarı'na, Samanpazarı'ndan Cebeci'ye, Cebeci'den Yenişehir'e, Yenişehir'den Kavaklıdere'ye doğru uzanan sahalar üzerinde, apartımanlar, evler, resmî binalar, sanki, yerden fışkırırcasına yükseliyordu. Bunların her biri yapanın bilgisine ve yaptıranın zevkine göre birtakım şekiller ve renkler almakla beraber, dikkatli bir göz için, hemen hepsine birden hakim olan exotique (egzotik) mimarî tarzının sırıttığı da aşikârdı. (…)

Hele Murat Beyin köşkü bu çeşit evlerin en hayret verici örneklerinden biriydi. Onun için, burada, ne kendileri, ne misafirleri bir an ferah ve rahatlık duymuyorlar, tuhaf bir içsıkıntısına düşüyorlardı. Murat Bey durmadan odaların şeklini ve rengini değiştiriyor, mobilyalarını yeniliyordu. Dülgerler, doğramacılar, kaplamacılar, evin içinden bir lahza eksik olmuyordu. Tam her şey bitip, artık, Murat Bey büsbütün yerleşir gibi olurken, İstanbul'dan bir misafir veya Berlin'den bir mühendis geliyor. "Bunu böyle yapsaydınız daha iyi olurdu. Şu şekil buraya hiç uymamış" diyor ve bu söz, bütün ev halkı için, haftalarca yeni bir tedirginliğe yol açıyordu.

(…)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

a) Bu parçanın yapı unsurları hakkında hangi çıkarımlara ulaşılabilir? Açıklayınız.

b) Toplumlarda meydana gelen sosyal ve kültürel değişimlerin edebî eserlere yansımasının gerekçeleri neler olabilir?

c) Metnin birinci paragrafını fiilleri çıkararak okuyunuz. Bu çalışmadan hareketle fiillerin metindeki işlevleri hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Dede Korkut hikâyelerinin ön sözünden alınan aşağıdaki parçayı okuyunuz. Ön bilgilerinizden de faydalanarak soruları cevaplayınız.

Bismillahirrahmanirrahim

Resul aleyhisselam zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler bir er ortaya çıktı. Oğuz'un evvel kişisi, tam bilicisiydi. Ne derse olurdu. Gaipten türlü haber söylerdi. Hak Teala onun gönlüne ilham ederdi.

Korkut Ata söylemiş: Ahir zaman hanlık geri Kayı'ya değecek; kimse ellerinden almaya... Ahir zaman olup kıyamet kopuncaya dek...

Bu dediği Osman neslidir, işte sürüp gidiyor. Ve dahi nice buna benzer söz söyledi.

Korkut Ata, Oğuz kavminin müşkülünü hallederdi. Her ne iş olsa Korkut Ata'ya danışmayınca işlemezlerdi. Her ne ki buyursa kabul ederlerdi. Sözünü sayıp tamam ederlerdi.

Dede Korkut söylemiş:

Allah Allah demeyince işler yürümez

Kadir Tanrı vermeyince er zenginleşmez

Ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez

Ecel vakti ermeyince kimse ölmez

Ölen adam dirilmez, çıkan can geri gelmez

Bir yiğidin Kara Dağ yumrusunca malı olsa

Yığar, derler, talep eyler, nasibinden fazlasını yiyebilemez

Coşkun sular taşsa deniz dolmaz

Kibirlilik eyleyeni Tanrı sevmez

(…)

Anonim
(haz.: Ayşegül Çakan, *Dede Korkut Hikâyeleri*)

1. Bu parçadan Dede Korkut ile ilgili hangi çıkarımlar yapılabilir?

.....

.....

.....

2. Yandaki görselde anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

Aşağıdaki infografiği inceleyiniz. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki tarihî, sosyal, felsefi veya psikolojik olayların/durumların neler olduğuna dair beyin fırtınası yapınız. Ortaya atılan fikirleri tahtaya yazarak listeleyiniz.

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Dönemi (?-XI. yy.)

Türklerin İslamiyet'i kabulünden önce oluşturdukları edebiyattır. Bu dönem edebiyatı dil, anlatım, duyuş ve zevk itibarıyla millî özellikler gösterir. Sözlü ve yazılı olarak iki döneme ayrılır.

a) Sözlü Edebiyat Dönemi

Bilinmeyen dönemlerden VIII. yüzyıla kadar devam eder. Günümüze çok azı ulaşan bu dönem ürünleri; çoğunlukla sav, sagu, koşuk ve destanlardan oluşur.

b) Yazılı Edebiyat Dönemi

VIII. yüzyıldan X. yüzyılın sonuna kadar devam eder. Bu dönem ürünleri, Köktürklere ait *Orhun Yazıtları* ile Uygurlara ait metinlerden oluşur.

İslami Dönem Türk Edebiyatı (XI-XIX. yy.)

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra oluşturdukları edebiyattır. XI-XII. yüzyıllarda yazılan Geçiş Dönemi (Karahanlı Dönemi) eserlerinin ardından XIII. yüzyılda halk ve divan edebiyatı adıyla iki kolda gelişimini sürdürmüştür.

a) Halk Edebiyatı

İslamiyet Öncesi Dönem'in devamı olan ve günümüzde de varlığını devam ettiren edebiyattır. Anonim halk edebiyatı, tekke edebiyatı ve âşık tarzı halk edebiyatı adlarıyla üç kolda gelişimini sürdürmüştür.

b) Divan Edebiyatı

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra İslam medeniyetinin ilim, inanç ve kuralları çerçevesinde Arap ve Fars edebiyatlarının etkisinde oluşan edebiyattır.

Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı (XIX-...)

1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla başlayıp bugün de devam eden edebî dönemdir. Bu dönemde Batı edebiyatı örnek alınmış, Türk edebiyatı; makale, fıkra, eleştiri, modern tiyatro, hikâye, roman gibi yeni edebî türlerle tanışmıştır. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı; Tanzimat Dönemi, Servetifünun Dönemi, Fecriati Dönemi, Millî Edebiyat Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere beş döneme ayrılır.

a) Tanzimat Dönemi (1860-1896)

Tanzimat edebiyatı kendi içinde iki döneme ayrılır. Tanzimat edebiyatının birinci döneminde sosyal konulara (hak, adalet, hürriyet, kölelik, yanlış Batılılaşma vb.) yer verilmiş, dilde sadeleşme amaçlanmış, yeni konular eski nazım biçimleriyle işlenmiştir. İkinci döneminde ise sosyal konuların yerini bireysel konular (aşk, tabiat, ölüm vb.) almış, dilde sadeleşme anlayışı terk edilmiş, Batı'dan alınan yeni nazım biçimleri kullanılmıştır.

b) Servetifünun Dönemi (1896-1901)

Recaizade Mahmut Ekrem öncülüğünde, *Servet-i Fünun* dergisi etrafında toplanan sanatçıların faaliyet gösterdiği edebî dönemdir. Bu dönemde bireysel konular, ağır ve sanatlı bir dille işlenmiş; roman, hikâye vb. türlerin Türk edebiyatındaki ilk yetkin örnekleri verilmiştir.

c) Fecriati Dönemi (1909-1913)

Fecriati; Servetifünun edebiyatından daha ileri bir edebiyat oluşturmayı amaçlayan, 1909 yılında ortaya çıkan ve Türk edebiyatında ilk edebî bildiriyi yayımlayan topluluktur. Servetifünun edebiyatının devamı niteliğindedir.

ç) Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)

1911 yılında *Genç Kalemler* dergisinde yayımlanan, Ömer Seyfettin'in yazdığı *Yeni Lisan* makalesiyle başlayıp Cumhuriyet'in ilanına kadar devam eden edebî dönemdir. Bu dönemde dilde sadeleşme amaçlanmış, millî konuların yanı sıra Anadolu ve Anadolu insanının sorunları işlenmiştir.

d) Cumhuriyet Dönemi (1923-...)

Cumhuriyet'in ilanı ile başlayıp bugün de devam eden edebî dönemdir. Bu dönemin ilk yıllarında millî edebiyat ilkeleri benimsenmiş, ilerleyen yıllarda ise farklı anlayışları yansıtan edebî topluluk ve oluşumlar ortaya çıkmıştır.

Okumayı Yönetebilme

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek öğretmeninizin rehberliğinde beyin fırtınası çalışması yapınız.

- Bir sınıf sözcüsü ile beğenilen fikirleri listelemek için bir yazıcı seçiniz.
- Sınıf sözcüsünden söz alarak aşağıdaki diyagramda yer alan sorulara dair aklınıza gelen fikirleri paylaşınız.
- Konu hakkındaki fikirlerinizi özgürce ifade ediniz.
- Sınıf sözcüsü aracılığıyla fikirlerinizi tahtaya listeleyiniz.
- Listelediğiniz fikirleri tartışarak değerlendiriniz.
- Tartışma sorusuyla ilgili değerlendirme sonuçlarınızı yazılı hâle getirerek öğrenme duvarında sergileyiniz.

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

a) Görsellerde dikkatinizi çeken yenilikler nelerdir?

b) Sizce bu değişim veya dönüşümlerde neler etkili olmuştur?

c) Değişim veya dönüşümlerin sosyal hayata yansımaları nelerdir?

2. Karekoddaki çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Dede Korkut adlı programdan alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

a) Dede Korkut'un Oğuzlar için önemi nedir?

.....

.....

.....

.....

b) *Dede Korkut* hikâyeleri nelerden söz etmektedir?

.....

.....

.....

.....

c) Dede Korkut, Yunus Emre, Karacaoğlan gibi halk ozanlarının sözlü kültürün oluşması, korunması ve aktarılmasındaki rolleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

3. Aşağıdaki yönergeleri uygulayarak *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metniyle ilgili çalışmaları yapınız.

- Göz gezdirerek okuma yöntemi ile *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metninde dikkatinizi çeken kelimeleri tespit ediniz ve bu kelimelerin altını çiziniz.
- Görselden ve altını çizdiğiniz kelimelerden yararlanarak *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metninin içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.
- Tahlil edeceğiniz *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metnine uygun bir okuma yöntemi belirleyiniz.
- Metni vurgu, tonlama ve telaffuzunuza dikkat ederek okumaya özen gösteriniz.

1. OKUMA METNİ (ANA METİN)

SALUR KAZAN'IN
YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRDÜĞÜ BOY

Kayser Salur ayası, dumanlı dağ börüsi, Salur igi, Eymür sevinci, Dulkadir delisi, Bayındır Padişah'ın vekili Kazan der: "Beylerimle ala karlı, gök sümbüllü dağlara ava gitmiş (...) idim. Serhat beylerinden ulak geldi: 'Kazan ne içersin? On bin düşman üstüne geliyor.' dedi. On bin düşman geldiğini işitince kollarımı kavuşturup ak otağ içindeki evime girdim. 'Yirmi bin düşman geliyor.' deyince yerimden kımıldamadım. 'Otuz bin geliyor.' deyince hiçe saydım. 'Kırk bin geliyor.' deyince kara gözümün ucundan sert baktım, çekinmedim. 'Elli bin geliyor.' deyince (...) 'Azdır.' dedim. 'Altmış bin geliyor.' deyince Allah'ı andım, atlanmadım. 'Yetmiş bin geliyor.' deyince yeltenmedim. 'Seksen bin geliyor.' deyince ürpermedim. 'Doksan bin düşman geliyor.' deyince arkaya doğru kaydım, zırhımı giydim. 'Yüz bin düşman geliyor.' deyince yüz çevirip gitmedim. Akarsudan abdest aldım, alnımı yere koyup namaz kıldım. (...) O günde kimleri öncü süvari birliği başı yaptım; Adabasa yerinde heybetiyle yer titreten, hasmına sert baktığında yürek yaran, aç aslanın ciğer, bağrını kara sac içinde kavurup yiyen, çaya girse çalımlı, kara kartal erdemli, avcı kuşun çeviği, Türkistan'ın direği, Halep hanı, iki yaylı hadeng oklu, Kara Göne yavrusu Kara Budak'ı öncü birliği başı yaptım. Sağdan kimi saldım; Bayındır Padişah için Bicen Padişahı'na elçi giden, vardığında Alay Han ile Bolay Hanı alt eden, (…) al aygırı, Padişah Bayındır'ın ödülünü alan kapan, savaş meydanlarının çiçeği, avcı başı Han Afşar'ı sağdan saldım. Soldan kimi saldım; kızılca Tebriz'den dökülüp göçen, Aras ve Kür Suyu'nu yarıp geçen, Demir Kapı Derbend'i tepip alan, teptiğinde mızrağı ucunda er böğürten, Kumuklu'nun ödünü yaran, Şah Dağı üstünde gölgeliğini geren, (…) kara kış gününde Kabal'dan taze elma alıp gelen, (...) Mangışlak'a talan salan, Tabasaran Sultanı yirmi dört bin yiğidin başı Kıyan Oğlu Deli Dündar'ı soldan saldım."

Kazan der: "Kendim merkezde durdum. İç Oğuz beylerini sağdan saldım, Dış Oğuz ağalarını soldan buyurdum. Alagöz'ün ağzında, Şerencana düzünde yüz bin kâfire karşı geldim. Rakip tuttum, savaş yaptım, yedi gün yedi gece o kâfirlere kılıç çaldım. Yedi günden sonra etrafıma baktım, yedi kâfir kılıcım karşısında vuruşmaya girişmeyince yüz bin kâfirin kırıldığını ondan anladım. Aras ve Kars Kalesi'ni o seferde aldım. Başı Açık'tan esir aldım. Akça Kale Sürmeli'de Lala Kılbaş'ı daruga (yönetici) yaptım. Beylerle Serhab Dağı'na seyre çıktım. Keyfimin yerinde olduğu sırada altı bey oğluna tuğra ve nekkare verip, kendim gibi bey yaptım."

Kazan der: "O anda bile alpım, erim diyerek övünmedim."

Bir gün âdemler evreni, İslâm dini kuvveti, Konur atlı, Salur iği, Eymür'ün sevinci, Dulkadir delisi, Savalan Dağı yaylaklı, Sarıkamış

kışlaklı, seksen bin er heybetli, kara çelik kılıcın keskini, sürcidanın çeviği, sahar okların temreni, Azerbaycan lengeri, Padişahın vekili, Ulaş Oğlu Kazan; kara yazın en sıcak günlerinde ava çıkmış, tazısıyla av arıyordu. Ördekleri ürküttü, ala parsları kükretti, üç yüz yiğidi alıp, Ak Minkan'a ava gitti. Ak Minkan'da av avladı, kuş kuşladı, ikindi zamanı dedi ki: "Beylerim, kimse benimle gelmesin, hepiniz orduya geri dönün. Ben yalnız başıma bir av avlayıp gelirim."

Askerlerini gönderdikten sonra, Kazan, Konur At'ının üstünde Ak Minkan'ın tepesine geldi, karanlık bastı. Bu kadar yol gelmesine rağmen bir şey avlayamadı.

Perverdigâr'a el açıp; "Ben beylerimden bir av avlarım diye ayrıldım. Bir av avlayayım, yurduma avsız gitmeyeyim. Yurduma, orduma sen beni avsız gönderme."

Bu yakarıştan sonra alçak yerlere göz gezdirip av aradı. Kara Dağ'ın eteğinde yedi yerde meşale gibi yanan ışıklar gördü. Yedi yerde koyu koyu tütüp çıkan duman gördü. Kazan bu ışıkları kendi ordusunun meşale ışıkları sandı. Atının üstünde o ışıklara doğru, dağın tepesinden aşağıya, yola koyuldu.

Bu sırada, Kazan'ın askerleri arasında olan Lala Kılbaş adındaki Kazan'ın lalası işitti ki Kazan yalnız başına av yerinde kalmış. Bunu öğrenir öğrenmez yerinde duramadı. Kazan'ın ardınca gitti. Bu sırada Kazan, ışıkların olduğu yere yaklaşınca tepe gibi bir cismi yatar gördü, meşe gibi kokan bir cismi eser gördü. Yedi yer evreni bir ejderhaya rast geldi. Yedi yerde meşale gibi yanan o ejderhanın gözleriymiş. Yedi yerde koyu koyu tütüp çıkan o ejderhanın ağzının salyasıymış. Meşe gibi kokan o ejderhanın yalıymış. Ejderhayı gören Kazan'ın yüreği doldu, taştı, güm güm attı, Kazan'ın aklı başından gitti.

Kazan, ejderha ile dövüşmeye niyetlendi. Tam bu sırada dönüp arkasına baktı. Lala Kılbaş'ı arkası sıra hazır gördü. Lalası ile konuşup onun fikrini sordu: "Canım Lala, bu tepe gibi yatan ejderhayı görür müsün? Bu ejderhanın üstüne varalım mı, yoksa yan taraftan sessizce savuşup kaçalım mı? Bu konudaki fikrin, en iyisi nedir?"

Lala düşündü ki: "Kazan dedikleri er yiğittir, mert yiğittir. Ejderhanın üstüne gitme desem, belki bana kızıp, öfkelenir ve gazap eder."

Lala dedi: "Beyim, karşı yatan Kara Dağ'ın gözbebeği sensin, taşkın akan suların durgunu sensin, yılkının aygırı sensin, deve sürüsünün buğuru sensin, koyunların koçu sensin, erenlerin serdarı sensin, yiğitlerin koçağı sensin. Ejderha dediklerinin aslı bir yılandır. O yılanın üstüne gitmelisin." dedi.

Kazan, Konur At'ını sürüp ejderhanın yakınına geldi. Ejderhayı ölü gibi yatar gördü. Kazan kendi kendine düşündü: "Yatmış, uyurken

Dede Korkut Hikâyeleri

Bir ön söz ve on üç hikâyeden oluşur. Türkler arasında sözlü olarak işlenmiş, yayılmıştır. Hikâyelerin XV. yüzyılın sonlarında yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. Bu hikâyelerde Oğuz Türklerinin Rum, Ermeni ve Gürcülerin yanı sıra olağanüstü güçlerle mücadelesi ile kendi iç çatışmaları anlatılır.

er öldürmek mertlik olmaz. Hile ile bir kişiyi vurmak, er oğluna yakışan bir vuruşma olmaz." Sadağından sahar bir ok çıkardı, oku ejderhaya atıp, onu uyandırdı.

Uyanan ejderha kuyruğunu savurdu, dağı sarstı, ateş püskürttü yerleri yaktı, bir nefes çekti her şeyi sömürdü. Kuru deve dikeninin yelde savrulup, yuvarlanıp gitmesi gibi Kazan atının üstünde ejderhanın ağzına doğru sürüklenmeye başladı.

Kazan bir nara atıp, Allah'ına yalvardı: "Ey dilediğini göklere çıkaran görklü Tanrı! Ey batırdığını sessizliklere gark eden ulu Tanrı! Çok kimseler seni gökte arar, müminlerin gönlündesin, sadıkların dilindesin. Allah Tanrı! (...) akar çaylar üstüne köprü kurayım, kalmışların elinden tutayım, fakirlerin sırtını örteyim. Demesinler son çağında Kazan'ı bir yılan yuttu. Ey Perverdigâr! Sen bana bir kurtuluş yolu göster."

Kötü günün olmasın, kötü günün olsa Allah'ına yalvar. Allah'ına yalvaranlar mahrum kalmaz. Kazan ki Allah'ına yalvardı, o anda onunla ejderhanın arasında bir otağ gibi bir kaya peyda oldu. Kazan, o kayanın korunaklı, kuytu tarafına geçince atından indi, mızrağını yere sapladı, kalkanını elinde hazır tuttu. Bir yiğit sağ oldukça bir silah can verir. O silah bir an, bir saat için bile o yiğide gerekli olur. Ejderha ne kadar çaba sarf edip, tekrar tekrar nefes çekip Kazan'ı yutmaya çalıştıysa da kalkan onun savrulup ejderhanın ağzına doğru yuvarlanmasına izin vermedi. Kazan o kayanın kuytu yerinde tutundu.

Bu sırada, ejderhanın heybetinden Kazan'ın bir gözü bulandı, kan çanağına döndü. Kazan kendi gözüne kızıp söylendi: "Mere sen benim namert gözüm! Kara çelik kılıcın keskinliğinden korkmazdın, sahar oklar temreninden bunalmazdın, on altı batman kâfir gürzü başıma vuruldu, pörtlemedin. Ejderha dedikleri bir yılandır, bunda ne var ki bulanırsın, kanlanırsın? Senin gibi namert göz, benim gibi mert yiğitte neyler?"

(…) Hemen sadağında bulunan okları çıkardı, seksen oku önüne döküp birbiri ardınca ejderhaya attı.

Oklanan ejderhada daha sömürecek hâl kalmadı, can çekişmeye başladı. Kazan, kara çelik sağlam kılıcını eline alıp kılıcıyla ejderhanın üstüne yürüdü ve yedi başını da boynundan kılıçla kesip yere düşürdü. Ejderhanın ağusu vere dökülünce, yeryüzüne alevler saçılıp her yeri ateş sardı. (...)

Lala Kılbaş yerlere saçılan alevleri görünce sandı ki ejderha Kazan'ı yuttu. "Ak ekmeğini çok yediğim beyim! Ah beyim!" diyerek elinde kılıçla ejderhanın yakınına geldi. Yakına gelince ne görsün; ejderhanın yedi başını kara yerde yatar gördü, Kazan'ı ejderhanın sırtında bağdaş kurmuş, oturur gördü.

Lala dedi: "Barekallah ağam Kazan! Erliğine, yiğitliğine aferin Kazan!" dedi.

Kazan dedi: "Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Senin bana verdiğin cesaret ve güç öldürdü. Hemen en iyi ustaları bul, getir, bu ejderhanın derisini yüzdür." dedi.

Lala en iyi ustaları getirtip ejderhanın derisini yüzdürdü. Kazan, ejderhanın derisinden, korkusuz bedenine giysi diktirdi; akça tozlu katı yayına kiriş gerdirdi; üç yelekli sahar oklarına sadak diktirdi; kara çelik sağlam kılıcına kın yaptırdı; altı dilimli kubbe şeklinde gürzüne kılıf diktirdi; ala budak sürcidasına kap yaptırdı, kurt tokalı Konur At'ının eyerine örtü diktirdi; gölgeliğinin yelkenlerini ejderha derisinden yaptırdı. Ejderhanın yedi başını hiç israf etmeden yüzdürüp ejderhanın iki kafa derisini Kazan kendi başına giydi.

(...) Padişah Bayındır'ı görmek için yola çıktı.

Bayındır Padişah'a haber geldi ki, "Kazan ejderha olup, gelir." Oğuz ile Türk temiz ve saf bir inanca sahiptir ki "İnsan nasıl ejderha olur?" demezler. Sağda, solda herkes konuşmaya başlayıp "Kazan, insan iken biz onun emrinden çıkmazdık. O şimdi ejderha olmuştur, bizim hepimizi yutar. Bir tepeye çıkalım, yoldan geçerken onu ok yağmuruna tutalım."

Bayındır Padişah söylenenleri dinledi ve söze başladı: "Benim vekilim Kazan; er yiğittir, iyi yiğittir. Belki ejderhaya rast geldi ve ola ki onu öldürdü. (...) Ola ki Kazan ejderha olmuştur, ne kavim ne kardeş tanır."

Kara Budak dedi; "Padişahım, bana izin verin, gidip Kazan'ın karşısına durayım. Eğer ejderha olduysa evvela beni yutsun."

Kara Budak at oynattı, Kazan'ın karşısına gitti. Sesi duyulacak yerde durdu. Sadağından sahar bir ok çıkartıp, yayına taktı ve amcasına: "Senin ejderha olduğunu söylüyorlar. Olmadıysan benimle gümbür gümbür söyleş. (...) Eğer ejderha öldürdüysen, gazan mübarek olsun. Avından bir parça delili bana ver." dedi.

Kazan atından indi. Kılıcını Kara Budak'ın beline bağladı. Kara Budak ki kılıcına pehlivan, orda durdu durmadı, hemen Bayındır Padişah'a varıp "Kazan ejderha öldürmüştür." diye haber verdi.

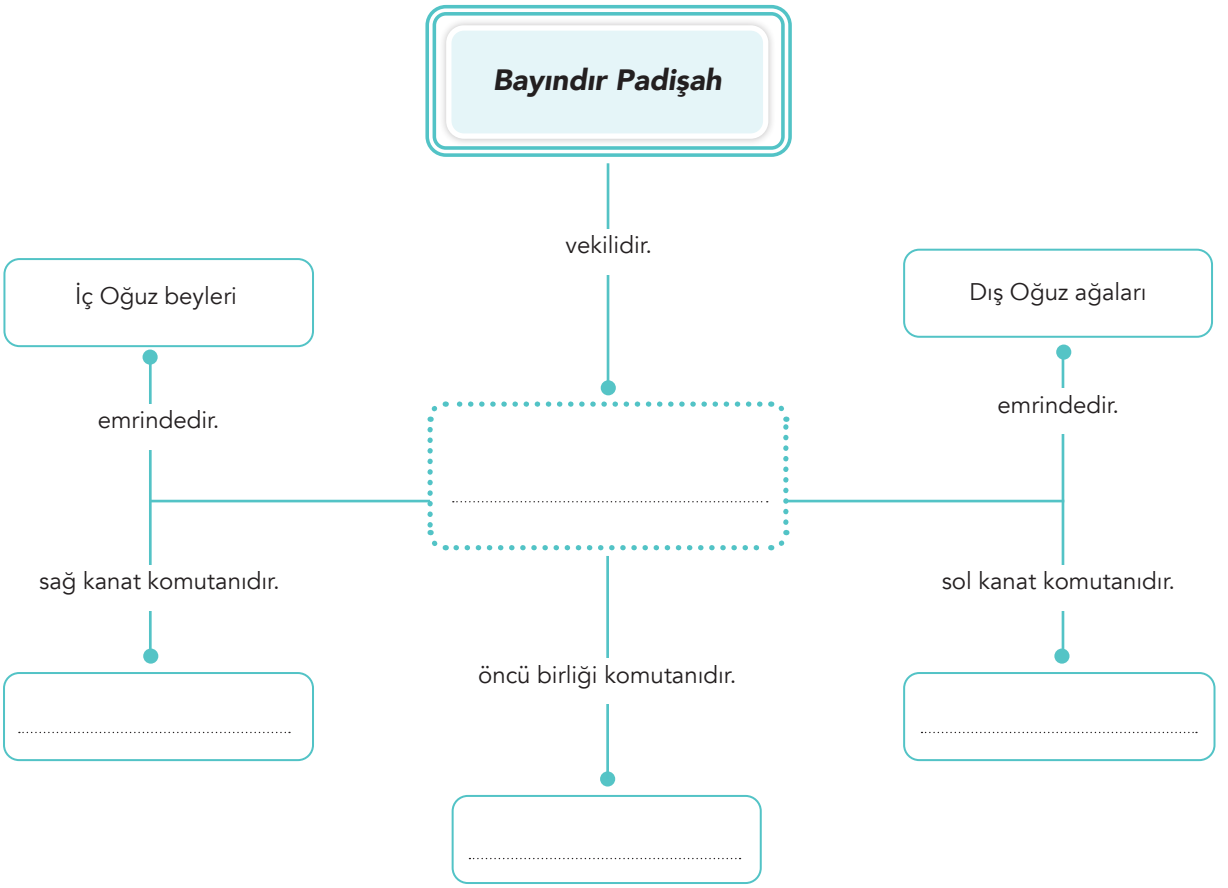
İç Oğuz'u Dış Oğuz'u çağırıp, Kazan'ı karşıladılar. Kazan meydana varınca atından indi, yetmiş adım yürüdü, Bayındır Padişah'ın ayağına kapandı. Ejderha derisinden yapılmış gölgeliği dikti. Bayındır Padişah gölgeliğin altında bağdaş kurup oturdu. Yedi gün, yedi gece burada Padişah'ı konuk etti. Dedem Korkut der: "Kazan gibi koçak yiğit bu dünyadan geldi, geçti."

Anonim
(haz.: Metin Ekici
Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi)

Anlam Oluşturabilme

Sıra Sizde

1. Ön bilgileriniz ve okuduğunuz metinden faydalanarak metnin kahramanları arasındaki ilişkiyi gösteren aşağıdaki bilgi haritasında boş bırakılan bölümleri tamamlayınız.

2. Salur Kazan'ı karşılamak için Kara Budak'ın gönüllü olmasının gerekçesi ne olabilir?

.....

.....

.....

3. Kazan, "Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Senin bana verdiğin cesaret ve güç öldürdü." sözünü niçin söylemiştir?

.....

.....

.....

4. *İslamiyet'in kabulü sonrasında sosyal hayatta yaşanan değişim dile de yansımış, İslamiyet'le ilgili pek çok kelime ve kavram Türkçeye yerleşmiştir.*

Yukarıdaki cümleden hareketle, okuduğunuz metindeki bu kelime ve kavramları tespit ediniz. Tespitlerinizden faydalanarak sosyal hayatta yaşanan değişimin dile yansımasıyla ilgili çıkarımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Söz Varlığımız

Metinde geçen bazı kelimeler ve bu kelimelerin anlamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bağlamlarından hareketle kelimelerle kelimelerin anlamlarını eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmenin doğru olup olmadığını sayfanın sonundaki karekoddan kontrol ediniz.

Kelime/Kelime grupları		Eşleştirme sütunları		Kelimlerin/Kelime gruplarının anlamları
a	aya		I	Ok yapımında kullanılan sert bir ağaç türü.
b	börü		II	Yiğit.
c	igi		III	Renk değiştiren, farklı renkler arasında geçiş yapan.
ç	otağ		IV	İçine ok konulan ve sırtta taşınan meşinden yapılmış ok kılıfı.
d	Cebbar		V	Büyük ve süslü çadır.
e	hadeng		VI	Güzel, gösterişli.
f	nekkare		VII	Silah olarak kullanılan ağır topuz.
g	alp		VIII	Ayak tabanı.
ğ	sürcida		IX	Besleyici, koruyucu, terbiye edici; Allah.
h	sahar		X	Erkek deve.
ı	temren		XI	Batırmak, boğmak.
i	lenger		XII	Yürekli.
j	Perverdigâr		XIII	Kurt.
k	lala		XIV	Bir çeşit mızrak.
l	buğur		XV	Ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ.
m	koçak		XVI	Gemi demiri.
n	sadak		XVII	Sahip.
o	görklü		XVIII	Şehzadelerin özel eğitmenleri.
ö	gark etmek		XIX	Bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı.
			XX	Kuvvet ve kudret sahibi; Allah.
			XXI	Davul, küçük davul.
			XXII	Cirit, ok, mızrak vb.nin ucundaki üçgen bölüm.

Yaptığınız eşleştirmenin doğruluğunu karekoddan kontrol edebilirsiniz.

Sıra Sizde

1. *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* adlı metinden faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Metnin teması ve konusu nedir?

Metinde geçen olağanüstü olaylar nelerdir?

Salur Kazan'ın yanında pek çok savaş aracı taşımasının gerekçeleri nelerdir?

Oğuzlar, düşmana karşı nasıl bir savaş düzeni almaktadır?

2. Ön bilgilerinizden faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy adlı metnin oluşturulma amacı nedir?

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy, hangi yönleriyle kurmaca metin özellikleri göstermektedir?

Sıra Sizde

Aşağıda metinde geçen bazı olaylara ve kişilere yer verilmiştir. Bu olaylardan hareketle bilgi haritasındaki kişilerin duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlarınızı ilgili bölümlere yazınız.

Olaylar	Kişilerin duygu ve düşünceleri
Salur Kazan'ın ejderhayla karşılaşınca onunla dövüşmeye niyetlenmesi, lalasından fikir alması, ejderhayı uyurken öldürmek istememesi	**Salur Kazan**
Kazan'ın yalnız olduğunu öğrenince Lala Kılbaş'ın onun peşinden gitmesi, Kazan'ı cesaretlendirmesi, kılıcıyla ejderhanın üstüne yürümesi	**Lala Kılbaş**
Kazan'ın ejderhaya dönüştüğü haberini alınca Bayındır Padişah'ın herkesi dinledikten sonra kararını açıklaması	**Bayındır Padişah**
Kazan'ın ejderhaya dönüştüğünü öğrendiğinde Kara Budak'ın onunla vuruşmak için gönüllü olması	**Kara Budak**

Birlikte Öğrenelim

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy **adlı metni tür, şekil, dönem, içerik, üslup, ileti yönüyle Türk dili ve edebiyatının farklı dönemlerinden alınan aşağıdaki metinlerle karşılaştırınız. Elde ettiğiniz sonuçlardan faydalanarak bir karşılaştırma tablosu hazırlayınız.**

1. Metin

KÜÇÜK AĞA

(…) Ali Emmi kesik kesik öksürdü ve:

"Bağışlayın ağalar," dedi; "ben apaçık deyivereceğim. Kuvvâ'ya yardım edelim. Bu namus borcudur. İşte Reis Bey, şeriatı da, ahvali âlemi de herkesten iyi bilir. Dediği gibi köprüyü bırakıp geçit aramanın âlemi yok. Siz ne dersiniz?"

Küçük Hacı dimdik bir sesle:

"Doğru," dedi.

"Doğru, doğru" diye onu takip edenlerin sayısı yarıyı çoktan aşmıştı. Ali Emmi, onları işitmemiş gibi:

"Ha, Yunus Bey?" diye ısrar etti. O da:

"Doğru Ali Emmi," dedi ve yutkunduktan sonra sordu:

"Amma ne yapabiliriz?"

Ali Emmi:

"Her şey," dedi; "her şey yapabiliriz, de mi Reis Bey?"

Reis Bey başını salladı:

"Elbette. En mühimi de etrafınıza Kuvvâyı Milliye'nin çete olmadığını, Kurtuluş Ordusu'nun çekirdeği olduğunu yaymaktır. Eli silâh tutanlar gider katılır, kalanlar da karınca kararınca para ve mal yardımında bulunur. Aranızda bir heyet kurun. Üç beş kuruş… bir kalıp sabun… bir çift çorap… bir çaputun bile değeri vardır. Toplayın, verin. Önümüz kış… düşman boyuna ilerliyor… yakında büyük çarpışmalar başlayacak. Ne kadar kuvvetli olursak o kadar dayanabiliriz. Dayandıkça da derlenip toparlanırız.

(…)

Tarık Buğra

2. Metin

BALIKÇI

— Babacığım, terlemişsin, gel, terini sileyim!
— Sil bakayım, benim güzel, merhametli meleğim.
— Nerde kaldın?
— Denizdeydim, bugün sular azgındı.
O her zaman küreğime boyun eğen akıntı
Çılgın akan bir sel gibi öfkesini artırdı;
Beni epey uğraştırdı, ter içine batırdı.
— Yarın dinlen...
— Ya sizlere kimler ekmek getirir?
Hangi komşu bir küçük tas sıcak çorba yedirir?
Olmaz yavrum, her gün gibi yarın dahi giderim;
Çalışarak Yaradan'dan size rızık isterim.
(…)

Mehmet Emin Yurdakul, *Türk Sazı*

1. Karşılaştırmadan elde ettiğiniz bilgileri metinlerle ilgili görüş belirtmek amacıyla sınıflandırınız.

2. Aşağıdaki soruları cevaplayarak *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metnine yönelik beyin fırtınasını gerçekleştiriniz.

- Beyin fırtınasını yönlendirmek üzere bir sözcü belirleyiniz.
- Yukarıdaki diyagramda yer alan sorulara dair cevaplarınızı paylaşınız.
- Sınıf sözcüsü aracılığıyla fikirleri tahtaya listeleyiniz.
- Listelediğiniz fikirleri tartışarak değerlendiriniz.
- Tartışma sorularıyla ilgili değerlendirme sonuçlarınızı sınıflandırınız.

4. *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metninden faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Metinde ilginizi çeken olay veya durum nedir?

.....

.....

.....

b) Metin sinemaya uyarlansa hangi rolü oynamak isterdiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

c) Metnin beğendiğiniz ve beğenmediğiniz yönü nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

5. Yukarıdaki sorulara verilen cevaplardan faydalanarak metinlerle ilgili eleştirilerinizi veya görüşlerinizi gerekçesiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

Çözümleyebilme

Sıra Sizde

1. *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* adlı hikâyedeki kahramanların kişilik özelliklerini aşağıdaki kutucuklardan seçerek tabloya gerekçeleriyle yazınız (Bir özelliğin birden fazla kahramana ait olabileceğini unutmayınız.).

Gururlu	İyimser	Yürekli	Mert
Cesur	İtaatkâr	Akıllı	Mütevazı
Lider	Bilge	Tecrübeli	Güvenilir

Kahramanlar	Kişilik özellikleri	Gerekçesi
Salur Kazan		
Bayındır Padişah		
Lala Kılbaş		
Kara Budak		
Deli Dündar		

2. Kişilik özelliklerini belirlediğiniz kişilerin hikâyedeki amaçlarını yazınız.

Salur Kazan

Bayındır Padişah

Lala Kılbaş

Kara Budak

Sıra Sizde

Gazanun başına aydın oldı; ejdahayılan dögüşmaka kasdeyledi; kayıtdı, geri bahdı, Lala Kılbaşı kullukında hâzır gördi; Lala-ilen maslahat gördi; cânum Lala, bu tepe kimi yatan ejderhanı görür-misen, bu ejdehanun üstine varalım-mı, yoksa yan verüb savuşuben ötelim-mi, salahun nedür, cânum Lala mana degil dedi; Lala fikreyledi ki; Gazan dedükleri er igiddür, merd igiddür, getme desem belke mana gazabı ola; Lala dedi; akam, karşı yatan kara dagun hündürisen olmag-ilen, ayınduru daşkun suyun türkinisen olmag-ilen, kazakucun aygırısan olmag-ilen kaybatanun bugurusan, olmag-ilen, agayılun koçkarısan, olmag-ilen, erenlerün serdarısan, olmag-ilen, igidlerün koçakısan olmag-ilen, ejdeha dedükleri aslı bır yılandur; ol yılanun üstine getgil dedi (...)

Yukarıda *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* adlı hikâyenin özgün metninden alınan bir bölüm verilmiştir. Bu bölümden faydalanarak hikâyenin dil ve anlatımıyla ilgili aşağıdaki tabloda verilen yargılar doğru ise "Evet", yanlış ise "Hayır" sütununu onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Metnin dil ve anlatım özellikleri	Evet	Hayır
Kelimelerin çoğu günümüz Türkçesinde hâlâ kullanılmaktadır.		
Dolaylı anlatımlar yoğun olarak göze çarpmaktadır.		
Örtük iletilere yer verilmiştir.		
İsim ve sıfat tamlamalarıyla zenginleştirilmiştir.		
Yabancı kelime ve tamlamalara sıkça yer verilmiştir.		
Akıcı ve sürükleyici bir anlatımı vardır.		
Söz sanatları yoğun olarak kullanılmıştır.		
Soru cümlelerinden yararlanılmıştır.		
Benzetme ve ikilemelere yer verilmiştir.		
Konuşmalarda yer yer ahenkli ifadelerden yararlanılmıştır.		

Sıra Sizde

1. *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metninin yapı unsurlarını belirleyiniz.

Olay örgüsü

Kişiler

Zaman

Mekân

2. Tespit ettiğiniz yapı unsurlarının metnin oluşturulduğu dönemle ve toplumla ilişkisini açıklayarak metne katkıları hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

3. Metnin içeriğini oluşturulduğu dönem ve toplumla ilişkisi açısından değerlendiriniz.

4. Metnin dil anlatım özelliklerinin oluşturulduğu dönem ve toplumla ilişkisini açıklayınız.

Sıra Sizde

1. Aşağıda tahlil ettiğiniz *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* adlı metinden cümleler verilmiştir. Verilen cümlelerden faydalanarak metinde geçen millî, manevi ve evrensel değerlerin nasıl aktarıldığıyla ilgili görüşlerinizi yazınız.

Kara Budak dedi; "Padişahım, bana izin verin, gidip Kazan'ın karşısına durayım. Eğer ejderha olduysa evvela beni yutsun."

Kazan der: "Kendim merkezde durdum. İç Oğuz beylerini sağdan saldım, Dış Oğuz ağalarını soldan buyurdum. Alagöz'ün ağzında, Şerencana düzünde yüz bin kâfire karşı geldim. Rakip tuttum, savaş yaptım, yedi gün yedi gece o kâfirlere kılıç çaldım."

Bayındır Padişah söylenenleri dinledi ve söze başladı: "Benim vekilim Kazan; er yiğittir, iyi yiğittir; Belki ejderhaya rast geldi ve ola ki onu öldürdü."

Allah Tanrı! (...) akar çaylar üstüne köprü kurayım, kalmışların elinden tutayım, fakirlerin sırtını örteyim.

Kazan kendi kendine düşündü: "Yatmış, uyurken bir er öldürmek mertlik olmaz. Hile ile bir kişiyi vurmak, er oğluna yakışan bir vuruşma olmaz."

Bayındır Padişah gölgeliğin altında bağdaş kurup oturdu. Yedi gün, yedi gece burada Padişah'ı konuk etti.

.....

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki tabloda tahlil ettiğiniz metinden cümleler verilmiştir. Verilen cümlelerin hangi disiplinlerle ilişkili olduğunu ve gerekçesini ilgili bölüme örnekteki gibi yazınız.

Cümleler	Disiplin	Gerekçesi
Akarsudan abdest aldım, alnımı yere koyup namaz kıldım.	Din	Abdest almak ve namaz kılmak gibi İslam diniyle ilgili kavramlardan söz etmesi
Lala düşündü ki: "Kazan dedikleri er yiğittir, mert yiğittir. Ejderhanın üstüne gitme desem, belki bana öfkelenir ve gazap eder."		
Beylerle Serhab Dağı'na seyre çıktım.		
Yedi gün, yedi gece burada Padişah'ı konuk etti.		
Aras ve Kars Kalesi'ni o seferde aldım. Başı Açık'tan esir aldım. Akça Kale Sürmeli'de Lala Kılbaş'ı daruga (yönetici) yaptım.		

Karşılaştıralım

Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinle ilgili çalışmaları yapınız.

MAİ VE SİYAH

Mutlu, huzurlu bir ailenin çocuğu olan Ahmed Cemil, Mülkiye Mektebinde yatılı olarak okumaktadır. Yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi ile edebiyata büyük bir ilgi duymaktadır. Gelecekte ünlü bir edebiyatçı olmak isteyen Ahmed Cemil'in hayalleri babasının lise son sınıfta ölmesiyle ertelenir. Annesi ve kız kardeşi İkbal'e bakmak için çalışmaya karar verir. İyi derecede Fransızca bilen Ahmed Cemil, bir taraftan kitap tercümeleri yaparken diğer taraftan özel ders vererek ailenin geçimini sağlamaya çalışır. Arkadaşlarının tavsiyesiyle Mir'at-i Şuun gazetesinde çalışmaya başlar. Bu arada okulunu bitirir. Ahmed Cemil'in geleceğe dair beklentileri yüksektir. Yazacağı eserle edebiyat dünyasında önemli bir yer edinme arzusunda olan Ahmed Cemil, yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşi Lamia'yla da evlenip mutlu bir yuva kurmak ister. Ancak işler düşündüğü gibi gitmez. Önce kız kardeşi İkbal, çalıştığı gazetenin sahibi Vehbi Efendi ile mutsuz bir evlilik yapar. Vehbi Efendi'nin yaptıkları yüzünden düşük yapan İkbal, Vehbi Efendi'den boşanır ancak yaşadıklarını atlatamayarak vefat eder. İkbal'in vefatı Ahmed Cemil'i derinden sarsar. Gazeteden de kovulan Ahmed Cemil'in hayatı yeni bir haberle daha da sarsılır. Yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşinin nişanlanması onu iyice mutsuz kılar. Ahmed Cemil'i hayata bağlayan tek şey artık çıkarmayı düşündüğü eseridir. Ancak eser yayınlandıktan sonra çıkan bir eleştiri yazısı onu büsbütün karamsarlığa iter. Babasının ölümünden sonra geçen beş senede hayatının en büyük üzüntülerini yaşar. Önce kız kardeşi İkbal'i sonra Lamia'yı kaybeder. Yazdığı eser artık ona çok soğuk ve itici gelir. Eserini elleri arasında buruşturan Ahmed Cemil sonra onu sobaya atarak yakar. Bütün hayalleri yok olan Ahmed Cemil, İstanbul'u terk etmeye karar vererek çok uzak bir beldeye tayin ister. İstanbul'dan kendisini uzaklaştıran geminin tenha bir köşesinde kurduğu hayalleri ile başına gelenleri düşünen Ahmed Cemil, kendisini çekip almak isteyen yokluğun pençesinden ayrılarak annesinin onu çağıran sesini izler.

(Okuyacağınız parça; Ahmed Cemil ve ailesinin tanıtıldığı, babasının oturdukları evi satın aldığında ailenin yaşadığı duyguların anlatıldığı bölümden alınmıştır.)

(…) Babası avukattı. Ailesini iyi geçindirecek kadar para kazanırdı, zaten ailesi, Ahmed Cemil'in annesi ile on sekiz yaşında oğlundan, on dört yaşında kızı İkbal'den ibaretti.

İyi bir aile babası, evine düşkün, eşine, çocuklarına tamamıyla bağlı, özellikle namuslu… Ahmed Cemil ne zaman babasından söz etse namusunu açıklayacak hikâyelerin sonu gelmez. Onun nakline, rivayetine göre bir keresinde babası kabul etmiş ve ücretinin yarısını önceden almış olduğu bir davanın sonradan haksız olduğunu anlayınca birden el çekmeye ve paranın geri verilmesine karar vermişti. Fakat bu kararın yerine getirilmesine büyük bir engel vardı ki o da paranın Süleymaniye'deki minimini evlerinin onarımına harcanmış olmasıydı. O zaman saatlerce düşünüldü, bir çare bulunamadı, annesi Emniyet Sandığı'na rehine konulmak üzere küpesiyle yüzüğünü teklif etti. O zaman babasının bütün duyarlılığı nasıl taşmıştı! Karısının elmaslarını rehine koymak! İşte bu mümkün değil… (...)

Bu adamın yalnız bir kaygısı vardı; ailesini mutlu etmek… Senelerce düşüncesini adadığı bu maksadı gerçekleştirmek kendisini, evet, yalnız kendisini birçok şeylerden yoksun bırakarak; arabayla gitmek arzularına galebe çalıp yokuşları, çamurlu sokakları yaya tırmanarak, geçen senenin elbiselerini bu seneye elverişli görmeye çalışarak hatta arkadaşlarının hasislikle suçlamalarına gülümseyerek para

biriktirmişti, ufak bir şey… (...) Fakat bu ufak şey bu namuslu aile babasını senelerce yormuş, senelerce alnını terletmişti. O parayla işte şimdi karısını, çocuklarını sokak ortasında kalmaktan koruyan, Süleymaniye'deki şu beş odalı evciği, Ahmed Cemil'in bazen gülerek "bizim konak" dediği mesken alınmıştı. Ahmed Cemil evin alınışını pek iyi hatırlar. O zaman on dört yaşında vardı. Tam okula yatılı olarak verildiği sene… Babası oğlunu ev alınmadan önce okula yatılı olarak bırakamadığı için o zamana kadar beklemişti. O gün, ilk kez olarak kira evinden kurtulup kendi evlerine geldikleri gün, ne telaş içindeydiler! Bütün eşya aşağıda mermer avluya, mutfağa, sokağa bakan odaya tıkılmış; her şey birbirine karışmış, babası, annesi, kız kardeşi bu gürültünün içinde şaşırmış, bu karışıklık içinden hangisini almak, hangisini nereye koymak gerekeceğinde kararsız kalmışlardı. O vakit babasıyla annesi arasında bir süreden beri devam eden konu yenilenmiş, o, babasına Kula'dan hediye gelen kilim döşemelerin yukarıdaki pembe odaya mı yoksa sofaya mı konacağı meselesi tazelenmişti. O zaman herkes bir görüş belirtti: herkesten maksat Cemil ile İkbal... Cemil doğal olarak babası gibi pembe odayı, İkbal annesine uyarak sofayı uygun görüyorlardı. Sonunda hizmetçi kız -taşralı iriyarı bir kız- hakem atandı. Hizmetçi şaşaladı, bu hakemlik sıfatının önemi altında beyni darmadağın oldu. O hem pembe odaya hem sofaya taraftar çıkıyordu. Onun düşüncesini uygulamak gerekse kilim döşeme ikiye bölünecekti. Kendi evlerine gelmiş olmak hepsinde bir eğlence eğilimi uyandırmıştı. En küçük vesilelerle bir şaka ediliyor, lüzumundan fazla gülünüyordu. Bu önemli mesele de bir eğlenceye vesile oldu. Ahmed Cemil'in fesini kura çantası yaptılar, iki kâğıt parçasına "pembe" ve "sofa" kelimeleri yazıldı. O zaman talih karar verdi, pembe odaya yâr oldu. Şimdi ne zaman Ahmed Cemil o eskimek bilmeyen kilim döşemenin üstüne otursa babasının bir hâkim ciddiyetiyle elini fese sokarak, "Göreyim seni pembe oda, senin merhametine kaldı!" deyişi gözlerinin önüne gelir.

O zamana kadar mutluydular! Her akşam yemekten sonra saatlerce birlikte otururlar, babası yazısını yazar; düsturları karıştırır, Ahmed Cemil bir köşeye büzülür, dersine çalışır; annesi oğluna bir gömlek ya da kızına giysi dikmekle meşguldür; İkbal -kız çocuklarını daima annelerinin eteklerine yönelten bir duyguyla- annesinin yanında, mesela babasının eskimiş para kesesinin yerini almak üzere yeni bir kese örer; ara sıra bu dört kişiden birinin ağzından çıkıvermiş bir serseri kelime söyleşi vesilesi olur, Ahmed Cemil başını kaldırır, İkbal güler, babası bir hikâye söyler. Bazen iştigalin türü değiştirilir. Babası yazılarını bitirmiştir, Ahmed Cemil dersini yapmıştır, daha yatağa gitmek için bir hayli zaman vardır. O zaman ortaya başka bir iş çıkar. Babasının Mesnevi'ye pek merakı vardır; gelişigüzel bir yeri açılır, her yeri çekici olan bu kitabın bir hikâyesi okunur, Ahmed Cemil'in küçük yaşından beri öğrenim konusunda bütün adımlarına rehber olan bu baba o zaman oğluna ders verir: Bir nükteyi anlatmak, bir mazmunu yorumlamak için saatlerce yorulur; bu genç dimağı bir gonca gibi nazik parmaklarla açmaya çalışır.

Kendi evlerine geldikten sonra bu gece eğlenceleri haftada bir kereyle sınırlı kaldı. Ahmed Cemil okulda yatılı olduktan sonra bu aile topluluğunun önemli bir üyesi haftada altı gece hazır bulunmaz oldu. Babasının deyimiyle iskemle üç ayaklı kaldı. Fakat ne yapalım? Her şeyden önce çocuğu hayata hazırlamalı. Hatta mümkün olsaydı da İkbal'i de verselerdi. O zaman iskemle iki ayağı üzerinde durmaya çalışırdı…

Heyhat! Şimdi iskemle yine üç ayak üstünde fakat bu kez eksilen ayak o kadar önemli bir ayak ki iskemle duramıyor…

O günden sonra bu küçük mutlu aile nasıl değişmiş, birdenbire bir kader darbesine uğrayan bu yuvacık nasıl perişan, baş aşağı düşmüş gibiydi. O zamandan beri o pembe odanın içinde o kilim döşemenin üstünde bir şey noksandı, bu evin bütün havasında hayatın büyük bir unsuru eksilmişti. O noksana kendilerini alıştıramamışlardı. Hele ilk matem günlerinde bir akşamüstü mesela kapı çalınsa İkbal'in, "Babam geldi," diyeceği tutardı. Yemek sofrasının başında toplandıkları zaman hepsinin dimağında yer etmiş olan o yüz sanki henüz orada karşılarındaymışçasına o, yemeye başlamadan ellerini uzatamazlardı.

(...)

Halit Ziya Uşaklıgil

1. Aşağıdaki tabloda *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* adlı hikâye ile *Mai ve Siyah* adlı romandan alınan cümleler verilmiştir. Bu cümlelerden eserlerin yapı, dil ve anlatım, ortaya çıktığı dönem özelliklerine dair çıkarımlar yaparak metinlerin farklı yönlerini T diyagramına örnekteki gibi yazınız.

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy	***Mai ve Siyah***
1 Serhat beylerinden ulak geldi: "Kazan ne içersin? On bin düşman üstüne geliyor." dedi. On bin düşman geldiğini işitince kollarımı kavuşturup ak otağ içindeki evime girdim. 'Yirmi bin düşman geliyor.' deyince yerimden kımıldamadım. 'Otuz bin geliyor.' deyince hiçe saydım. 'Kırk bin geliyor.' deyince kara gözümün ucundan sert baktım, çekinmedim.	1 O gün, ilk kez olarak kira evinden kurtulup kendi evlerine geldikleri gün, ne telaş içindeydiler! Bütün eşya aşağıda mermer avluya, mutfağa, sokağa bakan odaya tıkılmış; her şey birbirine karışmış, babası, annesi, kız kardeşi bu gürültünün içinde şaşırmış, bu karışıklık içinden hangisini almak, hangisini nereye koymak gerekeceğinde kararsız kalmışlardı.
2 Kötü günün olmasın, kötü günün olsa Allah'ına yalvar. Allah'ına yalvaranlar mahrum kalmaz. Kazan ki Allah'ına yalvardı, o anda onunla ejderhanın arasında bir otağ gibi bir kaya peyda oldu. Kazan, o kayanın korunaklı, kuytu tarafına geçince atından indi, mızrağını yere sapladı, kalkanını elinde hazır tuttu. Bir yiğit sağ oldukça bir silah can verir. O silah bir an, bir saat için bile o yiğide gerekli olur.	2 Bu adamın yalnız bir kaygısı vardı; ailesini mutlu etmek... Senelerce düşüncesini adadığı bu maksadı gerçekleştirmek kendisini, evet, yalnız kendisini birçok şeylerden yoksun bırakarak; arabayla gitmek arzusundan galebe çalıp yokuşları, çamurlu sokakları yaya tırmanarak, geçen senenin elbiselerini bu seneye elverişli görmeye çalışarak hatta arkadaşlarının hasislikle suçlamalarına gülümseyerek para biriktirmişti, ufak bir şey...
3 Lala en iyi ustaları getirtip ejderhanın derisini yüzdürdü. Kazan, ejderhanın derisinden korkusuz bedenine giysi diktirdi; akça tozlu katı yayına kiriş gerdirdi; üç yelekli sahar oklarına sadak diktirdi; kara çelik sağlam kılıcına kın yaptırdı; altı dilimli kubbe şeklinde gürzüne kılıf diktirdi.	3 Ahmed Cemil okulda yatılı olduktan sonra bu aile topluluğunun önemli bir üyesi haftada altı gece hazır bulunmaz oldu. Babasının deyimiyle iskemle üç ayaklı kaldı. Fakat ne yapalım? Her şeyden önce çocuğu hayata hazırlamalı. Hatta mümkün olsaydı da İkbal'i de verselerdi.
4 Azerbaycan lengeri, Padişahın vekili, Ulaş Oğlu Kazan; kara yazın en sıcak günlerinde ava çıkmış, tazısıyla av arıyordu. Ördekleri ürküttü, ala parsları kükretti, üç yüz yiğidi alıp, Ak Minkan'a ava gitti.	4 Her akşam yemekten sonra saatlerce birlikte otururlar, babası yazısını yazar; düsturları karıştırır, Ahmed Cemil bir köşeye büzülür, dersine çalışır; annesi oğluna bir gömlek ya da kızına giysi dikmekle meşguldür.
5 İç Oğuz'u Dış Oğuz'u çağırıp, Kazan'ı karşıladılar. Kazan meydana varınca atından indi, yetmiş adım yürüdü, Bayındır Padişah'ın ayağına kapandı. Ejderha derisinden yapılmış gölgeliği dikti. Bayındır Padişah gölgeliğin altında bağdaş kurup oturdu. Yedi gün, yedi gece burada Padişah'ı konuk etti. Dedem Korkut der: "Kazan gibi koçak yiğit bu dünyadan geldi, geçti."	5 O vakit babasıyla annesi arasında bir süreden beri devam eden konu yenilenmiş, o, babasına Kula'dan hediye gelen kilim döşemelerin yukarıdaki pembe odaya mı yoksa sofaya mı konacağı meselesi tazelenmişti. O zaman herkes bir görüş belirtti: herkesten maksat Cemil ile İkbal... Cemil doğal olarak babası gibi pembe odayı, İkbal annesine uyarak sofayı uygun görüyorlardı.

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy	Mai ve Siyah
• Metinde olağanüstü olaylara yer verilmiştir.	• Metinde olağanüstü olaylara yer verilmemiştir.

2. Karşılaştırdığınız *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* ile *Mai ve Siyah* adlı metinlerde T diyagramında tespit ettiğiniz unsurlar arasındaki ilişkileri göstermek için aşağıdaki Kontrol Listesi'ni örnekteki gibi doldurunuz.

Kontrol Listesi

Adı Soyadı:		Numarası:	

	Değerlendirme ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Metinlerin gerçekliği ele alış şekli birbirinden farklıdır.	✓		
2	.....			
3	.....			
4	.....			
5	.....			

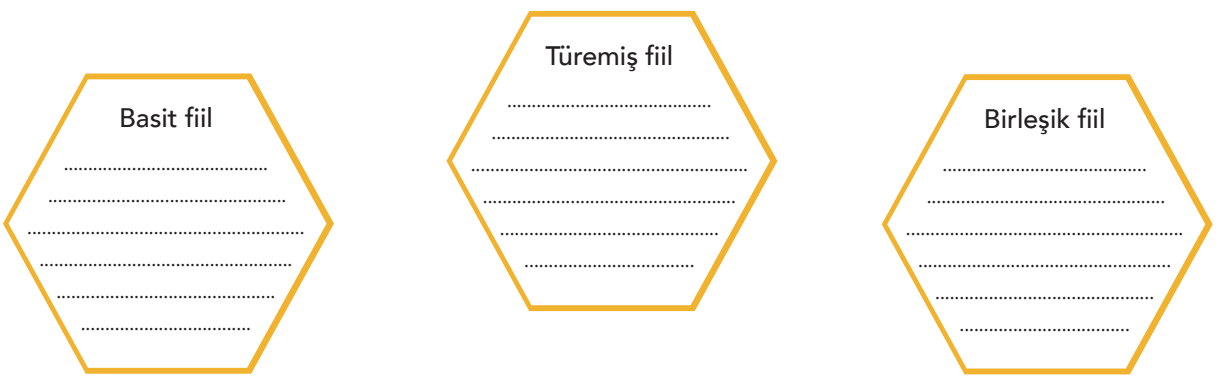
Dilimizin İncelikleri

1. Aşağıdaki tabloda *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* adlı hikâyeden cümleler verilmiştir. Bu cümlelerde altı çizili fiillere gelen eklerin cümleye kattığı anlamları örnekteki gibi yazınız.

Örnek cümleler	Cümleye kattığı anlam
Bir av avlayayım, yurduma avsız gitmeyeyim.	İstek, olumsuzluk
Bu ejderhanın üstüne varalım mı, yoksa yan taraftan sessizce savuşup kaçalım mı?	
Eğer ejderha öldürdüysen, gazan mübarek olsun.	
O yılanın üstüne gitmelisin, dedi.	
Ola ki Kazan ejderha olmuştur, ne kavim ne kardeş tanır.	
Lala işitti ki Kazan yalnız başına av yerinde kalmış.	
Hemen Bayındır Padişah'a varıp "Kazan ejderha öldürmüştür." diye haber verdi.	
Ejderhanın üstüne gitme desem, belki bana kızıp, öfkelenir ve gazap eder.	

2. "Kendi evlerine gelmiş olmak hepsinde bir eğlence eğilimi uyandırmıştı. En küçük vesilelerle bir şaka ediliyor, lüzumundan fazla gülünüyordu. Bu önemli mesele de bir eğlenceye vesile oldu. Ahmed Cemil'in fesini kura çantası yaptılar, iki kâğıt parçasına 'pembe' ve 'sofa' kelimeleri yazıldı. O zaman talih karar verdi, pembe odaya yâr oldu."

a) Bu parçadan aşağıda istenen yapılara uygun örnek fiiller bularak kutucuklardaki ilgili alanlara yazınız.

b) Parçadan fiilleri çıkararak parçayı tekrar okuyunuz. Bu okumadan hareketle fiillerin cümledeki işlevini ve önemini açıklayınız.

Sıra Sizde

Mai ve Siyah **romanından alınan örnek cümleleri ve ilişkili olduğu disiplinleri inceleyiniz. Söz konusu disiplinlere** ***Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy*** **metninden örnekler yazınız. Karşılaştırmadaki ortak ifadelerinizi sınıf panosunda sergileyiniz.**

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy	**Disiplin**	***Mai ve Siyah***
Kazan dedi: "Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Senin bana verdiğin cesaret ve güç öldürdü."	Psikoloji	Sabahleyin erken kalktı, bütün beynini ezen bilmecelerin çözümü Hüseyin Nazmi'nin elindeymiş gibi gidip onu bulmakta acele ediyordu.
.....	Sosyoloji	Her akşam yemekten sonra saatlerce birlikte otururlar, babası yazısını yazar; düsturları karıştırır, Ahmed Cemil bir köşeye büzülür, dersine çalışır.
.....	Din	Şimdi herkes susuyordu; bir hafız titreyen, ağlayan bir sesle şu taze kabrin üzerine ruhani bir demet koyuyordu.
.....	Tarih	Kitapçıların on altı sayfalık roman tercümesine iki mecidiye kadar para verdiklerini işitmişti. On altı sayfaya iki mecidiye... İki mecidiye!

Yansıtabilme

Sıra Sizde

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy **metnini kendi beğeni ölçütlerinize (örneğin sürükleyicilik) göre değerlendirerek tabloyu doldurunuz.**

Kendi ölçütlerim	**Değerlendirmelerim**
▶	▶ .....
▶	▶ .....
▶	▶ .....
▶	▶ .....
▶	▶ .....

Sıra Sizde

***Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy* metnini kendinizi kahramanların yerine koyarak aşağıdaki senaryolara göre tekrar kurgulayınız ve metnin ilgili bölümünü yazınız.**

Salur Kazan beylerinden ayrılmamış ve beyleriyle ava devam etmişlerdir.

Lala Kılbaş, Salur Kazan'ın peşinden gitmemiştir.

Salur Kazan, ejderhayı öldürememiştir.

Lala Kılbaş, Salur Kazan'a "Ejderhanın üzerine gitme." demiştir.

Karşılaştıralım

1. *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy, Mai ve Siyah, Küçük Ağa* ve *Balıkçı* adlı metinleri konu, oluşturulma/yazılma amacı, yapı unsurları ile dil ve anlatım bağlamında ölçütler belirleyerek örnekteki gibi karşılaştırınız.

Ölçütler	*Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy*	*Mai ve Siyah*	*Küçük Ağa*	*Balıkçı*
Tema	Cesaret	Hayal-hakikat çatışması	Bağımsızlık	Geçim sıkıntısı

2. Yaptığınız karşılaştırmalar doğrultusunda aşağıdaki alana metinlerle ilgili değerlendirmelerinizi yazınız.

Okuduğunuz metinlerden ve yaptığınız çalışmalardan hareketle aşağıdaki öğrenme günlüğünü doldurunuz.

Öğrenme Günlüğü

Tarih: .../.../.....

- Bu süreçte öğrendiklerim:
- Kendimi geliştirmek için çaba harcadığım konular:
- Bu süreçte ilerleme kaydettiğimi düşündüğüm konular:
- İlgimi çeken ve araştırmayı düşündüğüm konular:
- Pekiştirmem gereken konular:
- Bu süreçte iş birliği yaparak öğrendiklerim ve grubumun başarısına katkılarım:
- Daha ayrıntılı incelediğim konular:
- Bu süreçte öğrendiğim bilgilerden gelecekte kullanabileceklerim:

METİN TAHLİLİ-2 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıdaki görseli inceleyiniz ve metni okuyunuz.

Sahife : 6

TANZİMAT GAZETESİ

Tanzimat'ın Getirdikleri

- Can güvenliği, mal, ırz ve namusun korunması
- Vergilerin düzenlenmesi
- Asker alımının ıslahı
- Hiç kimse için yargılanmadan ölüm hükmünün verilmemesi
- Özel mülkiyet garantisi
- Açık ve adil yargılanma olmaksızın ağır cezaların verilmeyeceği
- Müsaderenin kaldırılması
- Padişahın kanunlara uyacağına yönelik söz vermesi
- Kanun önünde eşitlik ilkesi

BÜYÜK DEĞİŞİM

Hariciye Nâzırı Mustafa Reşid Paşa 3 Kasım 1839'da Gülhane meydanında (...) Tanzimat Fermanı'nı okudu. Sultan Abdülmecid töreni Gülhane Kasrı'ndan izledi. Ferman, kuruluşundan itibaren (...) devletin güçlü, ülkenin mâmur ve halkın refah içinde olduğu ancak 150 yıldan beri bunlara riayet edilmediğinden bu durumun zaaf ve fakirliğe dönüştüğünü; coğrafi konumu, arazilerinin verimliliği ve halkının çalışkanlığı göz önünde tutulduğunda gerekli tedbirlerin alınması halinde devletin beş on yıl içerisinde eski durumuna kavuşacağı teşbihiyle başlar. Bunun için hazırlanması gereken yeni kanunların esası can güvenliği, mal, ırz ve namusun korunması, vergilerin düzenlenmesi, asker alımının ıslahı şeklinde belirlenir. Bu arada halkı ve hazineyi zarara uğratan iltizam usulünün sakıncalarından söz edilerek kaldırılacağına dair işaret verilir. Vergiüm herkesin gücü nisbetinde tahsil edilmesi ve kimseden fazladan bir şey istenmemesine vurgu yapılır. Askerlik süresinin belirsizliğinden ve askerlerin bir nisbet dahilinde değil gelişigüzel alınmasından şikâyet edilir. Bu uygulamanın tarımı, ticareti ve nüfus artışını olumsuz yönde etkilediğine, dolayısıyla askerlik süresinin dört veya beş yıl olarak belirlenmesi gerektiğine vurgu yapılır. Hiç kimse için yargılanmadan ölüm hükmünün verilmemesi, herkesin malına mülküne istediği gibi tasarruf edebilmesi, bu haklardan mütesellim-gayri müslim bütün tebaanın aynı şekilde yararlanması, bu konuları görüşmek üzere görevlendirilen Meclis-i Vâlâ'nın üye sayısının arttırılması, vükelâ ile rical'in de zaman zaman meclisin toplantılarına katılması, askeri düzenlemelerin Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'de müzakere edilip belirlenmesi, ülkenin harap olmasına yol açan rüşveti önlemek amacıyla etkili bir kanun hazırlanması ve bu fermanın bütün iç ve dış kamuoyuna duyurulması kararlaştırılır.

Valilere gönderilen süretleri ve Takvîm-i Vekâyi' vasıtasıyla Tanzimat Fermanı bütün ülkeye duyuruldu. Valilerden halkın ileri gelenlerini meydanlarda toplayıp fermanı okumaları, herkese içeriğini "güzelce" anlatmaları ve ayrıntılara daha sonra belirlenecek olan vergi ve askerlik dışındaki maddelerini hemen uygulamaya koymaları istendi.

Tanzimatı İlan Edenler

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA 19. YÜZYILDA DEĞİŞİM SÜRECİ, SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUM

(...) Tanzimat yazarları 19. yüzyılda Osmanlının Batılılaşma sürecinde gerek eserleriyle, gerekse fikirleriyle önemli rol oynarlar. Tanzimat döneminde gazeteye büyük önem verilir. Zamanla halkın okur-yazarlığında önemli gelişmeler olur. Namık Kemal ve Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı gazeteler oldukça ilgi görür. Tanzimat gazetelerinde özellikle, hürriyet, eşitlik, aile hayatı, meşrutiyet, basın hakları, devlet yönetimi vb. konular ağırlıkta olarak işlenir.

Mustafa Karabulut

Öğretmeninizin rehberliğinde aşağıdaki sorulara yönelik görüş oluşturmak amacıyla bir tartışma gerçekleştiriniz ve tartışmadan elde ettiğiniz sonuçları tabloya yazınız.

1. Tanzimat'la birlikte Batılılaşma çabaları içine giren Türk toplumunda ne gibi değişim ve dönüşümler yaşanmış olabilir?

2. Tanzimat yazarları, bu dönemde değişim ve dönüşüm sürecine nasıl katkı sağlamış olabilir?

Türk toplumundaki değişim ve dönüşüm	Tanzimat yazarlarının değişim ve dönüşüm sürecine katkıları
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Okumayı Yönetebilme

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metni dinleyiniz/izleyiniz.

Tarihte Bugün adlı programdan alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Tahlil edeceğiniz şiirin başlığından ve dinlediğiniz/izlediğiniz videodan hareketle aşağıdaki temalardan hangilerinin okuyacağınız şiirde işlenebileceğini gerekçeleriyle sözlü olarak açıklayınız.

Mutluluk	Yalnızlık	Cesaret
Özgürlük	Özlem	Sevgi
Vatanseverlik	Adalet	Dostluk

3. Seçtiğiniz temalara uygun olarak hangi okuma yöntem ve stratejisinin kullanılabileceğini düşünüyorsunuz? Gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Sayfa 266-267'de okuyacağınız *Hürriyet Kasîdesi*'ni anlamak ve anlamlandırmak için kasidenin günümüz Türkçesiyle yazılmış şeklini güvenilir kaynaklardan bularak arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. OKUMA METNİ (ANA METİN)

HÜRRİYET KASÎDESİ

1. Görüp ahkâm-ı asrı münharif sıdk u selâmetten
   Çekildik izzet ü ikbâl ile bâb-ı hükûmetten
2. Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten
   Mürüvvet-mend olan mazlûma el çekmez i'ânetten
3. Hakîr olduysa millet şânına noksan gelir sanma
   Yere düşmekle cevher sâkıt olmaz kadr ü kıymetten
4. Vücûdun kim hamîr-i mâyesi hâk-i vatandandır
   Ne gam râh-ı vatanda hâk olursa cevr ü mihnetten
5. Mûîni zâlimin dünyada erbâb-ı denâettir
   Köpektir zevk alan sayyâd-ı bî-insâfa hizmetten
6. Hemen bir feyz-i bâkî terk eder bir zevk-i fâniye
   Hayâtın kadrini âlî bilenler hüsn-i şöhretten
7. Nedendir halkta tûl-i hayâta bunca rağbetler
   Nedir insânâ bilmem menfaat hıfz-ı emânetten
8. Cihânda kendini her ferdden alçak görür ol kim
   Utanmaz kendi nefsinden de âr eyler melâmetten
9. Felekten intikâm almak demektir ehl-i idrâke
   Edip tezyîd-i gayret müstefîd olmak nedâmetten
10. Durur ahkâm-ı nusret ittihâd-ı kalb-i millette
    Çıkar âsâr-ı rahmet ihtilâf-ı re'y-i ümmetten
11. Eder tedvîr-i âlem bir mekînin kuvve-i azmi
    Cihân titrer sebât-ı pây-i erbâb-ı metânetten
12. Kazâ her feyzini her lutfunu bir vakt için saklar
    Fütûr etme sakın milletteki zâ'f u betâetten
13. Değildir şîr-i der-zencîre töhmet acz-i akdâmı
    Felekte baht utansın bî-nasîb erbâb-ı himmetten
14. Ziyâ dûr ise evc-i rif'atinden ıztırârîdir
    Hicâb etsin tabiat yerde kalmış kaabiliyetten
15. Biz ol nesl-i kerîm-i dûde-i Osmâniyânız kim
    Muhammerdir serâpâ mâyemiz hûn-ı şehâdetten
16. Biz ol âlî-himem erbâb-ı cidd ü içtihâdız kim
    Cihângirâne bir devlet çıkardık bir aşîretten
17. Biz ol ulvî-nihâdânız ki meydân-ı hamiyyette
    Bize hâk-i mezâr ehven gelir hâk-i mezelletten

18. Ne gam pür-âteş-i hevl olsa da gavgâ-yı hürriyet
Kaçar mı merd olan bir cân için meydân-ı gayretten

19. Kemend-i can-güdâzı ejder-i kahr olsa cellâdın
Müreccâhtır yine bin kerre zencîr-i esâretten

(...)

21. Anılsın mesleğimde çektiğim cevr ü meşakkatler
Ki ednâ zevki â'lâdır vezâretten sadâretten

22. Vatan bir bî-vefâ nâzende-i tannâze dönmüş kim
Ayırmaz sâdıkân-ı aşkını âlâm-ı gurbetten

23. Müberrâyım recâ vü havften indimde âlîdir
Vazîfem menfaatten hakkım ağrâz-ı hükûmetten

24. Civânmerdân-ı milletle hazer gavgâdan ey bîdâd
Erir şemşîr-i zulmün âteş-i hûn-i hamiyyetten

25. Ne mümkün zulm ile bîdâd ile imhâ-yı hürriyyet
Çalış idrâki kaldır muktedirsen âdemiyyetten

26. Gönülde cevher-i elmâsa benzer cevher-i gayret
Ezilmez şiddet-i tazyîkten te'sîr-i sıkletten

27. Ne efsûnkâr imişsin âh ey dîdâr-ı hürriyyet
Esîr-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esâretten

28. Senindir şimdi cezb-i kalbe kudret setr-i hüsn etme
Cemâlin tâ ebed dûr olmasın enzâr-ı ümmetten

29. Ne yâr-ı cân imişsin âh ey ümmîd-i istikbâl
Cihânı sensin âzâd eyleyen bin ye's ü mihnetten

30. Senindir devr-i devlet hükmünü dünyâya infâz et
Hudâ ikbâlini hıfz eylesin her türlü âfetten

31. Kilâb-ı zulme kaldı gezdiğin nâzende sahrâlar
Uyan ey yâreli şîr-i jiyân bu hâb-ı gafletten

Namık Kemal

Namık Kemal
(1840-1888)

- *Çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş, Fransızca'dan çeviriler yapmış ve gazetelerde yazılar yazmıştır.*
- *Özellikle roman, tiyatro, şiir gibi türlerdeki eserleriyle öne çıkmıştır.*
- *"Toplum için sanat" anlayışını benimsemiştir.*
- *Klasik şiirin dil ve şekil özellikleriyle yeni bir şiir anlayışı ortaya çıkarmıştır.*
- *Vatan, hürriyet, millet, hak, hukuk, adalet gibi temaları Türk şiirine kazandırmıştır ve böylece "Vatan ve Hürriyet Şairi" olarak anılmaya başlanmıştır.*
- *Duygu ve düşünceleri kendinden sonra gelen birçok şaire ve yazara ilham vermeye devam etmiştir.*

Eserlerinden bazıları: *Vatan yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Celâleddin Harzemşah, Cezmi, İntibah*

Anlam Oluşturabilme

Söz Varlığımız

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'e karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. *Hürriyet Kasîdesi*'nde geçen aşağıdaki kelimelerin anlamlarını bağlamlarından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'ten kontrol ediniz.

Kelime	Anlamına yönelik tahminim
cihân	
bâkî	
menfaat	
âlî	
kıymet	
âlem	
şân	
ulvî	

Kelime	Anlamına yönelik tahminim
baht	
mazlûm	
hürriyet	
fâni	
zâlim	
şöhret	
esâret	
kadr (kadir)	

2. **a**) Anlamlarını bulduğunuz kelimelerden eş ve zıt anlamlı olanları aşağıdaki tabloda ilgili alanlara yazınız.

Eş anlamlı kelimeler

Zıt anlamlı kelimeler

b) Şiirde eş ve zıt anlamlı kelimelerin sıklıkla kullanılmasını neye bağlıyorsunuz? Açıklayınız.

Sıra Sizde

1. Okuduğunuz şiir hangi kavramların çatışması üzerine kurulmuştur?
2. **a**) Namık Kemal "hürriyet" kavramına nasıl bir anlam yüklemiştir?

   b) "Hürriyet" kavramı sizin için neleri ifade ediyor?
3. Şairin tema seçiminde nelerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
4. Şiirde özgürlük ve adalet vurgusunu hangi beyitlerde yoğun olarak hissettiniz?
5. Şairin konuyu ele alış biçimi hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Birlikte Öğrenelim

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek çalışmayı yapınız.

- Sınıfta birbirinizi rahatça görebileceğiniz bir oturma düzeni oluşturunuz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde aşağıda verilen soru kartlarındaki açık uçlu sorulara cevaplar arayınız.
- Arkadaşlarınızın sorulara verdiği cevapları eleştirebilir veya arkadaşlarınıza konuyla ilgili yeni sorular sorabilirsiniz.
- Oluşan tartışma ortamında cevaplara yönelik farklı bakış açılarını değerlendiriniz.
- Tartışma sonunda cevaplara yönelik görüşlerinizi soruların karşısında boş bırakılan yerlere yazınız.

Okuduğunuz şiiri bölümlere ayıracak olsanız bunu neye göre yapardınız?

Okuduğunuz şiire estetik değer katan unsurların şiirin etkileyiciliğine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Okuduğunuz şiirde Namık Kemal hangi nazım şeklini kullanmıştır? Şairin bu nazım şeklini seçme sebepleri neler olabilir?

Hürriyet Kasîdesi'nin en çok hangi beytini beğendiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.

Sıra Sizde

1. Aşağıda *Hürriyet Kasîdesi*'nin anlatım özelliklerinden bazılarına yer verilmiştir. Anlatım özelliklerinin karşısına şiirden örnekler yazınız.

Anlatım özellikleri	Şiirden örnekler
Bazı soyut kavramlar somutlaştırılmıştır.	
Konuşma diline yakın bir anlatım tercih edilmiştir.	
Eş, yakın ve zıt anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır.	
Dönemin sosyal hayatını ve düşünce yapısını yansıtan ifadelere yer verilmiştir.	
Fiil ve yardımcı fiiller sıklıkla kullanılmıştır.	
Benzetme unsurlarından yararlanılmıştır.	

2. *Hürriyet Kasîdesi*'nin geniş kitleler üzerinde etkili olmasında kullanılan anlatım özelliklerinin rolünü değerlendirerek düşüncelerinizi açıklayınız.

3. **a)** *Hürriyet Kasidesi*, hangi anlatım özellikleriyle divan şiiri geleneğinden ayrılır?

b) Dönemin sosyal ve kültürel koşulları bu anlatım özelliklerini nasıl şekillendirmiş olabilir?

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

1. Metin

10. YIL NUTKU

(…)
Bugün, aynı inan ve katiyetle söylüyorum ki, millî ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu bütün medenî âlem, az zamanda bir kere daha tanıyacaktır.
Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.
Türk Milleti!
Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamanı gönülden dilerim.
Ne mutlu Türk'üm diyene!

Mustafa Kemal Atatürk

2. Metin

ORHUN ABİDELERİ

(…) Dokuz Oğuz beyleri, milleti! Bu sözümü iyice işit, adamakıllı dinle: Doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar, onun içindeki millet hep bana tâbidir. Bunca milleti hep düzene soktum. O şimdi kötü değildir. Türk kağanı Ötüken ormanında otursa ilde sıkıntı yoktur. Doğuda Şantung ovasına kadar ordu sevk ettim, denize ulaşmamıza az kaldı. (…)

Orhun Abideleri
(haz. Muharrem Ergin)

1. **a)** Okuduğunuz metinlerle Hürriyet Kasidesi'ni dil ve anlatım bakımından karşılaştırarak tespit ettiğiniz benzerlik ve farklılıkları söyleyiniz.

b) Tespit ettiğiniz benzerlik ve farklılıkların sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

Aşağıdaki karekodlarda verilen çok modlu metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

10. Yıl Nutku'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Bilge Kağan Der ki adlı videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. *Hürriyet Kasîdesi*'nde ve dinlediğiniz/izlediğiniz videolarda kullanılan dil, söyleyiciyle okuyucu/dinleyici ilişkisini nasıl etkilemiştir? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Dinlediğiniz/izlediğiniz videolarla *Hürriyet Kasîdesi*'nin söyleniş tarzı arasında hangi benzerlikler olduğunu düşünüyorsunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Çözümleyebilme

Karşılaştıralım

1. *Hürriyet Kasîdesi* ile *Bir Günün Sonunda Arzû* şiirlerini aşağıdaki ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.

Tanzimat ve Fecriati şiiriyle ilgili başka bir etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZÛ

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyân,
Güller gibi... sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nâlân;
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar
Tekrârını ömrün eder i'lân.
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam
Âlemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde semâ kavs-i mutalsam!

Akşam, yine akşam, yine akşam
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

Ahmet Haşim, *Bütün Şiirleri*
(haz.: Asım Bezirci)

Hürriyet Kasîdesi	Ölçütler	*Bir Günün Sonunda Arzû*
	Nazım birimi	
	Birim sayısı	
	Ölçü	
	Kullanılan imgeler	
	Tema	
	Dil ve anlatım	
	Edebî dönem	

2. *Hürriyet Kasîdesi* ile *Hürriyete Doğru* şiirlerini aşağıdaki ölçütler doğrultusunda karşılaştırınız.

HÜRRİYETE DOĞRU

Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde bir iş görmenin saadeti,
Gideceksin;
Gideceksin ırıpların çalkantısında.
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;
Sevineceksin.
Ağları silkeledikçe
Deniz gelecek eline pul pul;
Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.
Denizkızları mı dersin, kuşlar mı dersin;
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler cümbüşler mi?
Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?
Heeeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize;
Geride bekliyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere.

Orhan Veli Kanık, *Bütün Şiirleri*

Hürriyet Kasîdesi	Ölçütler	*Hürriyete Doğru*
	Nazım birimi	
	Ölçü	
	Hürriyet kavramının ele alınış şekli	
	Kullanılan imgeler	
	Dil ve anlatım	

3. "Hürriyet" kavramının farklı dönemlerde farklı şekillerde ele alınmasının sebepleri neler olabilir?

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ

(…)

Hayır, benim çocukluğumun hürriyeti, hiç de bu cinsten bir hürriyet değildir. Evvelâ, burası zannımca en mühimidir, onu bana hiç kimse vermedi. Bu sızdırılmış altın külçesini birdenbire kendi içimde buldum. Tıpkı ağaçta kuş sesi, suda aydınlık gibi. Ve bir defa için buldum. Bulduğum günden beri de küçücük hayatım, fakir evimiz, etrafımızdaki insanlar, her şey değişti. Vakıâ sonraları ben de onu kaybettim. Fakat ne olursa olsun bana temin ettiği şeyler hayatımın ne büyük hazinesi oldular. Ne dünkü sefaletim, ne bugünkü refahım, hiçbir şey onun mucizesiyle doldurduğu seneleri benden bir daha alamadılar. O bana hiçbir şeye sahip olmadan, hiçbir şeye aldırmadan yaşamayı öğretti.

Lüzumsuz hiçbir şeyin peşinde koşmadım. Hiçbir ihtirasın peşinde beyhude yere emek sarf etmedim. (…)

Ahmet Hamdi Tanpınar

1. Yazarın itiraz ettiği anlayışın nasıl bir hürriyet anlayışı olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Yazarın bahsettiği hürriyet ile kendi hürriyet anlayışınızı karşılaştıran kısa bir metin yazınız.

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Aşağıdaki soruyu metne göre cevaplayınız.

HÜRRİYET KASİDESİ

Genç Nâmık Kemal, bir gün "Encümen-i Şuarâ" arkadaşlarından Leskofçalı Galib'in divanını karıştırırken:

Olup mecrûh-ı peykân-ı havâdis tâir-i devlet
Demâdem hûn akar çeşmim gibi enzâr-ı milletten

beytine rastlıyor. Yıldırımla vurulmuşa dönüyor. (...) Nâmık Kemal, Hürriyet Kasîdesi'nin kıvılcımını ondan alıyor. Fakat bu kıvılcımdan bir yangın, bir ihtilâl yangını çıkıyor. Hürriyet Kasîdesi, vezin, kafiye, ilham bakımından yukarıki beyitten geliyor. (...)

Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri*

1. Namık Kemal'in okuduğu beyitten hareketle *Hürriyet Kasîdesi*'nde yeni bir şiir anlayışı oluşturması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

2-3. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

İSTİKLAL MARŞI'NI NAMIK KEMAL ÜZERİNDEN OKUMAK

(...)

Namık Kemal'in vatan kavramına verdiği önemin yanı sıra hayatının ve eserinin merkezinde yer alan kavramlardan birisi de hürriyettir. Kamuoyunda "Vatan ve Hürriyet Şairi" olarak anılan Namık Kemal'in eserlerinde bu kavramlar çoğunlukla birlikte ve birbirlerini tamamlayacak şekilde işlenir. Yani insanın vatanı yoksa hürriyeti de yoktur. Hürriyetin ve istiklâlin olmadığı yerde vatan tehlikededir. Aynı şekilde vatanı yükseltmek hürriyet ve istiklâl sayesinde mümkündür. Vatanın, istiklâlin tehlikeye düştüğü durumlar söz konusu olabilir. Ancak bu durum köklü ve şanlı bir maziye dayanan, gücünü tarihten alan milletler için geçicidir. Namık Kemal'in meşhur "Hürriyet Kasidesi"nde yer alan;

Hakîr olduysa millet şânına noksan gelir sanma
Yere düşmekle cevher sâkıt olmaz kadr ü kıymetten

.....

Biz ol nesl-i kerîm-i dûde-i Osmâniyânız kim
Cihângirâne bir devlet çıkardık bir aşiretten

beyitleri okura vatanın, hürriyet ve istiklâlin tehlikeye düştüğü durumlarda nasıl davranılması gerektiği noktasında açık mesajlar içermektedir. Namık Kemal tarafından ortaya konulan bu yaklaşım ve bir tehdit durumunda vatanın ve milletin bağımsızlığını koruma iradesi, yıllar sonra yazılacak olan İstiklâl Marşı'nın üçüncü kıt'asında yine geçmişe vurgu yapılarak karşımıza çıkacaktır:

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

(...)

Ali Şükrü Çoruk

2. Mehmet Akif Ersoy'un *İstiklâl Marşı*'nın 3. kıtasında yer alan bağımsızlıkla ilgili kavramları geçmişe vurgu yaparak ifade etmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

3. *Hakîr olduysa millet şânına noksan gelir sanma*
Yere düşmekle cevher sâkıt olmaz kadr ü kıymetten

dizelerinde yapılan edebî sanatın temelinde yatan düşünce hakkındaki fikirlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

4. Vatan ve milletin bağımsızlığını korumakla ilgili beş anahtar sözcük belirleyerek bu sözcüklerden hareketle "özgürlük" temalı bir dörtlük yazınız.

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

Namık Kemal'in eserlerinden alınan aşağıdaki metinlerden faydalanarak soruları cevaplayınız.

(...)

Zekiye (Hiddetle) — Giderim... Sonra?

İslâm Bey — Hiç benim ocağımdan oralarda yatar adam gördün mü? Ecdadımdan kırk iki şehit adı bilirim. Rahat döşeğinde ölmüş bir adam işitmedim. Anladın a? Bir adam işitmedim... Devlet savaş açmış. Düşman serhatte şehitlerimizin kemiklerini, topraklarını çiğnemeye çalışıyor. Hiç nasıl olur ki hasmın silahı vatana çevrilsin de, karşısında iptida benim göğsümü bulmasın? Hiç nasıl olur ki, vatan muhatarada bulunsun da, ben evimde rahat oturayım? (...)

Vatan yahut Silistre

(...)

Asker gerçekten asker ise rahat döşeğinde irtihal edip de şöylece bir mezara atılıvermek ile şan meydanında şehit olarak mezara bedel bir milletin kalbinde yatmak arasında ne kadar fark olduğunu pek kolay bilir.

Böyle âli, böyle vatanperverane mütalaalardan dolayıdır, ki askerliğin en büyük bir hasleti de meydan-ı muharebeyi bile bir mesire, bir güzel güzergâh hükmünde addetmektir" gibi sözlerle çocuğun hissiyat-ı ulviyyesini açmaktan, büyütmekten ibaret idi.

(...)

Cezmi

VATAN MERSİYESİ

Âh yaktık şu mübârek vatanın her yerini
Saçtık eflâke kadar dûdunu âteşlerini
Kapadı gözde olanlar çıkacak gözlerini
Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini
Yoğimiş kurtaracak bahtı kara mâderini

(…)

Ey vatan hasretini ıyd-i visâl eyle bize
Bari rüyâda görün arz-ı cemâl eyle bize
Südünü ni'metini gayrı helâl eyle bize
Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini
Yoğimiş kurtaracak bahtı kara mâderini

(...)

1. Namık Kemal farklı türlerde yazdığı eserlerinde hangi temaları ön plana çıkarmıştır?

.....

.....

2. Namık Kemal'in benzer temaları işlemesinde yaşadığı dönemin etkisi hakkındaki düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Vatan yahut Namık Kemal adlı oyunun tanıtımına karekoddan ulaşabilirsiniz.

3. **a)** Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinde Namık Kemal'in hangi kişilik özelliklerinden bahsedilmektedir?

.....

.....

.....

b) *Hürriyet Kasîdesi*'ne şairin hangi kişilik özelliklerinin yansıdığı söylenebilir? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

Yansıtabilme

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinde Tanzimat Fermanı'nın içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir. Bu metinden faydalanarak *Hürriyet Kasîdesi*'nin dönemin sosyal gerçekliğini yansıtıp yansıtmadığına dair görüşlerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

TANZİMAT FERMANI

(…)

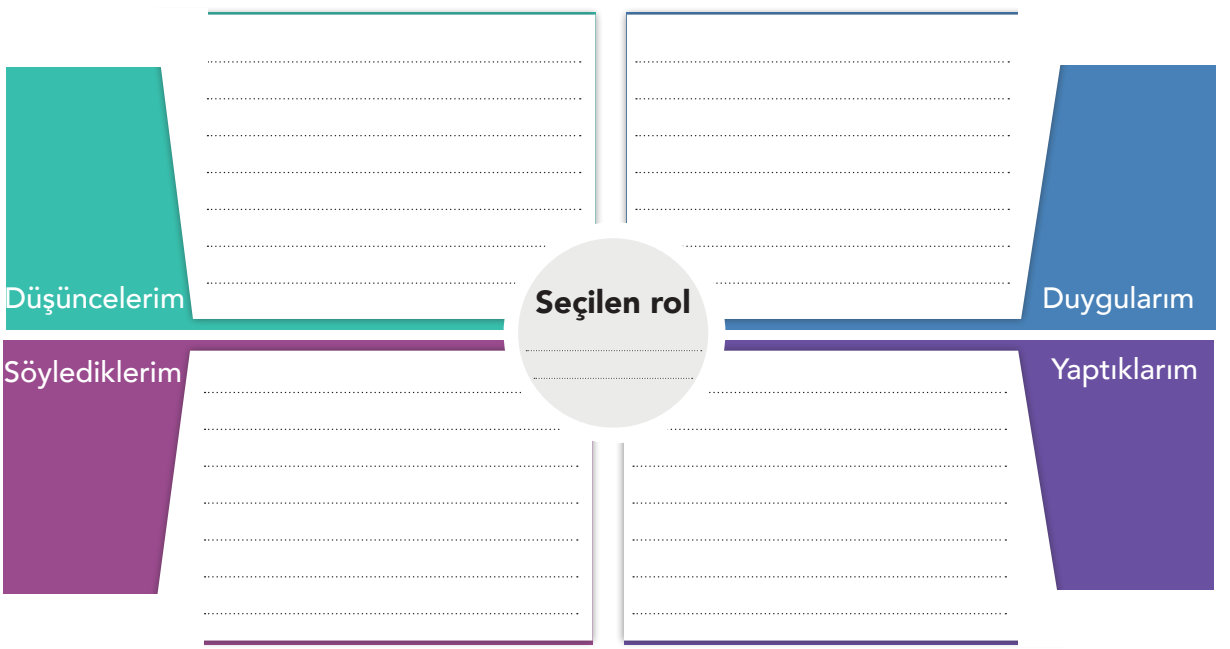
Tanzimat Fermanı'ndaki maddeler, bir anlamda medeniyeti temsil iddiası taşıyan kapitalizme ve modern devlet yapılanmasına geçişteki kusurları gidermeyi de öngörmekteydi. Mesela, temel ilkelerin, örtük olarak insani hukuk ve özgürlüklerin yasal güvenceye bağlanması anlayışını getirmesi; mutlak eşitlik gereği, yine örtük olarak hâkim ve mahkum millet ayırımının geçersiz hâle gelmesiyle millet sisteminin ve en önemli unsurlarından zimmîliğin ortadan kaldırılmasının, fermandaki vatan muhabbeti terimiyle de bütünleşik şekilde vatandaşlık anlayışının önünü açması bu kabildendi. (...)

Mehmet Yıldız

Birlikte Öğrenelim

Yönergeleri takip ederek aşağıdaki empati haritasını doldurunuz.

- Öğretmeninizin rehberliğinde küçük gruplara ayrılınız.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak aşağıdaki rollerden birini seçiniz.
  - **Öğrenci:** Sınav stresiyle başa çıkmaya çalışan bir genç.
  - **Sanatçı:** Sanatıyla kendini ifade eden bir sanatçı.
  - **Gazeteci:** Yazdığı haberlerin doğru olmasına dikkat eden bir basın çalışanı.
  - **Öğretmen:** Öğrencilere düşünmeyi ve kendini ifade etmeyi öğreten bir eğitimci.
  - **Girişimci:** Yeni fikirler geliştiren bir iş insanı.
  - **Çiftçi:** Ekonomik özgürlüğünü yetiştirdiği ürünlerle elde etmeye çalışan bir çiftçi.
  - **Göçmen İşçi:** Farklı bir ülkede yaşayan ve o ülkenin çalışma şartlarına uyum sağlayan bir işçi.
- *Hürriyet Kasîdesi*'nin temasını göz önünde bulundurarak ve seçtiğiniz rolle empati kurarak aşağıda verilen empati haritasındaki dört ana başlığı doldurunuz.
  - **Düşüncelerim:** Bu roldeki kişi hürriyet hakkında ne düşünüyor?
  - **Duygularım:** Bu kişi hürriyet konusunda ne hissediyor?
  - **Söylediklerim:** Hürriyet hakkında ne söylüyor?
  - **Yaptıklarım:** Hürriyet konusunda neler yapıyor?

- Empati haritanızı tamamladıktan sonra grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta paylaşınız.
- Diğer grupların oluşturduğu empati haritalarını da inceleyerek hürriyet temasının farklı rollerde nasıl ele alındığını karşılaştırınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Toplumsal hürriyetin önemini nasıl açıklarsınız?

.....

.....

2. *Hürriyet Kasîdesi*'nin iletisini bir sonraki nesle aktarmak için yazılan aşağıdaki ifadeyi kendi düşüncelerinizle tamamlayınız.

Toplumsal hürriyet ..... gibidir
çünkü .....

.....

.....

Değerlendirme Ölçeği (*Hürriyet Kasîdesi*)

Adı Soyadı:	Numarası: .....

Aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyunuz, *Hürriyet Kasîdesi*'ne yönelik düşüncelerinizi ifade eden seçenekleri işaretleyiniz. Her bir ifadeye ne derecede katıldığınızı belirtmek için "Hiç katılmıyorum"-dan "Tamamen katılıyorum"a kadar olan seçeneklerden birini seçiniz.

İfadeler	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Hürriyet kavramına bakış açımı genişletti.					
Anlatım tarzı, duygularımı etkiledi.					
İşlenen toplumsal hürriyet anlayışını kendime yakın buluyorum.					
Şiirin mesajının toplumda güçlü bir etki oluşturduğuna inanıyorum.					
Okuyucuyu/dinleyiciyi toplumsal hürriyet üzerine düşünmeye teşvik ettiği kanaatindeyim.					
Dil ve anlatımı, toplumsal hürriyetin önemini daha iyi kavramama yardımcı oldu.					
İçeriğini başka sanat eserleriyle karşılaştırarak değerlendirmeyi faydalı buluyorum.					

***Hürriyet Kasîdesi*'nin sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri özetleyen kısa bir paragraf yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

KONUŞMA

Konuşmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

Tiyatro Dünyası adlı programdan alınan videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinde senaryo, dekor ve kostümün oyuncu ile izleyici üzerinde bıraktığı etki hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

.....
.....
.....
.....

2. Tiyatronun hazırlık süreciyle ilgili dikkatinizi çeken özellikler nelerdir?

.....
.....
.....
.....

3. Tarihî bir konunun tiyatro oyunu olarak sahnelenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....

4. Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinde canlandırma sırasında oyuncunun rolünü izleyiciye nasıl aktardığını düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

.....
.....
.....

Performans Görevi

Adı	Hikâyeden Sahneye
Amacı	Dede Korkut hikâyelerinden birini canlandırabilme
Süresi	4 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden Dede Korkut hikâyelerinden birini canlandırmanız beklenmektedir. Performans göreviniz için sınıf dışında hazırlık yapınız. Aşağıdaki aşamaları takip ederek çalışmanızı sınıf içinde gerçekleştiriniz.

- Gruplara ayrılınız ve birer grup sözcüsü belirleyiniz.
- Grup üyelerinin ortak görüşüyle Dede Korkut hikâyelerinden birini seçiniz.
- Bu hikâyeyi seçme nedeninizi açıklayınız.
- Seçtiğiniz hikâyedeki kişiler, zaman, mekân, dil ve anlatım özellikleri ile ilgili bilgi edininiz.
- Canlandırma amacınıza, konuya ve hedef kitleye uygun konuşma yöntem ve stratejisi belirleyiniz.
- Ön bilgilerinizden faydalanarak hikâyeye özgün yorumlarınızı katabileceğiniz bir canlandırma planı hazırlayınız.
- Metne yorumlarınızı katarken uygun olan düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.
- Grup olarak hazırladığınız canlandırma planlarını karşılaştırarak planların tutarlılığını ve ana düşünceyle ilişkisini değerlendiriniz.
- Çalışmanızı yaparken iletişim ve görgü kurallarına uygun davranmaya özen gösteriniz.
- Grup çalışmalarınızı uygun şekilde bir araya getirerek anlam akışına göre bir canlandırma sırası oluşturunuz.
- Canlandırılacak hikâyeyi sahnelere bölünüz.
- Canlandırmada yönetmen, oyuncu, dekor sorumlusu ve teknik ekip olarak görev alacak kişileri belirleyiniz.
- Canlandırmada görev alan oyuncuların rol dağılımını yaparak sahnelerin yerleşimini ve oyuncuların sahne üzerindeki hareket düzenini belirleyiniz.
- Canlandırmada her sahne için kısa notlar alınız ve sahne geçişlerini belirleyiniz.
- Canlandırma için uygun dekor, görsel ve işitsel ögeleri belirleyerek düzenleyiniz.
- Canlandırma yapmadan önce dekor, aksesuar ve kullanılacak teknik malzemeleri kontrol ediniz.
- Hazırladığınız canlandırmayı sınıfta sununuz.
- Canlandırma sürecinde hikâyedeki iletileri açık bir şekilde ifade ediniz.
- Canlandırma sırasında beden dilinizi etkili bir şekilde kullanınız ve metnin bağlamından uzaklaşmayınız.
- Canlandırmanızı planladığınız süre içerisinde tamamlayınız.
- Dilimizi millî bir bilinçle ve kurallarına uygun bir şekilde kullanmaya özen gösteriniz.

Değerlendirme	Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Aşağıdaki form, arkadaşlarınızın çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmıştır. Bu formdaki sorulara vereceğiniz cevaplarla arkadaşlarınızın çalışmasına katkı sağlamanız beklenmektedir.

Akran Değerlendirme Formu

Grubun adı:	Üyelerinin adı, soyadı ve okul numarası:

	Değerlendirme ölçütleri	Evet (3)	Kısmen (2)	Hayır (1)
1	Canlandırma için uygun bir hikâye seçildi.			
2	Hazırlanan plana uygun olacak şekilde canlandırma yapıldı.			
3	Beden dili etkili bir şekilde kullanıldı.			
4	Canlandırma yaparken metnin bağlamından uzaklaşılmadı.			
5	Canlandırma sürecinde iletişim ve görgü kurallarına uygun davranıldı.			
6	Görsel ve işitsel ögelerden yararlanıldı.			
7	Mekân etkili şekilde kullanıldı.			
8	Canlandırma belirlenen sürede tamamlandı.			
9	Türkçe, millî bilinçle ve kurallara uygun şekilde kullanıldı.			

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:	Numarası: .....

Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği "X" ile işaretleyiniz. "Kısmen" ve "Hayır" seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksiklerinizi gözden geçiriniz.

Ölçütler	Dereceler		
	Evet (3)	Kısmen (2)	Hayır (1)
Hikâyenin konusuna uygun şekilde canlandırmamı yaptım.			
Kahramanı kendi yorumumu katarak canlandırdım.			
Ses tonumu ve beden dilimi etkili kullandım.			
Canlandırmamda görsel ve işitsel ögelere yer verdim.			
Hazırladığım canlandırma planına sadık kaldım.			
Grup arkadaşlarımla iletişim kurarken nezaket kurallarına dikkat ettim.			

Öz Değerlendirme Formu'ndan elde ettiğiniz sonuçları öğretmen ve akran değerlendirmeleriyle gözden geçiriniz. Aldığınız dönütleri bundan sonra yapacağınız çalışmalarda göz önünde bulundurarak özgün konuşmacı kimliğinizi oluşturunuz.

METİN TAHLİLİ-3 (ANLAMA)
DİNLEME/İZLEME

Konuya Başlarken

Aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ROMAN VE HİKÂYECİLİĞİNE GENEL BİR BAKIŞ

(…)

Milli Edebiyat Dönemi Türk Edebiyatı, Milli Mücadele'nin başladığı yıllarda gelişen, o zamana kadar alışılmış olan klişeleri kırarak yepyeni bir anlayışla ilerleyen bir süreçtir. Milli Mücadele ile paralel ilerleyen bu süreç, gerek tema, gerek dil ve anlatım bakımından pek çok yeniliği içinde barındıran bir dönemdir. O zamana kadar Anadolu'ya mesafeli duran yazarlar, artık Anadolu'yu keşfetmeye başlamışlardır. Okuyucu roman ve hikâyede bir "taşra" gerçeği ile karşılaşma fırsatı bulmuştur. Anadolu'nun o zamana kadar ihmal edildiği de bu yönelişle fark edilmiştir. Dönemin yazarları Anadolu gerçeğini dışardan bakan bir gözlemci olarak değil, bizzat bu coğrafyada yaşayarak anlatma yoluna gitmişlerdir. Anadolu, bu dönem hikâye ve romanına daha çok yoksulluk, cehalet, taassup gibi kavramlarla girer. Milli Mücadele de yine bu dönem roman ve hikâyesinde en çok işlenen temalar arasında yer alır. Genel olarak Milli Edebiyat dönemi hikâye ve romanında sosyal meselelere doğru bir yönelme söz konusudur. O zamana kadar daha çok bireysel temalar etrafında oluşan roman ve hikâye kendine farklı bir alan bulmuş olur. Bu dönem eserlerinde yalın ve duru bir anlatım tercih edilir. Milli Edebiyat dönemi hikâye ve romanı içerik ve dil bakımından Türk edebiyatının yeni bir mecraya girdiği bir süreçtir.

Sevgül Türkmenoğlu

1. Millî Edebiyat Dönemi'nin hikâye ve romanıyla ilgili hangi bilgilere ulaşılabilir? Açıklayınız.
2. Okuduğunuz metinle aşağıdaki görsellerden hangileri arasında bir bağlantı kurulabilir? Gerekçesiyle açıklayınız.

I

II

III

Dinlemeyi/İzlemeyi Yönetebilme

Sıra Sizde

Aşağıdaki film şeridini inceleyerek ilgili soruları cevaplayınız.

1. Bu film şeridinde geçmişten bugüne sosyal hayatı etkileyen bir değişim gösterilmiştir. Sosyal hayatta yaşanan bu değişiminin sebeplerini ve sonuçlarını tartışınız.
2. Aşağıdaki şiiri bu film şeridi ile ilişkilendiriniz. Bu ilişkilendirmeden hareketle sosyal hayatta yaşanan değişimlerin edebiyata nasıl yansıdığını sınıfta tartışınız. Tartışma sonrasında üzerinde fikir birliğine vardığınız yargıları belirleyerek aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

ARABA

Arkasında başak kokusundan
Yakamozlar bırakan araba
-Dağ gibi demet yüklü araba-
Cırcır böceklerinin türküsü
İçinden geçti gitti ovada.
Çocukluk kırlarımı düşündüm.
Elma şekeri gibiydi güneş.
Kalakaldı elimde, havada.

Oktay Rifat, *Bütün Şiirleri I*

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

BATTAL GAZİ DESTANI

(...) Seyyit alnını yere koydu, sonra atına binip gitti. Bir sahraya ulaştı. Bir bağ gördü. Dört duvarla çevrili muazzam bir bağ. Orta yerinde bir köşk yapılmış. Gelip süngü ile kapıyı açtı. İçeri girip bağın çevresini dolaştı, hiç kimseyi bulamadı. Atından aşağı indi. (...)

Anonim
(haz.: Hasan Köksal)

ARABA SEVDASI

(...) Vilâyetlerde bulunduğu zaman en büyük zevki -sırmalı esvap içinde, midilli veya at üzerinde- arkasında çifte çifte uşaklarla sokak sokak gezip dolaşmaktan ibaret olan bu Beyin İstanbul'a geldikten sonra merakı üç şeye masruf oldu ki birincisi araba kullanmak, ikincisi alafranga beylerin hepsinden daha süslü gezmek, üçüncüsü de berberler, kunduracılar, terziler ve (...) garsonlarla fransızca konuşmak idi.

Bey, kışları Süleymaniye'deki konaklarında, yazları da Küçük Çamlıca'daki köşklerinde ikamet ederdi. Kendisi gibi kibarzadegânın rağbet göstereceği hiçbir seyir yeri bulunmazdı ki bu beyfendi en son modaya muvafık surette giyinmiş olduğu halde bazan yağız ve bazan kır bir çift beygir koşulu dört tekerlek üzerinde üstü ve yanları açık süslü bir peykeden ibaret olan ve seyis oturmaya mahsus yeri arka tarafında bulunan arabasiyle orada hazır bulunmasın. (...)

Recaizade Mahmut Ekrem

FİKRİMİN İNCE GÜLÜ

(...) Bu girişi yol boyu bambaşka düşlemişti. Önünde, yanında yöresinde hiç bir oto, hiç bir kamyon, kamyonet, ya da şu tren gibi uzun TIR'lardan bir teki bulunmayacaktı. Sınır kapısından çıkan herkese ve sınır kapısında görevli bütün memurlara karşı öyle, balrengi, gıcır gıcır, süzülerek giriverecekti içeri. Kapıda yavaşlayacak, memurların, durması için ona saygıyla gösterecekleri yere doğru kayarak ilerleyecekti. Son yüz elli kilometrede bunu hep böyle düşünmüştü. Son otuz kilometrede ise, ön cama çarpıp kanayan en küçük sinek lekesini bile temizlemek için durmuş, dört kez de tozunu almıştı arabasının. (...)

Adalet Ağaoğlu

3. Okuduğunuz bu parçaların içerik yönünden ortak noktası nedir? Tartışınız.

4. "Ulaşım araçları, gündelik hayatın içindeki faydasıyla birlikte edebî eserlere de yansıyarak anlam kazanmıştır." cümlesinin iletisini, okuduğunuz parçalarla ilişkilendirerek çıkarımlarınızı açıklayınız.

Sıra Sizde

- Dinleme/izleme metni için konuya ve amaca uygun bir dinleme/izleme stratejisi belirleyiniz.
- Dinleme/izleme sürecinde uygun zaman ve durumda söz hakkı almayı, görgü ve nezaket kurallarına uymayı, ifade edilen düşüncelerin kısa cevaplı sorularla gerektiğinde tekrarlanmasını sağlayınız.

Aşağıdaki karekodda verilen çok modlu metni dinleyiniz/izleyiniz. Metni dinlerken/izlerken metni çözümlemeye yardımcı olacak unsurlara yönelik notlarınızı aşağıdaki not kartlarına yazınız.

Kaç Yerinden adlı dinleme/izleme metnine karekoddan ulaşabilirsiniz.

Hikâye

Yaşanmış veya yaşanması mümkün olayların kişi, zaman ve mekâna bağlı olarak kurgulanıp anlatıldığı, genellikle tek bir olaya dayanan, kısa metinlerdir.

DİNLEME/İZLEME METNİ (ANA METİN)

KAÇ YERİNDEN

NOT KARTLARI

Tema ve konu	Şahıs kadrosu

Zaman	Mekân

Ömer Seyfettin
(1884-1920)

- *Genç Kalemler dergisinde Yeni Lisan makalesini yayımlamıştır.*
- *Yeni Lisan makalesiyle dilde sadeleşmenin önemine dikkat çekmiştir.*
- *Modern Türk hikâyeciliğinin kurulmasında öncü rol üstlenmiştir.*
- *Türk edebiyatında Maupassant (Mopasan) tarzı hikâyenin (olay hikâyesi) önde gelen temsilcidir.*
- *Hikâyelerinin ağırlık noktasını Türk milliyetçiliği ve millî bilinç oluşturur.*
- *Hikâyelerinde tarihî olaylara, çocukluk anılarına ve günlük hayattaki gözlemlerine yer vermiştir.*

Eserlerinden bazıları: *Efruz Bey, Yalnız Efe, Yüksek Ökçeler, Gizli Mabet, Bahar ve Kelebekler, Beyaz Lale, İlk Düşen Ak, Pembe İncili Kaftan, Kaşağı, Falaka*

Söz Varlığımız

Kaç Yerinden **adlı hikâyeden alınan aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerin anlamlarını bağlamdan hareketle tahmin ediniz, tahminlerinizi tablodaki ilgili bölümlere yazınız.**

Örnek cümleler	Kelimelerin anlamına yönelik tahminim
Senin bu kırık kalkanlı ihtiyar sipahin bugünkü hayata göre mümtaz bir kahraman mı?	
Selimiye'nin önlerinde idik. Köpüklü denizin üstünde serseri martılar uçuşuyor, yanımızdan yelkenli bir mavna geçiyordu.	
Büyük kalpaklı, pek şık, pek genç, pek zayıf, uzun boylu, narin, kumral bir zabit...	
Evet, bu harp zamanında tekaüt olup bir köşeye atılacağım, levazıma filan verileceğim diye ödüm kopuyordu.	

Sıra Sizde

1. *Kaç Yerinden* adlı metin hikâye türüne ait hangi özellikleri taşımaktadır? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz metinde olay örgüsünü oluşturan ifadeler, aşağıdaki numaralı kutucuklarda karışık bir sıralama ile verilmiştir. Metnin olay örgüsünü oluşturan ifadeler "olay örgüsü"nde sıralanacaktır. Boş bırakılan yerlere kutucuk numaralarını örnekteki gibi yazarak olay örgüsünü tamamlayınız.

Olay örgüsünü oluşturan durumlar

I	Destan ve menkıbe kahramanları ile bugünkü kahramanların mukayese edilmesi
II	Doktorun destan yazarını genç zabit Ferhat Ali Bey'le tanıştırması
III	Destan yazarının hekim binbaşı akrabası ile vapurda karşılaşması
IV	Hekimin vapurda yolculuk yapan ve kırk dokuz yerinden yara almış genç zabit Ferhat Ali Bey'i destan yazarına tanıtması
V	İskeleden ayrılırken destan yazarının kendini sorgulaması
VI	Destan yazarıyla doktorun destan kahramanları üzerine bir sohbete başlaması

Olay örgüsü ..... → ..... 1 ..... → ..... → ..... → ..... → .....

3. Dinlediğiniz/izlediğiniz metne *Kaç Yerinden* adı niçin verilmiş olabilir? Bu adlandırmanın içeriğe uygun olup olmadığını gerekçeleriyle açıklayınız.

4. Siz olsaydınız bu metne aşağıdaki başlıklardan hangisini verirdiniz? Uygun gördüğünüz başlık kutucuğunda ilgili alanı onaylama işareti (✓) ile işaretleyerek yanında boş bırakılan yere gerekçenizi yazınız. Boş bırakılan kutucuğa alternatif bir başlık da siz yazarak metne bu başlığı niçin uygun gördüğünüzü gerekçelendiriniz.

- ☐ Gerçek Kahramanlar
- ☐ Vatanın Koruyucuları
- ☐ Ya İstiklal Ya Ölüm
- ☐ Uzak Hudutlar
- ☐ .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve ilgili çalışmaları bu görsellerden faydalanarak yapınız.

I

II

III

IV

a) I numaralı görselin *Kaç Yerinden* adlı metnin yapı unsurlarına yönelik sizde hangi çağrışımları uyandırdığını yazınız.

.....
.....
.....

b) I numaralı görsel, *Kaç Yerinden* adlı metnin mekân unsuruna yönelik ayrıntılar içermektedir. Diğer görselleri bu çerçeveye sırasıyla yerleştirerek bu görsellerin bir araya gelmesinin sizde uyandırdığı düşünceleri örnekteki gibi açıklayınız.

II numaralı görseli çerçevenin içine yerleştirirsem

metnin olay unsurlarından biri, mekân unsuruyla buluşur/~~buluşmaz~~. *Çünkü metinde Millî Mücadele yılları anlatılmış, vatan savunmasını asli görevi bilen genç ve kahraman bir zabitten söz edilmiştir.*

III numaralı görseli çerçevenin içine yerleştirirsem

metnin olay unsurlarından biri, mekân unsuruyla buluşur/buluşmaz.

IV numaralı görseli çerçevenin içine yerleştirirsem

metnin olay unsurlarından biri, mekân unsuruyla buluşur/buluşmaz.

Anlam Oluşturabilme

Sıra Sizde

1. *Kaç Yerinden* adlı metinden hareketle dönemin edebî anlayışına yönelik düşüncelerinizi aşağıdaki tabloda belirtilen ölçütler doğrultusunda ifade ediniz.

Ölçütler	Düşünceleriniz
Dil ve anlatım özellikleri	
Olay kişilerinin gerçekliği	
Mekânların gerçeklikle ilişkisi	
Konunun gerçek yaşamla ilişkisi	

2. *Kaç Yerinden* adlı metinde dönemin sosyal yaşantısına yönelik hangi ayrıntılara yer verilmiştir? Belirtiniz.

.....

.....

3. Dinlediğiniz/izlediğiniz metnin çoğunlukla diyaloglardan oluşmasının metne katkıları hakkındaki düşüncelerinizi aşağıda boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

4. *Kaç Yerinden* adlı metinde geçen aşağıdaki yargıda hangi duygudan söz edilmektedir? Bu duyguyu yaşadığınız bir hatıranızı boş bırakılan alana kısaca yazınız.

Metinde geçen yargı

Doktorun o kadar sevdiğim kahramanımı beğenmeyişi âdeta benim gücüme gitti.

İfade edilen duyguyu yaşadığınız bir hatıranız

.....

.....

.....

.....

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıdaki dörtlüklerden hangileri *Kaç Yerinden* adlı metinle tema ve konu yönünden benzerlik göstermektedir? İlgili dörtlüklerin kutucuklarındaki daireleri onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır,
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir

Orhan Şaik Gökyay

Bir güzelin âşıkıyım ağalar
Anın için taşa tutar el beni
Gündüz hayalimde gece düşümde
Kumdan kuma savuruyor yel beni

Pîr Sultan Abdal

Benim gönlüm bir kelebek,
Dolaşıyor çiçek çiçek.
Tükenecek ömrü böyle
Çırpınarak, titreyerek.

Orhan Seyfi Orhon

O kadar dolu ki toprağın şanla,
Bir değil, sanki bin vatan gibisin,
Yüce dağlarına çöken dumanla,
Göklerde yazılı destan gibisin.

Halit Fahri Ozansoy

2. Aşağıdaki tabloda *Kaç Yerinden* adlı metinde geçen bazı cümleler verilmiştir. Bu cümlelerden hareketle anlatıcı ile empati kurup onun bu sözlerinden duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapınız. Çıkarımlarınızı kendinize uyarlayarak ilgili boşluklara örnekteki gibi yazınız.

Cümle	Ne hissettim?	Ne düşündüm?
Doktorun o kadar sevdiğim kahramanımı beğenmeyişi âdeta benim gücüme gitti.		Yetersiz ve yeteneksiz olduğumu
Eseri takdir edilmeyen bir sanatkâr elemi duydum.	Üzüntü	
Kulaklarıma inanamıyordum; bu kadar narin, bu kadar güzel, bu kadar nahif bir vücutta böyle kuvvetli bir ruh...		
Utanacak bir şeymiş gibi gayriihtiyari, bu hakir defteri bükerek cebime soktum.		

Karşılaştıralım

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve ilgili soruları cevaplayınız.

HALİDE EDİP

(…)

Kızıl bayrakların siyaha büründüğü bir gün, Sultanahmet Camii'nin önünde onu siyah çarşafı ve solgun yüzüyle gördük. Gözlerinde yaş değil, alev vardı. Sesi lav gibi yakıyor, sözleri halkın üstüne erimiş kurşun damlaları gibi saçılıyordu.

Evlâtlarım, kardeşlerim! der ve her eli silâh tutanı vatan müdafaasına çağırırken sesi nâzil oluyor gibiydi.

Efenin Hikâyesi'ndeki sakin fakat heybetli isyan, bir hikâyeden koca bir vatana sirayet ediyor, her gönülden bir efe yüreği, bir efe palası sıyrılıyordu.

Anadolu'daki İstiklâl Savaşı'na o da karıştı. Halide Onbaşı bu hamlenin yâdigârıdır.

Halide Hanım, bir yandan siper siper, cephe cephe dolaşırken, bir yandan da *Dağa Çıkan Kurt, Vurun Kahpeye, Ateşten Gömlek* isimli eserleriyle mücadelenin edebiyatını yapıyor, daha doğrusu mücadeleyi edebiyata sokuyordu.

Bu saydığım kitaplar, edebiyat ve sanat bakımından olduğu kadar, İstiklâl Mücadelesi'nin tarihi ruhu bakımından da çok ehemmiyetli durak yerleridir.

Zaferden sonra, İstanbul'a döndü. Kendini yine edebiyata verdi. Hayatına karışan gurbet yıllarını da yine vatan için, Türklük için kullandığını söylerler. Başka türlü bir hareket, zaten ondan beklenmezdi. Yeryüzünde taşlanmamış hiçbir büyük yoktur. Yeryüzünde büyüklüğe tahammül edemeyen küçük ruhlu çağların, cüce ihtirasların da vakit vakit takvimlerde yer aldığı görülür. Marifet, bu imtihanı hoşça geçirmektir. Onun bu zor işi de başardığına inanıyorum.

(…)

Hakkı Süha Sezgin
Edebî Portreler

HALİKARNAS BALIKÇISI

Halikarnas Balıkçısı takma adıyla tanınan Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973), öykücü ve romancı olarak, Ege ve Akdeniz kıyılarımızın, ekmeğini çekişe döğüşe denizden çıkaran yoksul, ama namuslu insanlarının yaşam serüvenini, bu bölgelerin taşı toprağı, ormanı dağı, mitolojisi efsanesiyle birlikte, şiirsel bir anlatımın bütün sıcaklığında coşa taşa edebiyatımıza mal eden ilk ve tek sanatçıdır.

(...)

Daha öykü kitaplarının adlarından başlar deniz sevgisinin, insanı doğayı kucak kucağa birbiriyle kaynaştıran önüne geçilmez bir tutkunun serüveni. Yazarın ilk hikâye kitabı, *Halikarnas Balıkçısı* adıyla 1939'da çıkar: *Ege Kıyılarında*. Onun ardından sırasıyla *Merhaba Akdeniz* (1947,1962), *Ege'nin Dibi* (1952), *Yaşasın Deniz* (1954), *Gülen Ada* (1957) yayınlanır. Balıkçı, bütün bu öykülerde (romanlarında olduğu gibi), kara insanlarının yanı sıra ama onlardan çok, umutlarını, fırtınalı denizlerde dalgalarla boğuşa boğuşa çoluk çocuklarının günlük nafakasını çıkarmaya çalışan yiğit babaların, oğulların, vefalı kocaların, kardeşlerin, vazgeçilmez sevgililerin ağları sandalları, kürekleri yelkenleri, tekneleri ile bir bereket müjdesi gibi geri dönmelerini, rıhtımlarda, kapı aralıklarında, damlarda pencerelerde bekleyen kızlı erkekli, çoluklu çocuklu kıyı insanlarının çileli yaşayışını verir.

(…)

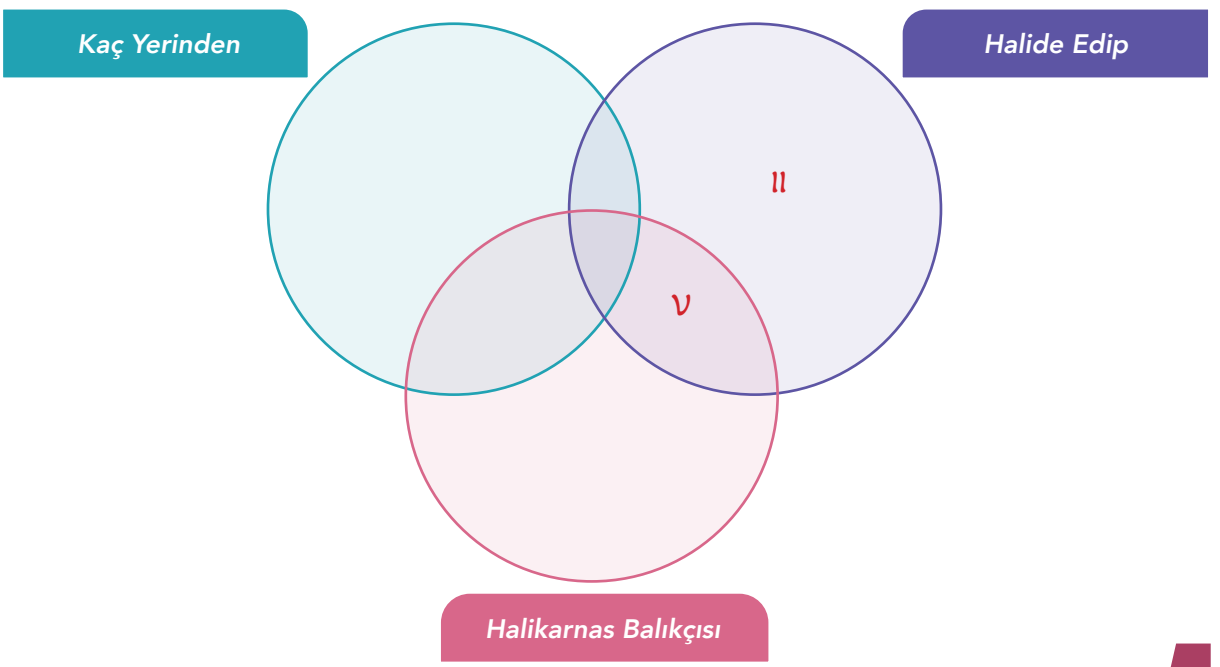
Vedat Günyol, *Çalakalem*

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz metin ile okuduğunuz metinleri aşağıdaki ölçütler çerçevesinde karşılaştırınız.

Ölçütler	*Kaç Yerinden*	*Halide Edip*	*Halikarnas Balıkçısı*
Dönem özellikleri			
Gerçeklik			
İçerik			
Tür			
Dil ve anlatım			

2. *Kaç Yerinden*, *Halide Edip* ve *Halikarnas Balıkçısı* adlı metinlerin türlerine yönelik aşağıda verilen bilgilerin numaralarını Venn şemasında uygun yerlere örnektekiler gibi yazınız.

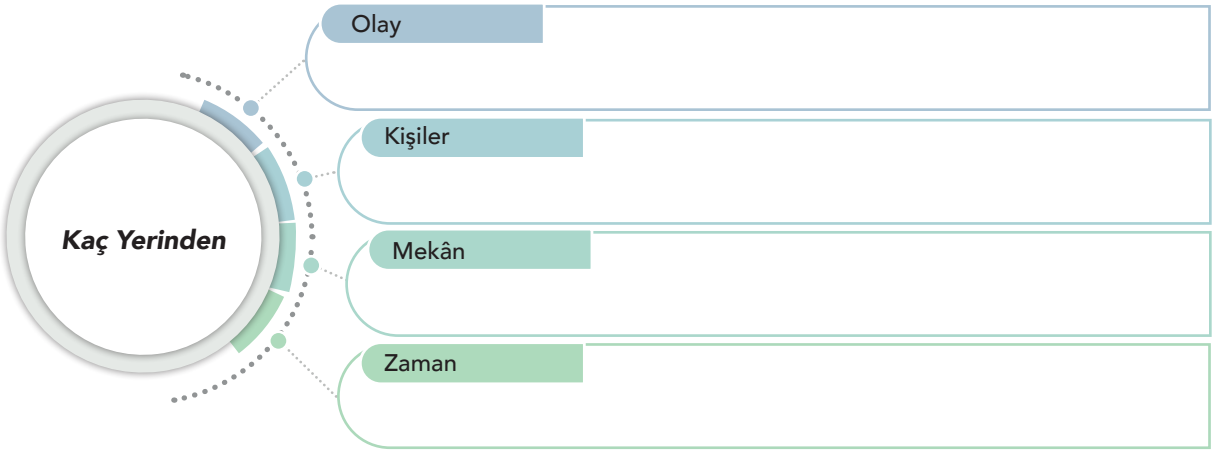
I	Edebiyat, sanat veya düşünce ürünlerinin olumlu veya olumsuz özelliklerini ortaya çıkarmayı amaçlar.
II	Kişilerin yaşamlarının kronolojik sıralamaya uygun anlatıldığı metinlerdir.
III	Yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların kurgulandığı edebî bir türdür.
IV	Bir sanatçıya ve onun eserlerine yönelik değerlendirme yazılarıdır.
V	Verilen bilgiler, birtakım belgelere dayandırılır ve kanıtlanabilir.
VI	Olay, kişiler, zaman ve mekân unsurlarına bağlı olarak yazılır.
VII	Açık iletilerin yanı sıra örtük iletiler de barındırabilir.
VIII	Gerçek ile kurgunun iç içe girebildiği metinlerdir.

Çözümleyebilme

Sıra Sizde

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz *Kaç Yerinden* adlı metnin yapı özelliklerini aşağıdaki hikâye haritasına yazınız.

2. *Kaç Yerinden* adlı metindeki kahramanlarla ilgili aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi tamamlayınız.

Hikâye kişileri	Kişilerin özellikleri	Kişilerin amaçları veya niyetleri
Destan Yazarı	Hayalperest bir yazar	Tarihî şahsiyetleri yücelterek okuyucusuna idealist örnekler sunmak
Doktor		
Ferhat Ali Bey		

3. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a *Kaç Yerinden* adlı metindeki kişilerden sadece genç gazinin adının okurla paylaşılmasının sebebi ne olabilir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

b Yazarın destanındaki sipahi ile Ferhat Ali Bey arasındaki en temel fark nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

c Hangi kahramanın yerinde olmak isterdiniz? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sıra Sizde

1. *Genç Kalemler* dergisinde yayımlanan *Yeni Lisan* makalesindeki bazı görüşler aşağıda verilmiştir. Bu görüşleri ve *Kaç Yerinden* adlı metinden alınan parçayı okuyunuz. *Kaç Yerinden* adlı metnin *Yeni Lisan* makalesindeki görüşlere uygun dil ve anlatım özelliklerine sahip olup olmadığını gerekçeleriyle aşağıdaki ilgili alana yazınız.

1. Arapça ve Farsça dil bilgisi kurallarının kullanılmaması ve bu kurallarla yapılan tamlamaların bazı istisnalarla kaldırılması
2. Arapça sözcüklerin dil bilgisi bakımından asıllarına göre değil Türkçedeki kullanışlarına göre değerlendirilmesi
3. Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçede söylendikleri gibi yazılması
4. Bütün Arapça ve Farsça kelimelerin atılmasına lüzum olmadığından ilmî terim olarak Arapça kelimelerin kullanılmaya devam edilmesi
5. Diğer Türk lehçelerinden kelime alınmaması
6. Konuşmada İstanbul şivesinin esas tutulması

KAÇ YERİNDEN

(…)

"Evet, dün nezaret istidamı tervîç etti. Beni tayyareci sınıfına ayırdı. Tayyarecilikte bacağa lüzum yok. İnsan oturduğu yerde, rahat rahat harp edecek... Hem binlerce metre yukarılarda, bulutların arasında... Ne zevk, ne zevk!"

"..."

"..."

Doktorun, benim sesimiz çıkmıyordu. İskeleden iniyorduk. Takma bacağını henüz iyice kullanamayan bu yeni, bu medenî, bu millî kahramana bakarak elimdeki eski kahramanların destanını denize fırlatmak istiyordum. Utanacak bir şeymiş gibi gayr-i ihtiyarî bu hakir defteri bükerek cebime soktum. Bilet toplanan tahta parmaklıktan geçtik. Garın geniş mermer merdivenleri önünde ellerimizi sıktı. Ayrılırken doktora "Hem artık azizim, yaralanmaktan bıkmıştım" dedi, "tayyarede bu yok işte... En çok buna seviniyorum."

(...)

Ömer Seyfettin

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz *Kaç Yerinden* adlı metinle ilgili aşağıda yarım bırakılan ifadeleri, istenen özellikleri taşıyacak biçimde tamamlayınız.

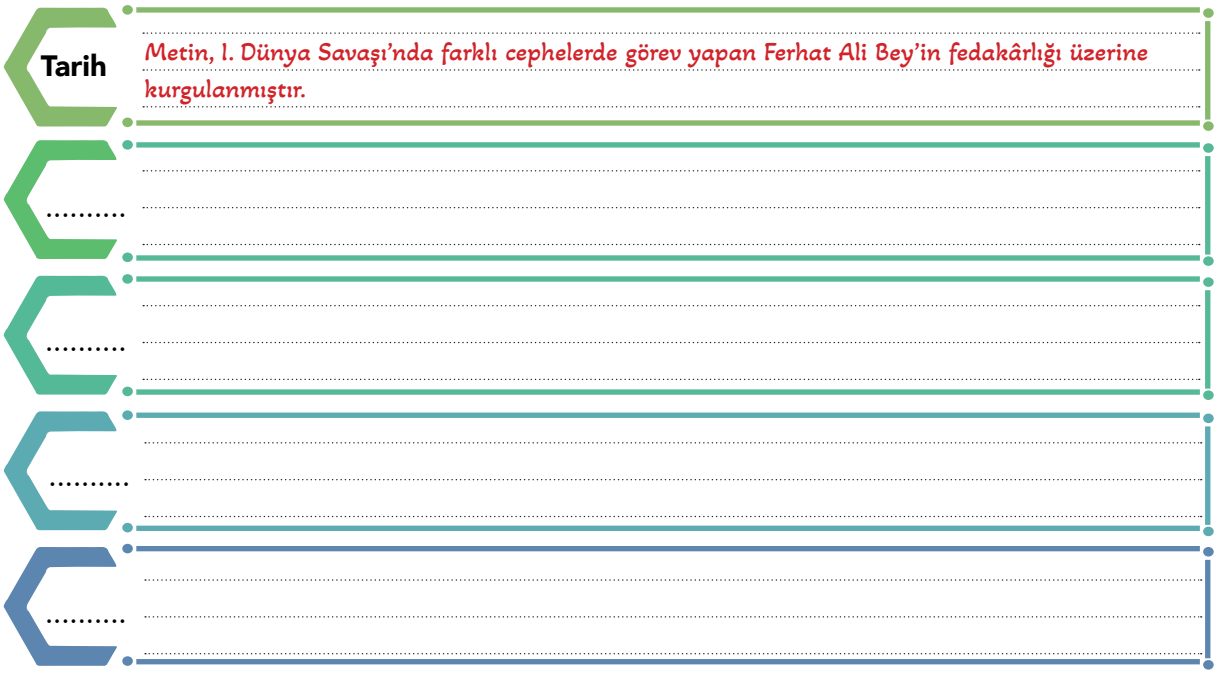
Şart-sonuç	Ferhat Ali Bey gibi millî bilince sahip insanlar, vatan savunmasına ....
Sebep-sonuç	Genç doktor gayretli çalışmasıyla tifoya, koleraya, tifüse aşılar geliştirdiği için ....
Amaç-sonuç	Ferhat Ali Bey, aldığı yaralara rağmen ısrarla cepheye dönmek istemektedir çünkü ....
Tutarlılık	Metindeki yardımcı fikirler ana fikri desteklediğinden ....

3. Aşağıdaki tabloda verilen özelliklerden *Kaç Yerinden* adlı metinde bulunanları onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz. İşaretlediğiniz özelliklere dair değerlendirmenizi ilgili yerlere yazınız.

Kaç Yerinden

Özellikler		Değerlendirmeler
Tarihî bir olaydan esinlenerek kurgulanmıştır.	√	Metin, I. Dünya Savaşı'ndan esinlenerek yazılmıştır.
Yaşanmış veya yaşanması muhtemel olaylar anlatılmıştır.	◯	
Mekân ayrıntılı olarak betimlenmiştir.	◯	
Metin, Millî Edebiyat Dönemi'nde etkili olan "Sanat toplum içindir." anlayışıyla oluşturulmuştur.	◯	
Anlatıcıyla doktorun hayata bakış açıları birbirinden farklıdır.	◯	
Yardımcı fikirler ana fikirle tutarlıdır.	◯	
Sade bir dil kullanılmıştır.	◯	
Millî duyguları harekete geçirmek amaçlanmıştır.	◯	
Okuyucuda merak duygusu uyandırmaktadır.	◯	
Kahramanların içinde yaşadığı koşullar olayların sonucunu etkilemiştir.	◯	

4. *Kaç Yerinden* metninin hangi disiplinlerle ilişkilendirilebileceğini örnekler vererek açıklayınız. Açıklamanızı aşağıdaki diyagrama örnekteki gibi yazınız.

***Kaç Yerinden* adlı metne yönelik hazırlanan aşağıdaki Gözlem Formu'nu tespitlerinize dayanarak tamamlayınız.**

Gözlem Formu

Gözlemcinin Adı Soyadı:	Gözlemin Yapıldığı Yer:
Sınıfı:	Gözlemin Konusu:
Numarası:	Gözlemin Süresi:

Bu Gözlem Formu, *Kaç Yerinden* adlı metne ilişkin tespitlerinizi kayıt altına almak için hazırlanmıştır. Ayrıca (varsa) tespitlerinize dair görüş ve eleştirilerinizi de belirtiniz.

	Tespitler	Görüş ve Eleştiriler
Hikâye türüne dair		
Millî Edebiyat Dönemi'nde işlenen konulara dair		
Kaç Yerinden metninde yer verilen disiplinlere dair		
Ömer Seyfettin'in sanatçılığına/ hikâyeciliğine dair		
Millî Edebiyat Dönemi'nin dil anlayışına dair		

Karşılaştıralım

Dinlediğiniz/izlediğiniz *Kaç Yerinden* adlı metin ile aşağıdaki metni tabloda verilen ölçütlere göre karşılaştırınız. Tablonun sonundaki soruları cevaplayınız (Tabloda boş bırakılan bölümlere kendi ölçüt ve değerlendirmenizi yazınız.).

SAKARYA

Cephenin karargâhı gizli tutulduğundan, nereye gideceğimi bilmiyordum. Mallı İstasyonu'nda trenden indim. Bana cepheye gitmekte olan bir genç yüzbaşı refakat ediyordu.

Şimdi artık Ankara'dan Sarıköy'e kadar küçük bir saha Türklerin elinde kalmıştı. Kömür hemen hiç yok gibiydi. Hemen yalnız askerlerin ihtiyacı için kullanılan trenler odunla işliyordu. Vagonlar hep üçüncü ve çok eskiydiler. Oturacak yerler hep tahta, pencereler kırıktı. Her yer tahtakurusuyla doluydu. Her istasyonda orduya katılacak olanlar geliyor, istasyonda, kadınlar arkalarından koşuşarak ağlıyorlardı. Dişsiz bir ihtiyar kadının açık ağzından çıkan iniltileri hâlâ duyar gibiydim. Trendeki erkekler birbirleriyle konuşuyor, nereli olduklarını soruyorlardı. İçlerindeki büyük kudrete rağmen, pek de ümitli görünmüyorlardı. Ümidi, yalnız, tanınmamış, genç zabitten alabiliyordunuz. Evet, bu, ateşle imtihanın son safhasıydı. Mallı'ya gelmeden önceki istasyondayken ay doğdu. Sol tarafta gayet muntazam küçük bir süvari birliği gidiyordu. At nallarının akisleri kulağımıza geliyordu. İki adam, benim kırık pencereye tırmanarak, ellerini uzattılar:

— Ne istiyorsunuz, hemşeriler, diye sorduğum zaman:

— Biz Nâzım Bey'in fırkasındanız, senin elini öpmeye geldik, diyorlar.

İkisi de elimi öptükten sonra, ben de onlara başarı diliyorum. Bir çaresini bulup şehit Nâzım'a askerlerinin bu sonsuz muhabbetini bildirmek isterdim.

(…)

Halide Edib Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*

Kaç Yerinden	Ölçütler	*Sakarya*
	Türü	
	Yazılış amacı	
	Konusu	
	Dil ve anlatım	
	.....	
	.....	
	.....	

1. *Kaç Yerinden* ile *Sakarya* adlı metinleri yapı yönünden karşılaştırınız. Ulaştığınız sonuçları aşağıya yazınız.

2. *Kaç Yerinden* ile *Sakarya* metinlerinin yazılış amaçları arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir? Görüşlerinizi yazarak sınıf arkadaşlarınız ile paylaşınız.

3. *Kaç Yerinden* ve *Sakarya* metinlerindeki kişilerin benzerlikleri nelerdir? Bu benzerliklerin sebepleri neler olabilir? Aşağıdaki tabloya yazınız.

BENZERLİKLER	BENZERLİKLERİN SEBEPLERİ

4. *Kaç Yerinden* ile *Sakarya* metinlerinde anlatılanlardan hangisinin gerçek hayata daha yakın olduğunu düşünüyorsunuz? Gerekçeleriyle yazarak sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

5. Çalışmalardan faydalanarak dinlediğiniz/izlediğiniz *Kaç Yerinden* adlı metne yönelik görüş ve eleştirilerinizi aşağıdaki bölüme yazınız.

Yansıtabilme

Birlikte Öğrenelim

- Dinlediğiniz/izlediğiniz *Kaç Yerinden* adlı hikâyenin kahramanlarına yönelik çalışmayı yapmak üzere öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılınız.
- Her gruba birer grup sözcüsü belirleyiniz.
- Grupları aşağıda verilen senaryolarla eşleştiriniz.
- Tüm grup üyelerinin katılımıyla senaryoya uygun biçimde hikâyeyi yeniden kurgulayınız.
- Kurguladığınız senaryoyu imkânlar dâhilinde sınıfta canlandırınız.

Divan edebiyatı ve millî edebiyatla ilgili etkinliğe karekoddan ulaşabilirsiniz.

I. Grup: Ferhat Ali Bey'in cepheye dönme isteği, ayağının durumu gerekçe gösterilerek uygun görülmemiştir.

II. Grup: Genç doktor, tetanosun tedavisine dair çalışmaları nedeniyle yurt dışında çalışmaya davet edilmiştir.

III. Grup: Ferhat Ali Bey, savaş pilotu görevindeyken açılan ateş sonucu uçağı hasar almıştır.

IV. Grup: Destan yazarı, Ferhat Ali Bey'i tanıdıktan sonra orduya katılmaya karar vermiştir.

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki infografiği inceleyiniz ve metni okuyunuz. Gerçek dünyada yaşayan bir kişi ve yaşanan bir olayın edebî metinde nasıl ele alındığını gerçeklik-kurmaca ilişkisi yönüyle açıklayınız.

Seyit Onbaşı

1889
Balıkesir Havran Çamlık köyünde (Köyün bugünkü ismi Kocaseyit'tir.) doğdu.

1912-1913
Balkan Savaşlarına katıldı.

1914
Mecidiye Tabyası'nda topçu eri olarak görevlendirildi.

1915
Görev yaptığı tabya, 18 Mart 1915'te İngilizlerin Ocean (Oşın) zırhlısı tarafından ateş altına alındı. Bu ateş sonucunda tabya zarar gördü. Düşman donanmasının Çanakkale Boğazı'ndan geçişini engellemek için 215 kg'lık mermiyi tek başına sırtlanıp sağlam kalan tek topun namlusuna sürdü ve Ocean zırhlısını batırdı.

1918-1939
I. Dünya Savaşı'ndan sonra kömürcülük ve odunculuk yaptı.

1939
1 Aralık'ta 50 yaşındayken vefat etti.

ÇANAKKALE MAHŞERİ

(…)

Seyit önce gemilere, sonra topa ve daha sonra da yerde duran 215 okkalık mermilere intikam hırsıyla baktı.

— Ali yardım et; sırtıma alayım.

Niğdeli Ali gözlerini önce topun yan yatmış vincine dikti; sonra Seyit'e döndü.

— Kaldıramayız.

— Hele bir deneyelim.

Niğdeli Ali ümitsizlikle olduğu yerde dikiliyordu. Seyit Onbaşı mermilerin yanına giderken yirmi beş otuz metre kadar yukarılarına anlık aralıklarla üç mermi düştü. (...)

Eğildi, kavradı; gres yağlı mermi ellerinden kaydı. Kurulamak için avuçlarını toprağa sürerken köyündeki pehlivanlıklarını hatırladı; nice babayiğit delikanlıların sırtını yere getirmişti. Aslan pençesi gibi gerdiği nasırlı elleriyle bir daha kavradı, dünyanın kalbini sökercesine asıldı; kan beynine sıçradı ama mermiyi sırtına vurdu. Sendeleyerek topa doğru yürürken Niğdeli Ali ona şaşkınlıkla bakıyordu. Merdiven basamaklarına adımını attığında beli kırılacaktı; fakat kararlıydı; buraya kadar gelmişti; başarmalıydı. Güç belâ mermiyi namluya sürdü ve kamayı kapattı. Şafak rengine bürünmüş yüzünden terler süzülüyor, derin derin soluyordu. Niğdeli Ali yanına geldi. Ne fayda ki ikisi de numara eriydi; namluyu Ocean Zırhlısı'na çevirip, ateşlediler, mesafeyi ayarlayamamışlardı. (…)

İlk mermileri kısa düşmüştü. Seyit'in mermiyi getirip, namluya süreceğinden şüphesi yoktu. Ellerini güzelce toprağa sürdükten sonra, "Besmele" ile mermiyi kavradı. Sırtına vurdu; yüzü kıpkırmızı kesildi; ayakları titriyordu; ama götürmüştü; şimdi de götürecekti. Çevresine düşen mermileri umursamıyordu. Merdivende gene zorlandı; kol kasları kopacaktı... Fakat kararlıydı; götürüyordu...

Bu seferki Ocean Zırhlısı'nın ilerisine düştü, üçüncü mermi ise kıç tarafında patladı. Dümen tertibatı bozulan Ocean bulunduğu yeri harmanlamaya başladı. Yakınındaki gemiler kaçıştılar. Batarya Kumandanı Mehmed Hilmi sığınaktan Seyit'i şaşkınlıkla seyrediyorlardı. Seyit dördüncü mermiyi almaya giderken sığınaktan çıkan Mehmed Hilmi:

— Yarabbi ne büyüksün, aferin Seyit, dedi.

(…)

Mehmet Niyazi

2. *Kaç Yerinden* ve *Çanakkale Mahşeri* metinlerinde anlatılan olayların gerçeklikle ilişkisi nedir? Tarihteki hangi olaylar bu eserlere kaynaklık etmiş olabilir? Cevaplarınızı karşılaştırma tablosuna yazınız.

***Kaç Yerinden* metninde geçen olaylar**	**Tarihî vaka olarak karşılığı**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

***Çanakkale Mahşeri* metninde geçen olaylar**	**Tarihî vaka olarak karşılığı**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:	Numarası: .....

Kaç Yerinden adlı dinleme/izleme metniyle ilgili aşağıda verilen ifadeleri dikkatlice okuyunuz. İfadeye ne ölçüde katıldığınızı belirtmek için uygun kutucuğu işaretleyiniz.

İfadeler	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Atalarımın yaptığı fedakârlıklar beni duygulandırdı.			
Kendimi başkahraman ile özdeşleştirdim.			
Vatan için mücadele eden şehit ve gazilere şükran duydum; vefa borcum olduğunu hissettim.			
Yaşadığım vatan toprağının ne kadar zor şartlar altında kazanıldığını fark ettim.			
Milletim ve vatanım için çok çalışarak fedakârlık yapmam gerektiğinin bilincine vardım.			
Atalarımın bugün için büyük bedeller ödediklerini fark ettim.			
Köklerimin millî ve manevi değerler hazinesi üzerine inşa edildiğini anladım.			

EDEBİYAT ATÖLYESİ (ANLATMA)

YAZMA

Yazmayı Yönetebilme, İçerik Oluşturabilme, Kural Uygulayabilme, Yansıtabilme

Aşağıdaki metinden faydalanarak çalışmayı yapınız.

ÖKÜZDEN TAYYARE

Emine bacı bütün işini gücünü sermişti. Gözlerini havadan ayırmaz olmuştu. Göklere böyle dalgın dalgın, içini çeke çeke baktığı zamanlar kendi kendine düşünürdü.

Demek Tayyare dedikleri şey göklerde karakuş gibi uçar, içi barut dolu gülleler atar ve Türk delikanlılarını öldürürdü. Emine bacı bu işe bir akıl erdiremiyordu. Önüne gelene:

— Hey oğul! Nasıl olur bu? derdi. Göklerde yalnız kuşlar, bulutlar, rüzgârlar uçar. Geceleri de yıldızlar falan parıldar. Koskoca alâmet, hem içine insanları, dolu gülleleri alıp da hiç uçabilir mi?

Fakat bu akıl erdiremediği şeyin var olduğuna dört defa inanmıştı. Cepheye gönderdiği iki oğlu, bir güveyi, bir de torunu düşman tayyarelerinin hücumlarına uğramışlar, dördü de ölmüşlerdi.

Hele torununa çok yanmıştı. Ne güzel, ne aslan yapılı, çiçek yürekli delikanlı idi. Gözyaşlarını içine akıtıyordu.

Artık tahammülü kalmamıştı. Bir gün ocak başında tarhana pişiren geline seslendi:

— Kız! Bir sen kaldın bir ben. Dört öküz bizim neyimize, iki tanesi çoktur bile.

— Nideceksin ana gı?

— Ne mi edeceğim? Şimdi görürsün.

Dört öküzün ikisini ahırdan çıkardı; bir iple boynuzlarından biribirine bağladı. Değneği aldı ve öküzleri şehire doğru dah etti. Gelin kapının önünde durmuştu; sordu:

— Satacak mısın onları?

Emine bacı cevap vermedi. Şehire geldi. İlk rastladığına sordu:

— Kumandan paşa nerede oturur?

Tarif ettiler. Öküzleri kumandanlığın kapısına bağladı, içeri girdi ve paşayı görmek istediğini söyledi. Kumandanın karşısına çıkınca:

— Hay paşam! dedi, bu ölümden bıktım artık. Biraz da yaşayalım olmaz mı?

— Elbette bacı nine; elbette artık ferahla yaşayacağız.

— Öyle ise iki öküz getirdim, al onları.

— İki öküzü ben ne yapayım bacı?

— Ne mi yapacaksın? Tayyare yap.

— Öküzden Tayyare olur mu bacı?

— Olmazsa, sat, parası ile bir tayyare al uçur.

— Tayyare pahalıdır. İki öküz parası ile alınmaz.

Emine bacı bir dakika düşündü, başını kaldırdı ve dedi ki:

— Öyle ise benim gibi evlât kaybetmiş çok Türk ninesi, Türk babası var, onlar da bir şeyler versinler, benim öküzlerin parasına kat; bir tayyare al…

Bunu yapsa yapsa bir ev dolusu evlâdını şehit veren Türk bacısı yapar.

Aka Gündüz
(haz.: Abide Doğan)

- Öğretmeninizin rehberliğinde *Öküzden Tayyare* adlı hikâyeyi şiir hâlinde yazmak için gruplara ayrılınız.
- Grup üyelerinin birbirini göreceği şekilde bir oturma düzeni oluşturunuz.
- Her grup için bir sözcü belirleyiniz.
- Grup olarak *Öküzden Tayyare* adlı hikâyenin temasını yansıtan kelimeleri belirleyiniz.
- Belirlediğiniz kelimelerin çağrışımlarından da faydalanarak şiirinizi yazınız.
- Süreniz on dakikadır. Bu sürenin sonunda yazdığınız şiiri yanınızdaki gruba veriniz.
- Diğer grubun kaldığı yerden bağlama uygun olacak şekilde şiire devam ediniz.
- Başta yazdığınız şiir, tekrar sizin grubunuza gelene kadar çalışmayı sürdürünüz.
- Yazdığınız şiirleri grup sözcüleri aracılığıyla sınıfta paylaşınız.

Performans Görevi

Adı	Hikâyeden Şiire
Amacı	Dinlenen/izlenen hikâyeyi şiir hâline getirebilme
Süresi	4 ders saati

Bu performans görevinde sizlerden dinlediğiniz/izlediğiniz hikâyeyi şiir hâline getireceğiniz bir yazma çalışması yapmanız beklenmektedir. Aşağıdaki aşamaları takip ederek çalışmayı sınıf içinde gerçekleştiriniz.

- Dinlediğiniz/izlediğiniz hikâyeyi göz önünde bulundurarak şiir yazma amacınızı belirleyiniz.
- Yazma amacınıza uygun olacak şekilde bir yazma stratejisi belirleyiniz.
- Yazacağınız şiir için türe özgü bilgilerinizi gözden geçiriniz.
- Dinlediğiniz/izlediğiniz hikâyenin özelliklerini dikkate alarak ve yazacağınız şiirin arkadaşlarınız üzerindeki etkisini tahmin ederek yazma planınızı oluşturunuz.
- Yazma planınızı oluştururken şiirde vermek istediğiniz iletileri belirleyiniz.
- Estetik unsurları göz önünde bulundurarak ve özgün bir üslup kullanarak şiirinizi yazınız.
- Şiirinizi yazarken bağlama uygun söz varlığından yararlanınız.
- Şiirde vermek istediğiniz iletileri açık veya örtük bir şekilde ifade ediniz.
- Şiirin etkisini artırmak için görsel ögelerden yararlanabilirsiniz.
- Şiirinizi yazarken dil bilgisi kurallarına dikkat ediniz.
- Yazdığınız şiirleri arkadaşlarınızla paylaşarak onların görüşlerini alınız ve şiirinizde gerekli düzenlemeleri yapınız.
- Şiirinizin son hâlini gözden geçirerek şiirinizi sunum için hazır duruma getiriniz.
- Yazdığınız şiiri sınıfta sunabilir, okul gazetesinde veya güvenilir genel ağ ortamlarında paylaşabilirsiniz.

Değerlendirme	Çalışmanızı düşünerek gözlemlerinizi, karşılaştığınız zorlukları ve bu deneyimin size katkılarını özetleyen bir yansıtma yazısı yazınız.

Yansıtma Yazısı

Dereceli Puanlama Anahtarı'na karekoddan ulaşabilirsiniz.

Performans göreviniz, öğretmeniniz tarafından karekoddaki Dereceli Puanlama Anahtarı ile değerlendirilecektir.

Aşağıdaki form, arkadaşınızın çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmıştır. Bu formdaki sorulara vereceğiniz cevaplarla arkadaşınızın çalışmasına katkıda bulunmanız beklenmektedir.

Akran Değerlendirme Formu

Çalışmayı yapan öğrenci	
Çalışmanın adı	
Bu çalışmanın en iyi yönü	
.....	
.....	
Bu çalışmanın beğendiğim diğer üç yönü	
.....	
.....	
.....	
Bu çalışmanın geliştirilmesi gerektiğini düşündüğüm üç yönü	
.....	
.....	
.....	

Aşağıdaki Kontrol Listesi'nde verilen ölçütlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

Kontrol Listesi

Adı Soyadı		Numarası	

	Değerlendirme ölçütleri	Evet	Kısmen	Hayır
1	Şiire dönüştüreceğim hikâyenin temasını belirledim.			
2	Yazma amacıma uygun olarak yazma stratejime karar verdim.			
3	Yazma planımı oluşturdum.			
4	Şiirimde vermek istediğim açık ve örtük iletileri belirledim.			
5	Bağlama uygun söz varlığından faydalandım.			
6	Şiirimi yazarken özgün bir üslup kullandım.			
7	Şiirimi yazarken dil bilgisi kurallarına dikkat ettim.			
8	Şiirimi arkadaşlarımdan aldığım geri bildirimler doğrultusunda düzenledim.			

Değerlendirme sonunda "Hayır" ya da "Kısmen" ile işaretlenen ölçütleri bir kez daha gözden geçiriniz ve eksiklerinizi tamamlayınız. Bu değerlendirmelerden elde ettiğiniz sonuçlar doğrultusunda çalışmanıza son şeklini veriniz.

TEMA SONU DEĞERLENDİRME

"Nesillerin Mirası" temasında okuduğunuz, dinlediğiniz/izlediğiniz metinlerden ve yaptığınız çalışmalardan hareketle aşağıdaki öğrenme günlüğünü doldurunuz.

Öğrenme Günlüğü

Tarih: .../.../.....

• Tema sonunda öğrendiğiniz kavramları ve bu kavramların düşünce dünyanızda oluşturduğu etkiyi yazınız.

• Temada okuduğunuz, dinlediğiniz/izlediğiniz metinlerde sosyal, kültürel, edebî değişim ve dönüşümü fark ettiniz mi? Gerekçelendirerek yazınız.

• Tema sonunda kendinizde ve düşünce dünyanızda herhangi bir değişim olduğunu hissediyor musunuz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

• Temada tahlil ettiğiniz metinlerdeki olayları, kahramanları, duygu ve düşünceleri günlük hayatınızla bağdaştırabildiniz mi? Gerekçelendirerek açıklayınız.

4. Tema Ölçme ve Değerlendirme

1-4. soruları Dede Korkut hikâyelerinden alınan metinlerden faydalanarak cevaplayınız.

a

.....

Beyrek:
"Sağda oturan sağ beyler,
Sol kolda oturan sol beyler,
Eşikteki güvenilir kişiler,
Dipte oturan has beyler,
Kutlu olsun devletiniz"

b

.....

Salkım salkım tan yelleri estiğinde,
Sakallı bozaç renkli çayır kuşu öttüğünde,
Sakalı uzun Tat eri ezan okuduğunda,
Bedevi atlar sahibini görüp kişnediğinde,
Aklı karalı seçilen çağda,
Kalın Oğuz'un gelini kızı bezenen çağda,
Göğsü güzel yüce dağlara güneş deydiğinde…

c

.....

Başımın bahtı, evimin tahtı,
Göz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Bir yastıkta baş koyduğum,
Yolunda öldüğüm, kurban olduğum

ç

.....

Çağıl çağıl akan suları,
Karşı yatan kara dağları,
(...)
Ayrı ayrı yolların izini deve bilir
Yedi derenin kokularını tilki bilir
Geceleri kervan göçtüğünü çayır kuşu bilir

1. Bu metinlerin içeriğini yansıtan ifadeleri seçerek yukarıdaki boşluklara yazınız.

Aile	Coğrafya	Din
Doğa	Günlük Yaşam	Toplumsal Yapı

2. Bu metinlerde doğanın ele alınışıyla ilgili değerlendirmelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

3. Bu metinlerde aileyle ilgili hangi değerlere yer verildiğini söyleyiniz.

4. "b" metinde geçen "Sakallı bozaç renkli çayır kuşu öttüğünde" ifadesi, Oğuz Türklerinin günlük yaşamıyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşmamızı sağlar?

A) Hayvanların mitolojik semboller olarak algılanması

B) Doğa olaylarının felaketlerin habercisi olarak görülmesi

C) Ritüellerde gökyüzünün bir rehber olarak kabul edilmesi

D) Doğanın insan yaşamında bir zaman ölçütü olarak kullanılması

E) Hayvanların toplumun günlük ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılması

5. Aşağıdaki görsele yönelik fikir tartışması yaparak düşünce üretmeye çalışan bir grup öğrenci arasında aşağıdaki diyalog geçmiştir:

Zeynep: Dede Korkut hikâyeleri, mesnevi ve roman; genel anlamda olay anlatıcılığı yapılan edebî türlerdir. Dolayısıyla bu görsel, dördüncü bir parçayla tamamlanmak isteniyorsa "?" işareti bulunan dördüncü parçanın üzerine "Hikâye" yazılmalı ve bu parça, yapbozdaki yerini almalıdır.

Kerem: Bilindiği üzere Dede Korkut hikâyeleri, olay anlatıcılığında destan geleneğinden modern anlatı geleneğine geçişin önemli bir eseridir. Mesnevi ve roman türleri, Dede Korkut hikâyeleri sayesinde ortaya çıkmıştır. Varlığını Dede Korkut hikâyelerine borçlu olan bir diğer tür, gezi yazılarıdır. O hâlde bu yapbozun anlamlı bir bütünlüğe sahip olabilmesi için "?" işaretini taşıyan dördüncü parçanın üzerinde "Gezi yazısı" ifadesi yer alırsa yapboz, anlamlı bir bütünlük oluşturacak şekilde tamamlanabilir.

Damla: Biçim, dil ve anlatım özellikleri bakımından farklılıklar gösterseler de yapbozda yer alan üç türün ortak özelliği, olay anlatımına bağlı türler olmalarıdır. Bunun için "?" bulunan dördüncü parçanın üzerinde "Destan" veya "Halk hikâyesi" ifadelerinden biri yer alırsa yapboz, iletisi doğrultusunda tamamlanmış olur.

Fatih: Bu görselde kişilerin veya toplumların yaşadıkları olayların çoğunlukla hikâye etme ve betimleme teknikleriyle anlatıldığı bazı edebî türler yer almaktadır. O hâlde üzerinde "?" bulunan dördüncü parça, "Biyografi" ifadesini taşımalı ve yapboza yerleştirilmelidir.

Buna göre aşağıdaki tabloyu öğrencilerin ileri sürdüğü düşünceler doğrultusunda ve sütun başlıklarında belirtilen yargılara göre değerlendiriniz. Kişilere ait ilgili yargı kutucuklarını onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

	Kabul edilir.	Kısmen kabul edilir.	Kabul edilmez.
Zeynep			
Kerem			
Damla			
Fatih			

6-7. soruları aşağıdaki metinden faydalanarak cevaplayınız.

Türk edebiyatında Batılılaşma birkaç hususta varlığını gösterir. Bunlardan ilki edebî türler ve şekillerdir. Türk şiirine Batı tesiri uzun bir devrede ve tedrîcî olarak girmiştir. Bu gecikmede diğer türlerden farklı olarak şekli, muhtevası ve teferruatlı kaideleriyle divan şiirinin direnişi düşünülebilir. Şiirde gayret gösteren bütün yenilikçiler bile asrın sonuna kadar divan tarz ve şekillerinden kendilerini tamamıyla kurtarabilmiş değildirler. Şinâsi'nin şiirde yeniliği, başlığını kaside koyup mesnevi gibi kafiyelendirmesi bir tarafa, şekilden ziyade muhtevaya aittir. Eski mazmunları bırakması, sehl-i mümteni gibi yalın, dilin mantığına dayanan sağlam mısralara ulaşması, halk deyimleri ve atasözlerinin, hayvan hikâyelerinin, siyasî ve sosyal kavramların şiire girmesi bunlar arasında sayılabilir. Muhteva bakımından Nâmık Kemal onun takipçisi olmakla beraber şekil bakımından ancak Abdülhak Hâmid'in denemelerinden sonra yeni nazım şekillerini tecrübe eder. Klasik şiirin kalıplarının kırılması ve Avrupaî şekillerin denenmesi asıl Abdülhak Hâmid'le başlar. Disiplinli ve her zaman şuurlu olmamakla beraber Hâmid muhtevada da şekilde de büyük ve cüretli yeniliklerin peşinden koşmuştur. Onu Avrupaî nazım şekilleri, yeni bir şiir dili ve sentaksı ile Servet-i Fünûn şiiri takip eder. Bilhassa divan şiirinde muayyen bir kalıba bağlı müstezad şeklinin hemen her vezinde ve kural dışına çıkan kullanılışı, serbest müstezada ve serbest şiire doğru yapılmış denemelerdir.

6. Bu metne göre Türk edebiyatında yaşanan değişimin uzun bir zaman diliminde gerçekleşmesinin sebepleri neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi şiirdeki değişimi ifade eden bir özellik değildir?

A) Eski mazmunların bırakılması

B) Toplumsal konuların işlenmesi

C) Sade bir dille kaleme alınması

D) Deyim ve atasözü gibi halk söyleyişlerinin kullanılması

E) Kolayca söylenmiş gibi görünen mısraların yer alması

8. Aşağıda iki metin verilmiştir. Birinci metinden faydalanarak *Çoban ile Bülbül* başlıklı şiirde Millî Edebiyat Dönemi'ni yansıtan özellikleri tespit ediniz ve bunları ilgili alana yazınız.

1. Metin

XIX. yüzyılda, özellikle ikinci yarıda değişen toplu-ma müvazi olarak edebiyat da değişir. Bu konudaki önemli bir gelişme de kültür adamlarımızın ve sanat-kârlarımızın sanat ve edebiyat meseleleri üzerinde düşündüklerini yazıya aktarmaları ve bunu neşret-meleridir. Bunun ilk ciddî örnekleri Yeni Türk edebi-yatının bir beyannamesi olarak da değerlendirilen Namık Kemal'in Lisân-ı Osmanînin Edebiyatı Hak-kında Bazı Mülâhazatı Şamildir makalesidir. 1866'da Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayımlanan bu makalede, klâsik edebiyat tenkit edilir, onunla ilgili birtakım tespit ve değerlendirmelerde bulunulurken yeni bir edebiyatın gelişip olgunlaşması, dilimizin ve edebi-yatımızın yeni yüzyılda yeni insanın ihtiyaçlarını kar-şılayabilmesi, hepsinden önemlisi toplumu değiş-tirmede belirleyici ve itici bir görev üstlenmesi için birtakım esaslar ortaya konur. Burada Namık Kemal, dil ve edebiyatın nasıl olması gerektiğini veya on-dan beklediğini belirtir. Bu yazı, edebiyatın millî ha-yatı aksettirmesi gerektiğinin ifade edilmesiyle, bir anlamda "Millî Edebiyat"ın ilk habercisidir.

2. Metin

ÇOBAN İLE BÜLBÜL

Çoban kaval çaldı sordu bülbüle,
Sürülerim hani, ovam nerede?
Bülbül sordu boynu bükük bir güle,
Şarkılarım hani, yuvam nerede?

Ağla çoban ağla, ovan kalmadı…
Gözyaşı dök bülbül, yuvan kalmadı...

Çoban dedi: Ülkeler hep gitse de
Kopmaz benden Anadolu ülkesi.
Bülbül dedi: Düşman haset etse de,
İstanbul'da şakıyacak Türk sesi…

Çalış çoban, çalış! Kurtar öz yurdu…
Şairlerden topla, bülbül bir ordu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Temayla ilgili daha fazla soru içeriğine karekoddan ulaşabilirsiniz.

KAYNAKÇA

Adıvar, H. E. (2007). *Türk'ün Ateşle İmtihanı.* İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Ağaoğlu, A. (1977). *Fikrimin İnce Gülü.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ahmedî. (t. y.). *İskender-nâme.* Yaşar Akdoğan (haz.) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Ahmet Haşim. (1985). *Bütün Şiirleri.* Asım Bezirci (haz.) İstanbul: Can Yayınları.

Ahmet Paşa. (1992). *Ahmet Paşa Divanı.* Ali Nihat Tarlan (haz.) Ankara: Akçağ Yayınları.

Ahmet Rasim. (2005). *Şehir Mektupları.* Figen Berk (haz.) İstanbul: Karanfil Yayınları.

Akın, G. (2000). *Toplu Şiirler I.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Akyüz, K. (t. y). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Alatlı, A. (2019). *Fesüpanallah!.* İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A. Ş.

Alay, O. (2019). "Ezgi ve Şiir Odağında Sözlü Geleneğin Yeniden İnşası ve Çağdaş Edebiyattaki Görünürlüğü". *Türk Dili*, vol.117, no.812 , 12-19.

Ali, S. (2015). *Kuyucaklı Yusuf.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Altınay, A. R. (2014). *Lâle Devri.* İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık.

Anday, M. C. (1996). *Rahatı Kaçan Ağaç.* İstanbul: Adam Yayınları.

Artun, E. (2015). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı.* Adana: Karahan Kitabevi.

Aslan, T. (1995). *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Asya, A. N. (2013). *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Ataç, N. (2005). *Karalama Defteri Ararken.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Atsız, H. N. (2009). *Bozkurtların Ölümü.* İstanbul: İrfan Yayımcılık.

Avcı, Y. Y. (2013). Cahit Uçuk'un Masallarında Dil ve Çocuk Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 69-83.

Aydemir, Ş. S. (2014). *Suyu Arayan Adam.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Aytmatov, C. (2018). *Toprak Ana.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Ayvazoğlu, B. (1999). *Hakkı Süha Gezgin Edebi Portreler.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Ayverdi, S. (1964). *İbrâhim Efendi Konağı.* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü Neşriyatı.

Ayverdi, S. (1999). *Dile Gelen Taş.* İstanbul: Kubbealtı Neşriyâtı.

Azar, B. (2007). Sözlü Kültür Geleneği Açısından Türk Saz Şiiri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 17(2). 119-133.

Bakırcıoğlu, N. Z. (2015). *20. Yüzyıl Türk Şiirinden Seçmeler Güldeste.* Ankara: Ötüken Neşriyat.

Bâkî Dîvânı. (1994). Sabahattin Küçük (haz.) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Banarlı, N. S. (1997). *Resimli Türk Edebiyatı Târihi.* İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Beyatlı, Y. K. (2022). *Kendi Gök Kubbemiz.* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Beydeba. (1997). *Kelile ve Dimne.* Sadık Yalsızuçanlar (haz.) İstanbul: Timaş Yayınları.

Birand, H. (1999). *Anadolu Manzaraları.* Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.

Buğra, T. (2011). *Küçük Ağa*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Buldur, A. D., Meydan, A. ve Güngör, Ş. (2016). Dede Korkut Destanlarının Kültür Coğrafyası. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 15 (3). 925-947.

Büyük Türk Klasikleri. (1988). 8. Cilt. İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayıncılık.

Can, Ş. (1997). *Mevlâna Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi.* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Cansever, E. (1993). Yer Çekimli Karanfil. İstanbul: Adam Yayınları.

Cevdet Kudret. (2017). *Halk Şiirinde Üç Büyükler Yunus Emre, Pîr Sultan Karacaoğlan.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Çakan, A. (2023). *Dede Korkut Hikâyeleri "Kitab-ı Dedem Korkut.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Çam, M., Yavuz, E. ve Tunçay H. (2023). *Osmanlı'dan Günümüze İlginç Vakıflar*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Çoruk, A. Ş. (2023). "İstiklal Marşı'nı Namık Kemal Üzerinden Okumak." *Kabulünün 100. Yılında İstiklal Marşı ve Mehmet Akif* İçinde (101-112). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi.

Dağcı, C. (1974). *Onlar da İnsandı*. İstanbul: Varlık Yayınevi.

Dağlarca, F. H. (2014). *Bütün Şiirleri 1*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Demir, N. ve Erdem, M. D. (2007). *Hazret-i Ali Destanı*. Ankara: Destan Yayınları.

Demirkan, T. (2004). *Her Güne Bir Masal*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Devellioğlu, F. (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dıranas, A. M. (2015). *Şiirler*. İstanbul: Everest Yayınları.

Dilçin, C. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.

Doğan, A. (1989). *Aka Gündüz*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Durgu Can, T. (2019). *Sedat Umran'ın Şiirlerinde Eşya* (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Durukan, Ş. (2023). Edebiyat-Araba İlişkisine Dair Kavramsal Bir Çerçeve. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 495-513.

Düzgün, D. (1997). *Âşık Yaşar Reyhanî Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Ekici, M. (2020). *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Ercilasun, A. B. (2020). *Dîvânu Lugâti't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Erdoğan, B. S. (1996). *Bir Yağmur Başladı*. İstanbul: Tunç Matbaacılık.

Ergin, M. (2013). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Erkal, A. (2015). *Erzurumlu Emrah Divanı*. Erzurum: Erzurum Büyükşehir Belediyesi.

Erkal, A. (2016). Âşıklık Geleneğinde Divan Şiiri İzleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (ERZSOSDE). ÖS-III, 93-100.

Ersoy, M. Â. (2007). *Safahat*. M. Ertuğrul Düzdağ (haz.). İstanbul: Elips Yayınları.

Eyuboğlu, B. R. (1969). *Karadut 69*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Fuzûlî. (t.y.). *Leylâ ve Mecnûn*. Mehmet Nur Doğan (haz.). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gökdeniz, A., Karaca, Z., Turan, A., Etli, M., Uğur, H. ve Uğur, M. (2023). Masalın Yeri ve Önemi. *SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL* (SSSJournal), 8(104), 3906-3911.

Gökyay, O. Ş. (2018). *Bu Vatan Kimin?*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Gömeç, S. (2009). *Türk Destanlarına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Güleryüzlü, M. (2022). *Anadolu Sahası Türkülerinde Gelin*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Günay, U. Türk Destanları. *Yörtürk Dergisi. (2006)*, (68), 26-34.

Güney, E. C. (1953). *Halk Türküleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Güney, E. C. (2016). *Masallar*. Ankara: MEB Yayınları.

Günyol, V. (1999). *Çalakalem*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Güven, M. (2005). *Türkiye Sahasındaki Hikâyeli Türküler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Halıcı, F. (1992). *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şâirleri Güldeste*. Ankara: Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Hamlan, T. S. (2006). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Hoca Ahmed Yesevî. (2017). *Dîvân-ı Hikmet*. Mustafa Tatcı (ed.). Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yayınları.

İlhan, A. (2011). *Yasak Sevişmek*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

İpekten, H. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaçar, G. Y. (2017). Klasik Türk Mûsikîsi ve Klasik Türk edebiyatı Arasındaki Etkileşim. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*. Cilt 3 (1), 117-137.

Kahraman, S. A. ve Dağlı, Y. (2006). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kahramanlık Şiirleri Antolojisi. (1990). (haz. Necat Birinci). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kanık, O. V. (1997). *Seçme Şiirler*. İstanbul: Adam Yayınları.

Kanık, O. V. (2013). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kaplan, M. (1983). *Dil ve Kültür*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, M. (1998). *Şiir Tahlilleri I*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karaağaç, G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Karabulut, M. (2016). Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. Yüzyılda Değişim Süreci, Sosyal ve Kültürel Durum. *Mecmua* (2), 49-65.

Karabulut, M. (2012). *Yeni Lisan'ın Şiir Bildirgesi: "Lisan" Şiiri*. Prof. Dr. Mine MENGİ Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri içinde (ss. 316-325). Adana: Çukurova Üniversitesi.

Karaer, M. N. (1988). *Karacaoğlan*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Karakoç, A. (2018). *Dosta Doğru*. Ankara: Kadim Yayınları.

Karaosmanoğlu, Y. K. (1987). *Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Karataş, T. (2018). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Kavruk, H. ve Solmaz, F. (2020). Malatya Çevresinde Taşlarla İlgili İnanışlar ve Misafir Taşı Geleneği. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 8(20), 65-81.

Kaya, D. (1999). *Âşık Ruhsatî*. Sivas: Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kekeç, İ. Haziran 2017. Türk Edebiyatında Mesnevi ve Roman İlişkisine Dair Görüşler Üzerine Bir Değerlendirme. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*. 186-194.

Kınay, N. (2013). Sanat Eserinde Bir Değer Olarak Güzelliğin Açılımı: Nedim'in, Bir Safâ Bahş Edelim Gel Şu Dil-i Nâşâda Şarkısı. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (50), 181-192.

Kısakürek, N. F. (1995). *Çile*. Ankara: Büyük Doğu Yayınları.

Kola, F. (2016). Aşka Dair Bazı Tasavvurlar (XVI. Yüzyıl Divanlarındaki Aşk Redifli Gazellerden Hareketle). *Journal of Turkish Language and Literature*. 2(2), 67-94.

Köksal, H. (2003). *Battal Gazi Destanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Köprülü, F. (1976). *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kurnaz, C. (2022). *Divan Dünyası*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Kurnaz. C. (2005). *Türküden Şiire*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kutadğu Bilig (t. y.). Mustafa S. Kaçalin (haz.). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Külebi, C. (1998). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.

La Fontaine. (1984). *Bütün Masallar*. Sabahattin Eyuboğlu (çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

La Fontaine. (2023). *Masallar*. Sabahattin Eyüboğlu (çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Macit, M. (2011). Divan Şiirinin Cumhuriyet Sonrası Türk Şiirine Etkileri. *Hece Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı*, 53/54/55, 293-302.

Mazıoğlu, H. (1997). Fuzûlî Üzerine Makaleler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mevlâna. (1995). *Mesnevî Mevlâna*. Veled İzbudak (çev.). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. (2024). *Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (Hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)*. Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Ankara.

Namık Kemal. (2018). *Cezmi*. Ezgi Aslan, Gönül Yüksel ve Mustafa Ever (haz.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Namık Kemal. (2019). *Vatan yahut Silistre*. Ezgi Aslan ve Gönül Yüksel (haz.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Nâzım Hikmet. (2008). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Necâtî. (1997). *Necati Beg Divanı*. Ali Nihat Tarlan (haz.). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Necatigil, B. (2009). *Şiirler* (haz. Ali Tanyeri ve Hilmi Yavuz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Nedîm. (2017). *Nedim Dîvânı*. Muhsin Macit (haz.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Niyazi, M. (1998). *Çanakkale Mahşeri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Oğuz, M. Ö. (Ed.). (2014). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Okay, M. O. (1992). "Batılılaşma." *DİA V* içinde (167-171). Ankara: TDV.

Okay, O. (1987). *Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Oktay Rifat. (2007). *Bütün Şiirleri I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Oktay Rifat. (2014). *Bütün Şiirleri I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Orhon, O. S. (2012). Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi Bütün Şiirleri. İstanbul: Everest Yayınları.

Osman Nevres. (2020) *Osman Nevres Dîvânı*. Bayram Ali Kaya (haz.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Özaslan, M. (2017). *Türk Mânilerinden Seçmeler*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özbil, A. (2011). Edirne'nin Gaziler Helvası ve Helva Sohbetleri. *Acta Turcica Online Thematic Journal of Turkic Studies*(1), 57-62.

Öztelli, C. (1983). *Karacaoğlan*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Öztelli, C. (1984). *Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Öztelli, C. (2002). *Evlerinin Önü Türküler*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Öztürk, E. C. (2021). *Su Kasîdesi Şerhi*. Ankara: İksad Yayınevi.

Öztürk, İ. (2023). *Kerem ile Aslı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pekolcay, N. (1972). Mevlâna Celâleddin Hayatı. *İslam Medeniyeti Dergisi* 3/26, 44-45.

Rado, Ş. (2006). *Eşref Saat*. Ankara: Elips Kitap.

Recaizade Mahmut Ekrem. (t. y.). *Araba Sevdası*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Saba, Z. O. (2014) *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Can Yayınları.

Sakaoğlu, S. (2007). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Sert, F. (2017). Elazığ Harput Türküleri Üzerine Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 65-86.

Süleyman Çelebi. (2021). *Vesiletü'n-Necât*. Furkan Öztürk (çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şatıroğlu, Â. V. (1971). *Dostlar Beni Hatırlasın*. Ümit Yaşar Oğuzcan (haz.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Şatıroğlu, A. V. (1991). *Dostlar Beni Hatırlasın*. Ümit Yaşar Oğuzcan (drl.). İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Şeyh Gâlib Dîvânı. (t.y.). Naci Okçu (haz.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Şeyh Sâdî-i Şirazî. (1997). *Bostan*. Sadık Yalsızuçanlar (haz.). İstanbul: Timaş Yayınları.

Şeyhî Dîvânı (t. y.). Halit Biltekin (haz.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Şeyhî. (2021). *Harnâme*. Mehmet Özdemir (haz.). İstanbul: Kapı Yayınları.

Şeyyâd Hamza. (2019). *Yûsuf ve Zelîhâ*. İbrahim Taş (haz.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Şükûfe Nihal. (2008). *Bütün Eserleri*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Tahir, K. (2005). *Devlet Ana*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Taner, H. (1979). *Düşsem Yollara Yollara*. Ankara: Tekin Yayınevi.

Tanpınar, A. H. (2008). *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tanpınar, A. H. (2012). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tarancı, C. S. (1982). *Otuz Beş Yaş*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Tarancı, C. S. (1994). *Otuz Beş Yaş*. İstanbul: Can Yayınları.

Taşlıcalı Yahyâ Bey. (2023). *Dîvân*. Mehmed Çavuşoğlu (haz.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Tatcı, M. (2021). *Yûnus Emre Dîvân Seçmeler*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Tecer, A. K. (2009). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Tekin, A. (1995). *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Tekin, T. (1986). *İslam Öncesi Türk Şiiri [Türk Şiiri Özel Sayısı]*. Türk Dili, I (409), 3-42.

Tekin, T. (1995). *Orhon Yazıtları*. İstanbul: Simurg Yayınları.

Tekin, T. (2017). *XI. Yüzyıl Türk Şiiri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1972). *Yunus Emre Dîvanı*. İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.

Turan, F. A. (2000). *Hacı Bayram-ı Velî*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Turan, F. A. ve Aydın, O. (2011). *Günümüz Halk Şairlerinin Dilinden Ankara'nın Manevî Mimarı Hacı Bayram-ı Velî*. Ankara: Semih Eğitim Kültür Yayınları.

Türk Edebiyatı Tarihi. (2007). (haz. T. S. Halman ve diğerleri). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Türk Halk Şiiri. (2013). Müjgân Cunbur (haz.). Eskişehir Valiliği.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Müzik Dairesi Başkanlığı. (2006). *Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi Cilt 1*. Ankara: TRT Müzik Dairesi Yayınları.

Türkmenoğlu, S. (2019). Milli Edebiyat Dönemi Roman ve Hikâyeciliğine Genel Bir Bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (45), 31-47.

Ungan, S. (2015). Fabl Türünün Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Günümüzde Bu Türden Yararlanma Olanakları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (14).

Uşaklıgil, H. Z. (2016). *Mai ve Siyah*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Uzuner, B. (2001). *Uzun Beyaz Bulut Gelibolu*. İstanbul: Everest Yayınları.

Üstüner, K. Necati Bey Necati Beyi Anlatıyor. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 29/29 (Aralık 2022), 1324-1358.

Yahya Kaçar, G. (2017). Klasik Türk Mûsikîsi ve Klasik Türk Edebiyatı Arasındaki Etkileşim. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(1), 117-137.

Yetiş, K. (1999). *Millî Edebiyat Anlayışı*. İlmi Araştırmalar (8), 267-284.

Yıldırım, D. (t. y.). Sözlü Gelenek Kültürü. *Millî Folklor Dergisi*. 1 (1). 6-7.

Yıldız, M. (2022). Tanzimat Fermanı. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi* içinde (218-220). Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları.

Yılmaz, M., Yılmaz, S. (2010). Şiirin Bencilliği: Modern Türk Şiirinde Saf Şiir Anlayışı Üzerine Bir İnceleme. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (4), 107-126.

Yunus Emre. (2021). *Dîvân Seçmeler*. Mustafa Tatçı (haz.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Yurdakul, M. E. (1979). *Türk Sazı*. İstanbul: Atlas Kitabevi.

Ziya Gökalp. (1976). *Yeni Hayat Doğru Yol*. Müjgân Cunbur (haz.). Ankara: Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları.

Zorlutuna, H. N. (2008). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kaynakça atıf sistemi, "APA 6 Yazım Kuralları ve Kaynak Gösterme" biçimine göre düzenlenmiştir.

Cevap anahtarına karekoddan ulaşabilirsiniz.

Görsel ve Genel Ağ Kaynakçasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
YUNANİSTAN
Edirne
Kırklareli
Sinop
Bartın
Zonguldak
Kastamonu
ACARA Ö.C.
Artvin
Ardahan
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
Tekirdağ
İstanbul
Samsun
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Kars
Erivan
Kocaeli
Düzce
Karabük
Çankırı
Amasya
Gümüşhane
Bayburt
Iğdır
Gökçeada
Yalova
Sakarya
Bolu
Çorum
Tokat
Erzincan
Erzurum
Ağrı
Çanakkale
Bozcaada
Bursa
Bilecik
Ankara
Balıkesir
Eskişehir
Kırıkkale
Yozgat
Sivas
Tunceli
Bingöl
Muş
Kütahya
Kırşehir
Manisa
Afyonkarahisar
Uşak
Elâzığ
Bitlis
Van
Atina
İzmir
Kayseri
Nevşehir
Malatya
Aksaray
Diyarbakır
Siirt
Batman
Aydın
Konya
Adıyaman
Hakkâri
Denizli
Isparta
Burdur
Niğde
Kahramanmaraş
Mardin
Şırnak
İ R A N
Muğla
Karaman
Osmaniye
Gaziantep
Şanlıurfa
Antalya
Adana
Kilis
Mersin
Hatay
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
S U R İ Y E
I R A K
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
A K D E N İ Z
Şam
Bağdat
L İ B Y A
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
M I S I R
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE
KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
TÜRKİYE
KAZAKİSTAN
RUSYA FEDERASYONU
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZISTAN
TACİKİSTAN
AFGANİSTAN
İRAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
UKRAYNA
BELARUS
POLONYA
ROMANYA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
SURİYE
IRAK
SUUDİ ARABİSTAN
MISIR
LİBYA
CEZAYİR
TUNUS
FAS
İTALYA
ALMANYA
FRANSA
İSPANYA
PORTEKİZ
İSVEÇ FİNLANDİYA
NORVEÇ
İZLANDA
İRLANDA
BİRLEŞİK KRALLIK
HOLANDA
DANİMARKA
AZERBAYCAN
GÜRCİSTAN
ERMENİSTAN
YEMEN
UMMAN
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
KATAR
KUVEYT
BANGLADEŞ
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Bering Denizi
Ohotsk Denizi
Kuzey Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Kızıldeniz
Umman Denizi
Yemen Denizi
30°B
20°B
10°B
0°
10°D
20°D
30°D
40°D
50°D
60°D
70°D
80°D
90°D
100°D
110°D
120°D
130°D
140°D
150°D
160°D
170°D
180°
40°K
30°K
20°K
10°K
50°K